

31/39

1
9

~~As-4-15~~

7-6-23

 COMMENTARII

IN QVINQVE VOCES PORPHI-

rij autore Gasparo Cardillo Villalpandeo

Segobiensi:eloquentiæ & libera-

lium artium Compluti pro-

fessore, & collega di-

ui Illephonfi.

Ad illustrem admodum virum D. Diegum

Abulam abbatem Alcala regiæ.

Iesus est spes mea.

Si quid mirabere, pones inuitus.

reddituro. Satis.

Compluti,

Ex officina Ioannis Brocarij.

1557.

J. P.

Ad illustrem admodum virū
DOMINVM IACOBVM ABVLAM
marchionis Nauarū filium abbatem Alcala regia Pa-
tronum suum Gaspari Cardilli Villalpandei
Segobiensis in commentarios quinque
voluminum Porphyrij.

Prefacio.

*V*M Primam nostri ingenij fœturam, hoc est, introductionē in artē differēdi, sub tuo nomine in publicū aderemus: illustris admodū atq; admodum generose Iacobe: quæ de Dialectica & phylosophia nō exiguo olim labore cōmētaria cōfeceramus, promissimus tibi, breui nos in lucē daturus. Hactenus tamen à me cessatum est, non tam quòd admodum essem sollicitus, quo animo mea ista scripta essent excipiēda: quàm quòd nō satis intelligerem, qua ratione inter tot curas, & tam varias occupationes, ocium mihi posset suppetere, ad expoliendum, atque adendum, in lucem nostras lucubraciones. Scis enim ornatisimè Iacobe: quàm sit exiguum illud tempus, quod superest nobis, ab eo munere quod sustinemus, publicè interpretandi Aristotelem. à Priuatis sacrarum literarum studijs. à publicis in theologia concertationibus: quas more atque solemni amplissimi huius gymnasij instituto habere frequenter cogimur. à cōcionibus præterea, quas nos habere interdum solemus, ne dum per ocium vacare summo huic negotio non licet, negligentia aut ignauia nostra,

stra, lingua, theologo ad predicandum euangeliū potissimū concessa, torpeat: mēs hebetetur: atque vbi opus sit nō satis possit suū officium facere. Rursum etiam à negotijs curisque domesticis. Postremo verò à colloquijs & familiaribus sermonibus amicorum. quos ego non tam alieno malo, quàm meo, didici perniciosissimos fures esse temporis. ne tamen quispiam plurame tibi pollicitum putaret quàm præstare valeam, aut datam tibi fidē fregisse, quod ego sanè acerbissimè ferrem: dedi operam sedulo interim dum aliud nihil possum, vt commentarij nostri in quinque voces porphyrij, exigua admodum pars meorum laborum, in hominum conspectum reuocarentur. qui & studiosorum animos explorarent: atque eorundem de nostris scriptis sententiam nobis referrent: & meo nomine quæ restant pollicerentur, modo in hac re nostram diligentiam probi atque eruditi viri & bonarū artium studiosi non aspernentur. Quoniam nos istorum Iudicium requirimus: atque his tantum nostra scripta probari cupimus. Scio ego fore multos qui laborem meum in scribendo inanem atque superuacaneum esse putent, & quæ emulari non possunt, passim calumnientur, & reprehendant. Partim quòd in scriptis meis horrendam illam linguæ barbariem, qua mirificè delectari consueuerunt. (vt sus luto) non offendant. Partim quòd in eisde non tam densa copia insit Sophysticarum nugarum. quàm densa inest in quorundam scriptorum libris, quos isti hætenus habuerunt in delicijs. partim quòd methodum, idest viam & rationem tractandi singula, non omnino videamur contempsisse. Partim etiam quòd prætermisissis nouicijs scriptoribus bonam partem

A ij istarum

istarum rerum ab his autoribus ceperimus, quos qui nostra scripta insectantur, ne à limine quidem unquam salutarunt. Non ista fingimus (ornatissimè Iacobe) vera sunt quæ narro. auscultantisper infaustas voces Sophistarum, planè comperies ista de meis scriptis vulgo iactari. Sed quis est obsecro tam inops consilij, tam angusti animi, qui istorum hominum perditum iudicium reformidet, aut quem unquam horum hominum, qui affectu potius & leuitate animi, quam ratione ducuntur tam aperta & vana calumnia ab incepto reuocabit? Ego sanè cum istas de me, atque scriptis meis egregias calumnias spargi video magno opere me consolor, atque in eam erigor spem, dignum esse laborem meum aliqua parte verae sincerèq; laudis. Nos istis ingenijs non spiramus. habent suum cœnum in quo volutentur, habent suas nœnias in quibus integram vitam agant, habent denique suas delicias, barbarissimos atque admodum sordidos scriptores. illis oblectentur per me, nihil impedio. modo nos missos faciant. quòd si pergunt maledicere, & nostra patientia diutius abuti volunt, efficiam proculdubio male facta ut noscant sua. verum enimvero quamquam intelligam planè, istorum corruptum de literis iudicium nihili faciendum esse, vbi apud me considero doctrinae opinione, turba quoq; plurimum id genus homines apud imperitam multitudinem posse, coactus sum patronum aliquem & defensorem mihi parare, qui nobilitate generis, literarum ornamentis, postremo autoritate sua plurimum valeret. Neque me multum ista cura sollicitum aut suspensum tenere potuit. Subito enim occurristi tu mihi illustris Iacobe ad quem confugerem: cuius opem implorarem:

implorarem : cui meum istum laborem omni alioqui praesidio destitutum consecrarem . Et qui velut alter Hercules ἀλεξίκακος, horrenda ista monstra mihi superares . Nam in te vno cumulate, atque copiose existunt, quae in meorum scriptorum defensore semper optavi.

Quis est enim, Per deum immortalem, non modo apud Hispanos, sed etiam apud exteras quasque nationes, qui cordubensium atque abulensium (vnde tu ortus es) vetustissimam atque splendidissimam gentem non norit, aut cuius animo virorum tuae gentis praecleara gesta, illustria facta non tam alte insident, vt eorundem memoria nulla vnquam obliuione deleri queat? De quorum egregia atque insigni laude virtutum, de amplitudine et magestate rerum ab his, domi, militiaeque gestarum, nisi me temporis angustia premeret, multa sanè dicturus erā . Iam verò haec ipsa satis clara atque magnifica per se tu quidem summa virtute tua, ingenio, studio, literis, multò clariora reddidisti . Si quidem paucis annis, compluti tam strenuam operam liberalium artium studijs impēdisti, vt magistrū lauream magno omnium applausu, atque acclamatione sis consequutus . Et cunctis qui te compluti nouerunt admirabile ingenij tui specimen praebueris. istud tuū tam fœlix ingenium, tātā istam gloriam literarum studijs partam, tam insignem prudentiam praesulis officium liberalitate caesaris in victissimi susceptum magno opere exornat. facitque nobis ingentem spem multò amplioris dignitatis, qua tu strenuè, vt cepisti, laborando dignissimus efficiaris.

His omnibus quibus te deus opt. max. insignibus ornamentis decorauit: proculdubio opus est, ornatissimè Iacobe, ad

concordandam meis scriptis auctoritatem & gratiam, ad prohibē-
dum barbarorum incursiones, ad repellendam Sophistarum te-
meritatem, atque insolentiam. ad reprimendum perditorum ho-
minum nefarios conatus. hanc si tu nobis opem presentaneam at-
tuleris non tantum mihi sed plurimis etiam alijs viris ingenio at-
que literis claris ad scribendum Calcaria addes. academia
praeterea nostra te autore plurimum capiet adiumenti
ad bonas literas capessendas. ad quas nos, no-
stris scriptis, aditum patefacimus leuita-
te atque audacia Sophista-
rum praclu-
sum.

Antonius Velascus Segobienfis
COLLEGA TRILINGVIS
ad lectorem.

Perides quondam Graijs latuere sub antris,
 Ac tulit insignes Attica terra viros.
Floruit excelsi princeps Heliconis Homerus,
 Proximus huic vates floruit Hesiodus.
Diues in Aonijs viguit sapientia campis,
 Illic & sedes, & domus ampla fuit.
Haectenus ingenuas quisquis properabat ad artes,
 Debuerat Gracos noscere poste typos.
Lumina virtutis Numen si cernere possent,
 Protinus innumeros flecteret eius amor.
Non secus Argolicum si quis penetrasset in orbem,
 Heus Sophiae quanto captus amore foret.
At quia Romano cecinit sermone thalia,
 Semper & Ausonia tyro quieuit humo,
Vnicus e nostris Compluti nomine Gaspar,
 In latios voluit vertere Graeca modos.
Quidquid vbiq̄ue refert, Gracis e fontibus hausit,
 Porphyrij obscuras exprimit ecce notas.
Complutum sis grata tuo, sis dulcis alumno,
 Extera quem laudant, totus & orbis amat.
Si vetus Aonios commendat gloria vates,

Carminibus

Carminibus nugas qui cecinere suis
Cur non Cardillum populus sibi iactat Iberus,
Qui dulces Graia promit ab arte sonos.
Pandit Aristotelis, pandit monumenta Platonis,
Fœlici ingenio natus & arte potens.
Cuius ab ore melos mentes dimanat in omnes,
Egregium numeris omnibus esse putes.
Hortatur iuvenes ut Græca volumina versent,
Nempe quibus Logicum tutius æquor erit.
Plaudere ne dubites operi tu candide lector,
Et bis funde, præcor, terq; quaterq; σοφῶς.
Sit mihi nulla fides Encomia summa canenti,
Scilicet ut fructus experiare, leges.

Commentarii in quinque

VOCES PORPHIRII GAS-

paro Cardillo Villalpandeo

Segobiensi Authore.

Questio prima.

Quod nam philosophorum genus in explicatione quinque
vorum Porphirius imitetur.

ETVS consuetudo est eorum qui cuiuspiam operis enarrationem aggrediuntur, ea expositionis initio dicere, quæ veluti manu ducât, in eius, quæ traditur, doctrinæ cognitionem. Eos in hoc imitantur, qui cū inuia loca, longaque itinera viæ ignari metiri volunt, præmittunt, qui proculdubio monstrare viam possint, quorum in præsentia nos rationem sequuti ea præmitteremus, quæ lucem intellexerimus cæteris allatura. Verum cum magna huius negotij pars sit, compertum habere quam rationem sequutus sit author, in explicanda doctrina, quam nobis exponere est animus, consentaneum mihi visum est, initio dicere, quod nã philosophandi genus Porphirius, cuius quinque voces explicare volumus, sit sequutus. Hoc enim si constiterit, compendio magnis laboribus liberabimur. Et quidem cum multa, variaque genera philosophorū apud veteres in prætio fuerint, differendi ratio postulare videtur, vt eadem ipsa initio recenseamus. Philosophandi ergo genera septem olim fuisse legimus: Quorum singula peculiari quadam ratione nomen sortita sunt. Nam aut à principe nomen sumptum est. Vt Pythagoricum, & Platonicum à Pythagora & Platone philosophici huius instituti principibus. Aut à principis patria, vt Megaricū, & Cyrenaicum, à Megaris, & Cyrene, in quibus & Aristippus, & Enclides

Septē phi-
losophorū
genera.
A princi-
pe.
A patria.

B

Enclides

Quæstio prima

A loco. Euclides nati sunt. Aut a loco in quo discipuli instituebantur, ut
Cicero in academicum & stoicum, ab stoa porticu, & academia, qui locus
academi- publicus erat Athenis, atque vnum et tribus gymnasijs. Aut à iu-
cis. dicio in philosophando, ut Hinnibitorium, Aut a vitæ instituto,
A vitæ in ut Cynicum. Aut à philosophiæ fine, ut voluptuarium, Et tandē
instituto. ab accidenti: ut peripateticum. Hæc tamen omnia, & quotquot
A sine fuerint alia genera philosophorum, (nam de numero non satis in-
ab accide- ter scriptores cōuenit) in quatuor potissima à quibusdam transse-
ti. runtur. Ea sunt Stoicum, Cynicum, Peripateticum, Epicureum:
Ad quat- quorum singula vnde ita vocata sint, quòd sperem, ita rem facilius
tuor om- præstiturum paucis attingam.
nia rese-
runtur.

Stoicum. Primum quidem Stoicum, aut hinnibitorium (nam eodē per-
tinet vtrumq;) sic appellatum est quòd eius princeps pyrrhus, &
qui subsequutus est Heraclitus, de omnibus hæsitarent. Arbitran-
tes enim rerum omnium naturam fragilem, caducã, atque in cō-
tinuo motu positam, nullam de rebus haberi posse certitudinem
existimauerunt. Nam vt fieri non potest, vt bis quispiam eundem
fluum ingreditur, quia aqua aquæ semper succedit, vndaq; pel-
lit vndam, Ita quoque cum natura frequentissimas patiatur muta-
tiones, atque vices, absurdum erit (inquiunt) de rebus quidpiã pro-
nunciare. Quod Aristoteles in libris primæ philosophiæ his verbis
retulit. Cum omnem quidem hanc naturam motum subire cerne-
rent (loquitur autem de Stoicis). De eo autē quod mutatur, nihil
vere dici videntes, Circa id quod omni ex parte mutatur, nihil ve-
re dici putabant. Ex hac existimatione illa opinio pullulauit, quã
Heracliti sequaces, & cratillus habebat. Qui nihil affirmari o-
portere arbitrabatur: sed digitum solum mouebat, atque Hera-
clitum increpabat, quòd diceret fieri non posse, vt bis quispiã eun-
dem fluum ingrederetur. Ipse namq; ne semel quidem putabat.
Hoc idem Cicero in quæstionibus academicis arcesila, Democri-
to, Anaxagoræ, atque Empedocli tribuit. Quoniam cum angusti
sint sensus hominum. Animi imbecilli, vrebã vitæ curricula. At
que in profundo veritas demersa, necesse est opinionibus teneri
omnia

omnia. Nihilq; loci veritati relinqui.

Cynici, hoc est canini philosophi appellati sunt propter morden-
 di licentiam, atque omnium vitijs adlatrandi audaciam. Vt enim
 canis ignotis latrat. Familiaribus, atque domesticis blanditur, ita
 id genus philosophi, cum vnius virtutis cultum profiterentur at-
 que in eius studio maxime (vt sibi persuadebant) laborarent vir-
 tuti deditos misere diligebant. Animi vero flagitia odio implaca-
 bili prosequerentur. quamquam non desunt grauissimi homines,
 quorum sententia mihi non improbatur, qui ferant cynicos voca-
 tos hos philosophos, quoniam canum inuerecundiam moribus at-
 que vita exproferunt inter quos vir alioqui doctissimus lactan-
 tius firmianus referri potest, qui lib. III. cap. XV. institut. diuina-
 rum de huiusmodi philosophis ita loquitur. Quid ego de Cynicis lo-
 quar, quibus in propatulo cum coniugibus coire mos fuit? Quid mi-
 rum, si a canibus, quorum vitam imitantur, etiam vocabulum,
 nomēque traxerint? Nam, quod quidam ferunt Cynicos à gym-
 nasio quodam, quod Cynosarges vocaretur, in quo pueri nothi, at-
 que exterarum ciuitatum instituebantur, appellationem coepisse,
 longè quidem à veritate alienum magni nominis scriptores putāt.
 Tertium philosophandi institutum Epicureum, siue voluptarium
 appellauit antiquitas, quod mordicus teneret humanæ vitæ sco-
 pum, quo vniuersi hominum conatus referantur, esse voluptatem,
 non eam sane, quæ ex virtute capitur, aut expulcherrimarum re-
 rum contemplatione ortum habet, neque eam quàm parifanimi
 tranquillitas (licet quidam primarij in litteris homines ita sense-
 rint, ac libris in vulgus editis tueantur, atque defendant) sed
 eam potius, quæ tenuibus in rebus & facilo corruituris sita est:
 quemadmodum clarissimi philosophi nobis tradiderunt. Nam
 præterquam quod horatius optimus morum magister se pinguem,
 ac nitidum & bene curata cæte Epicureum porcum appellat,
 Cicero, qui philosophorum omnium dogmata apprime calluit,
 vt eius ingenij monumenta testantur, multis in locis horum phi-
 losophorum sententiam labefactans, atque infringens, eam

Cynicorum

Epicureū

Torqua =

tus apud

Ciceronē

lib. I. de

finibus

Lauren-

tius Va-

lla de dog-

matibus

Epicureo-

rum.

In epist.

B ij ad corpo-

Quaestio prima

ad corporis voluptates transfert. Qui potest enim (inquit officiorum. III. aduersus Epicurum differens) temperantiam laudare is, qui ponat summum bonum in voluptate? Est enim temperantia libidinum inimica, libidines autem consecratrices voluptatis. Ut taceam omnium ferè gentium consensu, veluti in proverbium abiisse, ut qui libidinibus sunt dediti, Epicurei dicantur. Quod si ne hæc quidē satis sunt tacitis Epicuri seclatoribus (quos utinam nostra ætas non haberet plurimos) ut desināt post hæc foedissimi hominis non verbis tantum, sed quod longe magis perniciosum est, vita atque moribus partes agere: audiant de ea re elegantissime his verbis disputantem summum in dicendo virum lactantium firmianum. Archipyrata quispiam, aut latronum ductor, si suos ad grassandū cohortetur, quo alio sermone uti potest, quàm ut eadem dicat, quæ dicit Epicurus. deos nihil curare, non ira, non gratia tangi, inferorum poenas non esse metuendas, quòd anima vnà cum corpore intereant, nec præterea ulli sint inferi, voluptatem summum esse bonum, nullam esse humanam societatem, sibi quemq; consulere, neminem esse, qui alterum diligat, nisi sui causa, ac demum concludens orationem, inquit, est planè cur quispiam putet, hanc vocem esse sapientis, quæ potest aptissime latronibus accommodari? hæc vero epicureorum doctrina, quæ planè eadem est quæ Cyrenaicorum cuius author atque inuentor fuit Aristippus Cyrenesis, quid mirum est, si execrabilis & pudenda sit cum non in corde philosophi, sed in sinu Laidis meretricis sit nata ut Lactantius refert. C. XV. lib. III. in st.

peripateticum.

Peripatetici tandem vocati sunt, quod eorum princeps, & præceptor Aristoteles soletet ambulando philosophiam profiteri, nã vita defuncto Platone, platonici in duas clasles abierunt, nominibus tantum non rebus differentes. Nam platonis autoritate, ut carū edi= inquit Cicero, vna, & consentiens duobus vocabulis philosophia tione secū forma instituta est: academicorum, & peripateticorum, qui rebus da. congruentes nominibus differebant. Nam, cum Pseusippum sororis filium Plato philosophia quasi heredem reliquisset, duos prætere

terea præstantissimos studio, atque doctrina viros, Xenocratem Calcedonium, & Aristotelem Stagiritem, qui erant cum Aristotele, Peripatetici dicti sunt, quia disputabant ambulando in Lycio: qui, uti ceperat Plato, in academia, quod est alterum gymnasium coetus erant, & sermones habere soliti, ex loci vocabulo nomen habuerunt: ergo peripatetici ab accidenti ita nominati sunt, cum re ipsa cum his, qui academici dicebantur, consentirent. Hi tamē omnes philosophorum greges ab uno Socrate, tanquam à iouis cere A Socra bro Minerva, profecti sunt. Is enim, qua erat probitate, atque a- te omnis nimi modestia, ne quid sibi arrogare videretur, dubitationem de philoso- rebus omnibus, nulla prorsus affirmatione adhibita, posteris homi phi aorta nibus reliquit, ponere enim iubebat, (uti Cicero refert) de quo dis- est, maxi cipuli, atque auditores disputari vellent, coniectis quæ in contraria mē verò partem probabilibus rationibus, iubebat eam quæmque partem tue moralis. ri, atque defendere, in quam viderentur probabiliora argumenta esse coniecta. Unde effectum est, ut ex ipsa disputandi consuetudine, Et rationū varietate, varia quoque efficerentur philosophorum genera. Quod Cicero plane significat his verbis. Socrates primus philosophiam deuocauit à cælo, Et in urbibus collocauit, in domos etiam introduxit, & coegit de vita, & moribus, rebusquæ bonis, & malis quærere. Cuius multiplex ratio disputandi, rerumquæ varietas, atque ingenij magnitudo, Platonis memoria & litteris consecrata plura genera effecit dissentientium philosophorum. Cū ergo tot fuerint olim philosophorum genera, quot à nobis superius relata sunt, Porphyrius cuius voces interpretamur peripateticorū Porphi institutum, & viuendi rationem, maximè verò Platoniorum, Platoni sequutus est. Id quod ipse multis locis apertissimè testatur. Presertim verò in eò opere, quod interrogationum inscribitur. Cui præterea accedit antiquorum philosophorum Porphyrij æqualium consensus. In primis verò Plotini, quæ Porphyrius præceptorem agnoscit. Planè autem constat, ex schola Plotonis Platinum prodijisse. At licet Platonis philosophandi institutum in primis coluerit, diligentissime quidem versatus est in Aristotelis scriptis. Cuius rei

Quæstio prima

locupletes admodum testes sunt editi in Aristotelem commentarij. Quod si quando Platonis dogmata inseruntur, illa sunt quidem Aristotelicis admodum consentanea. Documenta tamen ferme omnia Porphyrius e fontibus Aristoteleorum hausit. Quos in istarum Vocum præfatione pollicetur se imitaturum, cum inquit. Quemadmodum verò de his cæterisque propositis magis differendi modo veteres, horumque maxime peripatetici tractauere, recensere nunc, atque ostendere tibi conabor. Potissimam tamen horum omnium partem ex libris topicorum veluti præcario accepit, quod nos cum quinque voces exponemus, monstrare curabimus.

¶ Secunda Quæstio.

¶ *V*trum dialectica philosophiæ instrumentum sit an potius pars.

VPERIORI dubitationi proxima ea quæstio est, utrum dialectica, ad quam quinque Vocum Porphyrianarum cognitio pertinet, philosophiæ instrumentum sit, an potius pars. Quam quidem quæstionem explicare in præsentia mihi visum est, non modo quod ad cognitionem quinque Vocum comparandam aliquomodo conducat, sed quòd intelligam neoteoricos homines, qui de dialectica scripserunt, eiusdem tractationem omnino prætermisisse. Quæ est vniuerso penè dialectico negotio admodum utilis. Et quidem in quo ab his scriptoribus peccatum est, plus, quam æquum erat, antiqui philosophi sunt occupati. Nos autem modum obseruantes, quid in ea quæstione potissimum sit, pro viribus ostendemus.

Stoicorū
opinio q
dialecti-
ca sit phi-
losophiæ
pars.

Principio stoici philosophi dialecticam partem esse philosophiæ putauerunt, diuidunt enim illi in tres partes ipsam philosophiam. In vnam partem naturæ. Secundam de moribus tertiam de dialectica. Ea ratione persuasi, quòd intelligant has omnes partes aliquod adferre hominibus præsidium ad benè, & beate viuendum.

dum. Quod, cum in philosophia de moribus planè constet, Tota siquidè in eo occupata est ut hominè meliore reddat. Et in philosophia naturæ Themistius, atque Simplicius initio commentariorum in phisica, id ipsum longo sermone, accuratæque oratione doceant. In dialectica hoc idem ab his philosophis ita monstratur. ipsa siquidè dialectica medio Syllogismo docet, quæ verà falsa ve sint. Quæ bona etiam, aut mala, Quo præsidio instructus quisque possit bona, & verà persequi, mala, atque falsa vitare. Nec contenti huius modi persuasione: in super rationes adiecerunt, quarum prima ita explicatur. Quod alteri cõfert, aut pars eius est, ad quod refertur, aut instrumentum. Dialectica ad philosophiam refertur, erit igitur aut eius pars, aut instrumentum. At non potest instrumentum esse, est ergo pars, quod autem instrumentum non sit, stoici ita persuadent. Nulla ars efficit suum instrumentum. Cum sit instrumentum arte prius. Eo enim artifex operatur. Atqui philosophia dialecticã inuenit. Vulgo. n. philosophia ars artium, & scientiarum scientia nuncupatur. A quibusdam verò omnium artium, atque scientiarum fœcunda procreatrix, dicitur, cuius rei haud dubiam fidem (ut isti putant) facere videtur ipsum philosophiæ nomen. Appellatur enim philosophia amor sapientiæ, planè autem constat amorè scientiæ omnes artes, & disciplinas excogitasse. Dialectica ergo philosophiæ pars est, non instrumentum. Accedit ad hoc, quòd, ut Alexander scribit, Dialectica stoicis est benedicendi scientia. Bene autè dicere, ut Plotinus inquit, libro de triplici redditu animæ, est verà, & conuenientia dicere. Quod peculiare quidem munus philosophiæ est. Merito igitur, ut aiunt, dialectica philosophiæ pars existimabitur.

2. ratio.

3. ratio.

Plato verò inter peripateticos & stoicos medius videtur esse. Nã interdum partem philosophiæ eam esse affirmat. Interdum instrumentum. In phedro instrumentum esse significare videtur, his verbis, assue fac te ipsum, & exerce magis per eam, quæ videtur inutilis esse, & à multis garrulitas vocatur ne te veritas fugiat. Quibus verbis cum dialecticã planè significet, quã garrulitas

Plato modo parte. modo instrumentum dialecticã facit.

Questio secunda

tem vocat, sentire videtur non esse partem philosophiæ nam aliò qui Vniuersam philosophiam garrulam appellaret. Partium enim & totius idem iudicium est. Quòd ego minimè crediderim Platonem dicturum de ea disciplina, quam summis laudibus non semel celebrat. Alijs vero locis videtur sentire partem esse philosophiæ. Et maximè in parmenide, cum ait. Magnæ quælibet artes exercitatione dialectica, contemplationeque sublimium in natura rerum indigent, ipsa enim mentis sublimitas & vis efficax in qualibet re ex dialectica, tanquam ex fonte, proficiscuntur. Idem quoque in philebo, cum dialecticam appellat donum dei, & dialecticum, vt deum, colendum præcipit. aristoteles vero cum intelligeret per medium, viam esse tutissimam, mediam quoque sententiam complexus est: nam neque partem philosophiæ eandem facit. vt stoici, neque modo partem modo instrumentum, vt Plato, sed instrumentum dum taxat, quod quia plerisque non satis arridet, conabor sententiam meam, non modo Aristotelicis argumentis, verum etiam sapientium hominum testimonijs corroborare, quod in omnibus causis (vt Cicero inquit) & debet, & solet Valere plurimum, præsertim si ab anti-quitate repetantur, quæ quo propius aberat, ab ortu & diuina progenie eò verius, atque in corruptius de rebus iudicabat. in primis Ammonius in prologo prædicamentorum, Magentinus in prohemio libri de interpretatione, Alexander in topicis, atque, vt in summa dicam, antiqui penè omnes enarratores Aristotelis in hac sunt hæresi, atque opinione: ne tamen quispiam putet nullam nobis rationem superesse, qua, quod propositum est, conuincamus, libet altius repetita narratione (modo id boni, atque æqui consulat lector) cuius gratia laborem nullum recusabo. Id sensisse Aristotelem, palam facere. Est itaque scire opere præteritum Aristotelis scriptura operum partem trifariam distingui, quædam sunt vniuersalia, alia particularia, alia rursus media. Particularia sunt, quæ in quorundam gratiam conscripsit, vt sunt epistolæ, liber de officio regis, & de colonijs deducendis, & de mundo ad Alexandrum, media, quæ partim ad vniuersalia, partim quoque ad particularia accedunt. Hu-

iusmodi

Aristote-
lis senten-
tia diale-
ctica in-
strumen-
tum phi-
losophiæ
est.
i. thusc.

tria gene-
ra operum
Aristo-
particu-
laria.
Media.

Præambula.

ijsmodi sunt libri de generatione animalium, de natura, atque historia. Nam cum in eis de generatione, & natura sit sermo, tractatio videtur esse vniuersalis, cum autem solum de his agatur, quæ humana imbecillitas cognitione assequi potuit, sint quæ eidem ignota plurima, proculdubio sermo particularis est. Tertio loco succedunt vniuersalia, quæ diuisione cognosci debent. Sunt autem hæc duplicia, quædam græce appellata *συνηματικὰ*. latine ordinaria hoc est arte, & ratione methodi conscripta, alia commentaria, commentaria, authore gellio, sunt, quæ ad res memoriæ suggerendas adnotantur, Fuit enim mos veterum philosophorum, dum aliorum scripta euolueret, singulorum de qualibet re opiniones ad notare, & potissima argumenta, quibus in eisdem corroborandis, stabilire disque vsi fuerant, & prudenter quidem, nam si quando quidpiam scripturi erant, in promptu habebant, ac velut in suo ære (quod dicitur) aliorum philosophorum sententias, quas vel sectarentur, vt veritati cõsentaneas, aut exploderent, atque infringerent, vt pote à veritate alienas, quod etiam in topicis Aristoteles faciendum nobis esse admonet, dicēs descriptiones autem facere oportet in vnoquoque genere, supponentes seorsum, vt de bono, & de animali, aut de omni bono, incipientes à quid est. Adnotare etiam oportet & singulorum opiniones, ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum est. Hæc autem commentaria in duplici sunt differentia, quædam vniformia appellatur, alia difformia, vniformia, in quibus de vnica re multorum sententiæ referuntur. Cuius generis proculdubio sunt libri quattuor de coelo, ac tres libri de anima editi ab Aristotele, varia sũt in quibus de rebus varijs, variè quoque philosophorum referuntur sententiæ. Id genus sunt libri methoro logicorum libri de animalibus. Ordinaria rursus sunt duplicia, quædam græcè, *διαλογικὰ*. latine collocutoria. Alia. *τὰ ὑποσωπια*. latine propriæ personæ, seu auscultatoria. Collocutoria sunt ea, in quibus philosophus sub aliena persona, per dialogos inquam quid de quaque re sentiat, significat. Auscultatoria vero, in quibus sub propria persona sententiã pronuntiat in eo negotio. Quod

Vniuersalia.

Duplicia vniuersalia scripta.

Ordinaria.

Commẽ. Vsus cõmentaria.

L. 1. c. 9.

Commentaria duplicia.

Vniformia.

Varia.

Ordinaria duplicia.

Collocutoria.

Auscultatoria.

B v

ad dispu-

Quæstio secunda

ad disputationem adductum est, inter quæ hoc maximè interest, quod in auscultatorijs, rem, de qua agerèt, validissimis rationibus philosophi confirmabant. Et quas vulgus non facile posset attingere. Quoniam in illis scriptis, quid sentirent de re quavis proposita, explicare studebant. At verò in collocatorijs, quæ in vulgi gratiam scribebantur minimè obscuris rationibus, & argumentis disserabant: quinimo parabiles, Nec à vulgo remotas rationes consecebantur. Quo facilius documenta illa aut moribus aut naturæ explicanda, apta legentium sese mentibus insinuarent. Unde effectum est, ut quæ collocatoria à philosophis appellantur, ἐξωτὸν ἔργον. Hoc est extranea dicerentur, quasi indigna doctorum hominum iugenijs: contra verò auscultatoria ea opera appellata sunt, quæ legitimis tantum discipulis, & maximè familiaribus, ac præterea minimè rudibus philosophi exponebant. Aqua sententia abhorre re video Ioannem genesium Sepuluedam virum ætate nostra doctissimum. Sed quoniam de ea re longam ad eum Epistolam à nobis scriptam esse ex apologia nostra, De animorum immortalitate planè constare possit, non est, cur in præsentia multa dicamus.

Lib. 3. de
repu.

auscultatoria tri- Ut autem collocatoria prætermittamus, auscultatoria in tria generantur. Contemplatiua, inquam, aëtiua, atque instrumentali genera. Contemplatiua docent veritatem, atque mediū perscrutari, & cognoscere. Nam contemplatio circa verum & falsum est. Aëtiua sunt ea in quibus quid bonum & quid prauum sit describitur, in quibus aëtio humana versatur. Finis enim eius particulæ, quæ aëtiua est, boni est indeptio, atq; delectus. Veritas autem eius, quæ in conspektione consistit. Rursus contemplatiua in tres partes diuiduntur, in eam scilicet, quæ naturalia considerat, & in eam quæ theologica, siue suprema in eamquæ mathematica, seu media appellantur: naturalia quæ de his rebus agunt, quæ materia, formaque constant. Nam cum vtrūque horum vocetur natura res quæ ex vtroque componitur, suo iure naturalis dicitur. Sunt autem hæc, de quibus in octo libris de physico auditu, ac duobus de ortu, & interitu, Aristoteles præcepta tradit. Sunt theologica aut

Contempla
tiua scrip
ta tripli
cia.

2. Phi. li.

supra

supra naturalia, quæ rerum naturalium determinationem subse-
 quuntur, nã theologiæ propriũ est, de his rebus agere, quæ supra na-
 turã sunt cõstitutæ & omnino materia vacãt. Ea demũ mathema-
 tica sunt, quæ inter naturalia, ac theologica locũ habet, ob id ipsum
 media appellatã, quoniã partim cum theologicis affinitatẽ habet,
 partim cũ naturalibus. Mathematica enim, cũ reuera in rebus na-
 turalibus, id est, quæ ex materia & forma componuntur, expecte-
 tur, ut linea superficies, & figura, conueniunt quidem cum na-
 turalibus, sed quia mathematicus cogitatione, atque animi vi ea,
 in quibus occupatur ab omni præscindit, atque abstrahit corpore
 merito similitudinem habet cum theologo. Actiua etiam, quem-
 admodum quæ ad contemplationem pertinent, trifariam diuidun-
 tur, in ea, inquam, quæ de moribus tractant, atq; ob id ethica dicũ-
 tur, & quæ ad ciuitatis gubernationẽ attinent, & politica nuncu-
 pantur, & quæ docent, quo pacto domus, & familia gubernari
 debeat, quæ vocantur æconomica. Reliqua sunt instrumentaria *Instrumentaria.*
 appellata, quæ hoc nomen sibi vendicauerunt, quòd doceant facere
 boni, ac mali, veri, ac falsi, instrumentum. Nam cum circa ve-
 rum, falsum, bonum, atque malum, in quibus philosophia occupa-
 tur, longa disceptatio sit, & ignoratione rerum bonarum, atque
 malarum, maximẽ hominum vita teneatur, cum id quod nimium
 expetendum videtur, multam magnãque turpitudinem admix-
 tam habeat, sunt. n. æmula virtutum vitia, frequenter vsu venire
 videmus, vt falsa quadam similitudine decipiamur, Vnde quoque
 accidit, vt quod malum, ac turpe est, bonum esse putemus, ample-
 ctamurque, & falsum ac si verum sit, pro verò admittamus. Qua-
 re cum difficile, atque arduum sit, longis hæc intervallis inuicem
 seiungere, nisi regulam, ad quam, tanquam ad lydium lapidẽ, quæ
 diximus, examinentur, habeamus. omnino opus fuit, vt philoso-
 phi, qui verum, ac bonum solliciti perquirunt, quocunque modo in-
 strumentũ facerent, quo de his rebus iudicarent. Vnde, qua fieri potuit
 diligẽtia, atq; industria totis (quod aiunt nervis) philosophorũ ple-
 riq; in id vñ incubuere, vt id nobis instrumentũ conficerent. Ple-
 rosq;

Actiua
scripta
triplicia.

Instrumentaria.

Quæstio secunda

rosque dico, nam à multis hæc ars, nec desiderata est antequam inueniretur, neque postquam est inuenta, omnino culta est. inter quos eam ob causam Epicurus philosophus maximè reprehenditur à Cicerone. Est autem demonstratio huiusmodi instrumentum, quia vera est, certa que regula rerum diiudicandarum, & qua non alio modo philosophi uti debent, ac solent, quam faber lignarius amussit, atque edificator perpendiculo, quo recta ab obliquis discernat.

Demonstratio sciendi instrumentum. Nam quod monstravit quispiam verum esse proculdubio verum est. Vnde Aristoteles in prima philosophia dialecticâ appellat sciendi modum, quod, qui velit intelligere, quid in vno quoque negotio, aut verum, aut falsum sit ad dialecticâ tanquam ad a sylum, & sacra anchora recurrat. Est enim demonstratio syllogismus faciès scire, scire autem

1. lib. de post. res c. 2. est, causam intelligere, propterquam res est, quonia illius est causa, & non contingit aliter se habere. Sunt præterea ea in quibus de instrumento differitur triplicia, aut tres partes potius instrumentariæ facultatis.

Instrumentariorum scriptorum tres partes. Quædam de principijs methodi præcepta tradit, id genus sunt, quinque porphirij voces, decem prædicamenta, & liber de interpretatione. Et cum inuentione, & iudicio opus sit, etiã si stoici alterâ partem (inueniendi inquam,) tanquam minimè necessarium, neglexerint, licet absurde, & nulla prorsus ratione, ut Cicero docet in topicis, quæ iudicij faciendi rationem, modumque perscribit in libris prioris, ac posterioris resolutionis continetur, quæ verò de inuentione est & quæ rationes, atque argumenta, quibus fidem faciamus, unde petamus, docet, in libris topicorum. quæ re latius explicaturi sumus paulo inferius. Verum cum oporteat uti cæteras res, ita quoque disciplinam dialecticâ ante murali quodam munitâ, atque defensam esse, ne sophistarum garrulitate labefactetur, His omnibus librum elenchorum adiecit Aristoteles, in quo dialecticum instruit, eidemque modum tradit, quo sophistis obstet, ne usquam impedimento sint, & eruenda etenebris veritati, atque in mediam hominum lucem asserenda. Cui homines huiusmodi maximè studet, aucupanda laudis gratia, aut pecunie paranda ab imperita multitudine. Ut aut significaret ingentem affinitatem dialecticam cum rethoricis & poeticis habere, ab

Libri elenchorum. eisdemque

Aristoteles rhetor.

eisdemq; non satis tuto disiungi posse. Quoniam vix fieri possit. & philo-
 Ut rhetorica ac poetica rudis ad unguem, (ut dicitur) dialecti-
 cam et philosophiam norit, de his etiam, ut de cæteris omni-
 bus, accuratissime philosophus disputavit, quod, ut vehemen-
 tius persuaderet hominibus suis, utraque inter se magna cura con-
 iunxit. Nam pomeridianis horis Rhetoricam est professus.

Cum dialecticam matutinis temporibus, ubi animus somno reso-
 lutus liberior esse solet publice Athenis profiteretur. Hinc ergo li-
 quido constat, dialecticam ipsam non inter philosophiæ partes, quæ
 admodum stoicis visum est, sed inter instrumenta esse reponen-
 dam, neque repositam ab Aristotele eo loco fuisse, sed potius eius-
 dem opinione, atque sententia philosophiæ eandem esse instrumē-
 tum. Unde quoq; liquido sequitur graviter errare eos, qui dialecti-
 ci officium esse volunt verum a falso, bonum a malo discernere, nã

ut oratoris officium non est in sententiam suam trahere iudices,
 & qui auditores accesserunt, nec medici, depulso morbo sanitatē
 inducere cum neutrum horum in medico aut oratore positum sit,
 sed præstari debeat a Iudice, atque auditoribus, huius tamen est
 medicamina inuenire, quibus morbo profligata valetudo recupe-
 retur, cum prius morbum expulerit, illius ea præstare, quibus quò
 fieri possit commodius Iudicum mentem flectat, atque in suã sen-
 tenciam adducat, ita quoque dialectici non est, veritatem a men-
 dacio separare, sed simplices voces inuenire, inuentas ita compo-
 nere, ut ex eisdem demonstrationem conficiat, aut si id non possit,
 cum sit difficile rerum causas intelligere, ex quibus conficiuntur
 demonstrationes, fidem quandam aliam, quæ quàm proximè fie-
 ri possit, ad demonstrationē accedat. Quod si Cicero in Academi-
 cis questionibus veri, et falsi disceptatricem, ac iudicem dialecti-
 cam appellat, aut existimari debet non exacte locutus fuisse, aut
 significare illis verbis voluisse, philosophum de vero, & falso disce-
 ptare, dialectica instrumentum, uti quodam instrumento, nam philo-
 sopherum proprium est, uti demonstratione, atque ea ipsa veritatem
 inquirere a dialectico composita prius, aut, quod ego libentius cre-
 dide

Dialecti-
ca instrumē-
tum

philoso-
phiæ est,
non pars.

Opinione
Aristote-
lis.

Officium
dialecti-
ca non est
distingue
re verum
a falso.

Obiectio.

Diluitur.

Quæstio prima

diderim, secutum ea in re fuisse opinionem stoicorum, qui dialecticam inter partes philosophiæ numerabant, horum enim sententia dialectica, & rhetorica virtutes sunt. si quando vero viderimus dialecticum, quod verum est à falso discernere, arbitrandum est, eum id non facere qua ratione dialecticus est, sed quatenus philosophus. Quemadmodum si philosophus ex arte dicat, dicet ut orator, ut philosophus certe non dicet. Nam munus oratoricæ facultatis est, bene atque ornate dicere, nam (ut scribit Cicero) etiam si philosophus eloquentiam non habeat, non est ab eo admodum flagitanda. præterea quod in quæstionem adduximus alia ratione confirmari potest, hac scilicet: omnis pars gratia sui est, id est, tametsi ad totum cuius pars est referatur proprium munus atque officium habet: nam agere, & contemplari, quæ partes sunt philosophiæ, gratia sui sunt. Cum contemplatio in veri, & falsi investigatione versetur, actio in boni, & mali discrimine, sed, quemadmodum dictum est, dialectica inuenta est, ut demonstrationem conficiat, qua philosophus utatur, atque eadem, quæ dicta sunt. Sui Discernat, ac separet. Nō est igitur gratia à philosophis inuenta. Amplius toti atque eius partibus eadem est subiecta materia. Idemque scopus, atque finis, nā circa unā, eandemque rem versantur utraque, & eodem pertinent: quemadmodum exemplis adhibitis planum est. Praticum enim, atque speculativum, quæ sunt medicinæ facultatis partes, subiecta habet humana corpora, finem vero recuperare valetudinem. Quorum alterum universæ medicinæ subiectum est, alterum scopus. Nā medicina est quæ versatur in humanis corporibus, & est valetudinis ars, sed longe alia materia subiecta est dialecticæ, aliūque finis, quam philosophiæ, nō est ergo philosophiæ pars dialectica: etenim philosophiæ subiectum, referente Platone, res omnes sunt diuinæ, atque humanæ, finis vero hominem facere deo similem, quantum homo assequi possit. Nam (quemadmodum inquit Homerus) non est simile philosophiæ. aut, quemadmodum in Phædone scriptum est, mortem cōmentari, non

Secunda ratio. Quoddialectica instrumentum sit.

Tertiara ratio.

Medicina quid sit.

Subiectum philosophiæ.

Finis philosophiæ.

ri, non

vi, non quòd doceat philosophia quemquam sibi manus inferre, vt *Commen*
tari mor-
 Cleombrotus, & silenus decepti putauerunt, hoc enim homini *tem quid*
 vetitum esse, Plato significauit his verbis. Sermo quidem, qui *fit.*
 de arcanis habetur, hominem veluti in quadam esse custo-
 dia, vnde aufugere non liceat, magnus quidem atque abstrusus mi-
 hi videtur, nefas ergo est, inquit Cicero, quemquam sibi manus in-
 ferre. Nam quemadmodum leges vetant, eum, qui vinctus in cu-
 stodijs habeatur, vlla carceris vincula rumpere, ita Deus, qui diui-
 na quadam prouidentia animam in corpore, vt in carcere, abdi-
 dit, atque conclusit, vetat nos hinc iniussu suo demigrare. Sed *Duobus*
 cum dupliciter anima corpori iuncta sit, voluntate primum, qua *modis ani*
 corpori obsequitur. Moremque gerit, deinde quodam naturæ vin- *ma corpo*
 culo, vt corpus ab ea trahat vitalem spiritum, duplex quoque erit *ri iuncta*
 mors, aut discessio animæ à corpore, altera naturalis, cui omnes *est.*
 quotquot Vivimus obnoxij sumus, nam moriendum est semel om-
 nibus) altera spontanea, qua animum à corporis functionibus se-
 paramus, secundum rationem viuentes. Quando ergo Plato ait,
 mortis meditationem esse philosophiæ finem, non eam mortem
 innuit, qua anima à corpore loco seiungitur videbat. n. id prohibi-
 tum esse homini naturæ iurè, sed eam qua spontanea est, atque
 voluntaria, quasi dicere velit, id philosophiæ studium efficere, vt
 contemplationibus dediti animam ita liberam, atque expeditam
 reddant, vt alibid inibus corporis seiuncta suo defungatur munere.
 Quod per simile illi est, quod apud Paulum scriptum est, pulchrū
 esse homini perfidē mori. Intellexerant enim altioris esse animi,
 & qui parua cōtēnat, reuocare mentē a sensibus, atq; animam à
 corporis cogitatione seiūgere. Dialecticæ verò materia (vt inquit *Hoc loco*
dialecti-
cam prolo-
gica vsur-
pamui.
 Ammonius) sunt voces simplices, quoniā circa has dialectica occu-
 pata est, suasq; partes exercet. finis, demonstrationes, & cōclusio-
 nes, quæ ex simplicibus cōficiuntur Sed hāc re longius persequemur
 inferius. Rursus quælibet pars alijs partibus adiuncta totū perfectū
 reddit, atque absolutū, adēpta verò sinit inchoatum, quæadmodū
 in humani corporis partibus facile existimare licet sed dialectica
 quamuis

Questio prima

quāvis à philosophia separetur, aut eidem addatur, nec imminuit, nec complet philosophiam, ergo non est philosophiæ pars. Cum enim tantum sit verum, & falsum, bonum, & malum, quorum priora vsurpat contemplatio, actio posteriora, nil omnino factum erit reliqui, quod tractet dialectica. Quare neque erit philosophiæ pars, sed potius instrumentum, cum ad eam referatur. Quod etiam Aristoteles in topicis innuit, dialecticum sic definiens problema est. Inquisitio spectans ad electionem, aut fugam ad cognitionem, aut scientiam, aut ad aliquid istorum administrans, aut perse, de quo aut neutro modo opinantur, aut contrarie pleriq; id est, rudes, atq; illiterati, sapientibus, aut plerisq; sapientes. Prima enim finitionis particula, moralia problemata significantur, quæ scire utile est, ut eligamus vel fugiamus. Secunda, naturalia, quæ ad contemplationem referuntur. Tertia significatur logica, aut rationalia. Hæc autem, inquit, per se ipsa cognoscere nō volumus, sed aliorum gratia, ut per ea aliquid aliud cognoscamus. manifesto ergo sentit, dialectica problemata, tantum esse instrumentaria, præterea lib. I. c. III. top. quo loco recenset commoda, quæ ex studio dialecticæ capiuntur, ait, conferre cognitionem eius ad disciplinas, quæ sunt secundum philosophiam, & principia omnium scientiarum, quare non existimavit Aristoteles esse dialecticam vlla ratione partem philosophiæ. Sed potius eius instrumentum, reliquum est iā, ut quæ in hæc sententiā ab alijs philosophis obiecta sunt, diluamus, ne vlla ex parte possit nobis quidpiā incommodare. Stoicorum tamen ratio nullo negotio dissoluetur. Nulla enim ratio est, cur dialectica virtus putari debeat, quod ita probatur. Virtute nemo male utitur, opinione philosophorū, at qui dialectica multi male utuntur, cum ea instructi repugnant veritati, non est ergo virtus, deinde virtus in voluntate posita est, auctore Aristotele, Dialectica non est posita in voluntate, alioquin omnes essemus, & nasceremur dialectici, non est ergo virtus, nisi quis de virtute loquatur, ut Aristot. VII. phisicorum, quo loco perfectionem rei virtutem vocat. Est enim dialectica perfectio quædam

Idem firmatur testimonio. Aristotelis. lib. 1. top.

Diluuntur rationes aduersus istā sententiā initio disputationis adductæ.

Primum.

Secundum. li. 2. ethi.

quædam animæ : quarè & virtus . qua intelligentia. VI. Ethico-
 rû virtutes Aristoteles vocat quinq; habitus , quibus intellectus
 ipse perficitur. Prudentiam, scientiam, artem, intellectum, sapien-
 tiam, verum non hæc proprie virtus vocatur , sed quæ versatur in
 comprimendis affectibus, & eos ad mediocritatem perducit. licet
 autem nulla ars exerceri possit sine instrumento, non ideò putan-
 dum est, arte ipsa prius esse instrumentum, quin potius omniû phi-
 losophorum consensu ab artibus inuenta sunt instrumenta, atque
 orta. Cui enim tribuamus incidẽ nisi excussoria acti tribuamus?
 & cui maleum nisi materia? Etenim qui artes primi inuenere, ad-
 nixi sunt ea quoque reperire, quibus commode artes tractarẽtur.
 Quod si quis nobis obijciat Ciceronem maximum alióqui philoso-
 phum, dialecticam partem esse philosophiæ putarè, qui in libris de
 finibus bonorum, atque malorum aduersus sententiam Epicuri de
 voluptate differens ita scribit, in altera philosophiæ parte , quæ est
 differendi, & quærẽdi quæ, λογική, dicitur, Iste vester plane, vt mi-
 hi videtur, inermis ac nudus est, huic ego, dicam hæc locutum fuis-
 se Ciceronem, vt alia quoque multa ex sententia Stoicorum, qui-
 bus apprimè studuit, verum vt, quæ à Platone in cõtrarium addu-
 cta sunt, refellamus, scire operæ pretium est Ammonio authore,
 duplicem esse artem, alteram in rebus positam, atque eisdem con-
 iunctam, alteram à rebus separatam, atq; seiunctam, quã vtram-
 quæ vulgo vtentem ac docentem vocant. Docēs enim dicitur, quæ
 præcepta perscrutatur, & docet, nullis in rebus collocata, ac posi-
 ta, vtens verò, quæ rebus coniuncta præcepta sequitur. Dialectica
 igitur, sicut & ceteræ artes omnes, quæ in sermone, atque oratio-
 ne versantur. Si ipsa per se consideretur , instrumentum philoso-
 phiæ censeri debet eo enim spectat, atque pertinet, vt regulam cõ-
 ficiat, ad quam quæ in philosophia tractantur, certa quadam, &
 quæ fallere non possit, ratione examinentur. quod si rebus coniu-
 cta sit, iam non amplius instrumentum , sed philosophiæ pars pu-
 tanda est, nam tunc in vero, & falso occupatur, habet se enim per
 inde atque manus quæ quatenus vniuersum corpus cùm alijs ab-
 soluit,

Tertium.

Obiectio

Diluitur

Platonis
sententia
explica-
tur.Cõmentaria
in præ-
dicamenta

C soluit,

Questio tertia

Idem est soluit, eius censetur pars. Quã verò ab homine imperata exequi-
pars atq; tur, instrumentum, modius quoque, humoris quem metimur, pars
instrume est, instrumentum autem metiendi humorem, sicut etiam seruus
tũ Cicer. instrumentum est, familiaris disciplina, aut quæstuariæ pars verò
diuersa eiusdem, nam herilis facultatis pars est. ergo cum Plato bifariam
ratione. considerari posse, dialecticam animaduerteret, aliam, atque aliã
rationem secutus modo philosophiæ partem illam facit, modo in-
strumentum, quæ res eum à suspitione incõstantiæ liberat, in quã
quorundam hominum culpa inciderat.

Questio tertia.

¶ Vnde incipere debeamus enarrare
opera Aristotelis.

Tertio loco ea quæstio reponenda est vnde potissimum
auspicari debeamus, scriptorum Aristotelis explana-
tionem. Quam sanè quæstionem non leue æmolumen-
tum arbitror allaturam hijs percipiendis quæ sunt à
nobis in posterum explicanda. Hoc enim constituto nulla formi-
dine adire Aristotelem licebit. Si verò ignoretur necesse quidem
fuerit multòties inter spem atque metum hæere qui peripateticæ
doctrinæ dant operam. Et licet quinque hæ voces non sint ab Ari-
stotele editæ minimè reprehendendus esse videor quòd ea quæ in
principio prædicamentorum dicturus fueram anteuertim. Præ-
sertim cum istarum vocum cognitio intelligendæ Aristotelis dia-
lecticæ admodum necessaria sit. maxime verò eius parti quæ de
prædicamentis differit. Vt in præfatione Porphyrius significat.
Boethi et Sydonis In ea tamen quæstione explicanda non satis sibi constitit anti-
sententia quitas. Si quidem Boethius & Sydonius philosophi (vt Amonius
scribit

scribit commentarijs in prædicamentis à naturali philosophia initium summendum esse censuerunt. Quoniam qui disciplinas ad-
discunt ab his primum inchoare debent quæ natura sunt notiora. Ratio.
Ut ea ratione sine magno negotio in abstrusarum rerum cognitio-
nem perducantur quod Aristoteles multis locis tradit, sed quæ in Natura
Philoso-
phia.
philosophia nature traduntur huiusmodi sunt, plurimus siquidem
earum rerum usus est, & sensibus hauriuntur, ab his ergo addis-
centibus est incipiendum.

Alij verò de quorum numero est Eustratius primo libro, com-
mentariorum in ethica. Et simplicius in proæmio librorum de Eustrati-
Sympli-
cius.
physica auscultatione à philosophia morum initium faciendum es-
se censuerunt. Opinantur illi nec malè, mea quidem sententia Philoso-
phia mo-
rum.
per quam necessarium esse qui docti atque eruditi volunt euadere
optimis statim moribus imbui, Affectus rationi minimè pa- 1. ratio.
rentes compefcere. Parare tranquillitatem animi. Atque stir-
pare vitia radicitus. Ne quæ ab alijs rectè dicta sunt aliorum quàm
sint dicta ex improbitate morum detorqueantur. Quod iniqui ho-
mines plerumque facere consueverunt. Atqui hoc ipsum morum
philosophia efficitur. Cùm illa animis medeatur. Inanes solitudi-
nes detrahat. Cupiditatibus liberet. Pellatque timores (vt Cicero Cicero.)
ait.) Hæc enim est quæ animi vitia funditus euertit. Et præparat
animos ad satus accipiendos, & aque mandat his atque (vt ita di-
cam) serit quæ adulta fructus vberrimos ferant. Meritò igitur pri-
mum danda est opera philosophiæ morali. Accedit ad hoc quod 2. ratio.
cum tam exiguus sit vitæ cursus, tamque incertus qui velint in vir-
tute proficere his statim à teneris annis assuescere debent quæ præ-
ter hoc quod animum expoliunt atque excolunt, Meliores nos pos-
sint reddere. Ne si quando palida mors superueniat nos imparatos
offendat. Vbi verò virtutem, quam huiusmodi philosophia docet,
comparauerimus iam tunc liberum erit ad reliqua contendere, at-
que in eadem quantam possimus operam diligentiamque confer-
re. Nec dubium esse potest quin si hoc ita fecerimus reliqua oïa cur-

C ij su quam

Quaestio tertia

su quam breuissimo optimis imbuti moribus simus consecuturi. In eadē videtur fuisse Aristoteles opinione capitulo decimo quinto libro septimo de republica: vt inde planē constare possit, & persuadetur huius modi argumento, cultus partis hominis natura prioris, naturā prior est, vt constat, atquē partium animae hominis, ea pars quae appetitus appellatur est natura prior parte rationali, ergo eius cultus est natura prior atque ex cōsequenti studium dialecticā, est posterius natura studio philosophiae morū probo cōsequentiā, quoniam disciplina omnes animam colunt: & philosophia morum appetitum coercet ceterae disciplinae, mentem excolunt atque exornant.

Platonis
sententia

1. ratio.

Laus ma

tematica

rū autiū.

2. ratio.

Euclides.

3. ratio.

Plato verò ceterique philosophi, qui Platonis institutum & rationem philosophandi sunt secuti. Primum omnium arbitrantur nobis esse discendas mathematicas disciplinas. Quas ob eam rem Plato de republica libro. VII. $\pi\rho\tau\alpha\iota\delta\iota\alpha\varsigma$, appellat, quasi dixeris, priores institutiones. Preparant enim animos hominum, ingenia ex acuunt ad quaslibet artes accipiendas. Demonstratio praeterea quae disciplinarum omnium instrumentum est, praesertim verò philosophiae, longè exactius in mathematicis spectatur quam in ceteris artibus. Quoniam illis vt principijs vtuntur, quae cōmuni hominum opinione atque sententiā comprobantur. Quod genus sunt, omne totum est maius sua parte, Si aequalibus aequalia addas quae efficiuntur sunt aequalia. Et multa in super alia quorum Euclides in elementis mentionem facit. Postremo quia cum scopus vniuersae philosophiae summa sit extremaque foelicitas, quam diuini numinis contemplatione constare putant necessariū est (inquiūt illi) in corpore & substantiā à teneris assuescere. Ad cuius cognitionem per tot casus. Et tam varia rerum discrimina contendimus. Nam quēadmodū si quis è domo maximè tenebricosa in splēdidissimā exire velit in ea debet prius aliquantulum commorari in qua mediocre lumen sit, ne tantae luci impar redditus videndi facultatem amittat. Ita quoque iuuenes antequam ad diuinorū cognitionē perueniant, In mathematicis sunt exercendi. Quae sunt veluti gradus

ti gradus quidam ad diuina. Nam si cæleri gressu ad diuina continuo progrediamur non dubium est quin in graues maximosque errores nobis sit incidendum. Fortasse enim priorum rerum contemplatione decepti existimabimus, Primum omnium principium supremam inquã causam, Quæ corpore prorsus vacat corporatam esse. quam obrem Plato, ut author est Plotinus, minime partiebatur quempiam discipulorum suorum rudem atque ignarum esse mathematicarum artium, præsertim geometriæ. quinimo ut qui non essent huiusmodi disciplinis infecti procul ab academia à mādaret inscripta habuit academiæ foribus ea verba. Nemo huc ingrediatur expers geometriæ. Quæ Cicero in Tusculanis de mensura morum verba dicta putauit. Quasi significare vellet, æquum esse prius metiri se quemque &c. Quid possit excutere, iuxta illud vulgatum. Nosse se quemque, quam dare operam inciperet litterarum studijs. Quam si quis velit Aristotelis fuisse sententiam putare, ex eius scriptis non obscure argumentum capere poterit. Nam cum exempla adhibeantur ut eorum adminiculo cognitu difficilia facilius percipi possint, eodem auctore multis locis, Proculdubio exemplis utendum est quæ maxime nota sint atque familiaria. Atqui omnia quæ ab Aristotele scripta sunt, Tam de moribus & natura quam etiam de dialectica exemplis mathematicis sunt refertissima, existimādum igitur est ætate Aristotelis scientias mathematicas, eiusdem philosophi sententia, ante philosophiam & dialecticam parari solere. Vnde fit ut istarum artium ignoratio ne longe difficiliora intellectu reddita sint Aristotelis scripta.

Ego tamen his omnibus sententijs prætermisis crediderim primam operam dandam esse dialecticæ studijs. Quod ut affirmem eo potissimum adducor argumento. Quod dialectica, ut dictum est, suppeditat nobis instrumentum quo philosophiam tractemus, præsertim mathematicas disciplinas, quibus demōstratione maxime est opus, secūdo modus vero cōparandi sciētia prior est sciētia referēte Aristotele lib. I. de prima philosophia (nō. n. oportet simul scientiam quærere & modum) sed dialectica est modus sciendi ut

C iij ait Arist.

Plotin^o.

Autoris

opinio.

A dia-

lectica in

choandū

1. ratio.

Quaestio tertia

ait Arist. cap. XX. lib. I. metaphysices & topicor. I. nam ad omnium methodorum principia viā habet, omnes enim discipline. Ipsa dialectica opus habent ut attingimus superiori quaestione, ergo illa prima discenda est. Deinde quia (ut vulgo loquimur, & docet Aristot. lib. II. physicorū, ars imitatur naturā, sed ordo naturae postulat ut primum omnium loquamur. Deinde utamur ratione. Postremo verborum & sententiarum curam habeamus. Ergo post grammaticā quae sermonem instruit, dialectica tradenda est, quae rationem informat. Post dialecticam verò rhetorica, quae ornamenta orationis persequitur. Postquam verò dialecticae atque rhetoricae operam dederimus crediderim oportere addiscere morum philosophiam Nam praeterquam quod sapientissimis hominibus ita visum est ipsa etiam natura hoc videtur postulare ut est à nobis explicatum Paulo superius. Nam ut partium animae illa quae rationi paret natura prior est altera parte quae rationē in se habet. Referente Aristotele lib. VII. de repub. Ita quoque eius cultus atque ornatus antecedere debet, & quidē tamen si naturalia magis sint nobis obuia & exposita. Cum moralis disciplinae semina expressiora atque evidentiora appareant. (Vnde effectum est ut theodoretus ait, lib. XII. graecarum adfectionum, ut etiam barbari homines iniustitiam effugerint. Et virtutem contrariam coluerint, planē ab huius disciplinae studio initium nobis capiendum est. Educatione verò parentum effici potest ut rectas de rebus opiniones cōparemus, quae sunt quidem necessariae ad disciplinas capeffendas. Has aetate procedente studijs perficiemus. Reliquum est iā ut aliorum philosophorum rationes confutemus qui sunt in contraria o-

Aduersa opinione atque sententia.

riorū ra- Principio qui aunt à philosophia naturali incipiendum esse grationes di- uiter sanē peccant. Nam cognitio rerū naturalium nisi ex causis luuntur. petatur non potest quidem certa esse atque necessaria. Arist. auto c. I. lib. I. re c. I. lib. I. de phy. auscultatione. Atqui ex causis cōparari non potest nisi per demonstrationē cap. II. lib. I. de posteri. resolu. Demonstrationis verò efficiendae ratio in dialectica traditur, Quare

ante

ante dialecticam non rectè quidem docetur philosophia natura. Nec verum perpetuo est quod huius sententiæ authores accipiunt esse, in quam, necessarium ut à facilioribus atque notioribus auspicemur, nisi cum posteriora sine his percipi non possunt. Referente Aristotele. V. top. at dialectica rerum naturalium cognitione non indiget. Quare licet naturalia dialecticis priora notioraq; sint nulla causa est cur non à dialectica exordiamur. Altera etiam sententia quæ defendit à mathematicis disciplinis esse inchoandum mihi non magnopere probatur. Tum quia mathematica sine demonstratione tractari non possunt quàm docet dialectica. Tum etiam quia dialectica sensu communi contenta est, quare nullis exemplis mathematicis indiget. Nulla ergo causa est cur non sit cæteris disciplinis anteponenda. illa verò ratio quæ de philosophia morum adduximus facile soli potest si concedamus ipsam logicam modum potius esse cæteras disciplinas comparandi quàm quòd ipsa sit peculiaris aliqua disciplina. modus autem comparandi disciplinas ipsis disciplinis prior est. Nec audiendus hoc loco est Marsilius Ficinus, qui dialecticæ nomine putavit à Platone significatam primam philosophiam, cum non satis intelligeret quo pacto, quod scribit Plato in philebo, & parmenide, & est a nobis Paulo superius explicatum intelligendum sit. Præterea persuaderi potuit ut id ita esse putaret quia li. VII. de rep. Plato inquit, posteriore esse dialecticam disciplinis mathematicis. Talis autem est prima philosophia. Nomine ergo dialecticæ à Platone prima philosophia significata est. Nam si propria ratione dialectica consideretur non est sanè posterior disciplinis mathematicis ut proxima disputatione ostendemus. Sed deceptus est Marsilius. Nam Platonis ætate ob eas causas, quas sequenti capite reddemus, Mathematicæ discipline prius quàm dialectica ediscebantur. Tertio, quia Plato ait, dialecticam nihil postulare. Atqui hoc ipsum non tam videtur dialecticæ quàm primæ philosophiæ convenire. Errat tamen Marsilius siquidem hoc ipsum dialecticæ planè convenit. Nam cum omnium artium

Quo pacto
Eto acci-
piendum sit.
Anotiori
bº esse in-
cipiendum.

Platonis
opinio re-
fellitur.

Marsilius
Ficinus co-
rripitur

Nomine
dialecti-
cæ Plato
non signi-

Questio tertia

ficat pri- tium atque scientiarum principijs probandis magnopere condu-
mam phi cat, ipso etiã Arist. teste lib. I. top. C. II. singula. n. artes saltim ad
1osophiã. constituendas deffinitiones suas, aut ostendendum rectè esse con-
stitutas ipsa dialectica indigent. Petit enim rhetor, exempli gra-
tia, à dialectico, Vtrum facultatis rethoricæ finitio, ars (inquam)
benedicendi, rectè constituta sit, necne. Ceterique artifices simi-
li modo. Dubitari ergo nullo modo potest quin ipsa dialectica nul-
la alia re opus habeat, sed sit omnino sibi satis. Nec Marsilius in-
2. ratio. duci debuit in eam sententiam quòd legeret apud Platonem Dia-
lecticam post omnes alias disciplinas esse à discendam. Quod vi-
detur primæ philosophiæ esse peculiare. Nam Plato in libris de re-
pub. philosophum instruit artibus & disciplinis necessarijs ad rem
publicam capeffendam, existimat autem primum omnium mathe-
maticis artibus infectum non mediocriter esse oportere. Post ma-
thematicas verò disciplinas facultate dialectica. Quare dū taxat
docet parãdam esse dialecticam post disciplinas mathematicas ab
3. ratio. eo qui philosophus esse velit. postremo, inquit Marsilius, Plato nõ
permittit dialecticam ante trigesimum annum attingi, & eo tem-
pore cautè & cum delectu. Dialectica verò vel à pueris disci po-
test, vt planè cõstat, familiaribus experimentis. Ergo nomine dia-
lecticæ eo loco primam philosophiam Plato expressit. Quam alio
nomine sapientiam appellat siquidem Illa cum in contemplatio-
ne rerum altissimarum occupetur, acrius iudicium postulat. Verũ
eo loco summus philosophus Plato cum de cõstituenda optima rei-
publicæ forma ageret studebat ab ea remouere quæ tranquillitatẽ
viderentur reipublicæ aliquomodo perturbare. Cum autem diale-
ctica tota posita sit in concertatione, homines pugnaces efficit, &
lib. 8. top. veritatis quodam modo aduersarios. Præsertim sophisticæ, quæ cū
affinitatem quandam habeat cum dialectica (vt est à nobis expli-
catum in libello de ratione disputandi) interdū pro dialectica vsur-
patur. Qua intelligentia eò loco fortasse à Platone accepta est. Et
quidem cum Aristoteles multis locis præsertim vero pri. lib. prio.
& II. posteriorum & primo de parti. anima labefactet dialecti-
cam ra-

cam rationem diuidendi quam Plato excogitauit, atq; secutus est, dubium non est quin Aristotelis etiã testimonio appellatione dialecticæ ipsa dialectica significata sit. Non (vt quidam volunt) prima philosophia. Illa namque diuidendi rationem docet, non methaphisica. Vehementer ergo vt adductis argumētis constat lapsus est atque errat Marsilius dum putat Platonem expressisse locis ciuitatis dialecticæ vocabulo primam philosophiam.

Quarta quæstio.

Quid inter logicam dialecticam & rhetoricam intersit.

ARISTOT. in topicis precipit. vt cum de re quapiã differimus ambiguitatem fugiamus, quã obrẽ quia non satis apertum est qua ratione dialectica differat à logica & rhetorica placet de ea ipsa re paucis lectorem admonere. Sunt enim tam coniunctæ inter se huius modi facultates vt easdem confundere plerique sint aggressi, alijs verò qui illas tentauerunt dirimere non admodum prospere atque foelicitè conatus successit.

c. 13. li. 1.

Principio igitur accipiendum est dialecticam à logica diuersam esse. Hæc est opinio Alexandri Aphrodisiensis commentarijs in caput secundũ lib. I. top. Nam quo tempore exponit utilitates dialecticæ inquit, Dialecticam non solum esse vtilem ad philosophiã sed etiam ad Rethoricam atque logicam, & illam innuit esse Aristotelis opinionẽ. in eadem sententiã est Plotinus prima eneade lib. de dialect.

Differet
dialecti-
ca à logi-
ca.

Sed quæstio est qua ratione vtraque facultas distinguatur. Diogenes laertius grauis in primis autor existimat Dialecticam Partem esse logicæ, ille enim Philosophiam in duas partes diuidit in eã videlicet quæ in contemplatione occupatur, & in eam quæ in agendo versatur. Priorem distribuit in duas partes, quarum altera de natura differit: altera communi nomine, λογική, hoc est rationalis

Inuita. A
ristotelis

C V Vocatur,

Quæstio quarta

- refelitur*
Diogenes vocatur, huius partes & species facit omnes artes & facultates quæ in ratione occupantur, sunt illæ prima philosophia Rhetorica & dialectica. ex qua particione colligitur dialecticam esse partem logicæ. Hæc vero sententia probari nullo pacto potest, primū quia logicam facit partem philosophiæ, cuius pars non est, sed instrumentum dum taxat. Vt ostensum est proxima quæstione. Deinde quia dialectica in rebus occupatur. Cum sit facultas differendi de quacunque re proposita, vt monstrabimus Paulo inferius. Logica verò occupatur in cultu ratiōnis, vt statim dicemus, ergo Dialectica nō est pars logicæ. Quod verò diogenes scribit ab stoicis philosophis acceptū est, quos Cicero sæpè numero cum de hac re sermo est sequitur. In eunda ergo nobis alia ratio est, distinguēdi dialecticā à logica, quod vt efficiamus melius animaduertendū est, quod tā dialectica quam logica perfectā facultas est, vtraq; enim duabus illis partibus cōstat quæ artē efficiunt, inuētione in quā & iudicio, atq; id sanè Aristotelis sentētia. Nā vt à dialectica incipiā ille sex proximis libris topicorū post primū inuētione explicat quæ *τοῦ κριτικῆς*. Dicitur vberiori fortasse oratione quā par esset. alterā vero partē quæ græcæ *κρίτικῆς*, vocatur. latini partē iudicādi appellāt *Iudiciū*. Aristoteles exponit postremo top. eo. n. loco rationē tradit deducēdi velut in aciē arg. quorū sedes sex prioribus libris indicauerat.
- Finis.* Finis Dialecticæ est differere. Nā finis artis est in quem oīa artis præcepta referūtur, nō habet ipse quo referatur in eadē præsertim disciplina. Sed oīa præcepta artis dialecticæ eò expectāt vt nos doceāt atq; instruāt qua ratione de re pposita differēdū sit, ergo finis dialecticæ est differere. hoc idē innuit Arist. c. 3. li. 1. top. cū inquit dialecticū suo munere rectè defunctū esse si nihil omisserit eorum quæ sunt ad ostēdendū (syllogismo vel ratiōtinacione) quod probabile est accommodata. istud. n. probabile dialectica differēdo efficit differit autem Dialectica probabiliter, hoc est argumentis probabilibus vtitur ad explicandam quæstionem propositam.
- Officiū.* Officiū dialecticæ quod agnoscere necessarium est vt finē artis cōparemus, Aristotele autore loco citato illud est, nihil prætere
- mittere

mittere eorū quæ necessaria sunt ad probabiliter differēdū de qua cunq; re proposita, verū ista oīa lōgiori oratione explanata à nobis sunt in nostro cōpēdio dialecticæ. Ex quibus oībus planè colligitur dialecticā perfectā esse facultatē atq; oībus suis numeris absolutā.

Logica Præterea quæadmodū Dialectica perfecta ars est & longe diuersa à dialectica. illam Aristoteles explicuit quattuor libris quos de priori & posteriori resolutione cōposuit. hæc docet qua ratione cōficiēda sit demōstratio aut alia ratio argumētādi quæ quā proximè fieri possit ad demōstrationē accidat, quā obrē potissimus finis logicæ est demōstratio: eius materia simplices voces & propositiones, quæ oīa maximè cōstāt opere ipsius rationis. habet similiter duas partes inuentionē videlicet atq; iudiciū. Sed diuersas illas quidē a partibus facultatis differēdi, inuentionē mediij necessarij ad syllogismū cōficiēdū docet Aristoteles in libris de priori resolu. Mirabili sanè ratione, quid est enim admirabilius quā habere cognitū atq; perspectū quo pacto mediū terminū possis capere aptū ad colligēdū syllogismo quoduis genus problematis? Quod nos docet Aristoteles duobus illis libris. Iudiciū docet cū formā tradit disponēdi inuētū argumētū aut mediū iuxta rationē primæ vel secundæ vel tertiæ figuræ. Quod cū verū sit planè cōstat peccare qui dicūt Aristotele prætermisisse in tactā alterā partē facultatis dialecticæ. nēpe iudicādi partē, & fuisse diligēter persecutū tantū rationē inueniēdi. Secūdo sequitur cū logica doceat viā & rationē tractādi cæteras artes et disciplinas eius subiectū esse ens rationis (vt sophistæ loquūtur) nā dispositio argumētōrū atq; ordo et cætera. q̄ necessaria sūt ad argumētationē cōficiēdā opere cōstāt rationis. Finis logicæ est rationē ipsā in ratiocinādo & colligēdo vnū ex altero manu ducere, hoc est diligēter instruere. tradit. n. (vt dixi) modū & rationē cōparandi & tractādi artes singulas, quarum ὁ ἑργων, id est instrumentū appellatur & ab eodē lib. I. meta. ob eā causā τὸ πρῶτον τῆς ἐπιστήμης. i. mod⁹ sciēdi dicitur. hæc est. n. illa ars resolutoriā cui meminit alexāder cōmētarijs ī locū citatū et cuius Cic. sæpe numero mētionē facit. Ex quibus oībus quantū ego existimo huiusmodi definitio logicæ capi potest. Logica est ars quædā rationem instruens diffinitio

Logica p
fecta facult
tas. ni vi
irol ub
stib
Finis Lo.
gica.
Materia.
Partes.

Finis.

diffinitio

Quæstio quinta

atque docens quo pacto singula artes tractanda sint, quod si logica ut diximus circa cultum rationis occupatur dialectica vero (ut ostendimus) res omnes subiecta habet & si logica omnia sua præcepta refert: ad conficiendū aliarum artium instrumentū nempe argumentationem non dubium est quim diuersa sit à Dialectica, quamquam autem logicus generalis artifex sit. Et dialectica lo-
cōfundū- tur inter gicæ quædam pars censeatur, nostra ætate vsus: & cōsuetudo etiã
dū logica doctōrum hominum inualuit ut pro eadē re vtrāque facultas vsur
& diale paretur, Neque culpandi aut reprehendendi sunt qui nostris tem-
Etica. poribus vtrāque voce sine discrimine vtuntur. cum veteres philo-
sophi qui authoritate atque sententia plurimum valent, Permix-
tim vtroque vocabulo sint vsi. Plato enim multis locis præsertim
verò lib. VII. de republica pro logica dialecticam accepit. Aristoteles etiam cum probabilia argumenta logica vocat, Facultatem differendi videtur logicam appellasse. Princeps etiam latini sermonis Cicero logicam pro dialectica posuit lib. de fato, quo loco logicam esse, inquit, diligentem rationem differendi, quibus verbis alio loco dialecticam finierat. Et de finibus differens, cum vellet Epicuri sententiam labefactare in altera parte (inquit) philosophiæ quæ est quærendi atque differendi & logicè dicitur iste vester plane inermis ac nudus est. Istorum ergo philosophorum exemplo integrum nobis erit duas istas voces confundere. Rhetorica vero licet à dialectica distinguatur nō eo sanè nomine ab ea differt: quo plerōsq; Discrimē putare video, Quod hæc contractior sit. Rhetorica vero vberior at non exa- que fussior. Quod senserat Zeno cum dialecticam compressæ impugnum manui similem faciebat. Rhetoricam vero eidem in palmam protensa, quam sententiam Aristotelem significasse lib. I. rethoricorum ad Theodectem Cicero autor est lib. II. de finibus. Quo loco Aristoteles ait, ἡ ἑντορικὴ ἀντίστοιχος ἐστὶ τῆς διαλεκτικῆς. Deceptus tamen est græcæ vocis ignoratione. Arbitratur namque, ἀντίστοιχος. Idem esse perpetuo quod ex altera parte respondēs, quod si verum sit erit dialectica rhetoricæ contraria. Atqui dialectica ab Aristotele illis verbis non ponitur contraria sed equalis id enim

id enim significat illa vox ἀ' ὑτίστροφος, ut sit sensus dialectica est rhetoricæ par, aut æqualis. Si quidem in rebus omnibus utraq; versatur, atque in contrariam partem utraque de rebus omnibus differit. Quam ob causam utraque τῆσ' δινομεωσ. Appellationē habet. Alia ergo ratione quæstio expedienda est & dirimenda controversia. Nam huiusmodi discrimen quod sumus hætenus persecuti, Ab accidenti sumptum est. Aut à casu potius profectū quā à natura. principio verò licet utraque facultas in eisdem rebus versetur (versatur enim circa sermonem) id quidem diversa ratione contingit. Quoniam rhetoricæ proprium est magna ex parte in rebus singulis versari. Quæ ab oratoribus ὑποθέσεις, dicuntur. Magna ex parte dixi, nam interdum in quæstionibus in finitis, Hoc est nullis circumstantijs adhibitis, occupatur, quod planè intelliget qui Ciceronis orationes diligenter ævoluerit, maximè verò illam quam habuit pro Archipoeta. Iustum præterea, utile atque honestum considerat. Et ea in quibus versatur omnia ad virtutē aut vitium refert. Dialecticæ tamen longè alia vis est, diuersumque munus et officium. Nam cum proposita tractet quæ græci θέσεις, vocant, raro res singulas contemplatur. Nec solum tractat quæ ad tria prædicta genera reducuntur, sed etiam quæ pertinent ad scientiam rerum comparandam. Verum autem utriusq; discrimen ex fine summitur, quod dialectica, ut Paulo ante innuimus, circa rationē occupatur. Rhetorica orationis ornamenta persequitur. Unde sola elocutio rhetoricæ facultatis propria censenda est. Cæteras partes quæ vulgo connumerantur habet quidem rhetorica cum alijs artibus communes præsertim cum dialectica. Quam obrem de Aristo. 1. lib econo finiri solet ars quæ docet benè atque ornate dicere. Dialectica vero ars differendi est. differit autem de quolibet proposito problema te ex probabilibus. Quemadmodum ex libro primo top. accipi potest. Appellatur autem dialectica, ars, non quod ex multis sit præceptionibus ad aliquem finem vitæ utilem expectantibus vsu & exercitatione conquisitis & in vnum exitū spectantibus ac nunquam fallentibus animi quidam habitus aut præceptorum coacervatio.

Quaestio quarta

uatio. Ut perionius refert lib. I. de dialectica. Huiusmodi enim artis finitio nihil cum ratione atq; veritate coniunctum habet. Nam ut taceam longissimam esse illam Artis finitionem, quae paucis verbis constare debuit Aristotelis opinione top. quinto. Qui arte ea ratione finiunt ignorata finitione peripatetica pro ea stoicorum definitione utuntur. Si quidem illi cum in numero virtutum artes reponeret arbitrabatur omnes artes in aliquem finem vitae utile expectare. Deinde in eiusdem usu grauer labuntur nam pro consensione coaceruationem collocant. Graece siquidem $\sigma\upsilon\sigma\eta\mu\alpha$ est, nam praecpta omnia artis consentire debent inter se. Praeterea res quae definitur & genus definitionis ex diuersis accipiunt praedicamentis. Repugnante Aristotele cap. de qualitate. Et lib. VI. topicorum. Nam ars qualitas quidem est, coaceruatio vero refertur ad actionem, postremo peccant maxime quod non explicat definitione artis naturam sed qualitatem. Vera autem definitio Aristotelis opinione oratio est quod quid erat esse significans. Ex diffinitione enim illud dumtaxat colligitur oportere artis praecpta inter se consentire. Vera esse. Atque etiam vitae utilia. sed ars est, dispositio quaedam a communibus praecptis ad peculiaria descendens. Quae vnaquaeque res facilius doceri atque percipi possit. Haec enim finitio veritati est & peripateticorum doctrina consentanea ut facile quidem habita methodi ratione constitui a nobis potest. Ergo ut sermonem in pauca conferamus dictum est quo pacto dialectica a logica & rhetorica differat rursus quae sit vera artis finitio.

Quaestio quinta.

¶ Vtrum dialectica de his sit quae natura constant an quae in compositione. Quod vulgo quaerimus an dialectica differat de vocibus an de rebus.

Magna

*M*agna hinc studij dialecticæ pestis orta est. Dum quidam cupiunt vehementerque student quæ de dialectica ab Aristotele scripta sunt ad res, quæ natura constant, referre. Alij contra ad nomina, quæ positione. Ne quid tamen inane relinqueretur pulchrum quibusdam visum est utrisque se medios dare atque inserere. Ne hoc contenti sunt sed tam auide quisque sententiã suã amplexus defendit ut malit veritatem deserere quam alteri cedere. Turpissimum esse ratus etiam ab ipsa veritate superari, quod non tantum neothericis scriptoribus accidisse video sed etiam antiquis, maximis illis quidem perfectisque philosophis, dispari tamen ratione exituque. Veteres namque philosophi dum unam veritatem inuenire studet in tot opinionum sententiarumque discrimina nihil simile cogitantes inciderunt. Neotherici vero tantum ut informes suos partus, opinionum videlicet monstra, in sinu suo fouerent atque alerent, In tanta igitur sententiarum varietate censui ad antiquitatem esse recurrendum. Quæ quo puriori animo studet veritatem inquirere eo incorruptius de rebus singulis potuit iudicare.

Inter antiquos vero peripateticos Alexander aphrodisiensis magnus Aristotelis interpres Existimauit dialecticam, de qua hoc loco differimus, totam occupari in vocibus, nudis illis quidem atque omni prorsus significato carentibus Aristotelis verbis (uti putat) persuasus. Is enim multis locis neglecta rerum consideratione ad solas voces sermonem transfert. Nam, ut cætera sileam (inquit ille) in prædicamentorum explicatione id ipsam significasse videtur cum vocem diuidit in incomplexam & complexam. Et post Paulo. Cum eorum quæ sine complexione dicuntur alia (inquit) substantiam significare, alia quantitatem, qualitatem alia, & cætera. Præterea quia cum de syllogismo differeret in libro de priori resolutione perpetuo syllogismos componit ex elementis. Significans parum aut nihil pertinere ad dialecticam rerum contemplationem. Eustratius vero grauissimus philosophus commentarijs in librum. II. de posteriori resolutione plane cum Alexandro pugnat. Arbitratur enim

Alexan.
ait dialecticam esse de vocibus.

Eustrati
pugnat
cū Alexan
dro.

totum

Quaestio quinta

totum de dialectica negotium de rebus esse. Quibusdam locis ex Aristotelis dialectica conuictus, quæ non satis nominibus aptari possint, ut ille putat, huiusmodi est locus ille in prædicamentis. Eorum quæ sunt, alia de subiecto aliquo dicuntur, &c. Et in libro de interpretatione. Rerum alia sunt vniuersales alia particulares, multique alij non absimiles, quos prudens prætereo. Nec de fuerunt qui dicerent vniuersam de dialectica disputationem de mentis cogitationibus esse atque conceptis, ob eam enim rem (aiunt) nominibus utimur ut animi concepta interpretemur atque exprimamus. Sunt enim ea quæ sunt in voce earum quæ sunt in anima passionum notæ, ut dixit Aristoteles. Ego vero crediderim nec de nudis vocibus nec de rebus si per se considerentur. Nec de solis animi cogitationibus in dialectica esse sermonem. Sed potius de nominibus res significantibus medijs conceptis. Nam cum voces prorsus carentes significato quales sunt blitiri & scindapsus, Nullum usum adferant disciplinis, non oportet existimare de vocibus tantum esse sermonem. Præterea neque de rebus, cum eis uti non liceat in disputando. Nec enim easdem nobiscum in scholas adducere possumus cap. primo elencho. Rursum cum mentis cogitata atque animi concepta nisi exprimantur vocibus intelligi à nobis non possint, Propter hebetudinem atque imbecillitatem ingenij. Non est cur existimemus de conceptionibus animi hanc ipsam quam explicare volumus orationem haberi. Restat ut sit de vocibus quæ res significant positione, quarum à nobis conceptus habentur. Quod tamen si ita sit (ut diximus) princeps sanè locus nominibus tribuendus est, nam vocum proprietates atque affectiones, Terminorum videlicet propositionum & syllogismorum dialecticus perscrutatur & inquirat. Quod facile intelligere possit qui animum velit per Aristotelicum organum, id est, tractationem dialecticam, circumferre, atque Aristotelis in illis scriptis sententiam rimari, præsertim si simplicia consideret ut pertinent ad efficiendas propositiones. Has autem qua ratione referuntur ad syllogismum quem logica efficere cupit, & qui quattuor libris de priori resolutione Et duobus

duobus de interpretatione & prædicamentis constat quibus libris potissimum logica continetur. nam dialectica quæ octo lib. top. exponitur licet vocibus utatur ad differendum res considerat quas subiectas habet. Et de quibus differit ut ex eius finitione constare possit. & hac sanè ratione dissentientes isti Autores componi poterun, ut dicamus alios logicam, Alios vero dialecticam significare voluisse. Et in eam partem coniecisse rationes atque argumenta. Præterea ita sentit magna pars Doctorem hominum qui Aristotelem interpretantur. Quibus accedit Ludovicus viues Hispanus noster vir vndequaque doctissimus libro. III. de corruptis disciplinis. Res vero in quibus huiusmodi affectiones spectantur tã longè absunt à logica consideratione quam à grammatica & rhetorica res. Nam illas philosophia suppediat hijs facultatibus, ut enim rectè dixit quidam cum de rhetorica loqueretur. Rē tibi Socraticæ poterunt ostēdere carthæ, Da quintiliane colorem. Cùm hæc igitur ita sint postulare videtur ratio ut tanquam firmū atque stabile constituamus, interim dum falsi esse cōvincimur translationem dialecticam potissimum esse de vocibus, sed quoniã res cum nominibus quibus significantur magnã habent affinitatē artissimoque vinculo copulatur, efficitur ut Aristoteles cùm de dialectica agit interdum ad res sermonē referat. Interdum ad nomina. Quam sanè rationem citra reprehensionē sequi possit qui Aristotelem interpretatur.

Dicet fortasse quispiam hanc ipsam sententiam nostrã de subiecto & materia dialecticæ videri quidem alienam à veritate & sententia Aristotelis, is enim pluribus locis res omnes facultati dialecticæ subijcit. Præterea contrariam esse hijs quæ sunt à nobis definita in compendio dialecticæ. Et quæstione secunda horum cōmentariorum. Sed si rem contemplemur altius facile quæstionem propositam expediemus, & nos ab inconstantia nota vindicabimus. Cum enim dialecticam dicimus in rebus omnibus versari eã sanè facultatem significamus, Quæ vere dialectica sit, de qua est ab Aristotele disputatum. VIII. lib. Topico. Cùm vero dicimus vo

Obiectio

Diluitur

D cum pro-

Questio sexta

cum propria aut affectus. Terminorum inquam enuntiationū & syllogismorum tractari in dialectica, nomine dialecticæ eam facultatem significamus quæ λογική dicitur. Cuius potissimus scopus est demonstrationem cōficere. Quæ sit cæterarum artium & disciplinarum instrumentum. De cuius forma, hoc est dispositione enuntiationum, duobus libris de priori resolutione Aristoteles disseruit. De materia vero, id est, enuntiationum qualitate atque natura, duobus alijs libris qui de posteriori resolutione inscribuntur. Nam cognitio quinque vocum de quibus agit Porphyrius ad Categoriarum atque enuntiationum intelligentiam maximè spectat. Sed utrobique dialecticam vocamus quoniam nomen dialecticæ, ut superius admonui, pro utraque facultate frequenter usurpatur.

Questio sexta.

Quem ordinem sequatur Aristoteles in tradenda dialectica.

Quoniam qui ad cuiuspiam disciplina fastigium pervenire cupiunt si ordinem atque rationem perspectam habeant quam in ea explicanda author secutus est minori sane negotio disciplinam ipsam assequi poterunt, Antea quàm quinque porphirij vocum interpretationem aggrederer, Quarum cognitio uniuersæ dialecticæ atq; etiam philosophiæ intelligendæ, non mediocre emolumentum est allatura, consentaneum putavi paucis dicere quæ methodi ratio sit ab Aristotele observata in tradenda dialectica. id verò compendiosius atque exactius me prestiturum spero si communes partes methodi primū perstrinxero. Dabitur enim locus aliquando vberius atq; accuratius dicendi de singulis eius generibus.

Tres partes methodi.

Illa verò tria potissimum esse feruntur. Vnum componendi. Alterum resoluendi. Tertium diuidendi. Compositionis methodus eadem

eadem est cum methodo inuentionis. Ea utimur cum quæ inuenta Cōpositio sunt ita disponimus ut addiscentium captui quam optimè fieri possit accommodentur. Methodus verò resolutionis contraria ratione procedit. Nam resolutio ad artium inuentionem pertinet, est resolutio enim resolutio processus quidam à toto ad partes minutissimas. *Diuisio.* Methodo diuidendi, quæ potissimum spectat ad memoriam confirmandam, tunc temporis utimur cum id de quo controuersia est definitione primum explicatur, Deinde in partes diuiditur. Quousque tandem ad elementa, hoc est partes quæ secari non possint, peruentum sit. Quod genus dicendi Ciceroni est per quam familiarè. multis enim locis eo utitur. Maxime verò in illis libris quos de philosophia composuit. Hic autem ordo qui à nobis compositionis dictus est vulgo nature ordo appellatur. Quod eum natura seruare *Ordo nature quis* solita sit in rerum productione. Si quidem illa non statim rem perficit atque absoluit. Quinimo à rerum primordijs exorsa sensimque procedens inchoatis à se rebus non sine longa mora fastidium imponit. Arborem namque factura (verbi gratia) primum quidem altas radices (quas plantæ os liceat appellare quoniam illis alimentum exugit e communi parente terra) solo diffundit, ex his truncum producit, Ramulos præterea veluti brachia distendit, frondes insuper adijcit vestium loco, Quæ plantæ ornatum decusque conciliant. Igitur cum tribus his modis rem quampiam explicare contingat, artium scriptores quoniã docere volunt, eum magna *Artis tradenda ratio.* ex parte usurpant qui est à nobis compositionis ordo appellatus. Nam cum ars naturam immitetur quoad eius fieri possit consentaneum *Ars imitatur naturam.* est qui artem tradunt, eum potissimum ordinem obseruare qui sit nature admodum consentaneus. Quam maximè fieri possit, dixi, quoniam interdum res ipsa non patitur eam à nobis tractandi rationem obseruari. Ut initia rerum primum explicentur, quod ubi *Præsertim si ille* contingit naturalem usum artis seruamus, id est, eum ordinem atque rationem qua homines vsi sunt sine vllis artium præsijs ante *non pugnet cum cap* artes inuentas. Quem quoniã à natura edocti sumus. (Illo siquidè *tu eorum* rudes etiã homines utuntur) naturalem appellamus. Hunc *qui discunt.* Aristoteles

D ij stoteles

Commentarij

Aristoteles ordinem in explicanda dialectica secutus est. Cuius rei illud argumentum esse possit quod à vocibus simplicibus quæ ille prædicamenta vocat, orationis principium sumpsit, à quibus ad enuntiationem est progressus quæ ex illis incõpositis vocibus efficitur. Postremo loco argumetationum genera persecutus est. Hinc manifestum atque planum est, Ita vt externis testibus aut argumen-

Aquin; tis vllis nulla ratione indigeat, à quinque Porphyrij vocibus initiũ
porphy- esse faciendum hijs qui dialecticam adeunt. Quoniam illæ prædi-
rii voci- camentorum cognitioni proximæ seruiunt.

bus inci- Nec enim audiendi sunt qui à necessaria fidei faciendi ratione
piet qui- (quam philosophus demonstrationem appellat) incipiendum esse
parare putauerunt. Quod illa sit logici negocij finis, & quæ tota hac quæ-
dialecti- rimus, disputatione. Nam licet hoc verum sit (vt ab Aristotele di-
cam velit dicimus) quod est primum contemplantibus, id est, agentibus po-
Obiectio stremum. Sicut enim natura antea quam prima rei iaciat funda-
Diluitur menta, velut a se capto consilio, quid sit quod facere velit, statuit, neque solet ad id nisi per gradus quosdam peruenire, Ita quoque accidit in his quæ ab arte proficiuntur & quæ sunt hominis gratia inuenta. Nam si quis sit qui velit domum parare atq; struere vt cæli, iniuriam atque inclementiam depellat, principio apud semetipsum deliberat, Tecta conficere quibus protegi possit, quæ quoniam videt non posse solida atque stabilia consistere nisi parietibus tamquam adminiculis atque fulcris vtatur ad hos statim mentem animumque conuertit, fundamenta postremo voluit animo quibus ante omnia iaciendis dat operam, vt ea ratione quod optat assequatur. Pari etiã ratione cum logicæ scopus demonstratio sit, (Quemadmodum dictum est) voces autem inconiunctæ aut simplices prima eius elementa atque initia sint, vt illa contemplantibus primum sese offert sic simplicia hæc postremo, atque vt in rebus cæteris quæ arte constant aut natura primæ partes totum antecedunt, ita quoque accidit in dialectica. Quamobrem primus locus suo iure debetur Porphyrij vocibus tanquam necessarijs ad prædicamentorum cognitionem.

Nollens

Nollem tamen putaret quispiam Aristotelem dialecticam nō omnino perfectam absolutamque reliquisse. Quod eidem Porphyrius istas quinque voces adiecerit. Sine quibus (vt quidam putant) vix satis constare posse dialectica videatur. Nam quæ Porphyrius in earum expositionem contulit fuerant prius sparsim ab Aristotele scripta, a quo illa omnia veluti præcario accepta sunt, Quemadmodum cum eas voces exponemus monstrabimus. Quod si hæc ab Aristotele dicta non fuissent nulla ratio est cur Aristotelis diligentiam quispiam debeat aut possit reprehendere. Artium enim principia (vt in peroratione dialecticæ ab eodem scriptum est) molle minima sunt & minutissimis quibusdā autibus constant. Quæ obrem vt naturam quæque suam accipiant & ad finem in quem sunt destinata perueniant longo temporis cursu opus est. Nulla siquidem ars inueniri simul potuit atque perfici. Maiorq̃ue gratia habenda est illi qui artem prius inuenit, Tametsi illam inchoatam tantum reliquerit, quam qui ab alio inuentis multa atque eadem egregia adiecerunt. Est enim cuiusuis ingenij (vt primo Ethicorum dicitur) alieno labori aliquid addere. Artium verò primordia posita in sinu naturæ nemo possit nisi cui acre admodum atque foelix ingenium contigit, videre. Quam ob rem si quid ab inuentoribus artis prætermisum sit non est quidem socordiae aut negligentiæ imputandum. Sed immortales illis potius agenda gratia.

Sed iam tempus est vt ad ea quæ instituto nostro maximè consentanea & coniuncta sunt properemus. Breuiq̃ue dicamus quænam sit subiecta materia huic libroquem interpretamur. Prius tamen lector admonendus est hunc librum qui de quinque vocibus agit in gratiam Chrysaorii scriptum fuisse à Porphyrio. Nam cum eius monitu (quem instituebat) in Siciliam nauigasset. Vt causam æthnei ignis intelligeret. Euenit (Ita vt fit) vt in manus Chrysaorij incidere Aristotelis cathgoriæ. Quas cum ille nō omnino intelligeret, Propter quarundam vocum obscuritatem, Cupiditate illætus hanc partem dialecticæ pernoscenti Porphyrio scripsit vt absoluta historia ex sicilia solueret, aut aliquid mitteret cuius præsi-

Obiectio.

Diluitur

Cuius gratia Porphyrius quinque istas voces collegerit.

Quaestio sexta

dio Aristotelis praedicamenta non sine fructu posset legere. Ille cum inchoatam tantum historiam haberet convenientissimum ratus Chrysaorio satisfacere hunc libellum composuit in quo de quinque vocum natura communibus atque differentiis longo sermone disseruit.

Materia huius libri. Hinc plane constat, si quis roget quae nam sit subiecta materia huius libri quinque illas voces esse, genus speciem, differentiam, proprium, atque accidens. Quarum spaciofo ambitu omnia rerum genera quae in natura insunt complectuntur. Quoniam vero in praesentia de his vocibus disseritur quatenus uniuersales sunt, hoc est multarum rerum communes, Alio nomine quinque uniuersalia appellantur. Rursum cum uniuersalia haec inuicem praedicentur, quae admodum suis locis dicemus, ut hic liber de quinque uniuersalibus appellatur ita quoque vulgo dicitur de quinque praedicabilibus. Praedicabile vero & uniuersale re ipsa conueniunt. Ratione tamen aut animi cogitatione distinguuntur. Est siquidem uniuersale, quod plurimum commune est una eademque ratione. Praedicabile, quod de pluribus, quorum est commune praedicatur.

Discrimen praedicabilis et uniuersalis.

Titulus.

Inscribitur graece ἰσχυρὰ, Latine introductio dici potest. Ex qua quidem inscriptione plerique ansam atque occasionem ambi-
gendi acceperunt. Nam cum nomen infinite positum sit, & sint multa ad quae introductio esse possit obscuritati locus relictus est

Ad qua sit ista introductio. ad quae nam istorum hic liber manu ducat, hi tamen ignoratione consuetudinis loquendi quam philosophi seruare solent, decepti sunt. Solent enim illi cum rem magnam, & quae sit aliarum rerum veluti finis, explicare volunt, Infinito eam nomine significare. Quia ergo inter ceteras disciplinas principem locum tenet philosophia. Cui tanquam parenti atque reginae reliquae, ut Ancille penelopes, famulantur, Porphyrius cum introductionem dixit. Nulla adiecta voce docere nos voluit hanc ipsam introductionem potissimum pertinere ad philosophiam atque in illam tanquam in finem vltimum referri. Licet proximè (ut Paulo ante dicebam) praedicamentorum causa sit adita. Praedicamentum enim pars dialectica est. At logica ipsa

gica ipsa non sui causa sed philosophiæ potius inuenta est, ut illi (in quam) instrumentum conficeret. Demonstrationem videlicet. Satis verò putauit Porphyrius introductionem dixisse. Quod facile percipi posset ad philosophiam esse introductionem.

¶ Proœmij argumentum.

More elegantium scriptorum Porphyrius vniuersum hoc negotiũ in duas partes distribuit. In proœmium. s. & tractatum. In hac secunda parte quinque capitibus quinque vocum naturam atque substantiã explicat. In altera vero (quod est proprium eius partis) lectorem hortatur atque eidem calcaria admouet, quibus ad lectionem incendatur. Et facile laborẽ contemnat. Id autem quoniam videbat apte fieri posse. Vtrumque summa diligentia complexus est. Primum vero proponit, bonũ quod legentibus præstare possit hic liber. Nullus. n. est tã iners atque etiam tam rudis veri qui nõ sponte laborem subeat ex quo se utilitatem cõsecuturum sperat. Nam cum bonum opinionem philosophorum rerum omnium fons atque origo sit. In quod redeunt omnia cum ab eo prodierint, Omnia illud expetunt impellẽte natura. Deinde quoniam malum expetit nullus. Difficultatẽ quæ deterrere posset ab istarũ vocum lectione Procul remouet. Primum efficit. Inquiens.

Duo præstat.

Hortatur ad lectionem.

Proponit utilitatẽ. Difficultatem remouet

Cum sit necessarium Chrysaori. &c.

Alterum dum pollicetur compendiosam se facturum tractationem. Si quidem compendium breuis est, dilucida, atque aperta rei expositio. idẽ quoq; efficit dum, ait. Theologicas atq; arduas quæstiones à se minimè tractandas esse. et ne singula persequar quæ sunt à me suis locis fusiùs dicenda, Dum promittit Imitaturum se peripateticos, Idem profecto efficere studet.

Proœmium.

Cum sit necessariũ, Chrysaori. & ad eam quæ est apud. Aristotelem Prædicamentorum doctrinã, nosse quid sit Genus, & quid Differentia, quid species, quid propriũ, & quid accidẽs, & ad definitionũ assignationẽ, & omnino ad ea quæ in diuisione

D iij sione

Commentarij

sione, vel demōstratione sunt, vtilia: de istarum rerū speculatione cōpendiosam tibi traditionē faciens, tentabo breuiter, velut introductionis modo, ea, quæ ab antiquis dicta sunt, aggredi, altioribus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores verò mediocriter coniectans.

Mox de Generibus, & Speciebus, illud quidē siue substant, siue in solis nudis intellectibus posita sint: siue subsistētia, corporalia sint, an incorporalia: & vtrum separata à sensibilibus, an in sensibilibus posita, & circa ea consistentia, dicere recusabo: altissimum enim negotium est huiusmodi, & maioris egēs inquisitionis Illud verò quemadmodū de his, ac de propositis magis probabiliter antiqui tractauerunt, & horū maximè Peripatetici, tibi nunc tentabo mōstrare.

A Ntequam commentarios in singulas voces Porphyrij conficere incipiamus æquum esse duximus lectorem admonere veterem translationem nos fuisse secutos, Ne videremur veteri atque receptæ consuetudini non morem genere. Quæ quoniam non omnino exacta perfecta que esse potuit, Quæ in parte aut ab errare ab Scopo. Aut parum accurate Porphyrij sensum reddere videatur paucis corrigemus. Secundo loco animaduertendum est quòd tametsi magna pars scriptorum huius ætatis eam rationem interpretandi sequatur, vt nulla aut perquam exigua ratione habita eius authoris quem se fatentur enarrare toti in tractandis in contrariam partem quæstionibus occupentur, Ego sit quæ in quidem magnis rationibus persuasus bonam partem huius laboris esse su-

esse superuacaneam, Minusque fructus prestare quam polliceatur presentia
 longè ab horem instituto abhorrens, statui veterum & grauissimo sequimur
 rum interpretum more vniuersam meam operam quantulacumq;
 illa sit, in explicationem sententiæ Porphyrij conferre, & quã ma-
 ximè aperte possim ea differere quæ ab antiquis hominibus de dia-
 lectica tradita sunt aliquantulo obscurius. explanata verò sen-
 tentia porphirij, quæ ab illo aut concisa admodum oratione, aut pa-
 rum accurate scripta sunt in quæstionem vertimus. Et coniectis
 in vtramque partem, rationibus veritatem inquirimus hæc enim,
 scribendi ratio maximè proderit hominibus huius ætatis. Et dũ hoc
 facimus publicam atque receptã cõsuetudinẽ scholarũ retinemus.

Quoniam verò Porphyrius ex istarum vocũ cognitione ad mul- *Quæ &*
 ta (inquit) vtilitatem capi posse. Id mihi paucis initio explicandum quot com
 est. Quadrifariam igitur quinque vocum notitia vtilis est. Primũ moda por
 ad intelligentiam prædicamentorum. Deinde ad assignandas re- phyrus
 bus definitiones. III. Ad faciendas diuisiones, vltimo ad consti- dicat capi
 tuendas ratiocinationes demonstratiuas. Id autem quoniam non posse ex
 satis compertum est, Breui monstrabo. Et quidem quod ad prædi- cognitio-
 camentorum cognitionem conducatur. Hoc est ad intelligendam me ne quin-
 thodum qua Aristoteles vtitur in prædicamentis. Contextum vi- que vocũ.
 delicet atque dispositionem eorum quæ in eisdem collocantur. Ita
 probatur. Nam cum in decem prædicamentis reperiantur suprema Ad prædi
 genera, præterea intermedia quæ subalterna vocant postremo for- camenõrũ
 mæ quædam quas species infimas appellant, quæ partim differetijs cognitiõ-
 constituuntur, & separantur, partim distinguuntur proprijs, & nẽ vtilis
 nouem præterea sint prædicamenta accidentium, qui has quinque notitia
 voces ignoret, fieri non potest, vt rectè ad vnguemque prædicamẽ quinq; vo-
 ta cognoscat. Recte ergo dictum est, istarum vocum cognitionem cum.
 ad prædicamentorum intelligentiam conducere, præsertim cum sæ-
 pè numero in prædicamentis mentionem Aristoteles faciat istarũ
 vocum quibus ignoratis non facilè parabitur prædicamentorum
 cognitio. Quoniam verò de prædicamentis præter Aristotelem
 multi ingenio clari scripserunt. Non solum post Aristotelem sed

Commentarij

etiam ante eius etatem fortasse cupiens hoc significare Porphirius (inquit) ὄντος ἀναγκαῖο χριστοῦ καὶ εἰς τὴν τῶν πᾶσιν ἀριστοῦ κατιχορῶν, διδασκαλίαν.

Hoc est cum sit necessarium chrysaori & ad eam quæ est apud Aristotelem prædicamentorum doctrinam. &c.

Quamquam ea coniunctio optimè quidem ad ea quæ sequuntur referri possit. Ut sit eius orationis sensus. Non tantum præstare exactam considerationem istarum vocum usum prædicamentis percipiendis, sed intelligendæ etiam naturæ diffinitionis, diuisionis & demonstrationis, tametsi (ut mihi quidem videtur) huiusmodi ratio loquendi emphasim habet, quasi dicat ad præclarissimam illam doctrinam prædicamentorum, quæ est ab Aristotele tradita. licet enim (ut diximus) plerique alij de prædicamentis scripserint nemo ita eleganter atque accurate ut Aristoteles. Is enim sparsa & citra ordinem scripta & collegit in unum & in ordinem redegit. Ut idem testatû nobis reliquit in per oratione totius dialecticæ.

Sed quoniam aliquantulum difficile explicatu est quæ ratione istarum vocum cognitio ad faciendas definitiones. Diuisiones, & demonstrationes conducatur, placet longius aliquantulo petita narratione de hac ipsa re agere. In qua (ut opinor magna pars dialectici negotij) sita est.

Partes facultatis differendi. Differendi artem quinque velut partibus constare, Aristoteles putauit. Diuisione, definitione, demonstratione, compositione. Resolutione, de quibus quoniam separatim habita est à nobis oratio in presentia dumtaxat percurram quæ huic instituto meo satis esse possint. Plato cum cæteras omnes partes connumeret quæ sub eius nomine à Cicerone etiam referuntur in academicis questionibus. Et secundo libro de finibus, compositionem prætermittit. Ob eam fortasse rationem quod illa ad definitionem quæ rei partibus constat quodammodo pertineat. Sed quoniam in orationem parum fre-

rum frequenter incidunt due illæ partes, Compositio & resolutio. Et præterea quia de illis est à nobis vberius disputatum in libello de quinque partibus facultatis differendi, Nec earum partium Porphyrius vllam mentionem facit eas in præsentia missas facere libet. Quarum fortasse Porphyrius non meminit quoniam magna affinitate tribus alijs cõiunctæ sunt. Nam cum resolutio diductio quædam sit compositi in ea ex quibus confectum est ad diuisionem proximè videtur accedere, licet vtriusque diuersam esse naturam à nobis monstratum sit loco citato, atque etiam in commentarijs librorum de priori resolutione, Compositio verò fortasse ad definitionem relata est. Cum eidem nõ sit prorsus absimilis. Reliquæ partes hunc locum habent in disputatione, Vt primum omnium constitutatur diuisio. Secundum locum definitio teneat. Tertium atque postremum demonstratio. nam cum speciei assignanda sit definitio, si id de quo agimus sit genus aut commune aliquod, necessarium est vt id ipsum commune principio distribuamus, Vt possimus admonere qua ratione de eo sermo habeatur. legitimam præterea singulis membris finitionem tribuamus nihil ambagibus vsi. Rursum cum diuisio sit generis in species per differentias, aut propria, facile nobis supeditabit eas partes quibus definitio aut (si ea non suppetat) descriptio constat. Quare si definire non licet nec rem describere nisi præcognitam habeamus naturam diuisionis planè consequitur in disputatione principem locum habere diuisionem. Huius enim documenti habita ratione Porphyrius differentie finitionem quæsiuit atque constituit. Aristoteles etiam animæ finitionem libro de animalibus primo. Et primo ethicorum virtutis finitionem.

Resolutio ad diuisionem accedit.

Cõpositio ad definitionem accedit.

Ordo triũ partium dialecticę

Diuisio primo loco.

Aristoteles qua ratione finitionem quærat.

Secundo loco definitio est. Non tam quòd diuisione efficiatur (vt diximus) quam quod conficiendis demonstrationibus in primis est necessaria. quam rem libro secundo de posteriori resolutione Aristoteles latissime persequitur. Et nos interim ne de re necessaria (quod nihil omnino dixerimus) increpemur pingui licet

Definitio secundo loco.

Definitioni ser-

Commentarij

uit confi- licet minerva, paucis rem attingemus. Etenim in demonstra-
ciende de tione propter quid, in qua per causam effectus colligitur id efficere
mōstratio volumus ut per definitionem quæ pro medio in ea demonstratio-
ni. ne accipitur propriam passionem, quæ maius extremum est, De
specie, quam interdum genus, interdum subiectum Aristoteles ap-
pellat Et est minus extremum in demonstratione, Colligamus. Ex-
empli gratia. Omne animal particeps rationis est aptum ad riden-
dum. Homo animal est rationis particeps, ergo est aptus ad riden-
dum. Id verò apte (ut constat) commodeque fieri non potest si na-
tura atque leges definiendi ignorentur. Iure ergo suo demonstra-
tio post definitionem collocanda est. Quibus utcumque expositis
constitutisque Reliquum est iam ut ostendamus quinque vocū co-
gnitionem magno vsui esse his qui definire, diuidere, & demon-
strare, exacte volunt, quod Porphyrius initio huius præfationis te-
status est.

Obiectio. Nihil autem perturbari debemus (ut id quoque obiter attin-
De ordi- gam) tametsi à Porphyrio definitio ante diuisionem connumera-
ne istarū ta sit, quæ est diuisione natura posterior. De quare video plerof-
partium. que veterum expositorum contendere. Nam cum hoc loco de na-
Diluitur tura atque ordine istarum partium ex professo dicere, Porphy-
rius non instituerit. Nulla ratio est cur non possit quæ velit priora
aut posteriora facere. Cum verò secundum artem atque rationem
præcepta traduntur, multum sanè interest. Necessè enim est qui
scribit artis præceptis seruire.

de diuisio- Sed anteaquam ostendam ad faciendam diuisionem condu-
ne sermo. cere istarum vocum intelligentiam de ratione diuidendi pauca mi-
hi dicenda sunt. Atque obiter refellendus publicus quidam error.

Triplex Sunt enim hæc proposito negotio admodum consentanea. Triplex
diuiden- ratio diuidendi vulgo traditur. Nam diuisio aut est generis in spe-
di forma. cies, aut totius in partes, aut vocis in res significatas. Quæ alio no-
Boethius mine diuisio æquiuoci in æquiuocata nuncupatur, quibus modis li-
rodolph⁹ cet diuisionē fieri dicat nō modo Boëtius, qui à Rodolpho fuisse tra-
Amno = ditur postrema huius partis inuētor, sed Ammonius etiā hermeas
atque

atque simplicius, re vera prima tantum forma diuidendi diuisio cē-
senda est. Nam secunda quidem ab Aristotele & Cicerone parti-
tio dicitur tertia à quibusdam enumeratio, ab alijs vero distinctio
appellatur. Duabus posterioribus relictis de quibus alibi conueniē-
tius dicetur, Prima diuidendi ratio multis modis contingit. Nam
genus aut diuiditur in species per differentias. Vt animal in homi-
nem & brutum per compos rationis atq; expers. Aut per propria
vt animal, per aptum ad ridendum, & non aptum (est enim nobis
interdum pro differentijs & proprijs priuatiuis nominibus vten-
dum. Tunc maximè quando vera atque germana non suppetunt)
aut per accidentia. Vt per album & nigrum, cæteraque id genus.

Parum autem exactè & loquuntur & sentiunt. Qui genus
aiunt in species diuidi. Aut differentias. Aut propria, aut acciden-
tia. Nam tamen si rectè dictum sit genus in species diuidi hoc pa-
cto. Animalium aliud homo. Aliud brutum. Error est profecto
error, existimare genus diuidi in differentias. Propria aut accide-
ntia. per hæc tanquam per media genus quidem diuiditur. Atq; eis
dem species distinguuntur, in quas ipsum genus diuisum est. Hoc
enim sensu accipiendum est quod in capite de differentia Porphy-
rius inquit triplicem esse differentiam. Quasi diceret, omnia quæ
differunt vno è tribus modis differunt. Aut specifica differentia.
Aut propria aut communi. Aristoteles etiam lib. II. de posteriori
resolutione. Genus dixit, per differentias diuidi. Et prætere a libro.
I. de partibus animalium. Nunquam verò dixit genus diuidi in dif-
ferentias. Eruditos etiam homines, ita loqui nouimus, vt hominē
dicant à Bruto differre rationali, quæ est differentia, aut risibili,
quod proprium est. Aut albo vel nigro, quæ sunt accidentia. Cum
vero secundum leges exactæ rationis diuidendi necessariū sit quod
diuiditur de mēbris ac partibus diuisionis prædicari, animal enim
exempli gratia, de homine & brutis animantibus prædicatur, in
quæ diuiditur, siquidem homo animal est. Et bruta animantia ani-
malia sunt hinc enim efficitur vt, nulla diuisio fieri possit per oppo-
sita, Aut repugnantia. Alioqui idem de duobus oppositis dicere-
tur,

nus.
Simpli-
Partitio.
Enumera-
tio.

Diuisio
generts
multifaz
riam sit.

Gen⁹ non
diuidi=
tur in dif-
ferentias
& ppria
sed p dif-
ferentias
& ppria
Porphy.
Aristot.

Vsus lo-
quendi.

ratio cur
ita sit.

Commentarij

Quod prorsus absurdum est atque impossibile. Si genus divideretur in differentias propria & accidentia genus de illis predicaretur, hoc autem plane falsum est, quoniam non dicimus rationale est animal. Risibile est animal. Aut album est animal, sunt enim huiusmodi predicationes omnes præternaturam. Atque ob eam rem nulla ratione pertinent ad disciplinas, quemadmodum Aristoteles in primo libro de posteriori resolutione scribit, & monstrabitur à nobis in calce huius commentarij fuisse, & copiose. Ne in presentia modum, qui est in qualibet re optimus, excessisse videamur. Igitur cum diuisio generis in species partim fiat per differentias, partim per propria, partim per accidentia, de quibus omnibus à Porphyrio in presentia suscepta tractatio est, existimandum est, harum quinque vocum notitiam ad faciendas diuisiones esse in primis necessariam. Rursus ad assignandas rebus diffinitiones. Nam primum præceptum artis diffinendi est, definitionem rei ex genere & differentia constare, quòd si non suppetant differentia, ex proprio aut communibus accidentibus ad propria redactis, nil autem diffiniri potest nisi sit species, quare istarum vocum notitia ad diffinitionum assignationem non parum conducit. Postremo ad demonstrationes constituendas nam cum facultatis demonstratiuæ proprium sit non ex extrarijs aut quæ rei accidunt sed ex proprijs & ad naturam rei de qua facimus demonstrationem pertinentibus colligere conclusionem, ad id autem consequendum pro medio ponenda sit definitio, quæ ex genere & formarum efficientibus differentijs constituitur, per quam de specie quæ minus extremum est, propria passio, quæ pro maiori extremo usurpatur, colligitur, in hanc autem compositionem demonstrationis quinque voces incidant, palam est ad faciendas demonstrationes, in primis esse utilem, quinque Porphyrianarum Vocum cognitionem. Retè ergo dictum est à Porphyrio, necessarium esse scire quid sit genus, quid differentia, quid species, quid proprium, atque accidens ad Aristotelis predicamenta, definitionum assignationem, & constitutionem demonstrationum.

Cum sit

¶ Cum sit necessarium ehyfaori.

Necessarium quo pacto accipiatur in presentia.

Sed cum necessarium multis modis à philosophis vsurpetur posset à nobis quispiam quærere qua significatione dixerit Porphirius necessarium esse has voces cognoscere ad cognoscendas eas partes facultatis differendi, quas paulo ante retulimus. Cuius dubitationi vt facere satis possimus: animaduertendum est, duplicem esse vsum necessarij, primum quidem simpliciter atque absolute necessarium dicitur, est autem id, quod perpetuum est, qua significatione deum vocamus necessarium, deinde vero ad alterum refertur, qua ratione si consideretur duobus quoque modis dicitur, nam aut conuertitur cum vtili, aut cum bono, quorum vtrumque necessarium appellamus, nam indumentum homini vtilè ad æstus vim, & sæuæ hyemistempestatem repellendam, vulgo necessarium dici consuevit, potio quoque amara infirma vtenti valetudine necessaria dicitur. Eisdem præterea modis bonum dicitur. Est autem bonum quod propter seipsum, & minime alterius gratia expetitur, qua intelligentia, pietas, virtus, foelicitas, & id genus alia passim censentur in bonis. Cum ergo duobus modis (vt insinuauimus) dicatur necessarium, istarum quinque vocum cognitio non est necessaria primo modo, vt palam est, est tamen secundo modo necessaria, siue necessario vtamur pro vtili, siue pro eo quod est suapte natura expetendum. Ad aliud enim referri multis argumentis superius probatum est. Quod autem bonum quoddam sit, atque ob id propter se expeti debeat, etiam si nec ad artem, nec ad facultatem differendi pertineret argumento esse potest, quod omnis rerum cognitio per se est ab homine requirenda cum ea ipsa perficiatur intellectus, atque animus excolatur, cui natura inest insatiabilis, atque infinita cupiditas sciendi, quemadmodum in prima philosophia docet Aristoteles.

Necessarium dicitur duobus modis dicitur.

Bonum duobus modis dicitur.

Secundo modo necessaria est cognitio quinque vocum

C. I. lib. I.

¶ Nosse quid genus quid differentia, quid species, quid proprium atque accidens sit.

Quoniam

Commentarij

de ordine
qna; ista
rū uocum
Ratio du
bitandi.
Diluitur
questio.
physico
lib. 1. c. 4
Ca. 4 dif.
2. ratio.

Quoniam Porphyrius nō eodem ordine numerat singulas istas voces in presentia quo de illis separatim disputat, nihil autē temere à magnis philosophis factum esse putandum est tentandum est inuestigare quo consilio in referendis quinque istis uocibus hunc ordinem obseruauit, ut dixerit. Cum sit necessarium. Nosse quid sit genus quid differentia, quid species quid proprium, atque accidens, huius uero ordinis duplex causa reddi potest, una est ut præceptum Aristotelis seruaretur lib. III. physicorum asserentis, oportere ut comunium contemplatio priorum contemplationē antecedit, cum de re quapiam disputamus siquidem longe facilius est communia ut cumque cognoscere quam peculiaria atque propria, & est in disciplinis inde incipiendum (eodem aristotele authore) unde quis facilius discat. Quare cum genus longè sit cæteris comunius, ratione ita postulante, primo loco repositum est. Secundus locus eadem ratione tributus est differentia, Quoniam amplior est specie maioremque habet cum genere cognationem. Unde in topycis, dixit Aristo. ad genus esse referendam. Nam prædicatur de pluribus differentibus specie, ut Porphyrius ait. Species autem de pluribus numero tantum differentibus. Proprium atque accidens post hæc omnia sunt collocanda. Deinde id factum est non tam nominum & uocabulorum quam naturæ rerum ratione habita. Nam cum species ex genere & differentia, tanquam ex partibus componatur ad similitudinem rerum naturalium, aut earum rerum, quæ arte fiunt, consentaneum fuit, ut partes quibus constat speciei finitio speciem quoque ipsam præcederēt, quare non immerito genus & differentiam Porphyrius speciei præposuit. Et cum in speciei constitutione genus materiæ vicem habeat, differentia uero formæ, & materia naturæ sit priorquã forma, ut primo physico scriptum est, Est enim subiectum, non sine causa factum esse putandum est, ut genus differentiam antecederet. Deinde subsequeretur species, post speciem connumeraretur proprium, cum ex principis speciei ortum habeat, ultimum locum haberet accidens, tanquã à substantia (si cum cæteris conferatur, maximè alienum & peregrinum

grinum) indiuiduorum verò, quæ præter hæc sunt, meminisse necessarium non fuit, quia cum ortui sint atque interitui obnoxia, & propterea infinita atq; incerta, procul ab arte sunt. Ea enim dumtaxat contemplari philosophi debent quæ vniuersalia sunt. Quoniam hæc tantum sciri possunt. Sunt hæc genus, differentia, species, proprium, atque accidens, quæ singulari quadam diligentia, atque industria philosophiæ principes authoresque excogitauerunt, ut res occultas, earumque rationes in sinu & ut ita dicam, magestate naturæ abditas hominibus explicarent. Si quidem paucis his vocibus compendiose quidem rerum omnium memoria tanquam in thesauro asservatur. Proposita libri utilitate reliqua oratione studet Porphyrus ad lectionem operis & quinque vocum contemplationem, hortari, atque allicere. Quod ut efficiat, ea primum de medio tollit impedimenta, quibus ad istarum vocum cognitionem præcludi aditum arbitratur. Et cum omnis quæ pueris traditur de re aliqua institutio, breuis atque aperta esse debeat, ne rerum difficultate perterriti lectores labori succumbant, animumque despondeant, quod contingere solet, tum orationis obscuritate, tum eorum quæ dicuntur longitudine, duabus enim illis rebus potissimum constat officium boni præceptoris si relinquat quæ non sunt necessaria, & singula sic tractet ut qui audiunt facile possint fructum vberissimum commum ferre. Quorum præceptorum neglectus dedit nobis tam vberem sophistarum prouentum, difficile est enim prudentem præceptorem reperire. Istarum rerum haud, immemor Porphyrus, pollicetur compendiosam tractationem, & introductionis modo, earum rerum quæ veteres philosophi tradidere. Altioribus questionibus prorsus prætermisissis, simplicioribus autem & quæ ad rem ipsam maxime pertineant mediocriter tractatis.

Hortatur
ad lectionem
porphyrius.

Duabus rebus
potissimum
constat officium
prudentis
præceptoris.

Quamobrem de generibus & speciebus cæterisque similibus. Quorum mentionem hoc loco minimè facit. Dicere, inquit, recusabo. Est enim istarum rerum consideratio, atque perceptio longe difficilima, nec dialecticum villo pacto attingit, sed potius primum philosophum. Retulit autem in præsentia Porphyrus tantum ge-

E nus &

Commentarij

Cur tātū nus & spetiem quoniam reliqua tria vniuersalia in his duobus in gen^o atq; sunt potestate. Nam differentia potestate est in genere, a cōtione speciē re- verò in spetie. Proprium in spetie inest. Cum ab eiusdem partibus tulerit. coniuētis ortum habeat. Eademque ratione, accidentia. Quæ nā Insunt. n. verò sint dubitationes, quas posset adducere in medium de quin- speciei que propositis vocibus Porphyrius exponit solam vt admoneat aut īdiui- dus sub superuacaneum esse laborem qui in eisdem explicandis insumi- specie cō- tur, ab his præsertim qui primam philosophiam ignorant. Sunt au- tentis. tem hæ. Vtrum genus & speties & cætera Vniuersalia per se sub Questio- sistant. An in solis & nudis intellectibus sint posita. Quod si per nest tres se subsistant vtrum corporata sint, an corporis expertia. Si corpo- rata vtrum a sensibilibus rebus abiuncta an in eisdem posita. Quæ A Plato: quidē omnia Porphyrius cœpit à Platone, is enim in principio phi- ne hæc cæ- lebi, ait, has ipsas quæstiones adduci posse in medium de vniuersali pit porphi- bus notionibus. In quibus proponēdis eum ordinem obseruat, Qui rius. bus notionibus. In quibus proponēdis eum ordinem obseruat, Qui vulgo obseruari consuevit cum de re quapiam interrogamus. Vt Ordo que se constant. Vt Socrates Plato: aut in anima insunt. Vt hypocen- stionum. taurus hypogriphus. Quorum vtrumque figmentum quoddam ani- mi est. Quæ per se sunt, aut corpus habent. Vt arbor & lapis. Aut corpore vacant, vt angeli. Demum quæ corpus habent, siue id sub- iectum sit siue pars, aut separari possunt à corpore. Vt corporea ac- cidentia. Album inquam, & nigrum. Aut separari non possunt sine rei in qua existunt, corruptione. hanc igitur vulgarem ratio- nem interrogandi Porphyrius obseruauit. Vt innuimus, atque ista sanè ratione quæstiones quas Porphyrius adducit hoc loco, propo- nenda sunt. Sequi autē nō oportet veterē versionē. Quæ ita habet. Mox de generibus & spetiebus. Illud quidē siue subsistāt. Siue ī folis nudis purisq; intellectibus posita sunt. Siue substantia. Siue corporalia siue incomparalia sunt.

Corrigi =
tur vetus
trallatio.

Nam præterquam quod quæstionem illam adiecit inter-
pres.

pres. Vtrum vniuersalia substantiæ sint. Eius enim nullam fecerat Porphyrius mentionem, addidit vocem illam, puris quæ quibusdã occasionem errandi præbuit. Presertim Alberto magno qui ait, solis dixisse Porphyrium propter humanũ intellectum puris, propter angelicum. Nudis propter diuinum, Quod nunquam Porphyrius somniarat. Vt verum proculdubio sit, quod scribit gaza nihil esse subtilius ignoratione, Huiusmodi verò quæstiones Porphyrius minimè explicat, non solum quòd arduum in primis atque difficile sit easdem expedire. Sed ob eam etiam causam quod alterius artificis sit earum quæstionum veritatem examinare. Eius videlicet qui sapiens aut primus philosophus appellatur. Sunt enim singularum artium peculiare quidam fines Aristotele authore libro primo de partibus animalium. Quos nemo possit sine crimine transilire.

Alberti
carpitur.
In episto-
la. Initio
versionis
librorum
Arist. de
historia
Cur istas
quæstiones
nõ tractet
porphiri?

Quoniã verò hac tempestate ea quæ commemorauimus passim inquiri solent atque discuti in contrariam partem, de eisdem pauca quædam dicere est animus. Ea maximè quibus Porphyrij sensus apertior atq; explanatior reddatur. Et præterea quæ quibus facile possit intelligere. Atque vt singula, quemadmodum oportet, suis locis persequamur, Primum controuersia est vtrum quinque vocata vniuersalia vllò pacto existant. Quòd si existunt. Vtrum existant per se an potius sola animi consideratione. In priori verò quæstione manifesto constat varia atq; diuersa antiquos philosophos sensisse. Nam Antistenes. Atque alij veteres, tantum confessi sunt in natura rerum esse singularia. Apud hos enim philosophos nulla alia quam sensuum fides erat. Quæ verò sensibus percipiuntur singularia sunt. Istorum philosophorum sententia quoniam intellectus nullam habet rationem facile refellitur, vel illo tantum nomine quod solis sensibus fidem habendam esse putarit. Quo nomine ab Aristotele quarto Metaphisicæ & à Cicerone libro secundo de finibus grauiter increpantur. Euidens enim est & omnibus natura insitum tum hominibus, tum brutis, aliud intelligere

i. quæstio
vtrũ sint
vniuersa
lia.
Antiste-
nes negat
vniuersa
lia itẽ epi-
curi.
Refelli-
tur hec se-
ntentia.

E ij atque

Commentarij

atque putare natura vnum atque substantia. Aliud specie. Nam
Omniū opinione est vniuersale.
vt (exemplis rem doceam) si puero rudi equum aut camœlum indi-
ces vbi rursum alium equum aut camœlum aspexit nō rogat quod
animal sit, sed equum & camœlum nominat. Et illum quem prius
cum hoc quem nunc cernit eundem esse inquit. Quamuis fortasse
alter mortuus iam sit alter supersit. Vinum quoque idem heri &
hodie homines bibisse se dicunt nempe specie idem. Interim tria se
vina hodie bibisse narrant, aut etiam vnum. Ad speciem vbi que
respicientes. Imo & asinorum qui omnium brutorum stupidissimi
videntur aliud esse specie vnum aliud numero, Notitiam non fu-
git. Nam conspecto cane asinus se retrahit timet atq; fugit si nun-
quam ante canem conspexit. Ceterum vbi videre assuevit, quam
quam alium atque alium illi demonstrat propter cōsuetudinem ta-
men non amplius timet sed veluti vnam speciem intuetur, & illū
cui insuevit, & hunc qui nunc conspicitur. Ad eundem modū ne-
que homines timet propter consuetudinem. Sed hos quoque velut
vnam speciem videt. Verum si curatorem aspexit nō solum vt ho-
minem sed etiam vt hunc hominem agnoscit. Et micat auribus, &
caudam mouet & rudit et lasciuat, vti que indicans se familiarem
agnoscere. Quare non modo homines verum etiam & bruta ani-
mantia aliud vt numero idem, cognoscunt, Et meminerunt Aliud
vt specie idem. Quamobrem iure philosophi quos diximus reprehē-
dendi sunt, siquidem (quod ad vniuersalis cognitionem attinet) a si-
nis etiam sunt stupidiores, quod vbi considero magnopere probare
Plato quo soleo Platonis dictum qui Antisteni, qui vniuersalia reprehende-
pacto an- bat Roganti, quæ est ista equinitas aut mēseitas, quam mihi nar-
tisthenē ras? Ego enim equum & mensam video equinitatem verò aut mē-
reprehē- scitatem non video. Nihil mirū, respondit, nā habes id quo equus
dere sit so- & mensa cernuntur sensum videlicet. Cares autem intellectu &
litus. mente, qua vniuersalia cognoscuntur. eandem sentētiam pluribus
verbis disseruit Galenus cap. vltimo lib. II. methodi medendi. sed
Obiectio ex his verbis facile sumi potest ratio aduersus illud quod diximus
etiam bruta animantia agnoscere vniuersale. Nam vniuersale in
tellecū

tellectu tantum cognoscitur cuius vi abstrahitur à rebus singulis intellectus brutis non in est, ergo bruta animantia non cognoscunt vniuersale. sed hæc obiectio distinctione explicatur, vniuersale enī Diluitur duobus modis consideratur vno modo vt coniuñctū rebus singulis Obiectio. alio modo vt abiunñctum ab eisdem operatione intellectus. Hoc nõ agnoscit brutum sed homo, dumtaxat alterum verum à brutis animantibus cognoscitur quod persuadunt rationes à nobis adducte Paulo superius ex galeni sententia.

Plato verò cum de vniuersalibus haberet orationem multis lo Vniuersa cis triplex vniuersale induxit. Vnum (quod appellat ante multa) al le triplex terum in multis tertium post multa. Ante multa vocat speciē ve- est opinio rumque exemplar, earum rerum quæ in hac sensibili natura produ- ne Plato= cantur. Hanc autem spetiem a diuina mente minimè seiungit, vt nis. falso illi tribuit, Aristoteles. I. ethicorū quinimo in diuino intelle- Etu eam collocat, quoniam vt Ammonius in prædicabilibus inquit Ammo= & Eustracius in ethicis & præterea Plotinus non semel aut iterū nius. sed infinitis penè locis, idea Platoni est substantia quædã perpetua Eustrati⁹ aut exemplar substantiæ quod animo cernitur & ratione intelli- Plotinns. gitur. Et quod summus opifex rerum intuetur, vt quæ efficiuntur ad Quid sit eius similitudinem effingat. Quemadmodum enim artifex (vt ar idea. enim rudiori similitudine) in animo formam quandam habet, quã spectans, veluti manu ducitur ad eam rem quam velit effingere, alioqui in rerum opificio aberraret, ita quoque (inquiunt) cum deus rerum omnium primus author, summusque architectus sit, existi- mandum est quæ facere velit priusquam faciat, cognouisse. Habet ergo (aiunt platonici) rerum omnium exemplaria atque imagines Vniuer= quas ideas vocant. Hanc ideam appellat Plato vniuersale ante sale ante multa. In multis verò, Naturam generis aut speciei in indiuiduis mu'ta. positam. Post multa, communem conceptum speciei & generis vniuersa facultate intellectus à rebus singulis abiunñctum. le in mulz

Tertius in hac questione est Aristoteles. In qua explicanda, vt is. solet alias, medius incedit. Nam neque putat nihil esse in natura præter singularia, vt Antistenes. Neque assertor est vniuersalis

Commentarij

*Aristote-
lis senten-
tia de vni-
uersalib⁹* ante multa, ut Plato. sed tantum duo posteriora illa vniuersalia con-
cedit, in multis & post multa. Idque pluribus locis ratione vero
ita probatur quonia cum Socrates & Plato, exempli gracia, natura
conueniant, sunt enim homines consonum est esse in eisdem preter om-
nem operationem intellectus aliquid quo conueniant. Hoc autem
quicquid est quod est in singulis hominibus aut singulis equis vni-
*Quaestio-
nes de vni-
uersali in
multis
theologi-
ce sunt.
Vniuer-
sale post
multo.* uersale in multis a Peripateticis appellatur de quo cum multa magna
que dubitationes existant omnes quidem sunt ab instituto nostro alie-
nae. Preter hoc est etiam apud Aristotelem quoddam aliud vniuersale
quod post multa vocant. Hoc est conceptus quidam ex singulis rebus
de sumptus, secundum quod praedicationes fiunt. Et ex quo efficiun-
tur definitiones, ut in capite de genere significauit Porphyrius ut
eo loco explicabimus, de quo illud intelligendum est quod Aristote-
les inquit. Intellectum facere vniuersalitate in rebus, & quod libro
primo de anima scribit, vniuersale aut nihil esse aut rebus singu-
lis esse posterius.

*Vtrum vni-
uersalia
suapte na-
tura cor-
porata
sint necne* Reliquae duae dubitationes faciliores sunt hac expedita quam ut
oporteat in easdem multa conferre opera. Etenim vtrum vniuersalia
corporea sint an expertia corporis, explicatum non est difficile, ut enim
in capite de differentia monstrabimus, Nullum vniuersale qua ratione
vniuersale est corpus habet. Est etiam tertia quaestio proposita fa-
cilis atque expedita nimis, quippe nullum vniuersale, nisi quod in
multis est existit in corpore caetera omnia in animo insunt, istud
existit in rebus singulis cum quibus generatur & corrumpitur, &
ab eisdem sola animi consideratione distinguitur.

*Quos phi-
losophas
imitetur.* Postremo tandem Porphyrius nullum non mouens lapidem ut legentium
animos ad lectionem acrius incendant, significat nobis quos philosophos
in istarum vocum expositione secuturus sit. Quo loco simul etiam expo-
nit (tametsi obiter & veluti aliud agens) modum atque rationem dis-
serendi de quaestionibus propositis. Itaque, ait, secuturum se antiquo-
rum vestigia. Atque dicturum quo pacto de his, genere, videlicet, &
specie, quorum Paulo ante meminerat. Ac de propositis differentia
in quam proprio atque accidenti, quorum superius mentionem fecerat,

Antiqui

Antiqui philosophi tractauerunt. Maxime verò peripatetici. Admonuimus enim quæstione prima in expositione istarum vocum Porphyrii potissimum fuisse imitatum Peripateticos. Tamen si pauca quædam eorum quæ his disputationibus inseruntur ex fontibus Platonicorum hauserit. Hoc idem in presentia nos ad monet cum ait.

Peripateticos imitatur maxime.

Quemadmodum verò de his veteres & præsertim peripatetici.

Reuocat autem in memoriã disputaturum se de his more peripateticorum, probabiliter. Nam cum trifariam rem tractare contingat. Naturaliter diuine, & probabiliter. Naturaliter cum rei naturam atque substantiam per rationes quæ à sensibus proficiscuntur inquirimus. Diuine. Cum earundem primam ortum & constitutionem perscrutamur. Et disputationem reuocamus ad ea quæ supra naturam sunt constituta. Ut in opifice rerum prima causa existunt. Probabiliter, quando per ea differimus quæ aut omnibus probantur aut pluribus aut sapientibus. Cum Porphyrius intelligeret hunc postremum modum esse longe expeditissimum & maxime accommodatum his qui primam litterarum studijs innitiantur eo se modo de quinque vocibus disputaturum promittit. Non enim ager de illis naturaliter. Hoc est inquirendo essentiam atque substantiam singularum atque naturam. Nec præterea diuine: ut inquam existunt in mentem summi opificis dei.

Trifariam res tractatur naturaliter Diuine.]

Probabiliter.]

Qua ratione Plato de eisdem in parmenide differuit. Sed dumtaxat probabiliter. Id est quatenus illis utuntur qui vulgo de re quapiam disputant. Id autem est qua ratione quinque istæ voces genus, species, differentia, proprium & accidens inuicem predicantur, & subiunguntur. Ea enim significatione utuntur his vocibus qui differunt. Quamobrem Porphyrius ut id significaret eo vocabulo λογικόν επων, est usus quasi dicat, ut maxime consonum rationi disputandi fuerit, quæ in rebus probabilibus occupatur, cum enim de his quinque vocibus à nobis agitur non debemus firmas

Plato.]

E iij rationes

Commentarij

atque per rationes quærere sed contēti erimus communibus & probabilibus
petnas. quas quivis facile possit attingere. Ipsum enim exactum vt libro
primo ethi. Aristoteles scribit nō reperitur eodē pacto in omnibus
disciplinis atq; negotijs. Sed secundū naturā rei de qua disputatur.

Argumentum capitis de genere.

Qui de plurib⁹ reb⁹ disputationē habēt nō solū earū substā-
tiā atq; naturā persequi debēt, sed pręterea quo pacto in
uicē cōueniāt differantq;, vt ea ratione de rebus propo-
sitis perfecta atq; oībus suis numeris absoluta oratio habeatur.
Porphyrius ergo cū de quinq; vocibus disputationē suscepisset
consentaneum putauit dicere, quæ singularum substantia atq;
natura esset, quę cōmunia, & qua ratione inter se differrēt, quæ ve-
ro substantia rei cōibus & differētijs prior est ab eius explanatio-
ne incipiēdum erat cuius memor Porphyrius in pręsenti capite
quid sit gen⁹, & quo noīe à cæteris vocibus distinguatur docet,
topicā tñ regulā in memoria habēs qua præcipimur in principio
disputationis ambiguitatē auferre, ne inter differēdū captiosis
rationibus decipiamur (quod maximū vitiū orationis est & so-
phystis prope peculiare) quia hoc vocabulū gen⁹ multiplex est,
tres eius statim significationes numerat, vt accipiat propriā. Et
propositio negotio maximē consentaneā atq; ita incipit.

Caput de genere.

Videtur autē neq; Genus, neq; Species, simpli-
citer dici. Genus. n. dicitur & aliquorū quo-
dāmodò se habētiū ad vnū aliquid, & ad se inui-
cē collectio. Secūdū quā significationē Roma-
norū dicitur genus, ab vnius scilicet habitudi-
ne (dico autē romuli) & multitudinis habētiū ali-
quo modo ad inuicē eā (quæ ab illo est) cognatio-
nē, secūdū diuisionē ab alijs generibus dictum.
Dicitur autē & aliter rursus Genus, quod est
vnius cuiusq; generationis principiū: vel ab eo

qui genuit, vel ab eo loco, in quo q̄s genitus est. Sic. n. Orestē quidē dicimus à tātalo habere genus, Hylū aut̄ ab Hercule: & rursus Pindarū quidē Thebanū esse genere, Platonē verò Atheniēsem. Etenim patria principiū est vniuscuiusque generationis, quemadmodum & pater.

Hæc aut̄ videtur esse, prōptissima significatio geñris. Romani. n. dicuntur, qui ex genere descēdūt romuli: & cecropidæ qui ex geñre cecropis & eorū proximi. Ac prius quidē appellatū est genus vniuscuiusq̄; generationis principiū: de hīc etiā & multitudo eorū, qui sunt ab vno principio, vt à romulo. quā diuidētes, & ab alijs separātes, dicebamus omnē illā collectionē esse Romanorū genus. Aliter autē rursus genus dicitur cui supponitur species. Ad horū fortasse similitudinē dictū: etenim principiū quoddā est huiusmodi genus, earū quæ sub ipso sunt specierū: videturq̄; & omnē eā multitudinē cōtinere q̄ sub ipso sunt specierū. Tripliciter igitur cū genus dicitur, de tertio apud philosophos sermo est, q̄ etiā describētes assignauerūt, genus esse dicētes, quod de pluribus, & differētib⁹ specie ī eo q̄ qd est, prædicatur: vt animal. Eorū enim quæ prædicātur, alia quidē de vno dicuntur solo, sicut indiuidua, vt Socrates, & hic, & hoc: alia verò de pluribus, quæadmodū genera, & species, & dif-

Commentarij

ferētia, & ppria, & accidētia cōmuniter, sed nō propriè alicui. Est aut gen⁹ quidē, vt aīal: species verò, vt homo: Differētia: vt rationale: ppriū, vt risibile: accidēs, vt albū, nigrū, sedere. Ab ijs verò, quæ de vno solo prædicātur, differūt genera, eò quòd hæc de pluribus dicūtur. Ab ijs aut rursus, quæ de pluribus, à speciebus quidē, quoniã species etsi de pluribus prædicētur, nō tamē de differētibus specie, sed numero: homo enim cū sit species, de Socrate, & de Platone prædicatur, qui nō specie differunt, sed nūero. Animal verò cū sit genus, de hoīe, boue, & equo prædicatur, qui differūt à se inuicē specie, non nūero solo. Apprio quoq; differt genus: quoniã propriū quidē de vna sola specie, cuius est pprium, prædicatur, & de ijs, q̄ sub ipsa specie sunt, indiuiduis: quēadmodū risibile de hoīe solo, & de particularebus hominibus: genus aut nō de vna solū specie prædicatur, sed de pluribus, & differētibus. A differētia verò, & ab ijs quæ cōmuniter sunt accidētia, differt genus: quoniã etsi de pluribus, & differētibus specie prædicētur differētię, & cōmuniter accidētia: nō tamē in eo, quod quid est prædicātur: sed in eo, quod quale quid est. Interrogātibus. n. aliquib⁹, quid est illud, de quo prædicātur hæc Genus respōdebimus: differentias aut, & cōmuniter accidētia nō respōdebim⁹: nō

enī in eo, quod quid est, prædicatur de subiecto, sed magis in eo, quod quale quid est. Interrogantibus. n. qualis est homo? dicimus rationalis: & qualis est coru? dicim? niger. est autē rationale quidē differētia, nigrū verò accidēs. Quādo aut quid est homo interrogamur, animal respondeamus: est autē hominis genus, animal. Quare de pluribus prædicari, diuidit gen? ab ijs q̄ de vno solo prædicatur, sicut indiuidua: de differētibus verò specie, separat ab ijs, q̄ sicut species prædicatur, vel sicut propria: in eo autē quod quid est prædicari, diuidit genus à differētibus, & cōmuniter accidētibus: quæ nō in eo quod quid est, sed in eo quod quale est, vel quomodo se habet, prædicatur. Nihil igitur neque superfluum, neque minus continet, generis dicta descriptio.

PRioribus verbis porphyrius significat duas istas voces genus atque speciem multis modis ab scriptoribus usurpari. Hoc aut primū omnium verū esse ostēdit in genere. Atq; vt hoc efficiat tres eiusdem vocis diuersos vsus recenset. Verum antequam illis exponam animaduertēdum est quod vox illa simpliciter multis modis usurpatur. Aliquādo idē est quod vniuersē secundū quā significationē primo libro priorū Aristoteles dixit propositionē vniuersalē priuatiuā simpliciter conuerti. Interdum vero, proprie, qua significatione rem quampiam simpliciter ortam esse dicimus, interdum temere, vt herus simpliciter seruum verberat, in præsentia verò idem simpliciter est quod vniuocē, aut vno modo, atque eius oppositum non simpliciter æquiuocē est multisque modis.

Multis modis genus dicitur. Simpliciter. Primum. Secundū. Tertium. Quæ ratio ne simpliciter accipiat hoc loco.

Sed

Commentarij

Obiectio Sed obijciet fortasse quispiã cū tã nota atq; aperta sit in genere
ambiguitas inepte quidẽ Porphyriũ vsum fuisse eo verbo (videtur)
quod dubitationẽ quãdã præse fert, cui nos facile possumus respõde
Solutio. re, dicẽtes eũ loquẽdi modũ potius pertinere ad modestiã philosophi
Primum. cã, quã quod vllã indicet dubitationẽ, per similis etiã sunt significa
tionis verba illa, ferẽ, & fortasse, quæ frequẽtissime reperiuntur a
pud Aristotelẽ, etiã vbi de rebus maximẽ notis planis atque aper
tis sermo est. quã quidẽ rẽ copiosius monstraturi sumus in eo opere
Secundũ. quod de ratione philosophãdi Aristotelis scribimus quanquã nõ de
sunt qui dicãt Aristotelẽ his virbis vti aliquãdo solere vt sit subter
fugij locus potuit etiã eo verbo vti, vt significaret neminem esse tã
nescium veri atque rudẽ qui nõ norit ambiguitatẽ latere in genere,
qui vsus loquẽdi nõ est apud Aristotelẽ parum frequens.

Ordinis ratio. Cũ autẽ generis atq; speciei simul mẽtionẽ fecerit, possit quispiam
iure dubitare cuius rei gratia spetie prætermissa cãteris oĩbus voci
Cur primo loco posuit gen^o. bus genus Porphyrius anteposuerit. Huic vero quæstioni facile so
lutio adhiberi potest. Hoc. n. fortasse à Porphirio factũ est quia ge
Disoluitur. I. nus, est ordine doctrinæ prius. Est. n. cõmunius quã cãteræ oēs vo
ces. A notioribus autẽ incipiẽdũ est. hoc lib. VI. top. Aristoteles si
gnificat his verbis, oĩbus autẽ vniuersalius est genus. Est. n. notius à
notioribus autẽ est incipiẽdũ. Secũdo quia etiam naturæ ordine ge
nus prius est, quare duplici noĩe genus antepositũ est reliquis voci
bus. Tũ quia prius natura, tũ etiã quia notius nobis. Licet. n. genus
atque speties simul natura sint & simul cognosci debeant, cũ sint
relatiua, profecto si naturã atq; substãtiã vtriusq; cõsideremus pla
Fundamẽtũ nè cõperiemus genus lõge esse prius specie. Nã, vt rẽ exẽplo doceã,
tũ relatio quẽadmodũ pater & filius simul naturã sunt secũdũ quod inuicẽ
ne prius. referantur, secũdũ substãtiã vero pater antiquior est atq; prior fi
lio cuius extitit causa. Ita quoque quatenus genus atque speties ad
aliquid sunt simul existũt, si vero vtrũq; secũdũ substãtiã, quã fũ
damẽtũ appellãt, cõsideres plane reperies genus specie esse prius. Nã
**Species a genere di
manat.** speties tãq; à principio quodã à gñe pficiscitur atq; dimanat. Diuidi
tur. n. gen^o in speties per differentias. Præterea qã genus tãquã pars
materiæ similis, indefinitioẽ spetiei collocatur. Quæ cõstat ex gene

re & formarum efficientibus differentijs. Et partes priores natura sunt quam totum. Quamobrem prius agendum fuit de genere quã de specie. quamquam ut mihi quidem videtur generis atque speciei explicatio continens atque perpetua est. Huius rei illud in primis est argumentum quod Porphyrius generis atque speciei simul mentionem fecerit, deinde quia in capite de specie quæ de genere dixerat repetit. Atque utriusque vocis usum exponit. In eodẽ præterea capite quæ de genere atque specie dicta sunt prius, perorat.

Continens
& perpe-
tua dispu-
tatio de ge-
nere &
specie.

Iactò hoc fundamento quo significatum est genus atque speciem multipliciter dici Porphyrius recenset aliquot generis significationes. Ut quod Paulo ante dixerat planum fiat. Non sunt autem (ut quidam volunt) descriptiones generis, sed usus dũ taxat. Quos apud scriptores probatos genus habet. Primum ergo genus dicitur (inquit Porphyrius) aliquorum quodammodo se habentium ad unum aliquod & ad se inuicem collectio. hoc est, multitudo quædam hominum habentium inter se vinculum quoddam consanguinitatis affinitatis aut legum, & cum tertio aliquo, Quod sit eiusdem multitudinis principium. Hinc colligitur duo potissimum inesse oportere illi quod hac significatione genus dicendum est Primum, ut sit multitudo hominum qui naturæ quodam vinculo inter se iuncti sint. Alterum quod ea multitudo habitudinem habeat ad aliquod quod sit veluti caput eius multitudinis. Atque eam distinguat à quacũque alia multitudine hominum, qua significatione collectio romanorum appellatur genus. Quia inter se respectum habet, & ad Romulum à quo romani originem duxerunt. Atque eo capite Romanorum multitudo à Pelopidarum genere atque etiam Heraclidarum distinguitur. Hac tamen significatione interdum, raro tamen, non solum multitudo sed etiam peculiaris quispiam homo genus appellatur. Quod quoniam, ut dixi, raro contingit non oportuit ut à Porphyrio recenseretur. Nam qui artis præcepta tradunt frequentiore tantum usum consecrari solent. Singularia enim artis præceptis comprehendere non possunt. Simile est illud Vergilij.

Cur por-
phyrius .i.
generis
usus refe-
rat.

Ista non
sunt des-
criptioes.
Primus
usus.

Duo in-
neri pri-
ma accep-
tione.

Peculiaris
homo
interdũ
hac ratio-
ne dicitur
genus

Obruet ille Argos Agamenoniasque micenas.

Ipsumque

Commentarij

Ipsumque eacida genus armipotenti Uliſſis.

Quo loco eacida vocat Uliſſis genus. Rurſum ſi contingat quod principium multitudinis appellamus non aſſignare diſcrimē vnius multitudinis ab altera, etiam ſi cætera conueniant, non debet appellari genus. Quare crediderim multitudinem collectionemque omnium hominum hac ſignificatione parum apte genus vocari, Cū ma accep- tione ge- nus nō eſt Obiectio. non dicatur ſecundum diſtinctionem ab alijs generibus, vt Porphyrius inquit. Nam quod authores latinæ linguæ dicere aliquando ſolent quempiam genus à Ioue ſummo ducere, non eſt exiſtimandum huic noſtræ ſententiæ aduerſari, finge- bant enim veteres (vt planè conſtat ex hiſtoria deos ipſos hominum fuiſſe progenitores, nunquam tamen putauerunt Iouem eſſe ſummum omnium parentem, niſi quòd ob excellentem virtutem deorum ſummum atque maximum eum appellabant.

Genus ſecundo modo. Duplex rei principium. Patria quid ſit.

Secundo modo vocatur genus quòd eſt vniuſcuiusque generationis atque ortus principium. Quod cum duplex ſit alterum quod rem ipſam producit & gignit videlicet pater. Alterum quod productam iam rem conſeruat, vt patria, vtrumque patrem inquam & patriam hac ſignificatione genus appellauerunt. patriæ verò nomine, intelligimus ſolum in quo quis natus eſt habita ratione peculiarium quarundam partium cœli, quibus virtus ineſt conſeruandi, atque tuendi rem quæ in eo loco orta eſt, natura enim ſuis, cognatisque in locis ſalutem potiſſimum tuetur ſuam, vt refert Aristotelis libro de ſpiratione, vnde & medici conſueuerunt qui in alieno ſolo longo pertinacique morbo tenentur admonere vt in natale ſolum commigrent, quòd patria ipſa ad ſanitatē tuendam magnum momentum habeat. Vtriuſque tamen exemplum ratur. Porphyrius præſtat quo res ipſa apertior ſit. Oreſtes enim habere

genus.

genus à tantalo dicitur, atque hilus ab Hercule hac significatio-
 ne, quoniam tantalus atque Hercules Orestis atque Hili paren-
 tes esse perhibentur. Præterea etiam Pindarus Thebanus esse ge-
 nere dicitur, quia Thebis natus est. Plato Atheniensis genere quo-
 niam Athenis. Consideratur autem ita captum genus secundum
 duplicem habitudinem, eam videlicet quæ est principij ad id quod
 ex eo effectum est, alteram effecti ad causam, ex qua ortum ha-
 bet. Sed cum habitudo & relatio quadrifariam orientur, nam
 aut ex arte, ut quæ est inter discipulum & magistrum, aut fortu-
 na, ut quæ inter dominum & seruum. Omnes enim natura nas-
 cimur liberi (ut ferunt) fortuna serui reddimur. Aut ex electione
 ut quæ inter amicos est, aut postremo natura, ut quæ inter patrem
 est atque filium, in huiusmodi generis significationibus quæ est ha-
 bitudo secundum naturam consideratur, nam ab eadem proficisci-
 tur. Vtrâque tamen generis significationem, ut id quoque leui-
 ter attingam, sicuti cætera omnia ab Aristotele Porphyrius acce-
 pit capite vigesimo octavo libri quinti de prima philosophia.

Ortus re-
 lationis.
 quadru-
 plex.

Vnde cæ-
 perit por-
 phyrus
 istos gene-
 ris vsus.

Cõparat
 porphiri

duos ge-
 neris vsus.

Quæstio
 est prima
 ne, an se-
 cunda. sig-
 nificatio

generis

his veris

bis signifi-

cetur.

Prima ra-

tio neote-

ricorum.

Propositis his duobus vsibus generis eosdem inter se confert
 dicens, hanc esse promptissimam significationem generis, quo in lo-
 co controuersia est inter enarratores Porphyrij vtra significatio-
 num his verbis significetur, & quidem neoterici omnes scriptores
 arbitrantur hæc verba ad posteriorem generis significationem es-
 se referenda. Quod inter antiquos latinos expositores sensit Boëtius
 hunc locum exponens, decepti sunt illi primùm quod existimarint prono-
 mē demonstratiuū, hæc, perpetuo ad proxima pertinere. Deinde quia
 cū multitudo à principio proficiscatur signū est principiū multitudi-
 nis ipsa multitudine prius esse. Cū autem genus. II. mō acceptū vnius
 cuiusq; multitudinis initium sit, ad illud verba sunt referenda. Ego

tamen

Commentarij

Nostra se- tamē longē aliter sentio Ammonij Hermæ peripatetici doctissimi-
 tentia. mi sententia primum persuasus. Deinde non leuibus coniecturis.
 Hammo- Ammonius enim in huius loci expositione posteriori significatio-
 ni generis hæc verba accommodat. Ipsa quoque ratio eandem sen-
 tentiam videtur persuadere. Bisariam enim, aliquid dicitur prius
 atque notius. Nobis, inquam, & natura Aristotele authore libro
 Ratio. i. primo phys. c. 17. et lib. I. de posteriori resolutione. Natura notius
 Bisariam quod & simpliciter notius vocatur sexto lib. topico. est posteriori
 est aliqd prius. Vt punctū linea. Linea superfiere superficies corpore. Nobis
 notius al- verò notius quod posterius altero est. Nam corporatum prius sub
 tero. sensum cadit quam superficies. Superficies prius quam linea. Est
 enim nobis prius atque apertius quod multitudini est magis fami-
 liare. Quod ob eam rem notius nobis atque prius appellatur quod
 Nobis no- sensibus magis accommodetur. Nam si sensuum rationem habea-
 tius. mus primum nobis offertur indiuiduum multis accidentibus con-
 stans. Progressi longius. Eius partes agnoscimus. Ossa, nervos, car-
 nem. Postremo interna principia atque partes rei quæ ad essentiã
 Natura atque substantiam pertinent, materiam videlicet & formam. Cõ-
 notius. traria ratione iudicandum est notius natura atque prius. Est enim
 huiusmodi quod fœcundo intellectu comprehenditur. Sensu non
 item. Licet igitur genus quod secunda significatione exprimitur.
 Et vniuscuiusque ortus principium est prius natura sit multitudi-
 ne quæ prima intelligentia vocatur genus, Cum ab eo principio ori-
 ginem ducat, nobis sanè posterius est multo quæ minus notum. Por-
 phirius autē voluit nobis significare quod est nobis prius atque no-
 tius, cum dicat. Eam significationem esse promptissimam. Quam
 sententiam Ammonius his verbis reddidit. Hæc quidem significa-
 tio primum sese nobis offerre videtur. græce enim verbum est πρῶ-
 τος, hoc est ad manum. quod verò secunda significatione genus
 est nec promptissimum est. Nec ad manus. Nec primum sese nobis
 Multitu- offert. Habet autem hæc omnia multitudo. Frequenter namque
 do. eadem scriptores vti solent. Et rudibus hominibus admodum fami-
 liaris est. facit huius rei fidem præterea quod exemplum, subducēs
 Porphyrius.

Porphyrus. Romani inquit, sunt qui ex genere descendunt Romuli, & Cecropidae qui ex Cecrope. Et horum proximi. quod si ea verba ad uniuscuiusque generationis principium essent referenda eiusdem exemplum præstitisset Porphyrus, nunc autem longe aliter factum esse constat.

Quo loco interpretis aut patriæ fauens, Cuius amor omnibus insitus est. Aut quod ea multitudo promptior esset atque perspectior pro heraclidis romanos supposuit.

Nunc quo pacto contrarias rationes dissoluamus docere non est difficile. Principio grammaticorum illud præceptum non est ut que adeo perpetuum ut interdum à sumis scriptoribus non negligatur. Ut enim cæteros præteream Cicero de amicitia differens. Ita inquit. Cave Catoni anteponas ne istum quidem ipsum quem Apolo (ut ais) sapientissimum iudicavit. Huius enim facta (Catone intelligit) illius verò (Socratis inquam, dicta laudantur.) Reliquis vero plene & camulatè superius videor satisfecisse dum sententiam meam confirmo. Ut enim solutio argumentorum quæ ab adversario excogitata sunt nostram sententiam confirmat. Sic qui firmis rationibus propriam opinionem firmat videtur quodam modo adversario satisfacere eiusque argumenta infringere, & labefactare opinionem.

Comemoratis duabus his generis significationibus quæ & poetis & oratoribus potius quam philosophis in usu esse solent, pergunt Porphyrus ad logicum genus, atque ita inquit. (Aliter autem rursus genus dicitur, cui supponitur species.

est autem hæc quemadmodum & superiores, significatio dum taxat generis, cuius index est verbum illud dicitur, quamquam novit scriptores satis subtilibus (si diis placet) argumentis generis ad dialecticos pertinentis, eam esse descriptionem contendant, qua significatione genus dialecticum cum alijs superioribus convenit: est enim genus hoc principium speciei, nam definitio omnis ex genere

Exemplo
porphyrii
comproba
tur.
Ratio ex
plorū qui
bus uti-
tur inter-
pres.
Contrarie
rationes di-
luuntur.
Hoc, non
semper re-
fertur ad
proximum.
Isti usus
oratorum
sunt & po-
etarum.
Hæc non
est descrip-
tio.
Comparā-
tur signifi-
cationes

F & forma-

Commentarij

Formarum efficientibus differentijs fit, quo nomine affinitatē habet cū genere, quia dialecticū genus complectitur multitudinē formarum. Admonet tamen Porphyrius quod cum genus, quem admodum exposuimus, Tribus modis dicatur, de tertio dum taxat apud philosophos sermo est, nam de alijs generibus dicere, poetarū aut oratorum est. quod verò tertia significatione accipitur genus ita describitur, inquit Porphyrius.

Quod de pluribus ijsq; specie differētibus in eo quod quid est prædicatur.

Cap. 4.
Hæc descriptio porphiria na nō est. Mos veterum philosophorū
Cuius modi discriptio ab Aristotele sumpta est primo libro topicorum capitulo quarto. quod enim, à Porphyrio primum excogitata non sit loquendi ratio demonstrat ita enim ait de tertio apud philosophos sermo est: quod etiā describētes assignauerunt, genus esse dicentes. Est autem hic mos philosophis admodum familiaris, cum nomina excogitant his atque similibus verbis uti dico, fero, aio, sit, dicatur, ubi verò antiquis atque ab alijs positus, utuntur, his dicitur, fertur, assignatur, quod est à nobis alio loco plenius mostratum. Neque solum hæc generis descriptio sed etiam tres illi commemorati vsus ab authoribus probatis mutuo accepti sunt. quod si quispiam Porphyriū incuset, quod generis significationes referens multas prætermiserit, quæ philosophis, atq; oratoribus sunt in vsu Plato. n. motū, idem atq; alterum genera vocat. Aristoteles etiam bonum, atque malum in post prædicamentis, is sciat non sine ratione factum esse nā cū Porphyrius dialecticorum genus explicare cuperet, eas generis significationes referre debuit, quæ ad eiusdem illustriorem intelligentiam pertinerent, cæteras verò silentio præterire. Ergo cū exposita significationes ad generis dialectici cognitionem non leue adferant adiumentum, quemadmodum ostensum est, iure optimo à Porphyrio relatæ sunt, cæteræ verò omnes prætermisse, quod præsentī instituto parum accommodentur. Quod si quinto metaphysico. Aristoteles plures generis significationes refert nihil mirū est prima. n. philosophia oia cōtēplatur. Cicero vero primo

in primo libro de oratore genus sic definit, genus est quod sui simili- Cicero.
 lis cōmunionē quadā specie aut differētis duas aut plures cōplecti- quo modo
 tur partes. quæ qdē finitio generis quoniā multis negotiū exhibuit, finiat ge-
 qui hunc locū conati sunt interpretari, quodam subducto exemplo nus.
 facile explanatur hoc modo, animal genus quidem est, duas enim
 partes amplectitur, aut si maius species hominem & brutum, quæ
 etsi specie sint differentes, cum inuicem distinguantur, & separen-
 tur diuersis specificis differentijs cōmunionē tamen quadam ipsius
 generis inter easdem nulla est dissimilitudo. Ipsa enim animalis ra-
 tio ex æquo conuenit utrisq; utrumque enim substantia est, ut con-
 stat, corporea animata sensu prædita.

Propositā descriptionē ut explicaret Porphyrius omnium vocū Cur Por-
 diuisionē subiicit inueniens. Eorum quæ prædicantur alia dicuntur phiri? vo-
 de vno tantum, ut individua. Socrates, inquam, & hic homo, alia ces omnes
 de pluribus, horū, alia de pluribus numero differentibus, ut species, referat.
 homo, equus, alia de pluribus specie differentibus, ut animal, color.
 Rursum horū alia in quale de vna specie dicuntur. Ut propriū, suc-
 ceptiuum disciplinæ, de homine & hinnibile de equo: alia de pluri- Qua rati-
 bus specie differentibus in quale, ut accidens, album inquam aut ni- tione pro-
 grū, alia non in quale simpliciter, sed in quale quid, ut differētia, ra- bethac es-
 tionale & mortale. His utcūque positis demonstrat assignatam ge se exactā
 neris descriptionē eius esse propriā, quæ maxima sanē virtus descri- generis
 ptionis est. Nā hac ipsa descriptio complectitur omnia genera & descrip-
 nulli alteri à genere cōuenire potest. Positū est in ea generis loco tionem.
 non quidem vniuersale ut vulgo dicitur, alioqui negatio committe vniuersa
tur. Eadem re bis in diffinitione collocata, sed potius particula illa le non po-
de prædicari pluribus. hæc est enim notio vniuersalis, de pluribus nitur lo-
 prædicari. Aristotele authore cap. V. libri de interpretatione, quo cogeneris
 nomine genus ab individuo distinguitur, quod de vna tantum re Predica-
 prædicatur. Illa verò, differentibus specie ab specie & proprio, quo ri d pluri-
 rum utrumque de pluribus differentibus numero tantum prædica- bus.
 tur licet à proprio eo etiam nomine separetur quod proprium in b^o specie
 quale quid conuersimque prædicatur de specie, Genus minime.

Commentarij

In eo quod quid est. Postremo eo verbo in eo quod quid est, à differentia, atque accide-
ti distinguitur nam istorum proprium est, non prædicari in eo quod
quid. Roganti enim quid homo sit parum accommodate responde-
tur albū aut rationale, quoniam hæc quale potius significant quā
quid, differt ergo genus à cæteris vocibus hac descriptione, atque ob
eam rem proprij rationem suscipiet descriptio generis. Præterea,
eadem genus quoduis complectitur. Nam ut exemplo rem doceā
animal, quod genus est hominis, & bruti de pluribus prædicatur,
ut constat, atque ijs specie differentibus, in eo quod quid est. Nam
Cap. 4. ut Aristoteles refert primo libro topicorum roganti de aliquo quid
sit genus cōveniēter respondetur. ut si quis quærat quid sit homo,
animal cæterorum autem nullum.

Disputa- Aliqui tamen conati sunt hanc generis descriptionem repre-
tur cōtra hendere hoc nomine potissimum, quod non ut Porphyrius: atque
generis d's Aristoteles inquit, genus inquit est prædicetur. Nam si inter-
criptione. roganti quid res sit, satisfacere velimus, nec dimidiatam dare re-
q non vi deat inq d sponsonem, non solum genus reddere oportet, sed totam rei defi-
nitio. definitio, enim, ut Aristoteles, inquit, oratio est quod
c. 4. lib. 1. quid est esse significans. Et quidem licet verum sit definitionem
Diluitar. dum taxat totam rei substantiam atque, ut ita, dicam quidditatē
Obiectio. explicare, genus vero alteram dum taxat partem, quæ materiæ si-
militudinem gerat, non ob id prohibetur respondens quæretī quid
sit res genus reddere, quinimo sufficienter satis responsum erit. cū
hoc modo respondere soleant non solum docti homines atque eru-
diti sed etiam rudes interroganti quid res sit, non omnino tamē ex-
acte aliud enim est benè respōdere, aliud totam interrogationem
absolvere. quam rem secundo libro de inuentione Rodolphus ita ad
Rodolph⁹ verbum scribit. Quod dicimus autem quæstionem generis esse in-
terrogationi quid est inclusam, id verum est, quoniam benè respō-
detur, quid est homo, est animal, verum tamen non sic ut totam
interrogationem absoluat, nisi addideris enim differētiam vel pro-
prium non videberis satisfacisse quæstioni, restat enim rursus ea
quæstio quale illud animal sit, rationale ne, an irrationale, quo fit

ut cum

Ut cum de solo genere quæramus solitum sit interrogari, non quid est, sed cuius generis rerum est, ut cuius generis rerum est lumen substantia ne an accidens, itaque genus inquit prædicatur licet nõ comprehendat vniuersam substantiam & quiditatem rei, sed alteram dumtaxat partem quæ rationem materiae habet.

Postquam Porphyrius ostendit propositam descriptionem generis esse propriam eandem magnis laudibus celebrat, dicens nihil igitur superfluum aut diminutum continet generis dicta descriptio notionis, idque ex Aristotelis præceptis sexto libro topicorum unde de verba illa desumpta sunt à Porphyrio præterea ex secundo ethicorum quo loco inquit in his operibus, quæ benè sese habent, dici solere neque auferri quidpiam neque addi posse, hoc autem primū omnium ab ipsa natura desumptum est, Quæ ut Aristoteles defendit, neque quidpiam frustra facit, neque omittit quidpiam eorum, quæ necessaria sunt, sed rem vnamquamque vti optime & fieri & constare potest, efficit planè, ut scribit etiã Aristoteles capit. decimo libri tertij de Animalibus & libro secundo de partibus animalium cætera verò naturam ipsam imittantur eodem autore capit. secundo libri secundi de physico auditu & libro quarto metheorologicorum capit. tertio quibus planè verbis maximi quique artifices cum rem quampiam perfectam esse atq; omnibus numeris absolutam significare volunt vtuntur. Ut contra cū inchoatam, tantum & non omnino perfectam volunt rem esse significare, aiunt, in ea redundare aliquid aut deesse, istis verò verbis duæ maximè virtutes descriptionis tanguntur duobus maximis eius vicij oppositæ. Vna est vt conueniat omni rei quæ diffinitur. Altera vt nulli alteri. Vicia sunt aut redundare aliquid aut deficere, quod ad naturam eius rei quæ definitur explicandam sit necessarium. Etenim cum phylosophi singulas virtutes mediocritates esse dicerent inter duo contraria vitia, positas, defectionem et redundantiam, definitionis quoque virtutem inter duo vitia posuerunt, nam quia modus est in qualibet re optimus, (vt ille inquit)

Celebrat
porphy-
rius pro-
prijs suis
laudibus
generis de-
scriptio-
nem.

Natura
ingeniū.

Laus re-
rum abso-
lutarum.
Virtutes
definitio-
nis.
Virt⁹ me-
diocritas
est.

Commentarij

definitio si vera sit suum quoque modum seruabit. Illa ergo vera definitio est, quæ rem quampiam explicans nihil extraneum assumit aut prætermittit sed illa tantum quæ ad eam perficiendâ sunt necessaria. huius rei ratio est quia definitio libro primo topicorum capit. quarto proprium quoddam est, ad proprium verò spectat ut cum ea re conuertatur cuius ponitur proprium, ergo ut definitio exacta sit nihil in eam inueniri esse oportet sic enim medium viciorum erit utrinque reductum. Si enim quidpiam desit definitioni, erit proculdubio multo amplior atq; comunior definitio quàm res-
Cur nihil oporteat de se in definitione. quæ definitur. nam, ut rem exemplo apperiam, si quispiam huic definitioni, animal rationis particeps mortale, detrahat rationis particeps, reliqua oratio amplior est, quam definitum. Sunt enim plura animalia mortalia quam homines, cum præter hominem omne quod uiuit interitui sit obnoxium. Contra verò si quidpiam redundet, multo angustior reddetur definitio quàm res ipsa quæ definitur. Nã si huic termino (sic enim Aristoteles definitionem vocat) animal rationis particeps & mortale grammaticum addas definitionem angustiore arctioremque reddes, non enim sunt omnes homines grammatici, huius rei ratio est quia quæ sunt simpliciora eadem sunt capaciora comunioraque. substantia namq; quia simplicior, corpore amplior est, corpus verò animato, animatum animali, atq; simili ratione in reliquis vsque ad atomas indiuiduasque species. Contra verò quæ minus composita sunt ut refert Aristoteles libro primo de posteriori resolut. minus vniuersalia sunt, & pauciora cõplectuntur. Nam cum ea quæ magis accedunt ad maximè tale magis talia dicantur, ut tertio topicorum dicitur, Et capit. secundo libri primi de post. resolut. & vniuersaliora simpliciora sunt, propius quoque accedent ad simplicissimum, deum, inquam, rerum omnium primam causam, simpliciora ergo comuniora erunt, contra in his euenit quæ magis composita sunt, redundantiâ verò compositiorem reddit definitionem quam obrem & arctiorem: defectus simpliciorum, quare & magis vniuersalè. oportet ergo ut vndequaque perfecta sit definitio in ea nihil redundare, neque deesse quidpiam, quod in cæteris quoque virtutibus fieri debere Aristoteles demon-

strat. Quamobrem non sine magna ratione has laudes Porphyrius tribuit assignatæ generis descriptioni, quod in ea nihil sit minus quàm oporteat, neque supersit quidpiam. Hoc autem laudandi genus à vulgato morè minime abhorret, & sunt tanto elegantiora verba quanto frequentiora esse contigerit ut refert Aristoteles capit. primo libri secundi topicorum.

His præterea laudibus adiecit Porphyrius prædictam descriptionem constitutam esse generis notioni quod non est sine causa dictum, planè enim constat descriptiones & definitiones, rerum conceptibus assignari, siquidem unamquamque rem eo modo explicamus, quo eandem agnoscimus. Unde cum duobus tantum modis unamquamque rem intelligere possimus simplici videlicet notitia aut composita, duobus quoque modis exprimetur nomine & definitione. Et utroque modo diverso nomine enim involutè & rudè, at definitione explicatè, absolutè atque perfectè, quoniam partes illæ definitione exprimuntur quibus constat res illa qua definitur, verum cum nomine utimur atque etiam cum definitione rem explanamus conceptionis animi rationem habemus, sunt enim ea quæ sunt in voce earum quæ sunt in anima passionum notæ referente Aristotele initio libri de interpretatione. quamobrem iure optimo dixit Porphyrius, prædictam descriptionem generis notioni esse constitutam. Præterea cum genus uniuersale quoddam sit, ut est à nobis paulo ante monstratum, & intellectus sit qui facit uniuersalitatem in rebus ut refert Aristoteles c. I. lib. I. de anima, necessariū est qui genus definit eius definitionem generis notioni reddere atque assignare. ut tamè leuiter in præsentia attingam quod sumus, si velit deus latius dicturi in libello de quinque partibus facultatis differendi, nō dicitur definitio esse generis notioni accommodata quod solam communem cognitionem rerum finiamus. Falsum est enim hoc, sed quia cū sint definitiones comuniū quæ sūt in ipsis singularibus posita ut hominis equi etceterorum similium ipsius intellectus est separare hominem ab hijs cum quibus subsistit. Et ipsum per se sumere, hæc autem communia incorruptibilia sunt,

Cur dicatur definitio notioni generis assignari.

Duobus modis res agnoscitur.

1. Ratio.

2. Ratio.

Cur definitio dicatur assignari notioni generis.

Commentarij

propter eternitatem indiuiduorum vt inquit Alexander capit. tertio libri primi quaestionum naturalium & moralium.

Sed quoniam Porphyrius cum genus exponeret dixit de pluribus specie differentibus praedicari & capite sequenti, speciem autem dici de pluribus usque dissimilibus numero, ne vocabulorum ignorantia nobis negocium faceffat, consentaneum mihi visum est, hoc loco dicere quot modis idem atque diuersum vsurpetur: vt generis & speciei finitionem facilius intelligamus, cum autem ex philosophorum praecipis necesse sit quae nobis occulta sunt per ea quae sunt nota magis atque aperta exponere, est autem facilius promptiusque dicere, quot modis aliqua sint eadem quam quot modis differant, prius commemorandi sunt atque explicandi modi quibus eadem aliqua dicuntur, quam quibus differunt. Aristoteles ergo (vt hinc, exordiar) multis locis sex modos tradit, quibus aliqua dicuntur eadem quos accepit a Platone in principio eius dialogi qui philosophiae et. i. eth. lebus inscribitur, aut enim sunt eadem numero, aut specie, aut genere, aut subiecto, aut ratione, aut proportione. Numero dicuntur eadem, sexto capite primi topicorum, quorum nomina plura res autem vna, vt indumentum, & vestis, ensis, & gladius. specie eadem quae sub eadem specie proxima continentur, aut quae sunt indifferentia secundum speciem. Vt Socrates Plato, bucephalus Seiano quaecumque enim duo indiuidua, numero dicuntur esse diuersa. Quia si numerentur diuersa existunt numero, nulla si quidem duo possunt esse eadem numero. Eadem genere sunt quae sub eodem genere proximo ponuntur: vt equus homini. Eadem subiecto quae idem subiectum natura sunt vt dicitur tertio topicorum, huiusmodi sunt. Albor, & dulcor in lacte, eadem ratione quae eandem habent prorsus finitionem. postremo eadem proportione quae sunt eadem secundum comparationem rationum. vt primo ethicorum dicitur. id genus sunt, mens atque oculus. quoniam vero tria priora praesenti instituto sunt satis posteriora commemorasse contentus priora tantum persequar, & quoniam Aristotelis opinione capit. decimo tertij libri topicorum, si alterum oppositorum est multiplex, alte

rum

rum quoque multiplex esse oportet, idem autē & diuersum sunt opposita, quia sex modis dicuntur aliqua esse eadem, sex etiam modis dicuntur diuersa, aut differentia, numero, specie, genere, subiecto, ratione, proportione. Numero differunt, quæ sub eadem specie proxima continentur nam cum illis eadem species communis sit, specie minimè distinguuntur, vt Socrates & Plato. specie, quæ eadem specie proxima distinguuntur, vt homo, & equus à leone, diuersa & cane. Genere, quæ sunt genera diuersa, aut species, aut indiuidua sub diuersis generibus posita, hoc modo differt animal à planta, homo à lapide, Bucephalus ab hac pyro. Subiecto, quæ diuersum subiectum nacta sunt. ratione, quæ non eandem finitionem habent. Proportione verò, quæ secundum eandem comparationem rationum minimè dicuntur. Animaduertendum tamen est è tribus prioribus modis, quibus contingit idem esse, aut diuersum, illud maximè esse idem, quod est numero vnum, quoniam id omnes idem appellant, vt primo topicorum scriptum est. minimè verò omnium eadem sunt quæ sunt eadem genere, nam quæ sunt huiusmodi laxiori vinculo constringuntur. Rursum quæ differunt numero minimè omnium distant, quemadmodum quæ genere maximè.

Sex modis ali-
quadiuer-
sa dicun-
tur.

Numero
Specie.
Genere.
Subiecto.
Ratione
Proportio-
ne.

Maximè
idem.

Minimè
eadem.

Quoniam verò in calce huius capituli cum vellet Porphyrius demonstrare prædictam generis descriptionem vndiquaque perfectam esse, atque absolutam quinque vocum mentionem repetijt quarum in proœmio Paulo ante meminerat, vt ea ratione facilius atque melius præstaret, quod erat pollicitus, non videtur ab hac disputandi ratione alienum in præsentia sub quadam breuitate differere vtrum dum taxat sint quinque voces vniuersales, vulgo inquiritur vtrum tantum quinque sint prædicabilia, & vtrum vniuersale genus sit quinque prædicabilium. Misit ergo ambagibus ac verborum circuitione conabor ostendere tantum esse quinque voces vniuersales. id verò quo comodius fiat, ac præterea dilucidius in principio meminisse conuenit voces esse in duplici differentia. Sunt enim quedam omnis prorsus significatus expertes, vt blitiri, scindapsus.

Questio.
Vtrum tan-
tum sint
quinque vo-

ces vni-
uersales
Duisio
vorum.

Commentarij

Alia verò sunt rerum signa. istarum vocum quarum superius mentionem fecimus quædam de vno tantum dicuntur, vt individua, Socrates Plato, alia de pluribus, quæ prædicantur de pluribus, aut prædicatur in ea questione qua interrogamus, quid res ipsa sit aut qualis, si primo modo, aut de pluribus numero differentibus dicitur, & est species, nam species est quod de pluribus numero differentibus in eo quod quid est prædicatur, vt homo equus aut de pluribus differentibus specie, & est genus, est enim genus quod de pluribus differentibus specie prædicatur, in eo quod quid est, vt animal planta. Si in quale, aut essentialem qualitatem dicit, & est differentia, differentia enim conducit ad genus & eius quod quid est pars est, & prædicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quale quid est, aut accidentariam, quod si accidentariam vox illa qualitatem prædicat, aut necessario prædicatur & conuersim, & est proprium, vt aptum ad ridendum, aut non necessario neque conuertitur, & est accidens, vt album, nigrum sedere. Cum ergo septem dum taxat differentias vocum, connumerauerimus, istarum verò duæ sint abijciendæ, relinquitur solum esse quinque genera vocum de quibus apud philosophos est sermo, & quæ tractandis rebus ad philosophiam pertinentibus accommodantur, atque subseruiunt. Nam voces, omnis significatus expertes ad philosophiam non pertinere illud argumento esse possit, quod nominibus vt in elenchis dixit Aristoteles pro rebus vtimur. Quod si verum est planè colligitur nullum esse vsum earum vocum quæ nihil prorsus significat. quæ verò de vno tantum dicuntur cum scientia comprehendere non possint longissime absunt à disciplinis. Est enim scientia, vt Aristoteles sexto ethicorum inquit, & Plato docet in cratilo, cognitio earum rerum quæ vno atque eodem modo semper se habent. Vnde à supremo genere ad infimam speciem descendentes iubebat Plato in specie attoma siue in diuidua quiescere, Cum enim diuidua infinita sint, atque in certa contineri scientia non possunt, vt primo rethoricorum ad theodectem, inquit Aristoteles, neque artis præceptis contineri secundo ethicorum atque ob eam, rem ad philosophiam minimè perti-

nent

nent. præterea etiã quia voces illæ quæ res singulas atq; indiuiduas
 significant de nullo prædicantur, nam vt in capite de substantia
 Aristoteles ait, à prima substantia nulla est prædicatio. agitur au-
 tem in præsentia de simplicibus in complexisq; vocibus cõstituen-
 dæ enunciationis causa in qua vnum de altero prædicatur. rursus
 cum sint obnoxia generationi & corruptioni non possunt perpe-
 tuo eodem se habere modo, quam ob rem neque de illis scientia es-
 se potest. Reliqua sunt, si hæc duo vocum genera excludas, Quinq;
 dum taxat, genus, species, differētia, proprium atque accidens. Idē
 quoque confirmari potest ex modo quo vnum in altero existit, &
 hoc quidem si res, quas voces significant spectes. Nam quod est
 aut absolutum perfectumque est, aut non: si absolutum est at-
 que perfectum, est species, vt homo, nam species vniuersam conti-
 net perfectionem indiuiduorum, (cum indiuiduum, quatenus indi-
 uiduum est, sola quorundam accidentium collectione constet) quæ
 ita huic rei insunt vt alteri inesse minimè possint) atqui ipsa species
 perfectares est, quæ ex genere & differentia tanquam ex partibus
 constituitur, aut eius in quo est, pars est; si pars sit, & formæ simili-
 tudinem gerat, erit differentia, vt rationale, est enim hominis for-
 ma generi tanquam materia adueniens, ex sexto libro topicorū; si
 materia, similitudinem gerit, erit genus, at verò si ad essentiã, &
 diffinitionē rei non pertineat; aut a principijs speciei ortū habet, et
 est proprium vt succceptiuum disciplina, procedit enim ex princi-
 pijs hominis, genere videlicet et differētia quod est speciei propriū:
 aut extra speciem est, nec à principijs eius proficiscitur, atque dima-
 nat, & est accidens vt album nullum enim accidēs est quod à prin-
 cipijs speciei ortum habeat sed aut extrinsecus aduenit aut ex tem-
 peramento quatuor primarum qualitatum ortum habet. quam-
 obrem cum tantum prædictis quinque modis contingat aliquid es-
 se, tantum erunt quinque vocum differentia, quæ a rebus ipsis (vt
 supra diximus) desumuntur: ergo non solum ex modo prædicandi.
 Sed etiam ex modo existendi colligitur euidenti argumento quin-
 que tantum esse voces vniuersales, atque ex consequenti, Recte
 dictum

Alia ra-
tione nu-
merus in-
quiritur.

Indiui-
dū quæ
re constet

Differen-
tia.

Commentarij

dictum est à Porphyrio quinque vniuersales voces esse.

Obijcitur
q̄ plura-
q̄ quin-
que sint
vniuersa-
lia, aut
prædica-
bilia.

Quod sint
duo tantū.

Quod sint
plura quā
quinque.

Diluitur
proposita
dubitatio
Prima ra-
tio solui-
tur.

Eadē res
multismo-
dis cōside-
rari po-
test.

Non desunt tamen, qui velint huiusmodi sententiam labefacta-
re, & falsam esse conuincere, nam hinc videtur pau-tiora esse vni-
uersalia, quā quinque, illinc verò plura. Cum enim omnia gene-
ra vocum aut secundum rationem substantiæ prædicentur, aut ac-
cidentis, vnde duo tantum modi prædicandi desumuntur, videtur
esse consentaneum rationi vt duo tantum sint prædicabilium gene-
ra, quod autem sint plura quā quinque hinc sumi potest argumen-
tum, quia cum sint duo prædicabilia in quid, vnum de pluribus dif-
ferentibus numero, alterum de pluribus differentibus specie, cur nõ
erunt similiter duo quæ in quale quid prædicentur, vnum de pluri-
bus differentibus specie, alterum de pluribus numero distantibus?
quandoquidem differentiarum, illa quæ speciem intermediam con-
stituit de pluribus differentibus specie prædicatur, quemadmodum
species illa cuius est differentia, vt sensitium, animatum, corpo-
reum, quæ verò infimam, atque postremam, constituit speciem præ-
dicatur proculdubio dumtaxat de pluribus numero differentibus,
quemadmodum infima species quā efficit, vt rationale si huma-
nam tantum constituat speciem, sunt ergo aut plures aut pau-
tiores vniuersales voces quā quinque ponendæ à nobis.

Hæc tamen omnia quoniam leuibus con-
iecturis inuituntur, vt non magnum negotium exhibent, ita facile
possunt dilui. Primæ vero rationi ita occurritur, licet enim verum
sit, si res considerentur, vt substant per se, aut perse subsistentibus
insunt, (& pari ratione, de vocibus existimandum est, quando eis-
dem pro rebus vtimur) omnia aut secundum rationem accidentis,
aut substantiæ prædicari, quicquid enim significatur quinque istis
vocibus aut per se subsistit vt species, aut existit in alio vt genus
differentia proprium atque accidens. Verum si illam rationem se-
quamur qua inuestigauimus numerum vocum vniuersalium quin-
que voces vniuersales solum reperiemus, nil. n. vetat, vt in politi-
cis scribit Aristoteles re eandē varijs modis cōsiderari. Illa. n. ratio
substantiæ atq; accidentis quoniā non omnino vna aut vniuoca est vt
capit.

capitulo de specie dicemus nullo modo constituit prædicabile sed pe-
culiaries aliæ quinque à nobis expositæ. Ad aliud verò responden-
dum est, quòd cum voces diuersam rationem significandi sortian-
tur, ex varijs modis quibus rem contingit existere, prædicata quæ
à diuersis rebus proficiscuntur, diuersa esse necesse est, & quæ de-
sumuntur ab eadem. Vnde sequitur vt cum eorum quæ in quid præ-
dicantur quod dicitur de pluribus differentibus specie, sumatur à
materia, aut ab eo quod materia vicè gerit, quod verò de pluribus
differentibus numero ab ipsius rei perfectione quam appellamus
speciem, naturam, aut totum. necessarium sit, quæ in quid prædi-
cantur, esse duplicia. At verò cum ea, quæ in quale quid de alijs ce-
lebrantur, siue de pluribus differentibus numero dicantur siue spe-
cie, vna atque eadem prædicantur ratione formæ videlicet, à qua
sumptum est vocabulum differentiæ, non ab re ex vtrisque vna dū
taxat desumitur ratio prædicandi.

Eadem.
Diuersa
ratio præ-
dicandi in
quid.

Quæ in
quale quid
dicuntur
vno tantū
modo dicuntur.

Sed quoniam Porphyrius quid sit genus in præsentia explicare
contendit, atque id quam optime fieri possit, interest autem nō pa-
rum, si definitione id fiat aut descriptione, conuenientissimum es-
se ratus sum, antequam ad alia properem quæstionem absoluerem v-
trum generis explicatio definitio dicenda sit an descriptio potius,
simul autem ne sit opus totius eundem sermonem resumere de his
explicationibus, quæ reliquis quatuor vocibus tribuuntur, commu-
nem habentes orationem, differemus. quandoquidem horum om-
nium expositio præsentī huic instituto non parum apta videtur. at
que vt hinc exordiar reuocare in memoriam oportet omnes neote-
ricos scriptores cōsentiētibus animis atque sententijs vno aut alte-
ro excepto arbitratos esse omnes omnium vocum explicationes in
definitionibus habendas esse, idque tenent tam mordicus vt nullis
vquam argumentis aut rationibus ab ea opinione deuellantur.

Quæstio
vtrū hæc
sit defini-
tio an des-
criptio ge-
neris.

Sententia
neoterico-
rum.

Adducuntur autem in eam sententiam vulgari quadam ratione
qua non alio modo vti consueuerunt, quam si ea ipsa gladius esset
delphicus, atque ad eam tanquā adamussim expendunt, quotquot
in manus venerint rerum explicationes. Ratio verò eorum, ita ex-
plicatur

Ratio sto-
rum.

Commentarij

plicatur constat enim eorum opinione genere Et differentia ergo definitio est, antecedens probant inductione, quoniam in generis explicatione vicem obtinet generis vniuersale, cum ceteris omnibus sit longè communius, nam omne genus vniuersale est, non contra omne vniuersale genus esse conuenit, cum præter genus reliqua sint quatuor vniuersalia, cetera verò differentia gratia ponuntur. Nam cum simplex vox, atque incōposita minime suppeteret Porphyrio, qua generis efficientem differentiam significaret coactus, verborum circuitione, atque ambitu idem præstitit. ego tamen. ut ingenue dicam quod sentio (non est enim dissimulanda veritas) quemadmodum in alijs non paucis, id genus homines sententiam Porphyrij atque Aristotelis, non attingunt sic neque in hac questione. Quod ut palam facere melius possim, pauca mihi carptim attingenda sunt de natura definitionis, & descriptionis, atque vtriusque discrimine (nam alias non satis exactè explicari arbitror posse) vocum explicationes habendas esse in numero descriptionū, quæ omnia fusius dicenda sunt mihi in tractatione de quinque partibus facultatis differendi.

Nostra sententia.

De definitione oratio.

Ari. c. 4. lib. 1. top. Plato. Cicero.

Definire quidnam sit. rodolphus agricola.

Et quidem, ut hinc incipiam definitio ab Aristotele primo topicorum appellatur oratio quod quid erat esse significans, quam Platolice Aristotele prior exponere visus est inquiens, definitionem esse orationem rei naturam explicantem quā breuissime. quā etiā princeps latini sermonis ad brutum scribens his verbis usus est, definitio est oratio, quæ quid sit id de quo agitur quam breuissime ostendit. quamquam primo libro de oratore alijs verbis eandem exprimat, sed quam qui vis facile intelligat, minime prioribus repugnare, sic enim ait, definitio est rerum earum quæ sunt eius rei propriæ quā definire volumus, breuis & circūscripta quædā explicatio, vnde definire quæadmodū doctissime ut cetera Rodolphus agricola primo lib. de inuentione Dialectica inquit, est re intra nature sue limites clausam aperire atque inuolutam explicare. Dicta est autem definitio per similitudinem terminorum ac finium quibus res

bus res inuicem seiunguntur. Descriptio verò rudis quidem est atque adumbrata rei figuratio, quã ob id græci ὑπογραφήν appellāt interdum χαρακτήρα, ut in topycis Cicero admonet, quia ut in pictura primum rudē, res ipsa depingitur, postea inducuntur colores, quibus eadem ad vnguem exprimat, perfectaque intuentium oculis subiiciatur, ita euenire existimandum est cum rei cuiuspiã natura explicatur, quã in parte minimè sanè audiendus est Rodolphus qui affirmat non esse aliam descriptionem existimandam, quam quæ nunc est nobis definitio quoniam illa poetarũ, & oratorum descriptio multis constans partibus procul est à præsentis negotio, licet enim quæ tot partibus exuberat, dialecticis in vsu non sit, qui concisum, atque ut Cicero loquitur, spinosum dicendi genus sequuntur, neque persequuntur orationis ornamenta, quæ in verborum ac sententiarum copia maximè spectatur, non statim opinari necesse est orationem quæ quod quid est esse explicat à descriptione minime distare. Siquidem descriptio vtriusque commemoratis interiecta est, & illis dum taxat partibus fit, quæ proprium constituunt eius rei quæ describitur, atque eius gratia ab Aristotele appellatur nonnunquam oratio nonnunquam propriũ, interest enim maxime inter definitionem & descriptionem, quia cum definitio rei naturam perficiat, atque ex eius vi, & non forinsecus desumatur quod genus est hæc, animal rationis particeps, & mortale, descriptio ex his quæ rei aduentitia sunt, atque extranea, eandem notam facit, ut si quis hominem esse dicat, animal recte gradiens, latos vngues habens, & manibus utrens. Deinde quia definitio fit ex genere & formarum efficientibus differentijs, descriptio ex proprijs, aut communibus quibusdam accidentibus ad naturam proprij redactis, ut post Aristotelem sexto Topicorum. Cicero in particionibus oratorijs testatur. Postremo, quia cum descriptio interdum à nominis ethimologia sumatur, ut ἀνωποτος ab ἀνω, quod sursum est, & θεωρέω, aspicio, quasi sursum

Vnde dicitur definitio.

Descriptio.

Apta similitudo Rodolphus carpitur.

Ratio.

Descriptio dialectica quibus rebus efficiat.

Discrimen definitio nis & descriptiois.

Vnde sumatur descriptio.

Commentarij

sum aspiciens, aliquando a notatione, ut idē ab, ἀναθεῶν ἄσπασα
contemplans, quæ videt, aliquando à fortuita partium concursio-
ne, ut animal rectè gradiens. Definitio à nullo eorum quæ comme-
morata sunt sumitur, sed modo à materia, ut ira est ascensio san-
guinis circa cor, modo à forma, ut ira est vlciscēdi libido, modo ex
utroque, ut ira est accēssio sanguinis circa cor cupiditate vindictæ,
quemadmodum primo libro de anima inquit Aristoteles. Quæ ve-
ro de diffinitionis & discreptionis discrimine dicta sunt non oportet
ita religiose obseruare, ut ne per latum quidem vnguē ab eis-
dem discedamus, quoniam interdum fit ut vicissim vtraque confun-
dantur, & pro definitione, descriptione utamur ac vice ver-
sa. Cicero enim cui in verborum vsu non vnlgaris fides habē-
da est cum descriptionis mentionem faceret, pro descriptione
definitionem posuit, ita inquiens, non dubium est, quin defini-
tio genere declaretur, & proprietate quadam, aut etiam commu-
nium frequentia. Idem quoque facit primo libro de oratore ac in
topicis multoties. Præterea pro definitione descriptionis vocabulo
vsus esse videtur, de oratore scribens, cum ita inquit. Philosophi de-
nique ipsius, qui de sua vi ac sapiētia vnus omnia pene profitetur
est tamen quedam descriptio. Hocigitur posito fundamento &
Diluitur ferme omnium consensu constituto adducta dubitatio facilius so-
proposita lutionem inueniet. Mihi enim sic stat sententia nō solum generis
dubitatio explicationē definitionem nō esse, sed nec vllius alterius ex quinque
vocatibus, sed omniū harū vocū explicationes descriptiōes sunt, cuius
sententiæ ego sanè autor nō sum, nā ante me Ammonius Hermeas,
atq; Alexander Aphrodisiensis insignes peripatetici idem prorsus
sensere. Quanquam si rectè rem ipsam perpenderemus minime in
rem præsentem externos testes aduocare opus esset, cum huius quæ
explicamus doctrinæ autor Porphyrius apertissime non semel di-
cat, eam, esse generis descriptionem: primum postquam tres gene-
ris differentias connumeravit his verbis, hanc sententiam plane
demonstrans, inquit, de tertio apud philosophos sermo est, quod
etiā destribuentes, assignauerunt, sic enim ait, ἀπὸ τοῦ τριτοῦ τῶν
ἐκ τῶν

ῥά τοις φιλοσόφοις ἄλογος ἐστὶν ὑπογραφεύς . Idem quoque re-
 petit in calce huius capituli dicens nihil igitur superfluum neque mi-
 nus continet generis dicta descriptio notionis ὑπογραφή, enim, ἐν-
 νιας, inquit. neque opus erat ullis alijs testimonijs homini minimè
 pertinaci, aut qui contradicendi studio non esset incensus, sed quo-
 niam non satis esse arbitror quod dixi difficilibus hominibus, pro-
 teruis & pertinacibus, conabor pro viribus eandem sententiã haud
 dubijs rationibus, & argumentis convincere. Erit aut in principio
 de genere priuatim sermo, postea vero de oibus vocibus cõmuniter
 atque vniuerse. Sit ergo prima ratio hæc. Omnis definitio fit ex ge-
 nere & formarum efficientibus differentijs, vt Aristoteles testa-
 tur sexto topicorum . Et a nobis superius definitum est, atque po-
 sitũ. Sed nullum reperitur genus amplius aut communius eo gene-
 re, quod in præsentia à Porphyrio explicatur, non est ergo hæc ge-
 neris definitio, sed potius eiusdem descriptio censenda . Discursus
 legitimus est, & maior propositio minimè dubia, minor vero sic
 probatur. Quoniam genus quod in præsentia explicatur omnium
 decem generum rationem significat, generis autẽ ratio cum in om-
 nibus prædicamentis spectetur, in nullo propriè collocatur, nõ enim
 exprimitur eo nomine, genus, substantia, aut quantitas, aut quali-
 tas aut ad aliquid, quare sicut decem generibus nullum reperitur ge-
 nus superius, vt Aristoteles in metaphysicis, & Porphyrius in ca-
 pite de specie innuunt, ita neque fingi potest aliquod genus supe-
 rius eo, quod significat hoc vocabulum genus, generis ergo explica-
 tio minimè constabit genere, quod si genere caret, differentia quo-
 que careat necesse est nam differentia genus illud diuidit cum quo
 constituit speciei definitionem, si autem neque genus habet nec dif-
 ferentiam, nequaquam existimabitur definitio. Præterea, nullum
 nomen æquiuocum, aut ambiguum definiri potest, vt Aristoteles
 sexto libro topicorum admonet, vnius namque definitio est, non
 multorum, nam cum definitio. vt ibidem quoque dicit vim, & na-
 turam vnius rei exprimat, & declaret, si ambiguum nomen fini-
 tione explicaremus, non plura sed verè vnum existimaretur ambi-
 guum,

Prima ra-
tio.

Secunda
ratio.

G guum,

Commentarij

Quæ sint
vniuers.

Tertia ra-
tio.

Quarta
ratio.

Aristot.
Cicero.

In arte
poetica.

guum, quia ut sexto topicorum testatur philosophus, vñ sunt quo-
rum vna atque eadē est definitio, sed hoc vocabulum genus ambi-
guum est, non minus quā ens, cū addecē suprema genera perueniat
ac de eisdē nomine tantum prædicetur, ut dictum est, ergo minimē
diffiniri potest. In cōmune prætere rationes facere possumus, quæ
omnes quinque voces complectantur, quarum hæc vna est. ea tan-
tum definiuntur, quæ ponuntur sub aliquo genere, sed quinque vo-
ces sub nullo sunt genere ergo minime definiuntur. tenet cōsequētia
in secundo modo secūda figuræ, & maior hinc cōstat. Nā quæ sub
genere ponuntur genus habent, genus autem quoduis in species per
differentias diuiditur ergo quæ contingit esse sub genere, habent ge-
nus & differentias, quæ partes sunt definitionis, contra verò si nō
sint sub genere, nec genus habent, nec differentiam, ergo nec defi-
nitionem. Minor etiam probatur, nam, ut inquit, Aristoteles, sex-
to, & septimo libro topicorum prædicamenta sunt inpermixta, &
quia inuicem confundi nequeunt, quarto & sexto libro topicorum
negat vnam eandemque speciem sub duobus generibus esse posse
non continentibus se inuicem, sed si vllam ex quinque vocibus in
prædicamento collocari fateamur, necesse est statim magnam per-
turbationem, & confusionem rerum generibus accidere, & per-
misceri essentias rerum, quoniam harum, vocum singulas spectā-
re licet in singulis prædicamentis merito igitur ab eisdem excludun-
tur. Secunda ratio est, quia cū definitio rei naturam explicet quæ-
admodum ostensum est, & præcipitur ab Aristotele sexto ac sep-
timo libro topicorum, ea tantum definiiri possunt, quæ natura con-
stant neque sola animi cogitatione subsistunt, sed ea quæ quinque
vocibus significantur, minimē subsistunt in natura, cum sint inten-
tiones quædam animi, quas specularantes effingimus, ut post Aristo-
tele à Cicerone dictum est in topicis, & in libro de partitionibus
oratorijs. quæadmodū ergo nullus sanæ mentis putaret monstrū il-
lud quod fingit Horatius illis versibus. humane capiti ceruicem pi-
etor equinam iungere si velit variâsque inducere plumas vndique
collatis mēbris: ut turpiter atrum desinat in piscem mulier formosa
superne,

superne, spectatū admisi risum teneatis amici, ita quoque nisi stultus nemo putabit assignari posse ulli ex quinque vocibus finitionē, Quare cū Porphyrius neque generi, nec ulli commemoratarū aliarum vocum finitionem probe assignari posse cerneret, conatus est singularum vocum descriptiones tradere ab Aristotele sumptas. Danda est enim opera philosophis ut quæ apte finitione non possunt descriptione exprimant, aut aliquo proprii genere, quod in præsentia optimè accidere potest. Nam licet decem summa genera, una atque eadem de finitione comprehendi nō possint, nil prohibet, cur non descriptione complectantur, quoniam reperiuntur communia quædam accidentia decem summorum generum atque identidem quinque vocum, quibus ut, dixi, ad proprii naturā & vim redactis descriptio constat. Nam prædicari de pluribus cōmune est omnium quinque vocū, quamquam id ipsum non omnibus æque pariterque conueniat, sed alijs alio modo, atque ratione. Singula ergo merito hoc ipso tanquam communi quodā utentur in descriptionibus. Unde tanquam corellariū collucet vniuersale logicū & quod ab Aristotele post multa vocatur, propriè genus non esse quinque vocum, ut quidam falso affirmāt, quia hoc ipsum quod est de pluribus prædicari, quod est etiā quinque vocū commune, & à quo vniuersale post multa summitur, aut verius cum quo conuertitur, non est vnū in oībus sed ambiguū, & multiplex, quæadmodū ens non est genus decem supremorū generū, quia eorū singulis nō eadē ratione inest. Præterea hoc ipsum inde cōstat, quia ut testatur Aristoteles, capite vltimo quarti topicorū nō entis simpliciter nullæ sūt species, sed vniuersale simpliciter nō est, cū cogitatione solū subsistat, ergo non habet species, quare nec est genus. Decepti sunt aut plerique existimātes vniuersale esse genus quæadmodū quarto libro topicorū Aristoteles docet, quod semper prædictas quinque voces sequatur, et nō cōuertatur, si. n. genus sit vniuersale est, & in reliquis vocibus simili modo, non tamen omne quod est vniuersale genus est, quod verò huiusmodi est, ut ibidem admonet philosophus, difficile est ostendere non esse genus. Rursus ut id asserāt, alia ratione persuadetur ea inquā, quia putāt vniuersale in eo quod quid est prædicari

Descriptio optime explanari possunt singula ista voces.

Prædicari de pluribus inest omnibus quinque vocibus. vniuersale nō proprie est genus.

Secundaria ratio.

Nō entis nullæ sunt species.

Vnde ceperint quidā causam dicēdi vniuersale esse genus.

Commentarij

Ratio diluitur. Vocibus. Existimant enim interroganti quid sit genus sufficienter responderi esse vniuersale, sed hæc quoque ratio non magis efficax est quam superior. Quia cum quid, vt dictum est, roget essentiam rei, sic interroganti danda est generis definitio, non autem vniuersale dumtaxat, siquidem vniuersale non dicit generis substantiam atque essentiam cum non vnum sit sed multiplex atque æquiuocū, quare minimè hac ratione efficitur quod putant

In descriptionibus quinque vocum cum non ponitur locogeneris vniuersale. Consequitur rursus errare eos qui existimant in singulis vocationibus vicem habere generis vniuersale. Nam in illis non collocatur à Porphyrio vniuersale. Et si collocaretur in negationem incideret, quandoquidem idem bis poneretur. Idem enim est vniuersale & quod prædicatur de pluribus, locum autem generis obtinet illa verba, quod prædicatur de pluribus, quæ in singulis descriptionibus istarum quinque vocum insunt nam illis vniuersalis natura exprimitur quodammodo, Aristoteles enim libro de interpretatione vniuersale appellat, quod de pluribus prædicari natū est.

Questio Virū albu coloratū & cetera similia generaputanda sint. Præterea quæ à nobis explicata sunt, qui curiosiores videri volunt, in præsentis loco dubitare solent. Vtrum album, nigrum, coloratū, atque his similia, prædicata accidentaria, quæ illi conotatiua vocant, species sint an genera, & quidē videre est eos in tam varia studia discissos, vt risum potius excitent, aut bilem moueant, quā vt instructiorem lectorem inde dimittant quæ res cogit me vt de his non nihil dicam, huius tragediæ autores refellens, aut errasse indicans, quod studiosis cuiusuis disciplinæ maximum prætium opere afferre solet. Eius enim rei admoniti non facile, persimili vicio aut errore implicari se sinent, existimandum ergo est ac pro certo habendum id quod res ipsa testari videtur, Huiusmodi prædicata accidentaria, neque generis, nec speciei rationem suscipere, quam sententiam capite primo tertij topicorum Aristoteles ita ostendit. Inquit, in genere esse, in istum autem non, & illa id ipsum quod est bonum est, hoc autem non, quia quod non est in genere, non dicitur id quod est genus. Vt albus homo non est color hucusque Aristoteles, quare si album non est color ergo nec est species, de-

cies, debuit enim esse coloris species, quod si quis putet coloratum eius esse genus fallitur. Nam ut Aristoteles inquit capite primo se cundi topicorum: genus non dicitur denominatiue de suis speciebus aut formis sed nomine & ratione, coloratum vero de nominatiue dicitur de albo, quoniam hæc prædicatio, album est coloratum accidentis est, ut ibidem admonet philosophus, & præterea primo posteriorum. Non est ergo coloratum genus neque album species atque ad istorum normam cetera omnia, his similia perpendenda sunt. id etiam ratione probatur. Nam genus vnumquodque speciesque singulæ vnum per se sunt, sed nullum horum prædicatorum accidentalium est vnum per se, sed potius accidens in subiecto, quæ magno interuallo separantur, ergo neque genera neque species censenda sunt, si quando vero apud philosophum legimus album esse coloris speciem, id quidem de sola qualitate dictum existimare conuenit, qua significatione in capite de substantia scriptum est, album solam qualitatem significare, eo enim loco multisque alijs, longe aliter, nominibus accidentarijs vtitur philosophus, quæ plerique vti consueuerunt atque etiam ipse Aristoteles in libris de prima philosophia, vbi album appellat rem albore infectam, omne enim genus ut compendio dicam vnam aliquam naturam significat, sub qua diuersæ formæ comprehenduntur, nam animal quod genus est, animalium naturam exprimit, sub qua sunt, homines, æqui, leones ac cæterorum animalium formæ, diuersæ quidem adiectione differentiarum licet ædem sint, quatenus sub genere ponuntur. hinc deprehenditur Capellæ error existimantis hominem esse genus, barbarorum ac romanorum iuuenum & senum, nam cum sub homine nõ sint diuersæ formæ specie, Romanus, ac barbatus, iuuenis & Senex, ut Plato in libro de regno testatur his verbis, inepte quidem diuidere conantur hominem in græcum & barbarum tanquam in species, sed accidenti quodam separabili differant, quemadmodum in cap. de differentia tradidit Porphyrius. Differentia autem accidentaria Aristotele autore libro primo polytopicorum minime variat speciem, quare non recte existimabitur genus eorum

Coloratū.
non est ge-
nus albi.

Ratio.

obiectio
solutio

Capellare
prehendi-
tur.

Plato in=
dialogo
qui ciui=
lis inscri-
bitur.

Commentarij

Qua ratione inueniendū sit genus & inuentū expli- candum. rum esse, genus namque vt Aristoteles inquit septimo libro primæ philosophiæ differentijs per se non per accidens diuidi oportet, nisi quis à Capella id dictum putet, oratorum more, qui cum de his ex- actè non differant, quæ sic differunt diuersas species, aut genera ap- pellare solent, qua ratione genus inuestigandum sit atque inuentū explicandum docet Aristoteles cap. vltimo libro primo topicorum & libro quinto.

Vsus generis. Ne tamen quispiam existimet exiguum nobis afferre emolu- mentum generis cognitionem placet breuiter quæ ex eius cognitio-

Primus. ne commoda capiuntur recensere. Primum quidem conducit gene- ris cognitio ad demonstrationes conficiendas, siquidem omnis de- monstratio à prioribus atque notioribus procedit, quare à genere

Secundus. atque differentia. Quæ cum sint veluti partes speciei, Priores sunt atque notiores specie. Deinde ad conficiendam definitionem, nam definitio constat genere & formarum efficientibus differentijs, postremo ad sermonis copiam. Id enim quod commune est in mul- ta spargi atque diuidi potest.

Tertius.

¶ Argumentum cap. de specie.

Post disputationem de genere ad speciem Porphyrius transfert orationem quo loco non solum quid species sit eiusdè apposita descriptione edocet, sed magno quoque à reliquis vocibus interuallo seiungit. Quod vt accurate faciat superioris documēti memor aliquot eius significationes recēset, ita enim, que ad dialecticum negotium pertinet facilius ostendi posse arbitratu est. Quæ omnia postquā exoluit vtriusque vocis vsum refert, ac postremo quæ de vtraque dicta fuerant breui sermone perorat.

¶ Caput secundum de specie.

Species autē dicitur quidē & de vniuscuiusq; forma: secundū quā dictū est, Primum quidē species digna est imperio. Dicitur autem species & ea quæ est sub assignato genere: secundū quam

quam solemus dicere, Hominem quidē speciē animalis, cū sit genus animal: Album autē coloris speciē, Triangulum vero figuræ speciē. Quòd si etiā genus assignantes speciēi meminimus dicētes, q̄ de pluribus differētibus speciē in eo, quod quid est, prædicatur: & speciē dicim⁹ id quod sub assignato genere ponitur: Nosse oportet q̄ quoniā genus alicuius est genus, & species alicuius est species: idcirco necesse est in vtrorū que rationibus v trisq; vti. Assignant ergo & sic speciē. Species est, quę sub assignato genere ponitur, & de qua genus in eo quod quid est, prædicatur. Amplius autē sic quoque: Species est, quę de pluribus, & differētibus numero in eo, quod quid est, prædicatur. Sed hæc quidem assignatio specialissimi est, & eius quę solū species est, non etiam genus: aliæ verò & non specialissimorum esse possunt. Planum autē erit quod dicitur hoc modo. In vnoquoque prædicamēto sunt quędā generalissima, & rursus alia specialissima: & inter generalissima, & specialissima sunt alia, quæ genera, & species dicuntur eadem. Est autem Generalissimum quidem supra quod nullum aliud sit superueniens genus: Specialissimum autem est, post quod nō est alia inferior species. In

ter generalissimum autem, & specialissimū alia sunt, quæ genera, & species sunt eadē, ad aliud tamen, & ad aliud sumpta. Sit autem in vno quidem prædicamento manifestum quod dicitur, Substantia est quidem, & ipsa genus: sub hac autem est corpus, sub corpore autē animatum corpus, sub quo animal: sub animali verò rationale animal, sub quo homo: sub homine verò Socrates, & Plato, & qui sunt particulares homines. Sed horū substantia quidē Generalissimum est, & genus solū: homo verò Specialissimum, & solū species: corpus autē species quidē est substantiæ, genus verò corporis animati: sed & animatum corpus, species quidem est corporis, genus verò animalis. Rursus animal species quidē est corporis animati, genus verò animalis rationalis: sed rationale animal species quidē est animalis, genus autem hominis: homo verò species quidē est rationalis animalis, nō autē genus particulariū hominum, sed solū species: & omne quod est ante individua, proximeq; de ipsis prædicatur, species erit solū, non etiā genus. Quē admodum igitur substātia cū suprema sit, eò quòd nihil supra eā sit, genus est generalissimū: sic etiam homo cū sit species, post quā non est

alia

alia species, neque aliquid eorū, quæ possunt diuidi in species, sed solūm indiuidua (indiuiduū enim est Socrates & Plato,) & hoc albū species erit solūm, & vltima species, & (vt dictū est) specialissima: quæ verò sint in medio, eorum quidē quæ supra ipsa sunt, erūt species: eorum autem quæ post ipsa, sunt genera.

Quare hæc quidem duas habēt habitudines, eā quæ est ad superiora, secūdum quam species ipsorum esse dicuntur: & eam quæ est ad posteriora, secundū quam genera ipsorum esse dicuntur. Extrema verò habent vnā habitudinem: nam & generalissimū ad ea quæ posteriora sunt habet habitudinem, cūm genus sit omnium supremum: eam verò quæ est ad superiora nō habet, cūm sit supremum, & primum principiū, & (vt diximus) supra quod non est aliud superueniens genus: specialissimum autem vnā habet habitudinem, eam quæ est ad superiora, quorū est species: eam verò quæ est ad posteriora non diuersam habet, sed eandem, nam & indiuiduorum species dicitur. Sed species quidem dicitur indiuiduorum, velut ea continens: species verò superiorum, vt quæ ab illis continetur.

Determinant igitur generalissimū genus ita,

G v quod

quod cū genus sit, non est species. Et rursus, supra quod non est aliud superueniens genus.

Specialissimum verò, quod cū sit species, nō est genus. Et cū sit species, nunquam diuiditur in species. Et quod de pluribus, & differenti- bus numero in eo, quod quid est, prædicatur.

Ea verò, quæ in medio sunt extremorum, sub alterna vocantur genera, & species: & vnumquod que ipsorū species esse potest & genus ad aliud quidem, & ad aliud sumpta. Ea enim, quæ sunt supra specialissima, vsque ad generalissimum ascendunt, & genera dicuntur, & species subalterna: Sicut Agamenon, Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & vltimò Iouis. Sed in familijs quidem plerumq; ad vnum reducuntur principium: verbi gratia, ad Iouē. In Generibus verò & Speciebus uon sic se habet: Neque enim vnū commune genus omniū est ens, nec omnia eiusdem generis sunt secundum vnum supremum genus, quemadmodū dicit Aristoteles: sed posita sint (quemadmodū in Prædicamentis dictū est) prima decem genera, quasi prima decē principia. Et si quis omnia, entia vocet, equiuocè (inquit) nuncupabit, & non vniuocè: si enim ens vnum esset commune omnium genus, vniuocè

omnia entia dicerentur. Cùm verò sint decem prima, commune est ens secundùm nomen solum, non etiam secundum rationem, quæ secundum entis nomen est. Decem igitur Generalissima quidem sunt: Specialissima verò in numero quidẽ quodam sunt, non tamẽ infinito. Individua autẽ quæ sunt post specialissima, infinita sũt. Quapropter vsque ad specialissima à generalissimis descẽdentes iubebat Plato quiescere. Descẽdere autẽ per media diuidẽdo specificis differentijs: infinita vero (inquit) relinquenda suadet, neque enim eorum fieri posse disciplinam. Descendentibus igitur ad specialissima, necesse est, diuidentes per multitudinem ire: ascendentibus vero ad generalissima, necesse colligere multitudinẽ in vnũ. Collectiuũ enim multorũ in vnã naturam, species est, & magis etiam genus. Particularia vero & singularia è contrario semper in multitudinem diuidũt id, quod vnũ est. Participatione enim speciei, plures homines sunt vnus homo: in particularibus autem, & singularibus vnus, & communis, plures: diuisiuũ enim sèper est quod singulare est: collectiuũ autem & adunatiuũ, quod cõmune est. Assignato autem Genere, & Specie, quid sit vtrunq; eorũ, & Genere

Commentarij

& Genere quidem vno existente, Speciebus vero pluribus (semper enim in plures species diuisio Generis est) Genus quidem semper de speciebus prædicatur, & omnia superiora de inferioribus: Species autem neque de proximo sibi genere neque de superioribus, neque enim cõuertitur. Oportet enim aut æqua de æquis prædicari, vt hinnible de equo: aut maiora de minoribus, vt animal de homine: minora verò de maioribus minimè: neque enim dices animal esse hominẽ: quemadmodũ hominẽ dices esse animal. De quibus autẽ species prædicatur, de ijs necessario & speciei genus prædicabitur, & generis genus, vsque ad generalissimum. Si enim verũ est Socratem hominem dicere, hominem autẽ animal, animal autem substantiam: verũ est & Socratem animal dicere, atque substantiã. Semper enim cum superiora de inferioribus prædicentur, & species quidem de indiuiduis prædicabitur: Genus autem & de specie, & de indiuiduo: Generalissimum verò de genere, vel generibus, si plura sint media, & subalterna: & de specie, & de indiuiduo. Dicitur enim generalissimum quidem de omnibus sub se positis generibus, & speciebus, & indiuiduis. Genus autem,
quod

quod ante specialissimum est, de omnibus specialissimis, & indiuiduis: solùm autē species de omnibus indiuiduis: indiuiduū autē de vno solo particulari. Indiuiduum autem dicitur Socrates, & hoc album, & hic veniens Sophronisci filius, si solus sit ei Socrates filius. Indiuidua autē dicuntur huiusmodi, quoniam ex proprietatibus consistit vnumquodque eorum, quarū collectio nunquam in alio quolibet eadem erit. Socratis enim proprietates, nunquam in alio quolibet erunt particularium eēdem. Eæ verò quæ sunt hominis proprietates (dico autem eius qui est communis) erunt eadem in pluribus, magis autē & in omnibus particularibus hominibus in eo quòd homines sunt. Cōtinetur igitur indiuiduum quidem sub specie: species autem sub genere. Totum enim quoddā est genus. Indiuiduum autem pars: Species verò & totū est, & pars: sed pars quidem alterius, totum autē nō alterius, sed in alijs: in partibus enim totum est. Igitur de Genere quidem, & specie, & quid Generalissimum, & quid specialissimū, & quæ genera eadem, & species sint, quæ etiā indiuidua, & quot modis genus, & species dicantur, sufficienter dictum est.

Antequam

Commentarij

Cur prius de specie quam de differentia differatur.
Prima ratio.
Plotinus.
De nomine speciei.
Cicero.
Usus speciei oratoria.
Cur istam significationem referat.
Secunda ratio.
Pulchritudo.
Plotinus.

ANtequam Porphyrij verba exponamus animaduertamus, necesse est, quod tamen si Porphyrius in prooemio speciei differentiam anteposuerit, prius de specie agit quam de differentia, tum quod id doctrinae consentaneum sit, quam spectare conuenit in harum vocum expositione (cum enim genus) atque species sint relatiua, ut paulo inferius dicit, relatiua vero ut in predicamento relationis inquit Aristoteles, simul cognoscantur, Necessarium fuit postquam de genere actum est, ut de specie disputaret, Tum etiam quia id postulat dignitas praestantiaque vocum, nam cum de his vocibus differatur, quatenus predicantur, & ut genus sic species inquit predicetur, longe quidem melius, quam differentia, aut proprium, aut accidens, quae aut qualitatem essentialem, aut accidentariam predicat, post genus statim de specie agendum fuit.

Præterea considerandum est, id quod graeci εἶδος, vocant ab antiquioribus latinis hominibus specie verti, eius tamen loco Ciceronem atque elegantiores homines forma uti consueuisse, non quod species non satis exacte perfecteque reddat quod graecum nomen significat, sed quonia inuoluntate eo nomine utimur admutandos casus indicendo. Nolim. n. inquit Cicero in Topicis (ne si latine quidem dici possit) species & speciebus dicere, & saepe his casibus utendum est: atque formis & formarum velim. Cum autem utroque verbo idem significetur, commoditatem indicendo, minime arbitror negligendam esse. Licet autem species multifariam a Poëtis, & oratoribus usurpata pari soleat vnam dumtaxat earum significationum quae ad philosophos non pertinent in praesentia nobis tradit Porphyrius, quod ab eo ideo factum est, quod intelligeret, hanc ad dialecticam speciem intelligendam, non exiguum emolumentum adferre, ceteris nullum, dicitur enim species vniuscuiusque forma, & pulchritudo, qua quidem intelligentia speciosi homines appellantur, & christus quoque redemptor speciosus forma pro filiis hominum dictus est, quod conuenienter stare comensuratione quadam partium adinuicem, & ad totum, cum coloris gratia, et venustate. hac. n. ratione pulchritudo definitur, quam in compositis rebus spectamus, ut Plotinus est auctor lib. VI. primae encadidis,

eneadis, qui est de pulchritudine, *Aristo. etiam. III, top. pulchritudinem in cōmensuratione partium sitam esse refert, quam . VII. politi. Spectari inquit, in magnitudine multitudineque. quod dixerat exemplo Porphyrius declarat, dicens, hac significatione dici primum speciem dignam imperio, non Priami ut nonnulli interpretantur, quamquam ita constare Porphyrij sententiā posse dubium non est. ut præter alios Andreas tyraquellus probat ex euripide his verbis, Πρίαμου εἶδος ἀξίον τυραννίδος. Priami species digna imperio, est autem hic versus quidam euripidis ut ex Stobæo constat sermone. LXIII. Cum enim apud euripidem in phenissis, nutrix alumno fausta foeliciaque multa in præcaretur inter cætera illi exoptat speciem imperio dignam, ita enim ait, ἰδοίμι δ' αὐτὸν ἐν τοῖς ἀγγεῖν ἀγγεῖων. πρῶτον μὲν εἶδος ἀξίον τυραννίδος, id est, utinā videre contingat mihi ipsorum nepotes nepotum primum quidē forma dignos imperio. ut. n. Aristo. scribit lib. I. eth. non infima pars foelicitatis est pulchrū esse, hæc est. n. omnium qui rectè atq; ingenuè philosophatur vox, egregiam mentem non sub quouis corpore latere. atq; huc arbitror proculdubio pertinere quod à Platone poetice scriptum est, deorum, hoc est mentium beatarū equos & currus, corpora intelligit, decoros esse, & Ambrosia ne ctareque nitidos. homerus præterea Achilē, vlixem & Menalaum quos virtute præstantes facit. Pulchros fingit, θεῶν εἶδος καὶ θεοεικέλευς, vocās cōtra vero ignaue mēti de formē corpus affingit, quod in thesitate, planè constat. hunc imitatus maro aneam, Iulium. Eurialum pulchros facit. & ut taceā Aristotelē qui secūdo lib. de anima ex indicijs corporis mētē conijcit historiographorū certè consensu hoc testatissimū est. Socrates etiā apud Platonē in phædro sub obscure, ut solet, optimū corporis habitū bonæ mētis argumētū esse significat, aut saltim adiumētū, illū notās atq; depingēs pulchri equi nomine, hæc equitis appellatione, nā ut Plotinus lib. de pulchritudine inquit, quæcunq; sunt natura intus bona extrinsecus pulchra apparent siquidē ex interioris formæ perfectione & seminare rationis victoria super materiā, ut ille ait, externa pulchritudo existit.*

Hac verò, quam diximus significatione, species cū dialectica cōvenit,

Aristoteles.

Porphyrij exemplum explicatur.

Tyraquellus.

Euripides.

Stobæus.

Plato.

Homerus.

Vergilius.

Socrates.

Commentarij

Hac Spe- uenit, quoniam ut illa est pulchritudo eius in quo est, ita hac indi-
cies quo uiduis pulchritudinem impertit, capiunt enim indiuidua quam ha-
pacto con bent perfectionem ab specie sub qua complectuntur. Et quo pul-
ueniat cū chrior species est, eò sunt elegantiora sub ipsa indiuidua, quæ res in
Specie dia causa fuit, ut à Porphyrio in præsentia adduceretur.

lectica. Quamuis autem speciem in prima philosophia formam atque
Cur nõ re substantiam rei vniuscuiusquæ appellat Aristoteles, & similiter in
feratalias libris de generatione atque interitu, quo nomine magnam habet
significa- affinitatem & similitudinem, cum specie quam in præsentia expo-
tiones spe nimus quoniam altioris illa negocij est, atque exactiorem requirit
ciei. contemplationem à Porphyrio est prætermissa, pertinet enim ad
primam philosophiam aut ad libros de ortu atque interitu.

Trifariã Postquam Porphyrius prædictam speciei significationem quæ
dialecti- tota est oratoria præstitit nobis, dialecticam pergit tradere, quæ
ca species cum trifariã consideretur, videlicet qua generi subicitur, & qua
considera- tenus de inferioribus prædicatur, tandem vtraque ratione triplicem
tur.

Triples quoque adfert descriptionem, quæ triplici eiusdem vsui respondeat.
descrip- quarum quæ subiecti rationem explicat sic habet, species est quæ
tio speciei sub assignato iam genere ponitur, id est quæ generi subicitur, proxi-
Assigna- me à nobis exposito, hoc enim in præsentia Porphyrius, vocat assi-
tũ genus. gnatum genus, definitum iam capite superiori atque expositum, ne
Tria ex- que vno contentus tria huius rei exempla suppeditat ut sic non so-
pla cur lum speciem quæ substantia est, sed quæ sub genere accidentis repe-
tradi- ritur, complecteretur. Homo enim species est quia sub animali, quod
porphyrius. est genus ad substantiam pertinens collocatur. Album quoque quia
sub colore quæ est qualitas ponitur, triangulus etiam quia sub figu-

Qua raz ra, quæ ad geometras pertinet. vsus est autem porphyrius albo vice
tione al- candoris, non quod putaret esse speciem coloris sed quoniam rudi-
bũ sume- multitudini oratione accommodabat notiori voce vsus est ignotæ lo-
tur cum co. notius est enim multitudini album quam Albedo.

species co Verum cum in primis duobus exemplis nulla controuersia sit,
loris fingi quod tertio loco positum est, triangulum inquam figura speciem es-
tur. se nonnulli falsum esse putant. Alij prorsus indubitatum, priores
quidem

quidem ita disputant, Genus ut Aristoteles est author, secundo ca Vtrū triā-
 pite secundi topicorum. et libro quinto. nomine & ratione de con- gulus sit
 tentis sub ipso formis predicatur, non quidem diuersa sed eadem, species fi-
 nam animalis ratio, substantia, inquam, animata sensitua eadem gura.
 prorsus est, in homine brutisque animantibus, neque in his reperi- Quod non
 tur prius, in illis posterius, sed figura ratio non est eadem in omni- sit species
 bus, sub ea contentis & praterea secundum prius & posterius de Prima ra-
 eisdem, predicatur minimè ergo existimari debet trianguli genus. tio.
 minor sic probatur (nam cetera partes ratiocinationis dubia non
 sunt) triangulus comparatur ad quadrangulum sicut ternarius ad
 quaternarium, ternarius verò numerus longè prior est quaterna-
 rio, ergo & triangulus quadrangulo. Amplius, quia cū omne qua- Secunda
 drangulum diuidi aptum sit in duos triangulos rectorum angulo- ratio.
 rum, ut presens figura oculis subiicit, & omne quod cōponitur ex
 altero eo ipso sit posterius natura, erit triangulus prius quadrangu-
 lo, atque ex consequenti si figura ad vtrumque referatur non erit
 genus. alij verò in quibus quidem est Hāmonius Hermeas grauif-
 simus philosophus primum Porphyrij auctoritate persuasi, deinde
 quia credunt superiores rationes parui esse momēti arbitrati sunt
 figurā genus esse trianguli, quadranguli & similiū figurarū mihi ta
 mē re ipsam contēplanti magis probatur eorum hominum senten- Quod triā-
 tia qui defendunt figuram non esse genus, quam eorum quibus con- gulus sit
 tra videtur. Neque ego tam facile ausus essem à Porphyrio atque species.
 Hāmonio ceterisque grauissimis philosophis dissentire, nisi me cō- Hammo-
 munis doctoris auctoritas Aristotelis inquam, permoueret. Is Porphyr- nius.
 enim lib. II. de anima confessus est figuram minimè genus esse rius.
 trianguli ac ceterarum figurarum, nam cum animæ finitionem
 assignaret negauit illam esse vllius animæ propriam, atque ob id ne Nostra sē
 esse quidem veram definitionem animæ, tum quia non est vna om- tentia.
 nium communis anima, tum etiam quia in hijs reperitur prius at- Aristote-
 que posterius, definitionem autem pariter omnibus conuenire ne- les.
 cesse est, quare hoc tātum habet explicatio animæ ut sit omnis par-
 tis animæ cōmunis. quæ omnia probat animæ inesse perinde atque
 H figura,

Commentarij

*Ex defini-
tione su-
mitur ar-
gumētū.*

figura, quæ una non est ut genus, & non omnibus similiter figuris
 inest, & ideo neque proprie definiri potest, explicatur tamen com-
 muni quadam descriptione, hac scilicet figura est, quæ linea aut li-
 neis constat. nam disiunctiva particula argumento est, non esse
 unam definitionem, cum sexto libro top. præcipiat Aristot. nullam
 talem definitionem esse. est enim definitio una cum sit unius na-
 turæ explicatrix, disiunctio vero duplicem esse demonstrat. quæ ut
 planius constet placet Aristotelis verba referre, perspicuum igitur
 est, inquit, animæ finitionem esse, perinde atque figuræ neq; enim
 ibi figura vlla præter triangulum est, & quæ sequuntur, neque hic
 anima vlla præter eas quas diximus, at ut in figuris sic in anima
 fit, nam tam in figuris quàm in animantibus, in eo quod deinceps
 est collocatū id inest potentia quod illo est prius, in quadrato nam-
 quæ triangulus & vegetatiuum insensitiuo inest, quapropter in sin-
 gulis querendum est quæ nam sit uniuscuiusque animæ propria de-
 finitio, ut in figuris. idē planè testatur cap. IIII. lib. II. de cælo qua-
 re huiusmodi sententia, & ratione, & tanti viri autoritate cor-
 roborata credendum est figuram genus non esse trianguli.

*Quam ad
ferat Por-
phyrius
dubitatio-
nem.
Vnde cœ-
perit hæc
dubitatio-
nem.
Dissolui-
tur.
Quæstio.
Vtrū unū
relatiuū
possit defi-
niri per
alterum.*

Adducit deinde obiectionem quandam Porphyrius aduersus
 assignatam speciei descriptionem, dicens, cum omnis ambiguitas,
 circulusque à disciplinis remoueri debeat, quid ita factum est, ut
 cum prius genus descriptum sit per speciem, quando dictum est, ge-
 nus esse sub quo ponitur species, nunc quoque in speciei explicatio-
 ne genus assumatur, eamque dicamus sub genere poni. Quam du-
 bitationem ex sexto libro topicorum Aristotelis à Porphyrio de-
 sumptā, Idem porphyrius non alio modo diluit quam eo in loco ab
 Aristotele refellitur, ideo factum esse dicens quod genus atque spe-
 cies relatiua sint, atque ideo ut explicetur esse necessariū in vtrorū
 que rationibus, hoc est descriptionibus vtriusque vti.

Hoc tamen loco dubitatio suboritur, vtrum liceat vnum corre-
 latiuum per alterum definire quod si non licet quo pacto id fieri cō-
 modè apteque possit. Quam dubitationem libet in presentia excu-
 tere, quoniam præsentī instituto conuenit. Et si recte intelligatur,
 multas

multas affert commoditates. Quemadmodum autē in cæteris omnibus de quibus ratione disputatur, facile reperiuntur, qui contraria sentiant, inuicemque repugnēt, ita quod ad rem præsentem at-
tinet, non desunt qui dicant vehementerque cōtendant, minimè in-
tegrum esse, alterum relatiuorum per alterum explicare, quorū au-
torum illa prima ratio est, in disciplinis vitanda est Circulatio, quē
admodū dictum est, sed si relatiua ad inuicem definiantur, mutua
que indigeant opera, hanc non facile est fugere, aut impossibile, er-
go minimè licet alterum per alterum vicissim explicare. Secun-
da ratio est. Si hoc verum esset fatendum etiam esset, vnam ean-
demque rem priorem esse ac posteriorem respectu eiusdem, & cō-
similiter, quod falsum esse, ac prorsus impossibile Aristoteles tertio
capite primi libri de posteriori resolutione testatur, & præterea cū
rerum natura maximè pugnat. Quod autem sequatur, ita nituntur
persuadere huius sententiæ auctores. Nam cum omnis definitio,
aut explicatio rei prior sit, atq; notior ea re, quæ definitur, vt Ari-
stoteles refert cap. II. sexti libri topicorum, quandoquidem per eā
ipsam exponitur redditurque nota, & partibus constat eius rei,
quæ definitur, quæ natura rem compositam antecedunt; si genus vt
explicaretur, speciē indigeret, esset proculdubio genere prior atque
notior species, quod si contra per genus speciē diffinire necessariū
sit, erit similiter genus eadē ipsa speciē eodēque modo (nam se-
cundum naturam) prius atque notius. Vnde quoque necessario cō-
sequi videtur, horū neutrum intelligi posse. Nam si. A. per. b. cognos-
catur & b. per A, nec sit alterū altero prius, ego nō video (inquit
aduersarius) quo pacto cognosci possint, quæ sunt eiusmodi. Rogati
tamē id genus homines qua potissimū ratione (si hac nō licet) defini-
re cōueniat relatiua intrepidi respōdēt optime explicari si in vtrius-
que definitione alterius fundamentū aut subiectū ponatur. atq; ita
traditi à se documēti memores, patrē definiunt hominē qui genuit
aliū hominē & cætera relatiua simili modo. Ego tamē doctōrū ho-
minū testimonijs fretus dicere ausim, Nullo modo melius explana-
ri posse relatiuum quam si in definitione sua correlatiuum sumat,

Quod nō
possit fini-
ri vnū re-
latiuum
p alterū.
Prima ra-
tio.
Secunda
ratio.

definitio
notior est
atq; prior
re quæ de-
finitur

Tertiar-
tio.

Quam ra-
tionē se-
quuntur
aliqui ex-
plicandi
relatiua.
Nostra
sentētia.

Commentarij

Porphyrus.

Aristoteles. c. de
reſtatis
et ap. 3. si
sexti top.

Ratione
probat
opinio.
finitio
proprium
sciendi
gratia in
uenta

Secunda
ratio.
que sunt si
mus natu
ra simul
cognocen
da sunt

Refelli-
tur aliorū
sentētia

quinimo ne esse quidem ullum alium modum definiendi ea quæ ad alterum sunt. Cui sententiæ proculdubio Porphyrius fauet cum ait necessarium esse in utrorumque rationibus utrisque uti. nec ab ea dissidet Aristoteles in predicamentis, Cum de his quæ sunt ad aliquid differens, inquit. Qui diffinitè nouerit unū relatiuum diffinitè quoque nosciturum reliquū. Sed huius sententiæ apertius Auctor est Aristoteles capite tertio sexti libri topicorum. Cum enim præcepisset, omnem definitionem ex prioribus & notioribus confici oportere obiectioni occurrens inquit, oportet autem non latere quædam fortasse aliter definiri non posse, ut duplum sine dimidio, & quæcūque per se ad aliquid dicuntur, nam omnibus huiusmodi est idem esse ei quod est ad aliquid quodam modo se habere. Quare non est possibile sine altero alterum cognoscere, quippe cum necessarium sit, in alterius oratione coassumi & alterum, idem quoque refert, paulo inferius his verbis. Considerandum autem etsi ad quod natum est, unum quodque eorum quæ sunt ad aliquid assignabit definiens. quasi dicat necessarium esse, illi qui cuiusdam relatiuorum assignare definitionem cupit, alterius rationem habere. ratione præterea persuadetur opinio. Nam definitione res cognoscuntur. sunt enim proprium & definitio sciendi gratia inuenta, Aristotele auctore, quinto & sexto libro topicorum sed fieri non potest, ut unum relatiuum sine altero cognoscatur, ut ex relatiuorum definitione constat, quæ sic habet. ad aliquid talia dicuntur quæcūque hoc ipsum quod sunt, aliorum sunt quodam modo se habere, ergo neque potest aut definiri aut explicari unum relatiuum sine altero. Præterea relatiua simul natura sunt, & quæ sunt huiusmodi simul cognosci debent ex Aristotele quinto capite sexti topicorum quare necessarium est qui velit definitione alterum relatiuorum cognoscere in eadem alterius meminisse. Nemo enim nouit quempiam esse patrem nisi qui nouit filium cuius dicitur pater. Ut neque duplum quidpiam esse, nisi dimidium nouerit, cuius duplum est. Nam quod isti ingenti quadam subtilitate (ut sibi quidem uideretur, disputant commode per fundamenta definire licere relatiua, nimium à

Verò

Verò abhorret, nam si hoc pacto fiat definitio, non exactè quidem
 explicabit nobis eius rei quæ definitur naturã, quatenus ad alterũ
 refertur. Conueniebat autẽ ita fieri. Relinquitur ergo, si rectè veli-
 mus relatiuorũ definitiones cõstituere, eas ipsas facere oportere per
 correlatiua. Sed quoniã bifariã quidpiã ad alterũ refertur, vt in to-
 picis monet Aristoteles, & copiosius dicendũ est in prædicamento
 relationis, per se inquam, & secundũ accidens, quæ vulgatis nomi-
 nibus, secundũ esse & secundũ dici appellãtur, licet quod est ad al-
 terũ per se, nõ possit definiri nisi per relatũ, quia hoc ipsum quod est
 alterius est, quod per accidẽs, refertur ad alterũ: optimè quidẽ, sine
 correlatiuo definitur. Nã habitus, qui ad alterũ dicitur, est. n. alte-
 rius habitus, quia hoc ipsum quod est nõ est alterius sed potius spe-
 cies qualitatis, rectè profectò definietur, etiã si alterius ad quod di-
 citur nulla in definitione, fiat metio, est. n. habitus qualitas quædã
 tenaciter hæres subiecto multis actionibus comparata, propensam
 reddens partem illam in qua existit ad agendũ. quã sententiam
 significare volens Aristoteles capite tertio sexti topicorum dixit,
 quædam fortasse aliter definiri non posse vt duplum sine dimidio,
 & quæcunque per se ad aliquid dicuntur. Nam in omnibus his quæ
 sunt huiusmodi (hoc est quæ per se sunt ad aliquid) est idem esse ei
 quod est ad aliquid quodam modo se habere. Cæteris verò minimè.
 eadem etiam ratione vt mihi quidem videtur, in capite de relati-
 uis, exhibita definitione eorum relatiuorum quæ sunt ad aliquid
 per se, & explosa vtrisque cõmuni qua antiquiores Aristotele vti-
 fuerant, subiecit, si quis definitè cognouerit vnum relatiuum defi-
 nitè cognoscet & reliquum ac si diceret hoc esse peculiare relatiuo-
 rum quæ sunt per se. Reliquum est vt aduersariorum argumenta
 atque rationes diluamus. Ita enim firmior atque constantior red-
 detur nostra opinio, quoniã instantias soluere, & rationes aduer-
 sarij refutare, est quidem confirmare propriam sententiam, primo
 elenchorum. animaduertendum tamen est, quod relatiua simul co-
 gnoscuntur, non autem vnum per alterum, sed in altero aut cũ al-
 tero. Sic. n. inquit Aristoteles sexto top. Impossibile est alterũ sine
 altero

Duobus modis vnũ ad alterũ refer-
tur.

Quod ge-
nus rela-
tiuorum
sine alte-
ro defini-
ri possit.

Habitus
quid sit.

Locus ex
capite de
relatiuis
explica-
tur.

Diluuntur
rationes
aduersa-
riorum.

i. Elencho.

Vnũ rela-
tiuũ non
cognosci-
tur per al-
terum.

Commentarij

altero cognoscere nā pater nō per filiū, sed vnā cū filio cognoscitur
& similiter genus vt ad speciē refertur, nō per speciē, sed cū specie
Vnde perspicuū est, neq; idē esse prius & posterius, notius & igno-
tius, nec in doctrina vllas esse ambages, quē admodū aduersarius
obiecerat, atq; ex cōsequēti solutionē cōpēdio accipiūt rationes con-
trariæ: possit aliquis obijcere, falsum esse quod porphyrius inquit,
semper vtendum esse specie indefinitione generis, & contra, cum
Porphyrius dicat species est quod prædicatur de pluribus differen-
tibus numero, in eo quod quid est. In qua definitione nulla generis
mentio sit. Verum hæc obiectio ea ratione diluenda est quod solū
in relatiuis, quatenus relatiua sunt verum sit quod diximus alio
autem modo nihil prohibet vnum non definiri per alterum, spe-
cies, ergo. Vt species est atque ad genus refertur non potest sine ge-
nere definiri, neque vice versa. Verum vt species est quoddam vni-
uersale & ad indiuidua confertur de quibus prædicatur optimè sa-
nè finiri potest sine genere, quod facit Porphyrius illa definitione,
quā diximus. Dubiū præterea est cū ratione definitū sit à nobis
genus & speciē esse correlatiua, ita vt genus speciei genus sit, spe-
cies generis species, vtrū genus vt vniuersale est, dūtaxat referatur
ad speciem, an ad indiuidua tantum, an potius ad vtrumque, idem
que verti in dubium de specie potest, vtrum inquam species quate-
nus species est ad genus referatur, an ad indiuidua de quibus prædi-
catur. Quam sane dubitationem (quoniam probabiles vtrimque ra-
tiones habet) ancipitem puto, plerique enim arbitrantur genus non
solū ad speciem dici sed præter speciem ad indiuidua Et hoc qua-
tenus genus est. Vnde necessaria quadam rerum consequentia coac-
ti asserunt correlatiuum generis non esse speciem, sed etiā indiui-
duū, quorū vna ratio est hæc. Genus, animal, de indiuiduis dicitur,
nam Socrates animal appellatur, & bucephalus similiter, sed non
prædicatur de his vt species, cū huiusmodi indiuidua diuersis formis
comprehendantur, nec vt differentia, proprium aut accidens, quē-
admodum constat, à sufficienti ergo partium connumeratione col-
ligitur vt genus prædicari, est ergo indiuiduorum genus, vt speciei.

Altera

Altera ratio est quia ut post Paulo dicitur, Porphyrius generis, Secunda
 atque speciei utilitates commemorans, cum speciem dicat tantum ratio.
 de individuis numero differentibus predicari, genus ait de formis,
 atque earundem formarum individuis dici, & cum non facile sit do-
 cere qua alia ratione quam generis predicetur, consequitur de indivi-
 duis rationem generis predicare, atque ob id individuorum esse ge-
 nus quemadmodum speciei. consimiles rationes de specie effici a no-
 bis possunt quas prudens atque sciens prætermitto. Mihi tamen Nostra
 verisimilius videtur, genus speciei tantum genus esse, individuorum sententia.
 minimè, & speciem dumtaxat esse speciem si ad genus conferatur:
 accipiatur, quia ad alterum: non autem ut predicabile quoddam, nam ut præ-
 dicabile vel uniuersale quoddam est, de individuis tantum predicatur, Prima ra-
 atque ad individua refertur. in qua quidem opinione, si tantisper auscul- tio.
 temus, videtur esse Porphyrius. nam si genus Porphyrio non sit spe-
 ciei dumtaxat genus, & contra species generis species qua ratione
 se purgabit, quod specie per genus, & reciproca ratione genus per
 speciem definierit? Præterea, quia genus in quantum genus est cor-
 relatiuum atque refertur tantum ad speciem ergo est speciei ge-
 nus species etiam qua species est hoc ipsum quod est dicitur ad ge-
 nus, ergo est generis species, non individuorum, tribuit ergo genus
 speciei nomen speciei, & species generi nomen generis ut pater filio
 nomen filij & contra. nomen vero predicabilis accipiunt & genus
 & species ab inferioribus de quibus predicantur proximè, genus à Species qua
 formis sub se contentis, species ab individuis, & quidem quatenus tenus de plu-
 species de pluribus predicatur differentibus numero non simplici- ribus dicitur
 ter species vocatur. Sed species uniuersalis vel predicabilis quate- non est sim-
 nus refertur ad genus simpliciter species dicitur. Et ea ratione quodam pliciter spe-
 modo sub genere ponitur, nam genus & species relativa sunt supposi-
 tionis & superpositionis. utraque verò ratione speciei explicuit por-
 phyrius, tradens duas descriptiones speciei. & cum isto pacto quinque
 tantum modi predicandi existant tantum quinque efficiuntur species uni-
 uersalis. quod si genus, ut alij aiunt, de individuis diuersarum for-
 marum predicatur: Hoc illi non in est quatenus genus est, id est

Commentarij

qua ratione est relatiuum, sed qua ratione est vniuersale. Et tunc proprie de illis non dicitur cum nō dicatur immediate & proximē quod exposcit generis ratio & definitio. Sed quoniā dicitur genus de specie, & species de indiuiduis, genus quoque de indiuiduis dicitur, secundum illud ante prædicamentale documentum, quando alterum de altero prædicatur vt de subiecto, quæcumque de eo quod prædicatur dicuntur, omnia etiā de subiecto dicentur. Quā sententiā manifestius insinuat quinque vocum cōmunia referens Porphyrius, vbi inquit, quod genus de formis prædicatur, sed quoniam species de indiuiduis dicuntur, de eisdem quoque dicitur genus. Aristoteles etiam quarto libro topicorum præcipit omne genus de indiuiduis prædicari, non quidem per se sed secundum aliquam speciem. Etenim animal de Socrate secundum hominē prædicatur. cuius documenti memor Porphyrius in vocum communibus inquit, etiam si genus de formis, atque indiuiduis prædicetur, nō prædicari de indiuiduis immediate, sed per speciem. quo loco audiendi non sunt, qui aiunt genus si ad indiuidua comparetur nec esse genus nec speciem, sed his interiectum quiddam vacans nomine quoniā vt Aristoteles auctor est, primo posteriorum genus quod per vnum nomen exprimitur, nominatum appellandum est, quod verò duobus aut pluribus, vt animal mortale, innominatum. hoc autem cum in præsentia minimē contingat, ineptum videbitur ac præter rationē, innominatum genus animal dicere ad indiuidua comparatum. Sed dicetur prædicari genus de indiuiduis vt vniuersale quoddam aut prædicabile. Propositis duabus prædictis speciei significationibus quæ argumēto sunt, multiplex esse nomen, species, quod in principio capituli de genere, his verbis significarat Porphyrius, videtur autem neque genus neque species simpliciter dici, adiicit tertiā quandam speciei descriptionem, qua exprimitur species duplicē sortita habitudinem, vnam ad inferiora, puta ad indiuidua, alterā ad superius, genus inquam. est autem descriptio hæc, species est quæ ponitur sub genere, & de qua genus in eo quod quid est, prædicatur. quæ vna dumtaxat censenda est, nō duplex, vt quidam interpretantur.

Porphyrii testimonium. Aristoteles.

Refellitur. Opinio.

* ab 20.
Tertia de
scriptio
speciei.

prætantur. Nam ex duabus partibus una eademque confecta descriptio est. his vero non satis contentus, hanc quoque addit, species est quod de pluribus & differentibus numero, in eo quod quid est prædicatur, qua quidem significatur species qua prædicabile quoddam est, atque de individuis dicitur. homo enim species est singulorum hominum quia de pluribus hominibus tantum numero dissimilibus (cum sub eadem specie proxima contineantur) in questione rogante quid est prædicatur. Roganti enim quæ res sit Socrates, apte commodeque respondetur hominem esse. inter ceteras vero speciei descriptiones, hæc una secundum prædicabile (ut aiunt) constituit. est autem hæc proprium quoddam speciei, quia omni speciei convenit, & nulli alteri, atque ita ea particula de pluribus differentibus numero genus atque speciem ut individuum ab specie distinguuntur, quorum alterum de pluribus differentibus specie, quemadmodum exposuimus, alterum de uno tantum dicitur. ea particula, inquit, differentia, proprium atque accidens differunt ab specie quoniam differentia essentialem qualitatem, cetera vero, accidentariam prædicant. quod cum ita sit, congruè mea sententia atque eleganter potuit Porphyrius huiusmodi descriptioni addere eas laudes quas generi concessit, ac ita dicere, nihil igitur superfluum aut minus continet, speciei dicta descriptio notionis.

Ultima descriptio.

Explicatur descriptio.

Hæc exprimat

prædicatur.

Rodolphus capitur.

Hoc tamen loco admonendus mihi est lector, non omnino exactè Rodolphum Agricola virum alioqui doctissimum primo libro de inventione sensisse, speciei nomē sola cōparatione ad genus esse inditum, dictamque speciem esse quod confusum atque informe genus expoliret, & speciendum (ita enim veteres loquebatur) nobis exhiberet. Individuis autē comparatā, iam non amplius speciei formā, retinere, sed generis, tamen si enim verum sit (quod nos Paulo ante tetigimus) speciem qua species est genus solum respicere ad quod dicitur falsū est putare si cōparetur ad individua de quibus prædicatur nō esse speciem sub vniuersali cōtētā ut nos tetigimus Paulo ante. Quare ad vtrūque relata, speciei noīe digna censei debet. meminisse tamē convenit omnes commemoratas speciei descriptio-

H v nes,

Commentarij

nes, Porphyriū ab antiquioribus hominibus accepisse quod dicendi phrasi, & loquēdi caractere significatur. Nā primā tradens inquit, dicitur aut species. Vbi meminit secundæ, ait, assignant autē et sic speciem. tertiæ demum adiicit, amplius autem & sic assignāt. Veteres enim philosophi rem eandem multifariam multisque modis explicuerunt. præter hos autem tres modos explicandi speciem,

Cicero
quo modo
finitur spe-
ciem.

Cicero in topicis, eandem bifariam describit differenter quidem à nobis licet non omnino. primum sic forma (ita ille appellat speciem ut admonui) est notio cuius differentia ad caput generis & quasi fontem referri potest. hoc autem est quoniam cum differentia, ut

Secunda
finitio Ci-
ceronis.

Porphyrius inquit in capite de differentia, potestate sint in genere, ad genus tanquam ad caput & earundem principium dicuntur referri. Secundo modo sic, formæ sunt in quas genus sine ullius præmissione diuiditur. In singulis verò vocum descriptionibus Cicero generis vice notionem collocat, fortasse ad id spectans, quod in sermone de genere diximus, diffinitiones rerum notionibus assignari, eo enim modo res queque finitur ut concipitur, & notio est

Notio.

insita & ante præcepta vniuscuiusque formæ cognitio enodationis egens, quæ græcè κατὰ λυψίς dicitur à nobis vniuersum dici potest, quod sola notione existit atque mentis cogitatione.

Haec de-
scriptio=
nes nō ex-
planant
naturam
sed acci-
dens.

Antea tamen quam hinc discedam lectorem admonere libet, nullam earum descriptionum quibus Porphyrius utitur ad exprimendam speciem, explicare veram naturam speciei. Idemque censendum est de hijs descriptionibus quæ generi assignantur, sed dumtaxat proprium quoddam. adiungitur enim speciei, quia continet individua & generi quia multas formas ut interroganti quid singula illæ species sint aut singula individua, genus aut speciem respondeamus. Rursum generi & speciei accidit responderi, nam interrogare & respondere in hominum voluntate sita sunt, non in genere aut specie quare id accidens tantum est generis atque speciei. illa verò definitio, quam ex Ciceronis sententia proposuimus quæ ab eodem capta est ex dialogo Platonis qui civilis inscribitur, potius explicat naturam speciei quā ulla alia, quæ admodū si quis ad

eius

eius normam genus ita definiret, est communis notio quæ plures formas sui similes complectitur. ut animal hominem & Leonem cæterasque similes formas atque species, maximè exprimeret naturam atque substantiam generis. si quis autem roget cur si ita sit Porphyrius nõ sit usus descriptionibus quæ explicarent naturam generis & speciei sed proprium dumtaxat, huic ego facile satisfecero, fortasse ea causa à Porphyrio factum esse, & ab Aristotele in top. quod proposuerint istas voces exponere quatenus ad dialecticam spectant, quæ tota in interrogando & respondendo occupatur. consentaneum ergo fuit ut diceret, aptas esse eas voces quibus responderemus interrogati quid res esset aut qualis, quod in tribus etiam alijs vocibus contingit, differentia, proprio, atque accidenti.

Quæ definitio, explicet naturam generis et quæ speciei.

Cur Porphyrius nõ utatur definitionibus quæ dicant naturam rei.

Discrimen istarum descriptionum.

Genus quod ratione de pluribus numero differentibus predicatur.

Consuetudo philosophorum in definiendo

Assignat tamen differentiam inter duas priores speciei descriptiones, & posteriorem hanc dicens hoc inter utrasque reperiri discrimen, quod hæc quidem assignatio specialissimi est, & quod ita est species ut minimè sit genus, illæ verò priores conveniunt etiam non specialissimis. nam animal quod genus est, superiori genere continetur more speciei, animato inquam, de quo animatum predicatur verum tamen neque animal neque animatum neque ullum aliud superiorum generum de pluribus numero tantum differentibus predicatur, sed de his quæ specie sunt dissimilia. Nam tamen si de Socrate & Platone quæ numero tantum distinguuntur, dicatur animal, nõ existimandum est, animal rationem subire speciei. oportet enim ut de pluribus numero distantibus proximè quidem ac nullo medio interiecto predicetur, quod postrema speciei descriptione comprehenditur hoc animali aut cuiusdam similium nullo pacto inest. quod si de Socrate & Platone quæ differunt numero, predicatur animal hoc habet ab specie, nam quia Socrates & Plato sub homine ponuntur, de quo immediate proximeque animal dicitur, Genus habet ut de pluribus numero distinctis predicetur. Consueverunt enim philosophi exacti rerum existimatores, in id genus descriptionibus hoc verbum dumtaxat aut tantum subintelligere. quod vero exprimunt, neque

Commentarij

neque solet nisi à sophistis expeti. hoc autem faciunt quoniam rem definiunt vnam quaque in eo quod talis est, species vero in eo quod est species comprehensa inquam sub vniuersali de pluribus differenti-
*Qua ra-
tione ex-
plicet spe-
cialissi-
mū et sub-
alternū.* tibus numero dūtaxat prædicatur, nā de pluribus specie differenti- bus prædicatur vt genus hoc. n. generi suapte natura cōpetit, nō est ergo necessariū adijcere verbū tātū, aut solū, descriptioni speciei.
*Lauren-
tius re-
prehēdit
interpre-
tem.* Sed cū monuisset assignatā speciei descriptionē infimā tantum formæ congruere, priores verò duas his etiā quæ ad inuicē sunt gene- rā atque species, veritusne qua nominis suboratur hæsitatio, si igno- tius re- remus quid appellet specialissimū, quid nō specialissimū cū sint hæc præhēdit
*Carpitur
Lauren-
tius. In
vsu no-
minum à
victorino
apud Ge-
lium.* artis dialecticæ vocabula nō vulgi propria pergit dicere, quam nam- appellet infimam speciem, quæ vulgo specialissima vocatur, quæ ad- modū & genus supremū, generalissimū. quamquam hac in parte
*Nostra
sentētia.* laurentius valensis vir acri atque acuto ingenio, Porphyrij inter- pretem reprehēdit, quod huiusmodi vocabulis vsus sit, quæ nihil ha- bent (vt ille putat) cur latina dicantur. arbitratur autem cōmodius
*Re intel-
lecta in
verborū
vsu faci-
les esse o-
portet.* à multò appellari potuisse, summa primāque genera, atque infimas species seu vltimas, verum tamē Iure à victorino grammatico dis- sidet, qui vt est apud Gellium, in horum nominum locum, sufficit, magis genera & magis species, sed me Hercle si rem ipsam altius ex- cutiamus, & diligentius eidem considerationem animi adhibea-
*Prædica-
mentalis
ordinis
cur Por-
phyrius
memine-
rit.* mus, sine magno negocio comperiemus frustra tam anxie ac solici te imo verò tam religiose, (vt sic dicam) horum nominum habitam fuisse rationem, & inutiliter in eorundē vsu vsque adeo morosos fuisse tā insignes auctores, cum non sit horum de quibus controuer- sia, est infrequens vsus apud scriptores dialecticæ etiā minimè ru- des latini sermonis. qui nobis in præsentia cōsulendi sunt, præsertim cū necesse sit, vt Cicero de finibus differēs, admonet, reintellecta, in verborū vsu faciles esse. si quādo ergo non huiusmodi vocabulis vsi fuerimus, nemo nobis iure succēsebit. ergo vt illuc vnde abij redeā, Porphyrius vt specialissima explicet admonet in singulis prædica- mentis, inesse quædam suprema genera, quasdā infimas species, & præterea intermedia quæ vulgo subalterna vocātur, quod mō vt ge-
nera

uera prædicentur, modo ut species. quam rem ut perspicuam effice-
 ret, assumit exempli gratia seriem prædicamentariam, in qua ve-
 lut in tabella, quæ in eo ordine collocantur, proculdubio spectare li-
 cet. est autem series substantiæ non tam quod hæc ipsa, omnium præ-
 stantissima sit ac veluti cæterorum quæ sunt accidentia, fundamē-
 tum, sed etiam quia vocabula eiusdem multo sanè sunt notiora vul-
 go quam vocabula cuiuspiam alterius prædicamenti quæ quidē ra-
 tio Porphyriū excusat, cum enim vocabula substantiæ maxime sint
 familiaria, etiam rudibus disciplinarum (quis enim non nouit ho-
 minem, animal, corpus, animatum, substantiam, quibus cōstat hoc
 prædicamentum) rectè Porphyrius ad explicandū prædicabilia uti
 potuit serie prædicamentali. hoc enim ab eo ob eam rem factum est
 ut rudi & pingui minerua iuuentutem manu duceret. in hac verò
 serie primum reperitur substantia, quæ diuiditur incorporeum &
 corporis expers, quorum alterum, puta corporis expers, multa sub
 se complectitur, de quibus in capite de substantia futurus est sermo,
 At corporū aliud animatum est, aliud in animè, rursus quod ani-
 matū est in tres partes diuiditur, animal, plantam $\sigma\omega\phi\upsilon\tau\omega\nu$ græ-
 cè, latine verò (ut interpretatur Budeus, Plantanimal quoniā na-
 tura inter plantam atque animal, medium est. sub quo Aristote-
 les reponit ea animantia quæ degunt petris affixa, quod genus sunt
 cōchilia, spongiæ ostreæ, vrticæ, atque horum similia animalia. quo
 spectans, quatuor animatorum gradus constituit quos complexus
 est, ea descriptione animæ, anima est principium vegetādi, sentien-
 di, secundum locum mouendi, & intelligendi. Deinde animal aut
 est compos rationis, aut expers. Cōpotis rationis quatuor sunt par-
 tes dii, deorum filij, demon, homo, idque secundum Platonis sentē-
 tiam qui cum primam supremamque rerū causam deum vocet quæ
 numero exprimit singulari deos sanè appellat numina super spher-
 ras collocata, deorū filios numina in spheris, demones numina in-
 fra spheras. quæ omnia numina Plato, & qui subsequuti sunt Plato
 nici animalia esse arbitrati sunt, & habere corpus cætera vero nu-
 mina arbitratur corpore vacare, atque ideo Porphyrius Platonis
 disciplina

Cur seriē
 substantiæ
 in exēplū
 adduxe =
 rit.
 Excusa =
 tur Por-
 phyrus.

Quæ nam
 in sint in
 prædica =
 mēto sub-
 stantia.

Budeus.
 Plantani-
 malia q̄
 nam sint.
 lib. 2. de
 anima.
 cap. 2.

Partes cō-
 potis ratio-
 nis ex sen-
 tentia Pla-
 tonis.

Di.
 Opinione
 Platonis.

Demones
 corporati.

Commentarij

Porphyrius. disciplina impense deditus Platonē doctorem immitatus animal
 in has partes diuisit. longe aliter philosophantur christiani, qui &
 angelos & demones spiritus esse credunt, & ratione id ipsum per
 Platonē. angelos & demones spiritus esse credunt, & ratione id ipsum per
 Hac parte sequutus est. suadere nō esset nimium difficile, si loci huius ratio pateretur. Sub
 homine sunt posita indiuidua, Socrates Plato etcetera, inquit Por
 phyrus. Ex commemoratis verò substantia supremum genus est,
 & solum genus homo infima species, & qui nō possit esse genus,
 corpus species substantiæ est, cum sub ea contineatur, corpus ani
 matum species corporis genus animalis, Animal species animati
 genus animalis præditi ratione. Rationale animal, animalis species
 hominis genus homo tandem species animalis rationalis, nullius
 genus, nam etiam hominum singulorum species est. Infimam au
 tem speciem à cæteris hac nota Porphyrius separat atque distin
 guit, quòd proxima sit ante indiuidua, id est nullo medio interie
 cto ab indiuiduis distet. Hæc vero tria rerum genera quæ in singu
 lis ordinibus prædicamentarijs reperiuntur ea ratione comparan
 tur, quòd extrema, supremum inquam genus, ad inferiora tantum
 refertur, quorum genus est, species ima ad indiuidua, quorum dici
 tur species. si quis autem obijciat speciem, cum ad superiora refera
 tur sub quibus ponitur, atque ad indiuidua de quibus prædicatur,
 duos habere respectus huic respondendum est, vtramque habitu
 dinem vnam atque eadem esse. cuius rei argumentum est, quòd ab
 vtraque eadem prorsus ducimus appellationem. nam quemadmo
 dū quod ponitur sub genere species est, ita quod de pluribus nume
 ro differentibus prædicatur est species, at qui respectus intermedio
 rum diuersus est, nã ad superiora rellata species dicuntur ad inferio
 ra verò diuersa specie, Genera. vt aut Apertius omniū, quæ cōme
 morata sunt rationē in eamus, ac discrimē deprehēdamus genera
 lissimo, specialissimo, atque intermedijs Porphyrius definitiones
 assignat exorsus à generalissimo. atque ita inquit, antiquos philo
 sophos primum sic determinasse supremum genus quod cum sit ge
 nus, non est species, vt substantia, quæ cū de inferioribus prædice
 tur, nunquã sub aliquo superiori genere collocatur. Alio modo neq;
diuerso

diverso illo quidem à superiori, ita definitur, supra quod non est aliud superueniens genus. infimam speciem trifariam definit vno modo, quod cum sit species non est genus, vt homo, est enim animalis singulorumque hominum species, neque potest vno modo esse genus. Rursum, quod cum sit species non diuitur in species nam infima species atomata est, atque indiuidua, cum nulla sint communia in qua diuidatur. Tertio modo, quod de pluribus ac differentibus numero in eo quod quid est predicatur, quam descriptionem, Paulo ante conuenire dixerat specialissimo. subalterna vero siue intermedia sunt, quae ad inuicem sunt genera, atque species, modo ad diuersa conferatur, vt animal, animatum, corpus, haec enim omnia si cum superioribus comparentur, sunt quidem species, si cum inferioribus genera, quibus dignoscendis documentum quoddam nobis Porphyrius tradit inquit intermedia genera esse, quacumque sunt inter supremum genus indiuiduamque speciem. Vt autem Porphyrius Planius redderet quod de genere supremo infima specie atque intermedijs dixerat in predicamento substantiae re ipsam exemplo quodam ex profapsijs aut genealogijs sumpto, explanat, quod sane exemplum facilius atque apertius est quam series substantiae, quando quidem ex historia captum est, quam oportet qui disciplinas alias aduent habere perspectam. Vt enim in familijs reperitur qui sit pater cum filius nullo pacto fuerit, ite qui sit filius pater vero minime, & rursum qui pater sit atque filius, ita veri simile est, inquit, accidere in singulis ordinibus predicamentarijs. iupiter enim omnium hominum atque deorum à Poetis pater appellatur, nec vllius fingitur filius. Non est autem Iouis nomine in praesentia intelligendus is qui vulgo saturni dicitur filius. Sed hoc ipso multo antiquior, ac si veritate excutiamus deus ipse rerum omnium auctor, vt est apud Clememtem recognitionum libro vltimo. nam plures habuisse nome Iouis de natura deorum Cicero differens, testatur. Orestes vero Agamenonis filius nullius parens. Non enim hoc loco reponendus est Agamenon, vt vulgo fit, cum filium habuerit Orestem, sed potius Orestes eius filius, qui cum Clitemnestrae matris adulterum agistum interemis-

Secunda.
 Infima
 species.
 Prima.
 Secunda.
 Tertia.
 Subalterna aut intermedia
 Quomodo agnoscantur in
 termedia
 Exemplo
 docet
 quod in
 substantia
 Inesse dixerat.
 Cur ex-
 plo expro-
 sapijs vta-
 tur.
 Iupiter.
 Iouis no-
 mine que
 significa-
 mus.
 Clemens
 Cicero.
 Orestes.
 Reprahetur in-
 terpres.

set furijs

Commentarij

Tantalus. *set furijs agitated sine liberis obiit, si qua fides historiae est. Tantalus*
 Vergili⁹. *verò Iouis filius fuit, Pelopis insignis humero eburneo pater, Pe-*
 In georg. *lops tantali filius, atridis pater, Atrides filius Pelopis Agameno-*
nis pater, Agamenon. Atrei filius, orestis pater ad istorum ergo si-
militudinem & normam fieri potest ut in serie prædicamentaria

Discrimè *ret propositum exemplum omnino, congruere cum his quæ ad præ-*
 familiarū *dicamenta pertinent assignat discrimen, Porphyrius, dicens, ordi-*
 & prædi *nes prædicamentorum à familijs hoc nomine potissimum differre,*
 camente=
 rum. *quod omnia quæ in familijs omnibus insunt ad unum principium re-*
ferri possunt. tamen si enim centum protrahas lineas familiarū, ea-
rum omnium possis unum reperire caput, primum quæ principium,
cum enim Iupiter (ut innui) hominum pater atque deorum ab an-
tiquitate credatur, ad eum ipsum tanquam ad fontem unde omnia
prodire, cunctæ familiæ referuntur, non sic autem contingit in præ-
dicamentis, nec enim omnibus ordinibus aliquod unum principium
assignare licet tamen si quæ in singulis sunt ad singula capita referantur.
Omnia enim quæ sunt in substantia ad substantiam, & quæ in
quantitate ad quantitatem pertinent, atque in cæteris simili modo
omnes tamen decem ordines prædicamentorum non habent, ali-
 Omniū de *quod unum cōmune principium. Nam si quod esset maximè ens,*
 cæ prædi=
 cametorū *ens autem non est genus, Nam ex topicis. omne genus uniuoce,*
 nō est ali- *hoc est secundum eandem rationem atque idem nomen prædi-*
 quod unū *catur, ens verò prædicatur æquiuocè, quia si quis omnia entia vo-*
 principium *cet æquiuoce nuncupabit non uniuoce, quare ens non est genus, at*
que ex consequenti longè aliter euenit in familijs quàm in prædi-
camentis.

Questio. *Sed quoniam hoc loco ea quæstio adduci solet, utrum ali-*
 Vtrum sit *quod commune genus reperiat omnium eorum quæ sunt, an po-*
 aliquod *tius, ut Porphyrius innuit, nullum tale sit communi voto satisfaci-*
ciens,

ciens, commemoratam controuersiam diluam, neque tantum dis- vnun ge
putabo vtrum ens eorum quæ sunt, genus sit, sed etiam vtrum ali- nus de cē
qua ratione totum esse possit, & substantia atque accidēs eius par prædica-
tes, an potius æquiuocē dicatur, vt Porphyrius ait. Quam quidem mentorū.
questionem nescio quo pacto, perplexam ancipitemque fecit, diale
cticorum nimia diligentia. Breui ergo nitar quæ sit Aristotelis &
Porphyrij sentētia in hac questione admonere. principio igitur pro
certo habendum est, ens non esse genus omnium quæ sunt, nec præ
terea quæ sunt formarum subire rationem si cum ente conferatur
Primū quia vt Aristoteles auctor est quarto libro topicorum, & ratio.
refertur à Porphyrio in communibus ac differentijs quinque vocū, Genus v-
omne genus vniuoce prædicatur de his quorum est genus, Nam ge niuo cē di-
neris nomen & diffinitio eodem modo, eademque ratione in om- citur de
nibus formis quæ sunt sub genere cōprehensæ, inest. Animal enim his quo
vt est in homine sic in est brutis animantibus, cum eius nomen et rū est ge-
ratio, substantia animata sensitua ex æquo cōueniat vtrisque, sed nus.
ens non prædicatur secundum eandem rationem de substantia &
accidenti nec in eisdem reperitur æqualiter, cum substātia verē sit,
accidentia verò non simpliciter vt Aristoteles inquit, sed in sub-
stanti existunt ergo ens non est genus substantiæ atque accidentis. Secunda
Præterea Aristotele auctore quarto topicorū genus non est prius ratio.
in vna specie quam in alia, Immo verò topicorū sexto, & in post Genus nō
prædicamentis simul esse dicuntur natura quæ ab eodem genere ex est prius.
aduerso diuiduntur species, sed si ens esset genus, prius reperiretur in vna
in substantia quam in accidenti, & abolita vna specie auferuntur specie q̄
necessario reliquæ. ablata enim substantia necessario nouem alia in altera.
genera accidentium auferuntur, immo potius ablata prima substan-
tia impossibile est aliquid aliorum remanere. cum omnia alia à pri-
ma substantia aut sint in prima substantia, aut de eadem prædicē-
tur vt Aristoteles refert in capite de substantia. sequitur ergo ens Tertia ra-
distribui non posse in substantiam atque accidens tanquam in spe tio.
cies. Tertio, quia auctore Aristotele primo cap. quarti topicorū im-
possibile est genus speciem participare, id est, suscipere rationem spe
ciei,

Commentarij

Genus nō
 partici-
 pat speci-
 em.

Quarta
 ratio.

Genus di-
 fferentijs
 diuidit.

Testimo-
 nio Ari-
 stotelis i-
 dem per-
 suadet.

Quinta
 ratio.

Genus se-
 parat.

Ens nō est
 totum.

Duo par-
 tium ge-
 nera

Libro se-
 cundo

De parti-
 bus ani-
 mal.

Non sunt
 partes si-
 milares.

ciei, hoc est enim genus participare speciem, ut ibidem scriptū est.
 ut enim exemplis rem doceam, licet homo finitionem animalis parti-
 cipet, est enim substantia animata sensitua, animal, quod genus est
 hominis rationem minime suscipit. quia animal rationale mortale
 de animali non dicitur, sed necesse est ens omnia participare, cum
 cōplectatur omnia, nullo ergo pacto ens ad substantiā & acciden-
 tia collatū genus erit. quarto. Si ens genus esset saltim differentijs
 diuideretur ut testatur Aristot. III. cap. III. libri de prima philo-
 sophia, sed ens non potest ullam habere differentiā, ut quarto lib.
 topicorum dicitur, genus enim de differentia cum simplex sit mini-
 mē predicari potest. si vero ens genus esse fateamur de differentijs
 predicabitur cū nihil sit quod nō cōplectatur ens. quā sententiam a-
 pertissime nobis exprimit Aristot. loco citato dicens, non est autē
 possibile, neque ipsum unum, entium esse genus, neque ipsum ens,
 necesse etenim est uniuscuiusque generis differentias, & esse, &
 unamquamque unā esse. Impossibile verò est aut species generis de
 proprijs differentijs predicari, aut genus esse absque suis speciebus,
 quare si unum vel ens genus est nulla differentia, vel unum vel ens
 erit. postremo, ut inquit. Aristot. cap. III. lib. III. & cap. II. lib.
 VI. topicorum proprium generis est unum ab altero separare, at ens
 omnia complectitur, non potest igitur unū ab altero separare qua-
 re neque genus erit. His ergo argumentis planè constat substantiā
 & accidens non esse species entis atque ex consequenti neque ens
 genus esse: Nec præterea ens est totū, & decem rerum capita partes.
 quia cū partes duplices sint, homo generā, & eterogeneā hoc est si-
 milares, ac dissimilares, ea quæ sunt, nec suscipiunt rationem par-
 tium similarium, nec dissimilarium. partes, enim similes auctore
 Aristotele inuicem & cū toto cuius sunt partes nomine & ratio-
 ne cōueniunt. nā sicut caro, sic singulæ carnis partes appellationem
 unam habent, diffinitionem præterea eandem, sed decem suprema
 genera etiam si nomen entis habeant, rationem eandem non ha-
 bent. nam uti dictū est substantia prior est accidentibus ergo &
 eius definitio, Nec eius ratio quapiam ratione congruet accidenti-
 bus, quæ

bus, quæ in substantia subsistunt ergo non possunt substantia & accidens partes esse similes entis. Item etiam quia diuersa nomina forciuntur, nam alterum substantia dicitur, alterum quantitas, aliud qualitas, atque ita in cæteris, neque ulla ratione fieri potest ut nomen unius alteri cõueniat. Rursus neque sunt entis partes dissimilares, id est, diuersæ rationis nam partes dissimilares ex sexto libro topicorum nec nomene nec ratione cõmunẽ habet cũ toto, nam quia facies partes nasus, labia, os, maxilla, cilia, supercilia, mentum, frons, atque oculi, eterogeneæ partes sunt, non solũ cõmunẽ finitionẽ non habet, sed neque nomene. omnia verò decẽ genera, licet finitionẽ diuersam habeant, entis subeunt appellationem. quare non sunt censenda partes entis eterogeneæ. atque ex consequenti ens, ut ostenditur non est totum. neque præterea sentiendum est, ens analogum esse, ut vulgo putari video, maior enim pars dialecticorum huius temporis quoniam somniauit dixisse Aristotelem ens neque dici uniuocè neque æquiuocè sed medio modo (nusquam enim id apud Aristotelem reperies) cõeperunt dicere ens analogum esse. verum longissimè absunt à veritate atque sententia Aristotelis, ille enim tantum ait quod est siue ens ab uno atque ad unum dici ut salubre medicum. atque ab uno atque ad unum dici nõ est esse analogum ut hi putant, sed est quidam modus homonimiæ ex tribus quas Aristoteles cõmemorat cap. VI. lib. I. ethi. analogia. n. si disiuncta sit (nam cõposita tribus terminis cõstat) in quatuor minimum rebus reperitur ut in aspectu, corpore, mente, & animo. at id quod est tantum cõparatur cũ substantia atque accidentibus. nullo ergo pacto potest dici analogum neque id apud Aristotelem possit quispiam reperire. diuiditur autem ens in substantiam atque accidens, ac in decem suprema genera, tanquam æquiuocum in equiuocata ut vulgo dicitur. aut tanquam nomene in significata. nam cum necesse sit, aliqua ratione predictis esse commune, nec possit esse commune ut genus suis formis, aut veluti totum suis partibus à sufficiẽti partium cõnumeratione relinquatur, illis esse cõmune, ut ambiguum suis significatis. Est ergo ens æquiuocum, si ad decẽ predicamenta cõparetur quemadmodum Aristoteles decimo capite elenchorum, ac sexto his verbis testatur.

Non sunt partes dissimilares.

Ens proprie analogum nõ est.

Vnde analogum non habet.

que ceperint. dicendi ens esse analogum.

Refellitur sententia.

Ab uno & ad unum dici.

Analogia disiuncta.

Ens in substantia & accidentibus diuiditur sicut æquiuocum in significata.

Ratio Aristoteles.

Commentarij

Deceptio autem fit in his quidem quæ propter æquiuocationem et orationem sunt, eo quod non potest quis diuidere id quod multipliciter dicitur. Nam quædam (multiplicium inquam) non est promptum diuidere ut vnum & ens, & idem ens ergo multiplex est, sicut vnum atque idem. Rursum, æquiuoca, Aristotele auctore in ante prædicamentis & quinto capite sexti topicorum, illius sunt quorum nomen est commune, & secundum illud nomen, substantiæ ratio diuersa. hoc autem inest decem prædicamentis, ergo ens ad hæc ipsa comparatum, æquiuocum est. Sed cum æquiuoca triplici genere contineantur auctore Aristot. cap. VI. lib. eth. I. à fortuna análoga, ab vno atque ad vnum, ens sanè tertio modo æquiuocum dicitur. videlicet ab vno atque ad vnum, si quidem vnum ad alterum refertur, accidens videlicet ad substantiam. hoc est enim medio modo dici ens. Nam si simpliciter æquiuocum esset, proculdubio vnius scientiæ non posset esse subiectum, cum scientia quod vna sit, non aliunde habeat quam à subiecto, primo posteriorum. Ens autem subiectum est in prima philosophia, quæ ens eiusque passionem atque affectionem considerat, non est ergo simpliciter multiplex aut æquiuocum. neque præterea vniuocum est ut ostendi, ergo ad ens non reducuntur omnia, & cum nullum aliud sit præter ens ad quod referantur, rectè à Porphyrio dictum esse existimare conuenit, non posse fieri ut vnum omnium principium sit, quemadmodum in genealogijs. sumptum est autem argumentum Porphyrij à maiori, nam si illi cui maxime videtur inesse non inest, neque inest illi quod minime. Ne tamen vllus restet scrupulus considerantibus quæ Porphyrius nobis proposuit animaduertendum quidem est (quod ad exhibitam à Porphyrio seriem substantiæ attinet, primum quod tamen si Porphyrius in prædicamento substantiæ collocet complexa corpus videlicet, animatum, & animal rationale, non contemnit Aristot. præceptum in ante prædicamentis, dicentis in complexa tantum constitui in prædicamentis. Hæc enim complexa reponit Porphyrius vice incomplexorum, vocabulorum penuria. nulla enim vocabula simplicia suppetunt nobis quibus quæ his compositis significantur

Secunda ratio.

Qua ratione æquiuocum sit ens. Triplex gradus æquiuocationis. Non est simpliciter æquiuocum ens. Ratio.

Complexa qua ratione Porphyrius collocat in serie substantiæ.

cantur

cantur liceat explicare. præterea, alio modo accipienda sunt subalterna hoc loco & in antepredicamentis, cum Aristoteles ait subalternorum nihil prohibet easdem esse differentias. eo enim loco subalterna vocantur ea quorum unum sub altero ponitur. & ea ratio in substantia & corpus subalterna sunt, cum ponatur corpus sub substantia. hoc vero subalterna illa appellantur quæ sunt ad invicem genera atque species, ut exposui. qua intelligentia, ut constat substantia non potest existimari subalternum genus sed supremum tantum. si quis autem instet saltem quantitatem & qualitatem non esse summa genera cum habeant genus superius, accidens videlicet dicitur enim de quantitate & qualitate cæterisque predicamentis accidentis. Dicere oportet præceptum Porphyrii eo sensu accipiendum esse, nullum inquam, esse genus superius quantitate, qualitate, & reliquis quod sit quidem primæ intentionis, nihil autem prohibet esse aliquid communius eisdem, quod dicat secundam intentionem. accidens ergo si qua ratione genus est, est sanè genus ut dicitur secundam intentionem. quantitas & qualitas sunt suprema genera qua ratione dicuntur primæ, et hoc non repugnat sententiæ Porphyrii.

Subalterna quo se su accipiuntur in præfatis.

Obijcit quod sit aliquod superius gen^o quantitate.

Diluitur

Intentio autem (ut id obiter dicam) idem sanè est quod propositum hominum ad rem aliquam. Ea est duplex, una prima altera secunda, prima intentio est, primū propositū, secūda intentio secundū propositum. & quoniam primū propositum hominū in vocū positione fuit, nobis significare res, fit ut prima intentione accipiantur vocabula cum illis utimur ad res significandas, Postea vero cum animadvertent inesse vocibus ipsis propria quædam aliquarum disciplinarum, ut predicari, subici, & similia secundum propositum eorundem fuit ea ipsa propria vocum explicare alijs vocibus. Quare cum hoc nomen quantitas, exempli gratia, viderent de pluribus differentibus specie predicari genus appellauerunt excogitaueruntque vocem quandam qua propria illa vocū significarent cuius modi est, genus, species, differentia, proprium & accidens. quæ appellantur nomina secundæ intentionis aut impositionis. reperiuntur autem nomina secundæ intentionis non in dialectica tantum sed etiam in

Intentio.

Prima

Secunda intentio.

Commentarij

Nomina secundi intentionis in multis disciplinis insunt. grammatica & rhetorica, quoniam istæ disciplinæ in expositione vocum occupantur ex omnibus autem illis quæ Porphyrius superioris dixerat colligit veluti corollarium.

Corollarium. Quod cum decem sint ordines prædicamentorum, quorum singuli propria habent atque peculiaria capita ad quæ referantur omnia quæ illo ordine continentur decem erunt suprema genera, substantia, quantitas, qualitas, ad aliquid, ubi, quando, agere, pati, situm esse, atque habere. specialissima verò sunt finita, individua verò infinita. non quidem magnitudine aut numero, quia infinitum natura respicit octavo physicorum, & primo de cælo. neque præterea id dictum putare convenit per cõparationem ut, inquam dicantur infinita individua formarum cõparatione, quod multo plura sint quàm species. quas ob eam rem Porphyrius dicat esse finitas. sed vocantur infinita, id est indeterminata atque incerta quia non constât perpetuo. vno eodemque numero, sed cùm generentur & intereant ex quatuor elementis corporum cõposita, inter quæ natura implacabilis pugna existit dicuntur esse infinita. species autem infimæ atque intermedia simul omnes finitæ appellantur, id est certæ ac determinatæ, quia cõprehenduntur atque existunt semper sub eodem numero. Sunt enim species secundo lib. de gener. perpetuæ nulloque tempore intermorituræ. sint licet illæ angustis hominum animis ignotæ atque incertæ. quis enim vnquam tanta diligentia fuisse dicitur qui omnes rerum naturalium formas numero complexus sit. Plinius scribit diligentissimus naturæ historicus centum quinquaginta species piscium diuersas solum compertas esse, nostra verò ætas longè his plures vidit. quid præterea dicam de cæteris. quod verò necesse sit confiteri species & individua re vera atque omnino esse finita facile monstrabo. prius tamè suscipienda sunt nobis duo, quæ nullam habent apud philosophos dubitationem. primū est, infinitū tam magnitudine quàm multitudine esse illud, quo maius dari nõ potest. hoc est. n. intellectus huius vocabuli infinitū, alterū est nõ posse reperiri maius infinito. quod Aristotelestestatur primo de cælo et. VIII. physicorum. His duobus iam estis fundamentis philosophorum omnium consensus

sensus

sensu res ita probatur, & primū. quod species non possint esse infinitæ. nā, si species infinitæ essent, cōcederemus maius infinito, Ratio. quod planè pugnat cū secunda hypotesi, nā si infinitas esse species fateamur, cū vniuscuiusq; speciei plura sint individua. numerus formarū atq; individuorū proculdubio multo maior erit eò, qui ex formis tātū fit, sed positū est hūc esse infinitum ergo alter erit infinito maior. Indiuiduare vera finita. Amplius cū numerus individuorū sit maior numero formarū nunquā formarū numerus erit infinitus, quoniā numerus minor ea parte qua exceditur à maiori, finitur, sed quod finē habet finitū est, numerus ergo formarū finitus erit. simile argumentū de indiuiduis fieri potest, nā si individua infinita essent aut tantū individua singularū formarū, aut omniū, nō singularū quidē, quia cū aceruus individuorū quæ multis formis cōprehēduntur, plura contineat, quā qui fit ex indiuiduis vnius speciei, necessario, maius erit infinito. quod absurdum esse manifestū est. neq; numerus ex omnibus indiuiduis cōstitutus. nā Aristotele auctore primo libro de posteriori resolutione, & physicorū septimo finitū finities sumptū nō facit infinitū. species aut vtr probatū est, finitæ sunt individua quoq; singularū formarū ergo individua sub omnibus formis comprehensa sunt quoque finita. sed appellatur infinita, quòd incerta sint neque eodē semper numero cōprehensa. atq; ob eā sanè causam cōplecti sciētia nō possint. vnde Plato in libro de summo bono descendentes à generalissimo ad specialissimum iuebat in specialissimo quiescere, neque permittebat, ad individua transire. Cur indiuiduasint procul ab arte. Nam cum de his vocibus suscepta disputatio sit vt ex eisdem prædicationes conficiantur, quibus sciētiam rerū parare possimus. Individuorū verò non possit haberi scientia, non solū quòd ortui, atque interitui sint obnoxia, cum sciētia sit eorū quæ vno atq; eodē modo semper se habent, vltimo cap. posteri. sed etiā quia cū sint infinita comprehendi scientia non possunt, vt dicitur in rhetorica ad Theodectē: neq; præceptis cōtineri possint. II. lib. ethicorū ab arte reijciēda sunt. Ratio descendendi aut diuidendi. Oportet verò descēdere à generibus supremis ad species infimas per intermedia ea seiungētes specificis differētijis, ex differentia enim superiori generi adiuncta intermedium quoddam genus procreatur,

Commentarij

quousque tandem ad speciem attomam peruentum sit nam ex corporeo substantiæ adiuncto fit corpus. ex animato, corpori, adiuncto corpus animatū. ex sensitivo animato corpori adiecto, animal ex rationali demum addito animali, homo. atque ita substantia genus supremum est, Homo species extrema, corpus, corpus animatum, Animal genera intermedia. corporeum, animatum, sensitivum, rationale, differentia, quibus ad specialissimum per subalterna descendimus. ex quibus verbis planè constat verum esse opinione etiã Porphyrij quod diximus. In explicatione proœmij genus nō diuidi indifferentias, sed in species per differentias.

Secundū
corollari-
um.

Ratio p̄-
cepti.

Adijcit præterea alterum corollarium dicens, descendentes à generalissimo necesse est, diuidendo per multitudinem ire, ascendentes verò ad generalissima colligere multitudinem in vnum. quod quidem documentum à priori ortum habet, quod Platonem imitatus Porphyrius nobis suppeditat, licet ea in re minimè sanè dissentiant Peripatetici à Platonis sectatoribus. cuiusquidē præcepti ratio est, quia licet species multitudine pauciores sint indiuiduis, cū multa singulæ complectantur indiuidua potestate plures sunt eisdem. sicut genera facultate excedunt formas, vt refert Aristoteles capite de substantia. Neque id abs re quinimò cum rerum omnium vna sit atque eadem origo quæ propius ad eam accedunt necesse est multitudine minui. crescere autem vi, ac potestate cuiusmodi sunt species, & genera. genera tamen potius quàm species, quæ autem recedunt longius (vt indiuidua) secundum numerum crescere, atque augeri rationi consentaneum est, potestate verò imminui. Probat id Porphyrius, quia species multa colligit in vnam naturam & genus plura quàm species. participatione enim speciei, plures homines sunt vnus homo. quia quod cōmune est colligit atque adunat. species verò quæ particulares censentur ad genera rellatæ & singularia, quæ sub formis contenta sunt, contrario quidem modo se habent. semper enim indiuidua id quod vnum est, in multitudine, seu multa diuidunt. Nam particularibus & singularibus hominibus, qui vnus erat homo suapte natura, puta species plures

plures fit homines, quoniã quod singulare est, est quoq; diuisiuum.

Sed cum Porphyrius de quinque vocibus dicere instituerit, quod ad differendi facultatem attinet. postquam naturã generis atque speciei explicuit, quo pacto vtriusque cognitio, ad sermocinandũ et differendum adferat adiumentum paucis edisserit. præstatque nobis documẽta quadam quibus vtriusque vocis rationẽ modũmque prædicandi edoceamur, Primum igitur præceptum est, Genus semper prædicatur de formis, & superiora omnia, de inferioribus. Species verò nec de proximo sibi genere, neque de superioribus generibus dicitur. quod quidem sub eadem verborum forma ab Aristotele sumptum est, ex quarto libro topicorum. Etenim animal de homine, brutisque animantibus prædicatur. Corpus etiam de animato & animali, at homo neque de animali dicitur, neque de vlllo superiorum generum. cuius quidem documenti eam esse rationẽ testatur, ex quarto topicorum quod solum contingit prædicari, maiora de minoribus, aut paria de paribus, sed genus specie superius est species autem neque genere est superior, nec cum genere conuertitur, ergo genus de specie prædicabitur necessario, species verò non prædicatur de genere aut de vlllo superiorum. Talis enim prædicatio, cum sit contra naturã, ad disputationem nihil emolumenti adferet, at proprium vt hinnibile, aut susceptiuum disciplinæ iure optimo de specie dicitur, cuius proprium est. quia præter hoc quod cũ specie conuertitur, habet ad eandem naturalem quandam habitudinem, quia vt accidentia natura existunt, in substantia ita de eisdem prædicari consentaneum est rationi. Animaduertendum tamẽ est hoc loco Porphyrium tantum agere de prædicatione earum vocum quarũ meminerat Paulo superius inter quas illa est habitudo vt sit vna amplior altera aut conuertatur cum altera & in hijs dicit hoc esse consentaneum. non negat tamen apte & verè prædicari etiam posse interdum de alijs quæ neque superiora illis sint neque paria. apte namque dicimus hominem esse iustum aut sapientẽ iustus autem & sapiens neque superiora homine sunt, neque illi paria. Habet tamẽ naturalem quandã habitudinẽ ad substantiam de

Vsus istarũ vocũ.

Primũ documentũ

Genus de specie dicitur.

Ratione probatur

De quibꝫ vocibus differat.

Commentarij

Secundū
documen-
tum.

dicantur. Secundum documentum sumptum quoque ab Aristotele quarto topic. sic habet. de quibuscunque species dicitur, de eisdē & speciei genus necessario predicabitur, & illius generis genus donec ad supremum peruenit sit. Nā si Socrates est homo, & homo est animal, animal animatū, animatum corpus, corpus substantia necessario Socrates erit homo, animal, animatum, corpus & substantia. idque virtute eius regulæ antepredicamentalis, quando alterum de altero dicitur vt de subiecto, quacunque de predicato dicuntur, necesse est de subiecto dici. Nam cum superiora de inferioribus nomine & ratione predicentur, merito de his vt de subiecto predicabuntur. ex quibus omnibus ex sententia similiter Aristotelis quarto topicorum infert Porphyrius quod genus generalissimum dicitur de formis & de earundem formarum indiuiduis, atque etiam de generibus intermedijs. Genus autem intermedium de inferioribus formis atque indiuiduis, postremo. infima species de indiuiduis dum taxat. Indiuiduum autem de vno tantum dicitur.

Corollari-
um.

Tertium
documen-
tum.

Species
quid sit.

Quæ quidem omnia ex superioribus manifesta sunt. His verò documentis placet tertium adijcere eius per simile, quod in capite de genere tradidimus. speciem inquam esse eam quæ vnicam tantum naturam, pluribus indiuiduis eadem prorsus ratione communem significat. quod vt cætera omnia, ex quarto libro topicorum desumptum est. homo enim cum sit species humanam naturam significat, pluribus indiuiduis communem, vna atque eadem ratione. nā vt homo est animal rationis particeps & mortale, ita quoque quilibet peculiarium hominum, quia homo est. atque ob eam causam, luna, phoenix, sol, cæteraque similia nomina quorum singula vnicū indiuiduum habent, licet plerique velint ad indiuidua referre, sunt quidem inter species referenda quia eorum singula naturam significant, suapte natura pluribus communem vt quinto capit. primi post: inquit Aristoteles.

Questio.

Si verò roget quispiam quorsum de indiuiduo mentio facta sit à Porphyrio præsertim cum Paulo ante dixerit indiuidua à disciplinis esse reijcienda, quòd nihil habeant cum his, quæ ad doctrinam

nam

nam attinet, commune, huic responderi potest primum ita factum esse à Porphyrio ut intelligamus quid illud sit de quo dicitur Species. Nam ut capite quinto tertij Polyticorum dicitur qui in doctrina aliqua philosophatur, nec ad actionem dum taxat spectat, huius officium est non negligenter agere, neque quidpiam omittere, sed quid in singulis rebus verum sit explicare. Deinde quia cum species vniuersale quoddam sit, indiuiduū verò particulare, hæc autem inuicem sint opposita, opposita verò sine oppositis omnino cognoscere sit impossibile ut septimo libro de legibus inquit Plato, & docet Aristoteles cap. de hijs quæ sunt ad aliquid oportuit de vtrisque agere ne propter ignorantiam, ut idem ait, ridiculum aliquid agatur, aut quod non oporteat. Aristotele enim auctore Physicorum octauo, & ethicorum quinto contrariorum eadem est disciplina. Non pugnat autem Porphyrius secum differens de indiuiduo, præterea collocans in prædicamento substantiæ indiuidua, Socratem inquam & Platonē, quod fecit Paulo superius licet contra sententiā Platonis, quam ipse probat, cum in specialissimo nobis quiescendum sit, neque transire debeamus ad indiuidua. Quia cum dialecticus de quo in præsentia loquimur, duplex sit vnus qui artis præcepta tradit, quem vulgo præceptiuum nominant, alter qui præceptis vtitur, quem vtentem appellant, quod Porphyrius dixit ex sententiā Platonis ad priorem tantum referendum est. Et est sane perpetuo verum. nam ille indiuiduorum nullam rationem habet, quia comprehendi scientiā non possunt, ad quam efficiendam artis præcepta pertinent. cum verò indiuidua ponit in prædicamento & de indiuiduo differit vsum respicit, qui maxime versatur in his quæ particularia sūt, aut indiuidua. Is enim sæpè numero speciē de indiuiduo prædicat. satis ergo sibi Porphyrius constat hoc loco, neque quod quidam falso arbitrati sunt vlla ratione sibi met est contrarius.

Solutur.

Secunda
obiectio.Duplex
dialecti-
cus.

Animaduertendum tamen est hoc vocabulum indiuiduū multis modis v= surpatur
fice, logicū indiuiduū est quod cōsideratur secūdu aliquid quod logi
ce proprium vns.

Commentarij

Indiuiduū logicū. proprium sit, illud verò est de vno tantū prædicari, vt Porphyrius ait. quod tu intellige vniuoce hoc est nomine & ratione, vt Socrates. hoc enim nomen vnà eademque ratione, de solo Socrate prædicatur, & consideratur secundum rationem prædicandi. Quamquã si rem rectè inspiciamus, indiuiduū quidem non omnino prædicari ex istimandum est, cum à prima substantia, vt in prædicamentis testatur Aristoteles, nulla sit prædicatio. prædicari verò dicitur solum quòd vox sit, nam peculiare atque proprium vocis est de alio prædicari. & quidem hac tantum ratione vsurpatum indiuiduum verū est quod de eo Porphyrius ait diuidi non posse. nihil enim inferius habet, de quo prædicetur, & in quod diuidi possit. cætera verò indiuiduorū genera diuidi quidē possunt aliqua ratione, vt planè cōstare possit rem consideranti. Indiuiduo opponitur vniuersalè. quod de pluribus prædicari natum est, vt homo, qui de singulis hominibus nomen finitionemque prædicat. qua parte ab indiuiduo differt plurimum, quod licet de pluribus dicatur, vt Petrus & Paulus non eadem ratione omnibus conuenit. seorsum, de singulis quoque necesse est prædicari quod vniuersalè dici debet, non enim satis est de pluribus vnum facientibus prædicari quod debet appellationem vniuersalis suscipere. alioqui cum Socrates materia, formaque conset, quæ vnā rem faciunt vniuersalè diceretur, quod est prorsus absurdum. huiusmodi præterea indiuiduum logicū quadruplex est. Vnum determinatum, quod rem quāpiam certam definitamque significat, vt Socrates. Plato. Alterum vagum estque illud cōmunis vox quæ pro vnica re vsurpatur, vt quidam homo, quidam equus cuius vsus frequens est, vbi de re incerta loquimur. Appellatur autem indiuiduū quia pro vna re summitur. Vagum quòd ea res sit incerta, atque infinita. Tertium est ex hypothesi, hoc est ex suppositione, aut conditione. est id nomen quoddam vi ac natura sua plura significans. Sed tamen ex conditione pro vna re vsurpatur vt Sophronisci filius quo nomine Socrates, significatur.

Est quidem Sophronisci filius commune nomen suapte

natura,

natura, quoniam si plures contigissent eidem liberi, omnes eo nomine censerentur. sed quoniam unicum Socratem habuit filiū eum tantum hoc nomine significamus. Quartum est individuum ex demonstratione. Est autem id constitutum ex communi nomine, et pro nomine demonstratiuo, ut hic homo. quorum omnium vsus longe lateque patet non solum in philosophia, sed etiam in sacris literis. Tria autem priora Porphyrius refert in hoc capite cum inquit. Socrates & hoc albū, & Sophronisci filius, si solus sit Sophronisco filius Socrates. eorūdem quoque mentionem fecerat in oratione de genere. Vago vero individuo frequentissimè utitur Aristoteles in sermone de substantia, cum ait prima substantia est, ut quidam homo, quidam equus, prima autem substantia individua substantia est. Et hætenus de individuo quod logicum vocāt, dixisse sit satis.

Ex demōstratione

Quorum meminerit Porphyrius. Aristoteles.

Præter hoc est quoddam aliud, quod ad physicam disciplinam, aiunt pertinere, atque hac potissimum causa physicum appellāt, & individuo logico significatur. Hoc vero Porphyrius inquit sic appellatum fuisse, quoniam ex proprietatibus quibusdam consistit, quarum collectio nunquam in alio erit eadem. id genus sunt, Socrates & Plato. Socratis enim proprietates (& ita de cæteris existimandum est) fieri non potest, ut in vlllo alio eadem reperiantur omnes, cum autem proprietatum duo sint genera, quedā vniuersales, aut communes, aliæ priuatae & singulares, quæ sunt communes ita insunt generi aut speciei ut conueniant etiam indiuiduis quæ sub specie ipsa aut genere sunt collocata ut susceptiuum disciplinae, aptum ad ridendum. nā non minus aptus ad ridendum Socrates perhibetur, aut Plato quàm homo. cuius rei illud in causa est, quod cū species nihil sit præter indiuidua, quæ sunt propria speciei, singulis quoque sub specie contentis conueniunt, tamen si illis non conueniāt ut propria particula. res verò proprietates ita in singulis rebus insunt, ut vnā omnes ab ea re cui semel inhaeserunt, diuelli nullo tempore possint, atq; inesse alijs. & ut exēplo rem doceam (est enim eo non nunquam utendum siquidem multæ sunt res quas si verbis explicare conemur, nullis exemplis adhibitis frustra omnis suscipiatur labor,

Physicū indiuiduum.

Duogenera affectionum.

Communū affectionū natura.

Vsus exemplorum.

bor,

Commentarij

Socratis
descrip-
tio.

bor) esse Atheniensem philosophum, caluū, obesum, simum, ven-
trosum deformem Sophronisci lapidicidæ & phenaretæ obstreti-
cis filium, coniugem Xantipes, muliebrium rixarum patientissimū

Propria
singulorū

Platonis magistrum, & Alcibiadis summum amatorē Appollinis
oraculo sapiētissimū Iudicatū, qui ab à nito accusatus, vitā veneno
finiuit, quod falsam esse publice diceret, de deorum multitudine o-
pinionem, ita Socrati insunt vt in nullo alio eadem omnia inuenire
possis. sunt autem singulorum hominum propria (vt cætera taceā)
quæ hoc rudi carmine significantur, forma, figura locus, stirps no-
men patria tempus. quibus si animum intendas facile intelliges, in-
uicem separari atque distingui indiuidua. Si quis me roget (quod in

Principi-
um indi-
uidui.

presenti loco plerosque expositorum Porphyriū vocare in contro-
uersiam video (quod sit principium indiuidui id est id cuius gratia,
res singula, indiuidua sint, sibi eadem, distinctæque à cæteris om-
nibus atq; discretæ, huic Porphyriū verbis abūde satisfiet collectio-
nē priorū tale esse principium existimatis. nā si hęc insam animi
cogitatione separes nunquam amplius indiuidua res erit, sed potius
communis, quā existimare conuenit (nisi me animus fallit) hac in

Thomæ o-
pinio.

parte esse sententiam diui Thomæ, viri quidem diligentia nulli se-
cundi, & quo fortasse præstatiores litteris paucos haberet ecclesia
si linguarū peritia Hieronimo parsuisset. nam materia quātitate,
quibusdamque alijs accidentibus, descripta ac sigillata, quam ille
statuit principium indiuiduationis (sic enim ille loquitur) quid est
aliud quàm collectio hæc propriarum qualitatum, atque accidenta-
riarum affectionum. neque ab hac opinione abhorret, doctor subti-
lis Scotus, sit licet huic, principium indiuidui nescio quæ hæcitas,
vt Platoneitas, & Socrateitas, quæ aut nihil est, aut collectione
propriatum constat, quæ Socratem & Platonem constituunt.

Scotus.

Post hæc Porphyrius ex dictis colligit veluti corrollariū vt geo-
metra loquuntur, quoniā cū reliqua demōstratione collucescit, indi-
uiduū quidē cōtineri sub specie, atque speciē sub genere. quoniā par-
tis propriū est, sub toto collocari & cōtineri, sed indiuiduū pars spe-
ciei est

ciei est & species generis, licet species totū & pars censeatur, pars quidem alterius, puta generis, at totum non alterius, sed in alijs. nā in partibus est totū. Sunt. n. hæc ex eorū relatorū genere quæ Aristoteles in oratione de his quæ sunt ad aliquid inquit non referri ad eundē casum. pars enim, alterius pars dicitur, nepe totius, totum nō alterius, sed in alijs. species ergo cū sit pars generis alterius esse dicitur, si ad genus referatur, quando ergo ad individua confertur, cū sit totū non aliorum esse dicitur, sed in alijs. Postremo tādē quæ de genere atque specie dicta sunt perorat, inquit, de genere igitur & specie, quid generalissimū, & quid specialissimum & quæ genera eadem & species sint, quæ etiam individua, & quomodo species & genera dicantur, sufficienter dictum est. quæ verba mihi suspicionem mouent vtriusque vocis explanatæ iam, continentem, atque perpetuum esse sermonē. Illud est etiam obiter adnotandum, quo loco, Porphyrius ait, diuisuum enim semper est singulare, singulare appellari à Porphyrio minus commune, nā quod minus commune est diuidit quod est communius.

Possent quispiam hoc loco dubitare, cum à Porphyrio species & genus describuntur: quid illud sit quod describitur, nam non satis videtur ostendi posse, quod hac ratione probatur. Aut enim describitur intentio generis, aut fundamentum, aut vtrūque atqui nihil horum describi potest. primum quidem non describitur intentio generis descriptione generis. nam illa intentio non est genus sed potius species vniuersalis. quinque enim sunt, species vniuersalis. neque est fundamentum intentionis. siquidem illud non predicatur de pluribus differentibus specie, vt constat. neque postremo vtrūque quia ex vtrōque fit vnum per accidens quod non potest describi aliqua descriptione. videtur ergo nihil assignari posse quod ea descriptione explicetur. consimilis ratio accommodari potest reliquis quatuor vocibus, quarum Porphyrius hoc loco facit mentionem.

Quæstio
Quod sit
singulorū
vorum de
finitum.

Diluitur
Quæstio.

Hæc quæstio quæ difficilis vulgo putatur non difficile
à nobis

Commentarij

Notio.
Cicero.
Porphy.

à nobis dissoluetur, existimandum ergo est, definitum definitionis generis, atque in cæteris simili modo, esse conceptum generis. quam Cicero, et reliqui notionem generis vocant vulgo appellant secundam intentionem generis, huc enim spectans Porphyrius, ut dixi in cap. de genere, ait in descriptione, quæ generis notioni constituta est, nihil redundare aut deesse, ipsa enim notio generis atq; conceptus prædicatur. nam secundum conceptum contingit prædicatio, ut alio loco diximus, hæc verò notio generis, tametsi per se sit species vniuersalis. illi in quo existit tribuit nomen atque appellationem generis: ut alia appellationem speciei, vel proprij, vel differentie, quemadmodum candor si per se consideretur species coloris est at verò si comparetur ad subiectum accidens eius est atque album denominat, non speciem, isto ergo pacto paucis dissoluitur quæstio proposita.

Non est tamen silentio prætereundum cognitionem speciei, uti
Usus spe
ciei qui
nam sint.
Primus.
Secundus
Generis, nimium esse proficuum, potissimum tamen conducere ad tollendam generis ambiguitatem. Species enim virtutis, ut armoniam hoc exemplo, auferunt confusam perplexitatem quæ in genere latet, natura verò formarum perspecta facile cognoscitur natura generis, & hæc sanè peculiaris quædam natura speciei est. Præter eas omnes utilitates, quas recensuimus commentarijs in Proæmium Porphyrij.

¶ Argumentum capitis de differentia.

IN præsentis capite propositum Porphyrij est exponere quid sit differentia, atque eandem à cæteris vocibus distinguere, ab instituto tamen minimè abhorrens, ut planius id faciat, multos differentie intellectus recenset, ut cæteris explosis qui pertinet ad dialecticos amplectatur, definitiones verò quattuor nobis tradit & propriam differentie descriptionem diuisione colligit Porphyrius, quinque enim modis differentiam distribuit.

¶ Caput tertium de differentia.

Differentia

Differentia verò communiter, & propriè, & magis propriè dicitur. Cōmuniter quidem differre alterum ab altero dicitur, quod alteritate quadam differt quocunque modo, vel à seipso, vel ab alio. Differt enim Socrates à platone alteritate quadam: & ipse à seipso puero iam vir factus, & à se faciente aliquid cūm quiescit: & semper in aliquo modo habendi se alteritatibus spectatur. Propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quando inseparabili accidente alterum ab altero differt. Inseparabile verò accidens est, vt nasi curuitas, cæsititas oculorum, cicatrix cūm ex vulnere occalluerit. Magis propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quando specifica differentia differt: quemadmodum homo, ab equo specifica differentia differt, rationali qualitate. Vniuersaliter ergo omnis differentia alteratum facit cuiuslibet adueniens: sed eæ, quæ cōmuniter, & propriè sunt, alteratum faciunt: illæ verò quæ magis propriè sunt, aliud. Differentiarū enim aliæ quidem alteratum faciunt, aliæ verò aliud. Illæ quidem, quæ aliud faciunt, Specificæ vocantur: illæ verò quæ alteratum, simpliciter Differentiæ. Animal enim differentia adueniēs rationalis, aliud facit, & speciem animalis facit:

K. illa

illa verò quæ est mouendi, alteratum solùm à quiescente facit: quare hæc quidẽ aliud, illa verò alteratum solum facit. Secũdũm igitur aliud facientes differentias, diuisiones fiunt à generibus in species, & definitiones assignantur: quæ sunt ex genere, & huiusmodi differentijs. Secundum autem eas, quæ solùm alteratum faciunt, alterationes solùm consistunt, & aliquo modo habentis se permutationes. A superioribus ergo rursus inchoanti dicendum, Differentiarum quidem alias esse separabiles: alias verò inseparabiles. Moueri enim, & quiescere, & egrũ esse, & sanum esse, & quæcumque his proxima sunt, separabilia sunt: at verò aquilum esse, vel simum, vel rationale, vel irrationale, inseparabilia sunt. Inseparabilium autem aliæ quidem sunt per se, aliæ verò per accidens. Nam rationale per se inest homini, & mortale, & disciplinæ esse perceptibile: at verò aquilum esse, vel simum, per accidens, & non per se. Illæ igitur, quæ per se sunt, in ratione substantiæ accipiuntur, & faciunt aliud: illæ verò quæ secundum accidens, nec in substantiæ ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, sed alteratum. Et illæ quidem, quæ per se sunt, non suscipiunt magis, & minus:

& minus: illæ verò quæ per accidens (etsi inseparabiles sint) intensiorem accipiunt, & remissionem. Nam neque genus aut magis, aut minus prædicatur de eo, cuius fuerit genus: neque generis differentia, secundum quas diuiditur. Ipsæ enim sunt, quæ vniuscuiusque rationem cõplēt: esse autem vnicuique vnum, & idem, neque intensiorem, neque remissionem suscipiens est: aquilum autem esse, vel simum, vel coloratū, aliquo modo & intenditur, & remittitur. Cùm igitur tres species differentie considerentur, & cùm hæ quidem sint separabiles, illæ verò inseparabiles: & rursus, inseparabilium cùm hæ quidem sint per se, illæ verò per accidens: rursus earum quæ per se sunt differentiarum, aliæ quidem sunt secundum quas diuidimus genera in species, aliæ verò secundum quas ea, quæ diuisa sunt, specificantur: vt cùm per se differentie omnes huiusmodi animalis sint, animati, & sensibilis: rationalis & irrationalis: mortalis, & immortalis: ea quidem, quæ est animati & sensibilis, differentia cõstitutiuæ est substantiæ animalis: (est enim Animal, substantia animata sensibilis) ea verò, quæ est mortalis & immortalis differentia, & quæ rationalis & irrationalis, diuisiua sunt animalis

Commentarij

differentiæ: per eas enim genera in species diuidimus. Sed eæ quidem, quæ diuisiua sunt differentiæ generum, completiua sunt, & constitutiua specierum. Diuiditur enim animal rationale, & irrationali, & rursus mortali, & immortalis differentiæ: sed rationalis, & mortalis differentiæ constitutiua sunt hominis: rationalis verò, & immortalis, Dei. Illæ verò quæ sunt irrationalis, & mortalis, irrationalium sunt animalium. Sit etiam & supremæ substantiæ cùm diuisiua sint animati, & inanimati differentiæ: sensibilis, & insensibilis: animata, & sensibilis congregatæ ad substantiam, animal perfecerunt: animata verò & insensibilis perfecerunt plantam. Quoniã ergo eadem aliquo modo quidem acceptæ fiunt constitutiua, aliquo modo autẽ diuisiua, specificæ omnes vocantur: & his maximè opus est ad diuisiones generũ, & definitiones specierũ: sed non ijs, quæ secundũ accidẽs inseparabiles sunt, nec magis ijs quæ sunt separabiles, quas etiã determinantes dicunt. Differentia est, qua abundat species à genere. Homo enim animali plus habet, rationale, & mortale: animal enim ipsum nihil horum est. Vndenam igitur habebunt species differentias? Nec enim omnes oppositas habet,

bet,

bet, quoniam in eodem simul haberet opposita sed quemadmodum probāt, potestate quidem habet omnes sub se differentias, actu verò nullā: ac sic, neque ex ijs, quæ non sunt, aliquid fit: neque opposita in eodem erunt. Definiunt autem eam & hoc modo: Differentia est quæ de pluribus, & differentibus specie in eo quod quale quid est, prædicatur. Rationale enim, & mortale de homine prædicantur in eo, quod quale est homo, dicitur: sed nō in eo, quod quid est. Quid enim est homo, nobis interrogatis, conueniens est dicere, animal: quale autem animal inquisiti, rationale, & mortale conuenienter assignabimus. Rebus enim ex materia, & forma constantibus, vel ad similitudinem proportionemque materiæ, & formæ, cōstitutionem habentibus: quemadmodum statua ex materia quidem est ære, ex forma autem figura: sic & homo communis, & specialis, ex materia quidem proportionabiliter consistit genere: ex forma autem, differentia. Totū autem hoc, animal rationale mortale, homo est: quemadmodum illic statua. Describunt autem huiusmodi differentiam & hoc modo: Differentia est, quod est aptum natum diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt. Rationa

K iij

le enim,

Commentarij

le enim, & irrationale, hominē, & equum, quæ sub eodem genere sunt, (animali videlicet) diuidunt. Assignant autem & hoc modo: Differentia est, qua differūt à se singula. Namque homo, & equus secundum genus non differunt: sumus enim animalia nos & irrationalia: sed additum, rationale, disiunxit nos ab illis: Rationales quoque sumus & nos, & dii: sed mortale appositū, diuisit nos ab illis. Interius autem perscrutantes differentiam, dicunt non quodlibet diuidēs ea, quæ sub eodem genere sunt, esse differentiā: sed quod ad esse conducit, & quod est pars eius, & quod est esse rei. Neque enim quod aptū natum est nauigare, est hominis differentia, etsi proprium sit hominis: dicimus enim, animalium hæc quidē apta esse ad nauigandū, illa verò minime, diuidētes hominē ab alijs: sed aptum natum esse ad nauigandū, non est substantiæ cōpletiuū, nec eius pars: sed aptitudo quedā solum: iccirco quia non est talis differentia, quales sunt, quæ specificè dicuntur, differentiæ, Erunt ergo specificè differentiæ, quęcunque alterā faciunt speciem, & quęcunque in eo, quod quid est esse rei, accipiuntur. Et de differentijs quidē ista sufficiant.

*A*ntequam quidpiam dicamus, quod ad expositionem eorum quæ in presentia à Porphyrio de differentia scripta sunt spectet, pro.

Etet, pro comperto habendum est non sine causa proprio atque accidenti differentiam fuisse antepositam. Habuit Porphyrius rationem in collocandis quinque istis vocibus modi prædicandi, nã quæ potiori modo prædicantur potiori priorique loco posuit. & quoniã differentia præstantiori ratione prædicatur quam proprium atque accidens, illam Porphyrius præposuit proprio & accidenti. significat enim differentia qualitatem essentialem aut substantialem secundum quam prædicatur. Proprium verò & accidens, ut suis locis dicemus, secundum accidens dicuntur. nam rationale essentialem qualitatem de homine prædicat. Præterea animadvertendum est magno consilio Porphyrium exorsum fuisse à connumeratione eorum quæ differunt. non autem à diuisione, aut connumeracione differentiarum, etiã si de differentia agere instituerit. quoniam facilius est intelligere, atq; alijs exponere. quot modis aliqua differat. quàm quot sint genera differentiarum. Et est sanè inde incipiendum unde quis facilius discat, lib. V. topicorum. magis enim vsu per vulgatum est quot modis aliqua differant quàm quot sint formæ aut species differentiarum. quibus res inuicem distinguuntur. docet ergo initio Porphyrius quot modis res distinguantur, ut diuersitatẽ differentiarum pernoscamus. sumpto argumento à coniugatis. Nã siquid differt. differentia differt. Omnia autem differunt vno è tribus modis, communiter inquam. propriè vel maximè propriè. communiter differre alterum ab altero dicitur, quod alteritate quadã differt, quocunque modo, vel à se ipso vel ab alio. sic Socrates differt à Platone, dum hic stat ille sedet. hoc etiam modo Socrates iuuenis differt à seipso sene, & aliquid faciens à seipso quiescente. Contingit autem huiusmodi differentia secundum aliquod accidens, quod à re ipsa separatur, & semper (ut Porphyrius admonet) in alteritatibus habendi se aliquo modo spectatur. quod est dicere in illis tantum mutationibus reperitur primo. quæ sunt secundum aliquod cõmune accidens: nam rei modus, aut alteratum hoc ipsum est. si quis obijciat, senectus est accidens inseparabile, cum non possit m̃nis.

Locus differentia.

Cur incipiat Porphyrius ab enumeratione ratione eorũ quæ differunt.

Quot modis res differant.

A coniugatis sumitur argumentum.

Tribus modis res differunt.

Communiter differre.

In quibus insit differentia cõ-

K iij

possit m̃nis.

Commentarij

possit auferri ab eo cui in est, ergo Socrates iuuenis, non differt cō
 muni differentia à iuvene, nihil dicet, nam senectus forma non est
 quæ existat in homine, sed solum priuatio quædam, iuuentutis, qua
 re non rectè sentit, qui ait non posse illam remoueri, à subiecto. il-
 lud. n. verum est in accidenti solū quod forma est. Propriæ aut dif-
 ferre alterum ab altero dicitur, quando accidenti inseparabili alte-
 rum ab altero differt. sed cum nondum cognitum esset, inseparabi-
 le accidens, eam rem subiectis tantum exēplis Porphyrius exponit
 dicens inseparabile vero accidens est vt nasi curuitas, & cicatrix
 cum ex vulnere obcalluit. Et cæcitas oculorū non cecitas, vt vulgo
 dicitur. atque vt hoc obiter attingam, cæsius color nō est dictus ace-
 dendo vt quidā dixit, quod qui cæsius sunt oculis apti dicantur ad
 coedem inferendā, hoc enim repugnat Aristotelis sententiæ in phy-
 siognomicis, sed cæsius color vocatus est quasi cælius, autore Mar-
 co Varrone in ethimologijs. referunt enim id genus oculi colore cæ-
 lum. commemorata omnia accidētia ita subiectis insunt, vt ab eis
 non possint dimoueri, atque ideo existimantur inseparabilia. qua
 significatione non solum alterum ab altero, sed idem quoque à seip-
 so differt. nam qui casu quopiam cicatricem habet, à se differt, sine
 catrice atque etiam ab altero. magis propriè differre alterum ab al-
 tero dicitur, quando specifica differentia differt. Quo pacto homo
 differt ab equo. homo enim habet differentiā, rationale qua distin-
 guitur ab equo. Cum igitur trifariam contingat aliqua differre, vt
 monstratum est, cōmuniter, propriè, & magis propriè & omnia
 distinguantur differentia, triplicem quoque necesse est esse differē-
 tiā, cōmunē, Propriā, & magis propriam. quarum singulas nō erit
 ab re, vt mihi quidem videtur vel rudi minerua describere, atq; ex-
 plicare. Communis ergo differentia dicatur accidēs separabile, quo
 alterum ab altero, aut idem à seipso differt. Propria inseparabile
 accidens quo alterū ab altero, aut idē differt à seipso. denique maxi-
 mē propria qua vnū ab altero secundum speciem differt. huius exē-
 plū est rationale, & mortale, proximæ huic cicatrix, quæ ex vulne-
 re ob calluit, & oculorum cæsius color. at primæ albor, calor, & ho-
 rum simi-

Differre
propriè

Cæcitas o-
culorum.

Gregori-
us.

Cæsius co-
lor cur di-
catur.

Quæ dif-
ferāt pro-
priè.

Magis p-
priè dif-
ferre.

Triplicis
est diffe-
rentia.

Commu-
nis.

Propria.

Maximè
propria.

rum similia accidentia. Postquam commemoravit Porphyrius triplicem modum differendi, unde tria differentiarum genera accipiuntur, Aristotelis præcepto admonitus, qui capite ultimo primi topicorum præcipit, differentiarum ad inuentionem, & comparationem similitudinis in primis persequi oportere, qui in doctrina aliqua Philosophatur. quoniam si hæc cognoscantur ad unguem multas magnasque adferunt utilitates, quid inter prædicta genera differentiarum intersit, aut conueniat docet. inquit, conuenire quidem omnes has differentias hoc nomine quod faciant omnes alteratum hoc est quocumque modo differre. atque ideo omnes vocantur communiter differentia. hoc argumento à coniugatis conuincitur, hoc pacto omnis differentia facit alteratum, facere alteratum est facere differre alteritate quadam communiter vel quomodocumque, ergo omnis differentia est communiter differentia. Differunt verò, quod communis & propria solum rem faciunt diuersam, maxime verò propria rem facit aliam, nam statio accubitus sessio, quæ sunt communes differentia, et præterea casitas oculorum, et cicatrix cum ex vulnere obcalluit quæ sunt proprie. licet rei adueniant minime rem aliam faciunt. facere enim aliud est constitutere diuersam substantiam. Rationale verò si animali addideris, continuo res ipsa reddetur alia, nam rationale animal aliud est quam animal. Est enim rationale animal species homo, animal genus. Tum etiam quia priores, quæ diuersum facere dicuntur, simpliciter differentia vocantur, hoc est absolute, & communi quadam appellatione. nam hominum vulgus verarum differentiarum rude assignare volens discrimen inter res, quæcunque illæ fuerint communibus his utitur. & crediderim id ipsum in causa fuisse cur Porphyrius horum nominum autor quod dictio ipsa testatur. primam differentiam communem appellavit. nisi forsitan communis differentia appellata est. quod nulli rei peculiariter proprieque insit, sed citra discrimen vllum inherere pluribus possit. Nam separabilia accidentia cum nullius rei sint propria nihil prohibet multorum esse communia. Alteram verò propriam fortasse vocat, quod ita rebus quibusdam insit ut in alijs reperiri non omnino possit. hæc est enim inseparabilem

Differentiarum ad inuentionem.

Qua ratione hæc conueniant.

Ratio.

Discrimen differentiarum.

alterius discrimen simpliciter differentia.

Ratio prima nominum quibus differentia significatur.

Cur propria vocetur.

Commentarij

Cur maxime propria. *Tertium Discrimen Quartum.* *Quod nã sit diuisu huius diuisionis. Differentia comuni descriptioe quo pacto debeat explicari. Repraehenditur utraq; de scriptio.*

bilium accidētium natura atque ingenium. ut eorum quibus semel inherere contigit reddantur veluti propria. Tertiã postremo maxime propriam differentiã vocat, quod contra quam ceteræ ad philosophiæ negocium pertineat. nam cum philosophi munus sit ea cõtemplari, quæ ad scientiã & disciplinã cõparandã præstant adiumentum quæ vero sunt huiusmodi, diffinitione diuisione, atq; demonstratione opus habent, solum eã differentiã quæ substantiæ est particeps, consecratur. atque ideo illã maxime propriã nominat, quia ad diffinitionẽ, diuisionẽ & demonstrationem, quorum singula ex vi & natura rei de qua agitur sumuntur, non simplex emolumentum adfert. Tertio præterea differunt quod maxime propriæ differentiæ & genus diuidunt, & constituunt speciẽ. Communis verò & propria neutrum faciunt. postremo tandem differentia communis & propria diuelli possunt ab ea re cui hærent. si non re ipsa saltim cogitatione, cum earum neutra ad substantiam & definitionem rei in qua est pertineat. Maxime autem propria, ne animi quidem vi atque intellectus opere ab eo cuius est differentia dimouetur. quoniã si auferas rationale nunquam amplius homo erit, sed vna cum rationali auferatur Aristotele authore. C. XXX. sexto libro topic. quoniã est altera pars earum quæ ad substantiam & definitionem hominis attinent, nã homo animal est rationale. Tot itaque modis sit diuisu differentia cõmunis & propria à maxime propria distinguuntur.

Huius verò diuisionis aut potius cõmemorationis caput est, vniuersa differentia. quã multi diffinire atque explicare conati sunt, atque in ea re nõ parum elaborauerunt. quibusdam enim cõmuniter atque vniuerse sumpta differentia est varietas & commutatio rerum quæ partim ab his quibus inest auelli potest, partim non potest. dialecticæ louaniësi est forma cõmunis vel singularis positua aut priuatiua aut negatiua, absoluta aut respectiua, qua aliquid ab altero vel à se ipso differt. vtraque tamen explicatio intendentibus animũ in concina est, atq; inepta, & si cetera abessent vel hoc peccat, quod plus æquo longa est, & præcipitur ab Aristotele sexto topicorum, nõ modo diffinitionẽ. sed quodlibet etiam propriũ genus

paucis

paucis constare verbis oportere. fugienda est enim omnis verborum multitudo, quoniam impedimento est ne cernatur verum. quod si reprehenditur oratio (et ab Aristotele sexto topicorum & à Cicerone quarto de finibus) quæ verbis constat, non vsitatissimis & quæ maxime aptis, multò magis rationi consentaneum est, eam reprehendere, quæ ex supervacanea verborum multitudine existit. quæ obrevè aptius atque còcinius ita diffinietur. differentia est qua differunt à se singula. quæ triplici tantum genere còtinetur, aut enim separari potest ab ea re cui inest aut nò potest, quæ separari potest, còmunis appellatur differentia, quæ verò nò potest aut rei naturã còplet tantquam pars, et est maxime propria ut rationale & mortale, aut minime còplet, & est propria, ut nasi curvitas, cæsitas oculorum. Hoc tamen loco existit quæstio qua parte proprium contineatur. mihi ita videtur referri debere ad propriam differentiam, nò quòd accidens sit. sed quoniam separari ab eo non potest cuius est proprium. & non facit aliud ut maxime propria differentia. Vniuersam præterea differentiam distribuit Porphyrius, dicens, differentiarum alias esse separabiles alias inseparabiles. utramque verò subductis tantum exèplis declarat neque enim loci ratio aliud patiebatur. atque ita inquit, moueri enim & quiescere, itè ægrum esse & sanum, & quæcunque his proxima inseparabilia sunt, at verò, a quilibet esse, vel simum, rationale aut irrationale, inseparabilia. & quidè sub secundo mēbro huius diuisionis propriã & maxime propriã differentia Porphyrius còplexus est. sub primo autè còmunè, quod exèplis liceat intelligere. putat. Amonius proxime à nobis expositã minime esse, secundã diuisionè differentiarum sed eam prius traditã fuisse à Porphyrio cū dixit, differentiarum alias alteratũ facere, alias verò aliud. ego tamè in hãc suspicionem adductus dicèdi phrasi, crediderim nò alio loco traditã esse à Porphyrio huiusmodi diuisionè. præsertim cū ita contexat orationè ut dicat à superioribus ergo rur sus inchoãti dicèdũ, differentiarum quidè alias esse separabiles, alias inseparabiles, quibus sane verbis innuit quandam aliam differentiarum diuisionem facere.

Nostra si-
nitio.

Sumitur
syllogis-
mo nume-
rus diffe-
rentiarũ.

Alteratũ
diu-
sio

Còfertur
hac diui-
sio cum su-
periori.

Virũ hæc
sit secũda
Diuisio.

Amoni⁹.

Nostra sè-
tentia.

Tertia di-
uisio.

Tertio quæ que diuiditur differentia, non omnis quidem, quem-
admodum

Commentarij

admodum superius, sed tantū quæ est inseparabilis nam cū separabilis, & quæ cōmunis vocatur nullū, aut per quā exiguum fructum philosophis adferat, prorsus reijciuntur à Porphyrio. Est autē diuisio huiusmodi differentiarum inseparabilium, aliæ sunt per se, aliæ per accidens, id est, aliæ per se rei insunt, aliæ contra fortuito. profert vtriusque exemplum dicens, est enim rationale differentiaper se, quia cū pars sit diffinitionis Aristotelis sententia. cap. IIII. lib. I. post. per se inest homini primo modo. similiter etiam mortale, et catur quæ disciplina susceptiuū. Animaduertēdū tamē est, quod tametsi tresdam disse cōmemorata differētia per se sint, nō omnino eadē est omniū earū rentia p ratio, sed duæ priores in sunt homini per se primo modo, cū sint eius se. partes ad definitionē pertinētes, posterior verò hoc est disciplina sus-
ceptiuū in est secundo modo per se. cū. n. sit propriū quarto mō quod
omni et soli & semper inest. per speciē diffinitur, primo libro post.
Reprehē duntur Neque enim audiendi mihi esse videntur qui cum legerint apud
quidam. Platonem in Menone disciplinas principio animæ nostræ esse insi-
tas, quarum anima capit obliuionem corpori coniuncta existimāt
disciplina susceptiuum in his differentijs esse collocādum, quæ ad es-
sentia rei, atq; substantiā pertinēt, & quod hac parte Platonis sen-
tentiā secutus Porphyrius, rationali et mortali disciplina susceptiuū
na quo pa adiecerit. nā tametsi verū sit et à nobis ostensum est in principio ex-
tō sit dif. plicationis harum quinque vocum Porphyrium Platonici nominis
ferentia atque disciplina impense fuisse studiosum alienum est à ratione
per se. putare Platonem sensisse disciplina susceptiuum, perinde homini
Quo mo- do diffe- rentia p se dicatur aliud fa- cere Si
cepti- uū disci- plina est rei attinent fit. Quod si Porphyrius inquit differentias per se face-
per se dif- ferentia. rum si de omni differentia per se dictum intelligamus sed de
illa dum

illa dūtaxat, quæ inest primo mō per se. cū. n. hoc loco velit assigna
 rediscrimē inter differentias per se & per accidens illā satis est dif-
 ferentiā per se facere aliud, per accidēs verò nō facere aliud nulla est
 n. differentia per accidēs quæ faciat aliud & inter differentias per se
 multæ aliud faciunt, quare si omne genus differentiarū inseparabi-
 lium comprehenditur altero membro huius diuisionis, mea senten-
 tia proprium quod ex principijs speciei ortum habet ad differentiā
 per se reducitur inest enim secundo modo per se speciei, & inter-
 dum summitur tanquam vera differentia. quoniam raro vera dif- Rodol-
 ferentia inueniuntur. vsque adeo vt plerique crediderint ne ratio- phus agri-
 nale quidem specificam esse differentiam, harum vice vti philoso- cola.
 phi solent ijs, quæ ad easdem proximè accedunt. inter quas cum dis-
 ciplinæ susceptiuum & cetera propria quarto modo connumerāda
 sint, potuit Porphyrius huius rei rationem habēs dicere, differen-
 tiam per se, & facere aliud & in ratione dicente quid est accipi,
 Aquilum autem esse vel simum differentia quidem sunt, non per
 se tamen sed per accidens. nam accidunt quidem naso. Hæ verò in Discrimē
 ter se distinguuntur tum quòd quæ per se sunt differentia, vt inquit
 Porphyrius, necessaria sunt ad rerum finitiones componēdas. quia
 diffinitio fit ex genere & huiusmodi differentijs. quæ verò fortui- Prima.
 to adueniunt, nil omnino conducunt ad constituendas finitiones.
 tum etiam quia quæ sunt per se faciunt aliud, quæ per accidens mi-
 nimè, Tertio priores nec intentionem suscipiunt, neque remissionē Secunda.
 compos enim rationis & mortale non suscipiunt magis & minus
 quia nullus homo magis est aut rationis particeps aut mortalis al-
 tero. Posteriores verò intentionem, ac remissionem admittunt. nā Tertia.
 simū alterum. altero magis dicitur, & aquilum & nasi curuum.
 cum enim differentia per se assignandis, & constituendis diffini-
 tionibus vsus adferat. substantia verò vniuscuiusque rei quæ dif- Differen-
 finitione exprimitur vna atque eadē perpetuo sit, vt testatur Ari- tia per se
 stoteles cap. III. sexti topicorum his verbis vnicuique enim eorū, non susci-
 quæ sunt vnum est esse quod quidem est, differentia ipsa per se, cū pit magis
 sit altera pars diffinitionis neque intentionem succipiet nec remis- aut min⁹
 sionem

Commentarij

tionem aliæ verò intenduntur, remittunturque cum gradus habeant, secundum quos in subiecto insunt. hæc omnia ex capite tertio sexti libri topicorum sumpta sunt à Porphyrio. Nam cum eo loco persequeretur Aristoteles quæ inesse oportet differentiæ & peccata monstraret, eorum qui perperam differentiam assignant, inquit, non rectè sentire, qui affectu aliquo utuntur ut differentia. Nam omnis affectus ut idem testatur, cū magis fit, hoc est cum suscipit intentionem aut remissionem detrahit à substantia, differentia autem non huiusmodi est ut deturbet scilicet à substantia rem ipsam. nam magis videtur saluare differentia id cuius est differentia & simpliciter impossibile est singula quæque esse sine propria differentia. nã cū nō est gressibile nō erit homo, et ut simpliciter dicamus, secundum quæcunque alteratur habens, nihil eorum differentia illius est. Nam omnia huiusmodi cum magis fiunt, detrahunt à substantia, quare si aliquam huiusmodi differentiam quispiam assignavit, peccavit. simpliciter enim non alteramur secundū differentias. Hactenus *Aristoteles* iussis valere separabilibus ac inseparabilibus differentijs quæ per accidens fortuitoque rei insunt, eas quæ per se sunt differentias hoc pacto distribuit. earum quæ per se sunt differentiarum, aliæ sunt secundum quas diuidimus genera in species. Aliæ secundum quas ea quæ diuisa sunt, specificantur. id est aliæ sunt, generum in species diuisiua, aliæ constitutiua formarū. omnes tamen differentia quæ genus diuidunt (ut admonet Porphyrius) speciem constituunt. quæ res argumento est huius diuisionis membra, re eadem esse atque subiecto, ratione autem separari. Etenim particeps rationis & expers, mortale atq; immortale quæ sunt differentia, diuidunt animal, eademque coniunctæ, speciem conficiunt. licet non omnes eandem. particeps quidem rationis & mortale. hominem. est enim homo animal rationis particeps & mortale, particeps rationis, & immortale, deos, angelos & demones, Platonis sententia. quem in presentia Porphyrius imitatus est. homines namque & dii sumus rationales, sed mortale additū nobis seiungit nos à dijs. irrationale & mortale brutum efficiunt ra-

tionis

unde hæc ceperit

* Porphyrius.

Quarta diuisio.

Differentia quæ genus diuidunt speciem constituunt.

tionis expertus, & immortale inutiliter coniunguntur. non possunt enim vna coherere. nam si quidpiam immortale sit, id ipsum continuo rationis particeps erit. quamquam poetè quibus vt pictoribus quidlibet audendi semper fuit potestas, fabulose magis quam vere interdum rationis expertibus immortale nomen tribuerunt. vnde græcus poeta scyllam, monstrum immortale malumque vocat. substantia quoque in species, per differentias distribuitur. illæ sunt animatum, atq; inanime. sensum habens, & sensu carens. ex quibus animatum & sensu præditum, animal constituunt. nam animal est substantia animata sensiva. Animatum & sensu vacans plantam. inanime expertus sensus lapidem. inanimatum et sensum habens, nihil omnino efficiunt sed inutiliter copulantur. quemadmodum immortale & rationis expertus. nihil est enim cui cum sentiendi vis natura concessa sit, non sit quoque vna cum sentiendi facultate anima tributa. qua etiam plantæ vacantes sensu, præditæ sunt. commemoratæ vero differentia magnum momentum habet ad generum diuisiones faciendas, & constitutionem formarum, cum omnis definitio ex genere, & differentia efficiatur & similiter genus omne diuidatur per differentias. quanquã autem earum differentiarum, hæ ad constitutionem formarum, pertineant. illæ ad diuisionem generum, omnes comuni appellatione specificæ vocantur a præstantiori quidem illarum munere (fieri vt solet) sumpto vocabulo. longè enim præstat speciem constituere quam genus diuidere, cum ob eam causam genus distribuamus vt ex eodem cum differentia faciamus speciem.

Horat.

Homerus

Animal.

Planta.

Lapis.

Vsus dif-

ferentia

rum per

se.

Specificæ

differen-

tia quare

ita dicantur.

Quibus

insunt dif-

ferentia

diuiden-

tes quib⁹

constituē-

tes.

Ante verò quam hinc discedamus & ad ea quæ restant flectamus orationem meminisse opere prætium est non omnia quæ diuiduntur differentijs habere posse diuisivas & constitutivas differentias. quinimo (vti dictum est) quoddam esse genus quod non sit species & aliquam speciem, quæ non possit esse genus, atque etiã inter medium quod modo genus est modo species, ita quoque existimare par est, esse nonnulla quæ solum habent constitutivas differentias. alia quæ tantum diuisivas, alia verò quæ vtrasque. suprema quidem

Commentarij

Supremū genus nō cōstituit differentia. ma quidem genera, primāque rerum principia tantum habent sua naturā diuisivas differentias. Nam substantia corporeum atq; incorporeum differentias habet, per quas diuiditur cōstitutiuas differentias non habet. Nam cum necessarium sit omnem differentiam, quæ inferius constituit genus superius in species distribuere id quod abeunti per singula differentiarum genera facile constabit.

Prima ratio. decem autem rerum principia non habeant vlla superiora genera neque differentiam vllam cōstitutiuam habebunt. adde his quoq; quod constitutiuā quæuis differentia generi quod diuidit adiuncta speciem efficit. nam rationale cum animali quod in hominem, & brutum distribuit hominem facit. supremum verò genus, ita est genus vt species esse minimè possit ergo sic habet differentias per quas diuidatur, vt sit prorsus constituentium expers. at species atomæ, atque indiuiduæ, cum constituantur differentijs omnino vacant diuidentibus. homo enim rationali constituitur, sed quoniam inferiores species non habet, minimè per differentias diuiditur. intermedia tamen vtrāsque habent. nam animal sensitiuo constituitur, & rationis particeps atq; experte rationis diuiditur. sunt enim his superiora genera inferioresque species. ex quibus omnibus primū constat, neque supremum genus, neque præterea indiuidua de quibus prædicatur species, diffiniri posse, quia horū neutrum constitutivam differentiam habet. Quod insinuare cupiens Aristoteles primo libro de anima. quo loco exponit difficile reperiri finitionem anime, inquit, cum sit hæc quæstio (de diffinitione inquam) multis quoque alijs communis difficilis quidem est. multis alijs dixit, quoniam videbat neque supremum genus, neque indiuiduum definiri, sed eorum vtrūmque descriptione tantum explicari. hinc secundo colligitur fieri non posse, vt vna atque eadem differentia eandem rem constituat. diuidatque. quinimo, quæ genus distribuunt, vt induimus. inferiores constituunt species. Tertio hinc quoque constat omnem differentiam. constitutiuam esse pariter ac diuisiuam, si ad aliud, atque aliud referatur. quāquam Ammonius hoc loco existimet differentiam infimæ speciei dumtaxat constituere. eam quæ est ge-

est generū supremorū dūtaxat diuidere. quod si rectè examinemus non dubium est, quim simus statim concessuri Ammonium Hermeam hac in re à veritate abhorruisse. quoniam rationis particeps quæ est hominis differentia non modo hominem constituit, sed animal quoque diuidit, iuncta irrationali. corporeū quoque, atque incorporeum, quæ substantiam distribuunt, duo intermedia constituunt, corpus inquam, atque spiritum.

Ammonius capitur.

Quoniam verò non nihil negotij est dicere atque explicare genus per differentias distribui neque quo pacto id fieri debeat satis constat, quod magnam, si intelligatur, utilitatem adfert longius aliquantulo repetito sermone inductis quæ exemplis quo pacto id fieri possit à medicandum est. Principio autem meminisse conuenit genus ipsum vt animal, animatum, corpus, substantiam qua genus est non magis propensum esse ad vnā speciem earū quæ sub ipso sunt, quam ad alteram. atque hæc est Aristotelis sententia libro quinto primæ philosophiæ. & adducitur à Porphyrio in communibus differentijs quæ quinque vocum. est enim animal ex æquo commune hominum brutorum quæ animantium. Nam diffinitio Animalis, pari ratione in vtroque reperitur, substantia, inquam, corporea animata sensiuā. ergo quod inter species animalis discrimen existit à genere originem habere non potest, cum genere conueniant. separat quidem genus in diffinitione positum, speciem à superioribus generibus, significans non esse eam speciem proximam cuiuspiam generis superioris, vt testatur Aristoteles capite secundo sexti libri topicorum, at verò ab altera specie minime seiungit eādem. aut si maus genus eius rei quæ definitur, maxime eorum quæ ponuntur in diffinitione substantiam significat, vt capite primo eiusdem libri dicitur. quod si ita est præter genus opus est aliquo quod genus natura sua ad species omnes æque propensum cogat vna aut altera specie contineri. hoc autem præstat differentia. Nam rationis particeps v. g. adiectum animali hominum speciem facit suis quæ illam numeris absoluit. rationis expers, generi animalium iunctum efficit brutum atque in cæteris simili modo. cōparatur enim genus,

Quæstio.

Quo modo genus dicat diuidi per differentias.

L vt simi-

Commentarij

Similitudine res explicatur. Ut similitudine rem declaremus, materiae aut cerae, differentia vero formae aut sigillo, species composito ex materia & forma, aut figuram habenti cerae. quemadmodum vero materia sponte sua, aequae propensa est, ad omnes formas, cum sit omnium formarum susceptiva, cera quoque, omnibus figuris, succipiendis apta est, ita quoque genus qua genus est, ad singulas species in quibus inesse natum est, ex aequo est proclive atque propensum. atque ut in eodem exemplo perstemus, quemadmodum forma ad materiam accedens, peculiare quoddam compositum efficit, cera quoque, admissio sigillo peculiarem rem reddit. Ita differentiae generi adiectae, certam quandam ac definitam speciem conficiunt. Illa vero quae diximus non possunt exacte cognosci nisi animi cogitatione genus a suis formis abiungatur, & de rebus istis perinde indicemus ac si genus aliquando contractum non sit. dictum est ergo quo pacto differentia genus diuidat. Haecenus Porphyrius genera differentiarum proposuit, nunc studet differentiam nobis explanare, non omnem quidem illam, nam ob eam solum causam tot differentiarum diuisionem adduxit ut caeteris refutatis quae ad dialecticam & philosophiam pertinerent acciperet, atque nobis indicaret quam etiam diffinitione adhibita explanaret. quoniam diuisio (ut diximus in prooemio ad efficiendam finitionem maxime conducit. eam vero tantum explicat quae maxime propria vocatur. quemadmodum vero multis modis diuisit differentiam sic eiusdem multas adducit finitiones. hoc a Porphyrio eo consilio factum est ut quid de differentia senserint antiqui peripatetici palam faceret. aliter namque differentiam diffinitione Theophrastus, aliter Eudemus, & Nichomachus, aliter etiam Strato, & Ilicon. ac reliqui familiae Peripateticae studiosi, ita enim fiet, ut postquam examinatae fuerint, omnes de differentia definitiones, quae longe caeteris praestare visa sit amplectamur. Qua etiam in re plane praestitit quod initio quinque vocum est pollicitus nimirum paucis dicturum se quae essent a maioribus tradita, praesertim vero quomodo de hijs veteres philosophi disputarint, sed in primis peripatetici. Quamquam Porphyrius nescio qua aut negligentia, aut obliuione,

uione,

uione, neque qua sit omnium descriptionum optima & præstantissima neque in quo ab antiquis philosophis peccatum sit in definienda differentia nos docet. quod faciendum esse monet Aristoteles primo methaphisico. Et ethi. primo & politico. secundo. & obseruatur ab eodem ubique diligenter. Principio itaque differentiam antiqui philosophi ita determinant, ut inquit Porphyrius. differentia est qua abundat species à genere, id est qua genus ab specie superatur. homo enim. rationale & mortale differentias habet, quibus animal vacat, quod hominum genus est. Amplius, quicquid diffinitur per genus & differentiam explicatur. & solum quod diffinitur quare cum species tantum diffiniri possit, relinquatur solum specie habere differentiam. Genus autem quia non diffinitur, prorsus differentia carere censendum est.

Carpitur
Porphyrius.

Præceptum
Aristotelis.

Prima de
scriptio.

Abundare specie
à genere.

Sed contra est, nam animal genus est, & sensitivum habet differentiam. Præterea animal diffinitur hoc modo substantia animata sensitiva. In qua quidem oratione insunt genus & differentia ergo genus non superatur ab specie differentia. Ut inquit Porphyrius. Verum ad utramque objectionem eadem solutio adhiberi potest.

Obiectio
contra
finitionem
differentie.

Generis inquam appellatione significari quod sic est genus ut non sit species. sunt autem huiusmodi decem suprema genera, quorum singula, ut in cap. de specie longa oratione disseruimus nulla differentia consistat. licet habeant differentias diuidentes. sed has solum potestate habent non actione, diffiniri autem non possunt. quare superantur ab specie differentijs his.

Diluitur

Sed obijciat fortasse quispiam exhibitam responsionem & assignatum discrimen cum veritate pugnare, atque etiam cum opinione Porphyrij. Præsertim cum Porphyrius non utatur exempli vice supremo genere, sed animali quod est intermedium, Dicens, homo enim ab animali plus habet rationale & mortale.

Urget
dubium.

Ad quod illud dicendum est quod cum intermedia, & subalterna vocata ad inuicem sint genera, atque species. animal adductum est in exemplum à Porphyrio in presentia, non quatenus species est, sed ut est genus, qua consideratione

Dissoluitur.

Lij eadem

Commentarij

eadem ratio, atque iudicium de eo est atq; de supremis generibus. Nam animal secundum quod est genus hominum & brutorum animalium, nullam habet differentiam constituentem, est enim hoc peculiare generis. tametsi quæ species est sensibile sortitum sit differentiam.

Arguit porphyrius contra descriptionem. Duo suscipit Porphyrius. Ex nihilo nihil fit. Duo contraria non possunt simul in eadem re existere. Contraria non possunt superari. Quæ ratione generis superetur ab specie per differentiam. Ratio prima. Secunda ratio.

Proposita differentie definitione Porphyrius aduersus eandem dubitationem quandam inducit, quæ quo melius vires suas ostendat, duo suscipit. quæ tam aperta sunt ut probatione non indigeant, vnum est, ex nihilo nihil fieri. quod pronuntiatum naturæ quidem est quàm notissimum. nam quod ex nihilo aliquid fieret nullus philosophorum admisit. cum videant quicquid fit partim præfuisse, partim quoque fieri ut planè demonstrari possit in rebus arte constantibus, quarum analogia quæ natura constant explicari solent. alterum est quòd duo contraria simul tempore, in eadem re existere non possunt. quod est similiter manifestum, ut Aristoteles testatur, in sermone de oppositis. & præterea ex contrariorum definitione constat. sunt enim contraria quæ sub eodem genere posita, vicissim insunt, & mutuo se expellunt. igitur duobus susceptis & philosophorum omnium opinione & sententia constitutis, dubium est quo pacto genus possit ab specie per differentias superari. videtur enim hoc absurdum atque à veritate alienum. nam si verum sit, necessarium est in horum alterum incidere, ut concedamus duo contraria in eodem esse simul tempore, aut ex nihilo fieri aliquid. quorum vtrumque poenitus falsum esse omnes docti atque sapientes putant. quod autem necessarium sit, in alteram harum absurditatum incidere, ita probatur. Nam aut illæ differentie quas formis sub genere contentis inesse conspiciamus prius fuerunt in genere, quam informis, aut non, si primum verum est, conficitur duo opposita & repugnantia in eadem re simul esse tempore, atque id a ratione. nam rationis compos, & rationis expers, mortale atque immortale oppositæ differentie sunt. præterea si huiusmodi differentie prius in genere reperiuntur quam in specie absurdum est dicere, Genus ab specie superari differentijs. Immo verò cum generi duæ insint differentie.

Specie

ciei vna tantum, genus speciem altera differentia superare atque
 excedere credendum est. quod si differentia non fuerunt prius in
 genere quam in specie, protinus in alteram absurditatis partem in-
 ciditur. ex nihilo inquam aliquid fieri, Nam cum species suapte na-
 tura ex genere & differentia existat, quæ sunt diffinitionis par-
 tes, antequam eidem adsit differentia, non erit species. quare si dif-
 ferentia ab specie ortum habet & non à genere fiet ex nihilo ali-
 quid. & non solum id accidet, verum etiam idem erit prius & po-
 sterior, respectu eiusdem & consimiliter atque in eodem tempo-
 re. quod esse impossibile, cap. tertio primi libri de posterior. res, docet
 Aristoteles. Nam cum ex hypothese lateat in specie differentia ha-
 beatque eandem à se ipsa species, erit proculdubio, species prior dif-
 ferentia. sed differentia pars est speciei (vti dictum est) & partes
 sunt toto priores natura, quare consequitur, speciem posteriorem
 esse differentia. atque ex consequenti prior & posterior species
 existimabitur differentia, quod rationi repugnat. Hanc dubitatio-
 nem Porphyrius. vt more Peripateticorum diluat. præfatur, quod
 licet fieri non possit vt duo opposita, actione sint in eadem re, nihil
 prohibet quo minus sint potestate. Quando ergo queritur à quo ha-
 beat species differentiam respondendum est eam habere à genere. nihil pro-
 & rursus colligenti duas differentias oppositas esse in eodem simul hibet in
 tempore puta in genere adhibita distinctione respondendum est. eodem es-
 se aut enim putat actu esse in genere differentias, & qui id existi-
 mat errat. aut potestate. hoc autem modo, nihil vetat in eodem es-
 se oppositas differentias. sunt ergo in genere rationale & irratio-
 nale, mortale & immortale opposita differentia facultate non ac-
 tione. Nam animal quod genus est, ad species propensionem habet.
 atque ob id rationale atque irrationale in formis suis potest ad-
 mittere. ex qua potentia ad actum transfertur. nã adueniens dif-
 ferentia generi constituit speciem, quinimò non solum verum est mul-
 tiples oppositas differentias in eodem esse genere potestate, sed quod ma-
 gis mireris. nisi illæ potestate fuissent in genere, antequam diuida-
 tur in species, nunquam earum vlla, actione in eodem reperietur.

Tertiara
tio.Potestate
nihil pro-
hibet in
tempore
eadem es-
se opposi-
ta.Obiecta
diluunturDifferen-
tia opposi-
ta sunt si-
mul po-
testate in
genere.

Commentarij

Potentia
ad opposi-
ta.

Christal-
lus.

Potestate
existere
vnum in
altero qd
sit.

Actiōne
tale quid
nam sit.

Materia
potestate
habet for-
mas di-
uersas.

nam ea quibus potestas non adest suscipiendi contraria, nunquam alterum actione succipient, cristallus enim quia potestate calidus non est, dissolui quidem potest secundo de generatione, & quarto Meteorologicorum, suscipere autem colorem minimè. Ea vero quæ potestatem habent, suscipiendi contraria, aliquando tandè actione suscipiunt ea, ad quæ facultatem ac potentiam habere feruntur. vnde fit vt aqua, aer, atque similia, modo calida efficiantur, modo frigida. quia vtrumque habent potestate. Ergo cum genus secundum suas species oppositas differentias actione habeat existimandum est, easdem in eodem extitisse prius facultate. atque ideo neque sequitur ex nihilo aliquid fieri cum à genere proficiscatur differentia. neque quòd existant actu opposita in eodem sed potestate tantum. Hoc autem rationi est consentaneum. Nam potestate quippiam in altero existere nil aliud est quam eius natura minimè repugnare. quo intellectu puerum potestate grammaticum appellamus, quia licet grammaticam minimè didicerit, fieri grammaticus, diligentia, atque studio potest. à qua etiam facultate calida esse perhibetur, quòd calorem succipere possit. vt enim puero potestas quædam in est ad grammaticam disciplinam, cum insita sint, vt Cicero dixit omnium hominum, animis semina virtutum, atque scientiarum, ita quoque aquæ calorem suscipiendi facultas in est. actione autem illud est tale, quod secundum formam habet appellationem, vt qui grammatica disciplina infectus est. actione grammaticus dicitur. opposita igitur vt calidum, frigidum, humidum, siccum, album, nigrum, licet nulli rei actione simul adesse possint. cū secundum formas vehementissima sit repugnantia. potestate quidem optime possunt. Nam potestates ad res diuersas, etiam si in eodem sint, minimè repugnant. cum materia primo physicorum potestatem habeat ad omnes formas. & genus materiae proportionate respondeat. Vt ex Aristotelis sententia Porphyrius in presentia testatur. Quare sufficienter disputatum esse existimare conuenit in genere oppositas differentias potestate existere. De his autem longius fortasse, quam par fuerat aut loci ratio patitur dictum à nobis est.

nobis est. Sed aduersus hanc solutionem, quam ex Peripatetico
 rü doctrina propositæ dubitationi Porphyrius adhibuit, sunt quæ-
 dam neque leuia, nec infirma eorum philosophorum argumenta,
 qui & nominis & disciplinæ Platonice sunt studiosi, quæ nos in
 præsentia in medium conferemus, vt manere possit etiam cumula-
 tus suus honos disciplinæ Aristotelicæ. primum verò sic obijcio. Si
 duæ differentia nō possent a cōtione reperiri in genere ob id esset po-
 tissimum (quemadmodum definitū est) quòd oppositæ sint, sed dif-
 ferentia minimè opponuntur, ergo nil prohibet in eodem existere
 a cōtione vtrāque. discursus legitimus est, & altera pars anteceden-
 tis est Porphyrii & eorū omnium, qui Aristoteli fauent. Secunda
 autem pars manifesta redditur, detorta in Peripateticos ratione,
 nam quæ sunt contraria non possunt, in eadem re simul existere,
 quemadmodum longiori oratione dum confirmarem Porphyrii
 sententiam monstratum est. sed rationis particeps & expers ratio-
 nis mortale & immortale quæ sunt differentia nō modo non se ex-
 pellunt atque interimunt, sed vna conseruat fouet que alteram, vt
 in communibus & differentijs Porphyrius refert. & affertur ab
 Aristotele ca. III. sexti libri topicorum ex Platonis sententia. er-
 go differentia non sunt oppositæ aut contraria. minor huius ratio-
 nis ita probatur, nam particeps rationis & immortale quæ Plato
 deorum esse differentias testatur, conseruant rationis expers &
 mortale. quòd si vnum alteri vim minimè inferat, neque expers ra-
 tionis repugnabit rationis compoti, neque immortale mortali, atq;
 ex consequenti, nihil obstat, cur non reperiantur in eodē genere ac-
 tione differentia. nam quoniam ira & cupiditas non sunt contra-
 ria animo rationis compoti, cum sint ipsa rationis expertia, in eo-
 dem simul Existunt. eandem rem secundo confirmant fiducia-
 ria reprobatione, nā licet differentia cōtraria esse cōcedantur simul
 reperiri possunt, quia tamen si duo opposita nō possint existere actio reprobati-
 ne in eadē re corporata, quin alterū alteri vim inferat. cum eorum

Obijci-
tur cōtra
sententiā
explica-
tam iam.

Prima ob-
iectio.

Ratio.

Fiducia

tio.

L. iij

vtrūq; fieri cōtendat,

Commentarij

*Contraria
in eodē.*

*Tertia ra-
tio.*

*Quarta
ratio.*

dat, corporei subiecti particeps. optimè sanè fieri potest, vt in vno atque eodem subiecto incorporeo reperiantur. nam videndi virtus simul recipit candoris & nigroris (quæ sunt contraria) species. anima quoque frigidi & calidi boni atque mali eodem tempore conceptum habere videtur. sed genus & vniuersalia singula corpore vacant, habebit ergo genus eodem tempore idque actione duas oppositas differentias. Amplius quod est potestate tale deducitur in actum, per id quod est actu tale, vt inquit Aristoteles, *Meteoro. secundo, & secundo de generatione*: nam aqua frigida cum sit facultate calida actione calida reddetur ab igne qui est calidus actione & facultate grammaticus ab eo actione grammaticus fit, qui grammaticam disciplinam didicit. retinetque. Sed cum differentia ex hypothese potestate existant in genere necessarium est in actum transferri ab eo, quod actu præditum est differentijs. hoc autem fieri non potest ab specie, quia species nusquam est antequam differentia sit. quæ est eius pars. neque reperitur quidpiam aliud inter genus & speciem à quo deducatur in actum ea potestas. reliquum est igitur deductionem facultatis in actum, fieri à genere, atque ex consequenti actione habet oppositas differentias. postremo si genera solum potestate haberent differentias, species vero actione, multò perfectiores essent species quam genera, quinimò suprema genera essent summe maximeque imperfecta. quod excedit omnes metas rationis, cum causas priores perfectioresque suis effectis esse, necesse sit. & suprema genera sint prima principia rerum omnium quæ in vniuersitate ipsa existunt. quinto libro primæ philosophiæ. & posteriorum primo. quo loco Aristoteles testatur, vniuersalè honorabilius esse singulari: quoniam ostendit causam. & in capite de specie dictum est, decem esse suprema genera tanquam decem rerum prima principia. item etiam quia simpliciora, cū propinquiora sint primo omnium fonti simplicissimo purissimoque; necesse est esse perfectiora cæteris omnibus, & quanto genus communius est atque superius tanto est simplicius. quare & perfectius. sed quod consequatur,

quatur, quod dictum est. hinc constat. Nā actus potentia est prior atque præstantior, cum potentia perficiantur actionibus, & deducantur ad actum, ab eo quod est actu tale, ergo cum differentia fit actus, quæ actione habent differentiam præstantiora sunt ijs quæ eandem habent potestate sed genera facultate habent differentias, species actione, ut dicitur: ergo longè erunt præstantiores species quam genera. Cum autem hoc magnam habeat absurditatem, efficitur oppositas differentias reperiri actione in genere quod aduersarij probare nitebantur. His rationibus, quæ si leuiter considerentur & perpendantur, prorsus videbuntur labefactare, atque euertere opinionem nostram, difficile non est respondere: quod ut fiat minori labore in memoriam reuocandum est, quod ex Platonis opinione in proæmio quinque vocū de vniuersali dictum est. Triplex inquam esse vniuersale, vnum ante multa, alterum in multis. Tertium post multa: à primo arbitratur Plato tanquam à verò prorsus quæ immutabili exemplari proficisci omnia. quia ergo est rerū omnium origo, quod est ante multa vniuersale, ut per se homo, & per se animal, (sic enim ille loquitur) si genus sit continet in se species omnes de quibus prædicatur, atque ex consequenti differentias, ex quibus formæ constituuntur. neque ex ea opinione quippiam consequitur absurdi, aut quod rationi non sit & veritati cōsentaneum, cum in eo non ponantur oppositæ differentiæ, ut in subiecto aliquo sed tanquam in principio. Quod si Plato fateretur, in vniuersali in multis, in natura scilicet generis, in rebus singulis collocata, existere duas differentias oppositas, non esset quidem ferendus. quoniam qui ita existimaret grauitè peccaret. & à philosophia. hoc est ratione discederet. Aristotelei verò dicunt, in genere collocato in rebus singulis non esse oppositas differentias. Platonicorum tamen argumentis solum efficitur, differentias reperiri in genere quod est ante multa quare minimè existimandum est Platonicos à Peripateticis dissidere. sed potius conuenire hac in re. quemadmodum in multis alijs. argumenta verò non solum non efficiunt, quod efficiendum

Diluuntur obie=
Etā.

Platonis
sententia.

Aristote
lis.

in re corporata subsistat ratione eius corporis in quo est, fieri non potest ut in eodem opposita reperiantur. quod si à corpore abstraheretur, cuius est ipsum suapte natura expers fortasse (quod Plato aiebat) fieri posset, ut in eodem existerent opposita differentia, quod plane euenit in genere concepto animo, illud enim suapte natura ut dixi. Paulo superius contrahi potest per differentias oppositas ad species diuersas.

Verum quod vniuersale suapte natura, id est quatenus est vniuersale, corporatum non sit quod est à nobis repetitum sæpius, & frequentius est inculcandum, aliquot argumentis conuinci potest. & à nobis in præsentia conferenda in medium sunt, ut res ipsa planior efficiatur. quorum vnum sic habet. Corporis alia ratio est in re maiori quam in minori, vniuersalia verò omnia eandem prorsus subeunt rationem in magnis paruisque corpore indiuiduis, sub vniuersali comprehensis, cum eodem modo, eademque ratione meus sit homo. si homo censendus est qua gigas. non sunt ergo vniuersalia corporata. deinde, corpus corpori additum accessionem facit, sed licet Socrati adderentur, vniuersalia omnia nullam facerent accessionem. non sunt ergo corporea. Tertio, nullum corpus in eodem tempore potest esse in pluribus rebus, vniuersalia simul sunt in omnibus suis indiuiduis, non sunt ergo corpora censenda. Rursum, corpora si diuidantur, non retinent eandem figuram & quantitatem qua integra prædita fuerant. Nam si aureum nummum, partes discerpas, nulli earum partium eadem figura aut quantitas inerit quæ toti. Sed vniuersalia per omnia indiuidua late diffusa eandem ubiq; seruāt speciē. atq; rationē. non sunt ergo in corporibus habenda. postremo, corpora (quemadmodum inductione manifestum est) ex materia & forma cōponuntur, atqui vniuersale, omnino materia atque forma vacat, ergo nō est inter corpora referendum. Hæc etiam est Aristotelis sententia primo libro posteriorum.

Vtrum vniuersale suapte natura corpore prædictū sit nec ne. Corpore vacat. Prima ratio. Secunda ratio. Tertia ratio. Quarta ratio. Quinta ratio.

Nam

Com mentarij

Aristoteles. Nam cum vellet probare non contingere scire per sensum, assignans discrimen inter id quod sentitur & quod scitur ait, hoc aliquid, id est, singulare, necesse est & alicubi esse & nunc. Vniuersale autem & quod est in omnibus impossibile est sentire. nō enim hoc aliquid est. neque nunc. neque alicubi. nec enim esset vniuersale. quod enim semper & ubique est vniuersale dicimus esse. eadem prorsus (quod attinet ad hanc rem) est sententia Platonis initio *Vniuersale.* *Plato.* Philebi. Ex quibus omnibus confectum est. Vniuersalia suapte natura corporis expertia esse. atque ideo, neque generari neque corrumpi posse qua parte sunt vniuersalia. Sed quoniam vt in proœmio tetigimus, subsistunt in corpore, quemadmodum corpus multis est varietatibus & mutationibus obnoxium, sic vniuersale. *Vniuersalia neque generari, neque corrumpi possunt.* quia in corpore existit, & generatur & corrumpitur vna cum corpore. Nam vt motis nobis mouentur ea quæ in nobis sunt, quod tenetur Aristoteles secundo libro topicorum. Ita quoque corruptis nobis corrumpuntur ea quæ in nobis sunt. neque enim dubium est, est quin corrupto Gasparo, corrumpantur quæ in me sunt vniuersalia.

Secunda descriptio differentie ex duplicatur. *Rationale de pluribus specie diuersis dicitur.* *In quale Bifariam contingit prædicari in quale.* Secunda differentie descriptio, quam adfert Porphyrius, & quam accepit ab Aristotele primo libro topicorum sic habet. differentia est, quæ de pluribus & differentibus specie, in eo quod quale quid est prædicatur. vt rationale, & irrationale, mortale & immortale. sensitium, animatum, corporeum. horum enim singula de pluribus specie differentibus, prædicantur. Nam si quid non sic prædicaretur, maximè rationale, rationale tamen de pluribus specie dissimilibus dicitur. nã de hominibus & dijs. vt inquit Porphyrius. prædicatur. Quod autem differentia prædicetur in quale quid mōstrat Porphyrius. quia interrogati qualis sit homo, optimè quidem ac sufficiēter redditur differentia. & quoniam quæ in quale prædicantur, duplici genere continentur, quædam enim simpliciter atque absolutè qualitatem prædicant. Alia verò qualitatem ad sub-

ad substantiam pertinentem. quam substantialem qualitatem vulgo appellant. licet differentia de specie, atque individuis sub specie constitutis prædicet qualitatem, non est illa quidem accidentaria. quoniam ea ratione prædicari ad proprium & accidens spectat, sed substantialis & quæ quale quid à philosophis appellatur. hæc autem ab Aristotele traduntur capite ultimo libri quarti topicorum, quo loco discrimen assignans inter genus & differentiam, ita inquit. quoniam autem videtur in quibusdam & differentia de speciebus in eo quod quid est prædicari, separandum est genus & differentia utenti his quæ dicentur elementis. primum quidem quoniam genus de pluribus dicitur quam differentia. deinde quoniam secundum eius quod quid est assignationem magis convenit genus quam differentiam dicere. nam qui hominem dicit esse animal magis indicat quid est homo, quam qui gressibile. & quoniam differentia qualitatem generis significat, genus autem differentie non. Nam qui dicit gressibile quale quid dicit animal, qui verò animal dicit, non dicit quale quid gressibile. Idem quoque testatur multis alijs locis, sed præsertim cap. tertio sexti libri topicorum. Prædicatur ergo differentia in eo quod quale quid.

Aristoteles.

Discrimen generis

& differentie

Aristoteles.

Persuadetur ratione,

quod differentia prædicatur in

quale.

quale.

quale.

quale.

quale.

quale.

Commentarij

pliciter forma & materia, ea habet quæ forma & materia similitudinē habent, nam constat genere & differentia. quorū alterū vicem gerit materia. forma alterum. Rursum quemadmodum in rebus naturalibus & arte constantibus forma materia adueniens est veluti qualitas, cum tribuat denominationem, quæ ad qualitatem maximè pertinet. sic existimare licet, differentiam, quæ speciei pars est, cum sit veluti forma, ex qua cum genere fit species rationem habere qualitatis. atque ex consequenti prædicari in quale. Quoniam verò illa qualitas ad rei substantiam attinet. non simpliciter dicitur differentia prædicari in eo quod quale. sed in eo quod quale quid.

Obicitur
contra se
tentiam
istam.

arist. 5. ph
qualitates
appellat
Porphyr
senten
tia.

Aristote
lis.

Quæ de
finitio dif
ferentiã
explicet
vt prædi
catur.

Non debemus autem perturbari. Tamen si Porphyrius in communibus & differentijs affirmet differentiam significare absolute qualitatem. & prædicari in quale, & Aristoteles cap. secundo. septimi topicorum, asserat in eo quod quid est solum genus & differentiam prædicari. quoniam his Porphyrij atque Aristotelis verbis nullo modo evertitur proposita sententia. Nam Porphyrius, quia differentiam videbat non prædicari in quid, quemadmodum prædicantur genus, atque species, dixit in quale prædicari. solum vt significaret, longè alio modo dici, quam genus & speciem. hoc est non simpliciter in quid prædicari. Aristoteles vero illis verbis significat, ad essentiam atque substantiam speciei genus, & differentiam tantum pertinere. vel potius, coniunctam differentiam cum genere, de specie in eo quod quid est prædicari. veramque substantiam & quiditatem speciei genere exprimi simul & differentia. Singula namque per se partem tantum quiditatis & substantiæ significant. cuius sententiæ autor est septimo libro topicorum.

Animaduertendum tamen est, quòd licet multis modis à Porphyrio ex antiquorum Philosophorum opinione diffiniatur differentia ea quæ à nobis in præsentia exposita est definitio, præ cæteris omnibus ad negotium de dialectica attinet. & vt dicitur vulgo, tertium constituit prædicabile. Nam cæteræ omnes aut non insunt vt propria differentia, aut non exprimunt aliquem modum prædicandi.

candi. secundum quem potissimum quinque voces considerat dialecticus. Hæc etiã una (quod est proprium & peculiare descriptionis) omnia differentiarum genera complectitur. atque eadẽ distinguitur differentia, à cæteris vocibus. nam quod prædicatur de pluribus differt ab individuo. quod de differentibus specie, ab specie. quod in quale à genere. quod in quale quid à proprio atque accidenti, quæ in quale simpliciter & absolute prædicantur. Quod si Porphyrius vellet huic differentie descriptioni eas laudes adiungere, quæ ad veram diffinitionem pertinent, quemadmodum in capite de genere ab eodem factum est, nihil inquam illam continere, aut minus aut redundans, optime quidem potuisset.

Laudes
descrip-
tionis.

Sed obijciat fortasse quispiam huiusmodi differentie descriptionem, non omnino exactam esse atque perfectam, sed potius aliqua ex parte deficere. Non enim videtur omnia differentiarum genera complecti. Nam infima species non minus quàm intermedia in formarum numero habetur, constat enim quemadmodum cætera omnes genere atque differentia, sed eius differentia cum specie conuertitur. species autem atoma & individua de pluribus tantum numero differentibus prædicatur, ergo & eiusdem differentia. Porphyrius autem dicit omnem differentiam, prædicari de pluribus specie differentibus ergo missam facit infimæ speciei differentiam. quod si verum est, est autem proculdubio verum. differentie descriptione inchoata tantum erit, absoluta verò atque perfecta non erit. hæc verò obiectio ut diluatur, considerandum nobis est non solum ex philosophi sententia secundo libro posteriorum, sed ratione quoque convinci, tam infimam speciem quàm intermediam ex genere constare, & formarum efficientibus differentiis. quoniam utrumque genus differentiarum diffinitionem admittit. quæ ex his duobus tanquam ex partibus conficitur. corporis tamen impedimento in quod anima nostra conclusa est, accidit, ut rerum differentias minimè cognoscamus. Nam cū per sensuum organa, tanquam per fenestras animi, quæcunq; cognoscimus deferatur, quia aia nostra tanquam

Contrade-
finitione
differentie
dispu-
tatur.

Prima ob-
iectio.

De pluri-
bus diffe-
rentibus
specie.

Diluitur
Obiectio
Omnis

Species cõ-
stat gene-
re & dif-
ferentia.

Differen-
tia rerũ
difficile
agnoscũ-
tur.

Commentarij

tanquam compedibus quibusdam vineta, non sinitur in rerum natura
 intrare, atque vniuscuiusque rei vera rationem percipere.
 hebetatur enim ingenij acies lumenque intellectus concessum no-
 bis a natura dei optimi maximi beneficio, quare per sensuum obie-
 cta quae sunt quidem accidentia veluti manu duci necesse est ad re-
 rum substantiam, atque vt sic loquar, penetralia. Quoniam vt in-
 quit Aristoteles, accidentia magnum vsum adferunt ad cognoscen-
 dum quod quid est. Cum ergo nobis corporeis quasi vinculis impedi-
 tis tam sit curta supellex vt exiguum lumen adfulgeat, & a nobis
 non semel opinionum peruersitate atque morum prauitate extin-
 guatur, efficitur vt nobis pauca rerum differentiae verae quidem at-
 que legitima, atque id magno labore & longa disquisitione, cognos-
 cantur. Sunt autem quae vulgo circumferuntur differentiae corpo-
 reum, animatum, sensituum, rationis particeps, & mortale. nam
 bis diffe- incorporeum inanime, insensibile, irrationale, & immortale, cum
 rentia. priuatiua sint nomina inter veras differentias referre non decet.
 Priuati- nam veram & genuinam differentiam cum sit pars speciei affir-
 ua diffe- matiuam esse necesse est. de prioribus autem tanta cotrouersia est
 rentia. inter philosophos vt non de fuerint qui dixerint, rationale differen-
 tiam, quam plerique omnes, propriam esse ferunt, a numero diffe-
 rentiarum esse reijciendam. quare cum tanta sit philosophis pro-
 priarum differentiarum penuria, coguntur in rebus explicandis pro
 veris differentijs, supposititias quasdam inducere & vel oratione
 Rodol- quae genere, proprioque constat, rem notam facere, vel communi-
 phus agri bus accidentibus, ad propriorum vim atque naturam redactis. quo-
 cola. rum singula licet ea re quae diffinitur, ampliora sint, atque commu-
 niora, mutuo complicatu propria redduntur sic. a sinum definiunt,
 animal solidis unguibus auritum & foecundum. & hominem, ani-
 mal gressibile bipes implume, latos ungues habes & manibus vtēs.
 Asini si- Porphyrus ergo vt vnde abijmus, redeamus, cum intelligeret, nul-
 nitio. lam esse apud philosophos differentiam infimam aut vltimam, sic
 enim appellat Aristoteles, secundo libro posteriorum, differentiam
 infimae speciei superuacaneum putauit diffinitionem tradere quae
 differentiam

Capitulum
primo. li-
bri pri-
mi de ani-
ma.

Nota no-
bis diffe-
rentia.

Priuati-
ua diffe-
rentia.

Rodol-
phus agri-
cola.

Asini si-
nitio.

differentiam vacantem nomine completeretur. à qua nullus usus spectari posset, ad prædicationes conficiendas. si qua enim esset nominata differentia quæ de pluribus numero differentibus prædicaretur, rationale maximè esset, atqui rationale nõ solum à Platone pluribus specie differentibus convenire dicitur. dicitur inquam & hominibus, sicut mortale brutis animantibus & hominibus. sed ab Aristotele quoque cap. quarto primi topicorum. multisque alijs locis libri sexti. eas vero duntaxat differentias complexus est definitione quibus nomen positum est. quod Albertus magnus & post eum Caietanus hoc loco scribunt. Eæ autem omnes de pluribus specie differentibus prædicantur. Nam licet verum sit, quemadmodum proposito argumento ostensum est infimam speciem differentiam habere quæ cum specie ipsa convertitur quoniam illi non est positum nomen secundum quod de pluribus numero distantibus prædicaretur, diffinitione differentia non est comprehensa. si quis autem putet rationale cum homine converti atque de eisdem prædicari de quibus prædicatur homo facile quidem poterit propositam Porphyrio descriptionem differentia ea ratione corrigere, differentia est quod de pluribus in eo quod quale quid est prædicatur.

Rationalis.
le.
Plato.
Aristoteles.

Albertus.
Caietanus.

Correctio
diffinitionis

Secundo aduersus eandem diffinitionem obijci possit, falsum videri quod Porphyrius hoc loco, inquit, solam differentiam in eo quod quale quid prædicari. primum. quia contrarium dixit Porphyrius. de genere. ait enim eo loco, differentiam & accidens in eo quod quale quid prædicari. deinde in cap. de substantia, secundam substantiam inquit. significare quale quid. quare ab ea sumetur prædicatio in eo quod quale quid. verum hæc facile dilui possunt. nam quale quid non eadem significatione accipitur omnibus his locis. hoc enim cap. quale quid dicitur quale essentiale vel qualitas pertinens ad essentiam rei. cuiusmodi est differentia. in cap. de genere quale quid, est quale quoddam vel quoduis in cap. de substantia quale quid est quod quale hoc est substantia coniuncta cum aliqua qualitate aut differentia. Secunda namque substantia hoc modo significant quale quid. homo enim animal significat non quoduis sed tale, rationale

Secunda
obiectio
quod non
prædicet
differentia
in qua
le quid.
Prima ratio.

Secunda
ratio.

Solvitur
obiectio.

Quale quod
multis
modis di-

M videlicet. citur.

Commentarij

Videlicet. atque in ceteris simili modo. non ergo pugnat secum Porphyrius. neq; cum Aristotele. Verum quæ diximus multo apertius constabunt si loquendi ratio qua utitur Aristoteles & Porphyrius loco citato inspiciatur.

Tertia obiectio. Tertio videtur falsum esse quod inquit, hoc loco Porphyrius. differentiam in eo quod quale quid est predicari, non in eo quod quid est. pugnat namque cum Aristotele cap. II. lib. VII. top. eo enim loco scribit genus & differentiam predicari in eo quod quid, verum si rectè rem consideremus planè. comperiemus non pugnare Porphyrium cum Aristotele. Aristo. nanque illis verbis solum significat genus & differentiam secundum essentiã predicari. & pertinere ad faciendum diffinitionem speciei. quod sanè verum est. nunquam autem interrogati quid res sit adhiberi solet differentia. Sed rogati quale quid res sit. antea tamè quã hinc discedã lector mihi admonendus est rationale trifariam à philosophis usurpari, aut enim significat aptum ad utendum ratione aut quod dexteritate quadã ad ratiocinandum est præditum. aut partem hominis. cuius causa ille ratio-
Rationale tribus modis v= usurpatur. unus homo quasi ne utitur. prima significatione proprium est secunda verò accidens de secunda specie qualitatis. postrema est differentia. & quidem cum unus homo rationalis altero magis dicitur rationale secunda significatione usurpatur. quasi dicas est unus homo magis aptus ad utendum ratione quam alter. est autem differentia pars speciei non quidem integralis sed substantialis hoc est expectans ad substantiam rei. nempe ad diffinitionem. cuius consideratio logica est. Mortale vero ut id etiam obiter admoneam reuera non est differentia. nisi ea utatur Porphyrius vice alterius, propter penuriam. ratio ea est quia differentia Porphyrio authore in presenti cap. addita generi perficit speciem. at mortale dicit imperfectionem. nam potestas ab actu perficitur ut actus ab obiecto. potestatis autem mortalis actus est mors quæ. III. ethico. omnium terribilium maximum est. nõ est ergo rationalis essentialis differentia. ut ait Porphyrius. postremo quod Porphyrius ait angelos esse rationales accipit à Platone cuius fuit admodum studiosus. Sed contra hoc est argumentum, quia si angeli essent rationales.

tionales. essent etiam animalia. atque ex consequenti corporei. nã de quibus differentia quæ diuidit genus dicitur. etiam ipsum genus dicitur consequens autẽ videtur esse falsum ergo angeli nullo pacto rationales putari possunt. dicendum est quod Plato angelos fingebar animalia & corpore præditos arbitrabatur quam sententiam multi antiquorum theologorum tenuerunt. quamquam falsa omnino sit. quare re vera angeli censeris rationales non debent siue rationale partem significet siue quod deducit vnum ex altero. non sunt enim angeli compositi neque ad res pernosendas vlla rationatione aut syllogismo vtantur.

Obijci-
tur.

Quod an-
geli non
possint de-
ci ratio-
nales.

Orige-
nes.

Tertio modo antiqui philosophi posteriores Aristotele differen-
tiam ita descripserunt, differentia est, quod est natum diuidere ea,
quæ sub eodem genere sunt posita. Nam rationis compos & expers
rationis diuidunt atque distinguunt hominem ab equo quorum vter-
que positus est sub eodem genere puta sub animali. homo enim ani-
mal est rationale, & equus irrationale animal.

Tertia de-
finitio dif-
ferentia.

Assignant & hoc modo, differentia est qua differunt à se sin-
gula. id est qua mutuo distinguuntur & separantur species. nam cū
homo & equus inuicem distinguantur, nec id contingat secundum
genus, cū sit vtrumque sub eodem genere. quod est animal. sumus
enim nos & bruta, animalia, necesse est vt distinguantur differen-
tia, rationali inquam. Rursum nos & dii differimus, id autem non
contingit rationali quoniã vtriq̃ue sumus rationis participes mor-
tale ergo differentia nobis adiuncta ab eis nos separat, corrigit statim
Porphyrius idque ex sententia priorũ authorũ tertiã descriptio-
nẽ differentia dicens, vt quidpiã sit differentia non esse satis separa-
re ea quæ sub eodẽ genere sunt posita quẽadmodũ insinuat tertia
differentia descriptio. nã alioqui proprijs cõueniet ratio differentia. ap-
tũ. n. nauigare, & non aptũ nauigare hominẽ à brutis distinguunt,
quoniã omne animal aut est aptũ nauigare. hoc est nauim regere,
aut nõ aptũ. est. n. aptũ nauigare hominis propriũ, quia nõ indicat
quid esse rei, soli autẽ inest, & cõuersim prædicatur. Nõ est autem
differentia, quia differentia cõducit ad rerũ definitiones faciendas. Vn-

Quarta
definitio.

Correctio

Nauiga-
re quã sit.

M ij de colligit neces-

Commentarij

Propria differētiarum. necessarium esse ut differentia, hæc duo habeat ut diuidat quæ sub eodem genere sunt posita & cōducatur adesse & sit eius rei quæ definitur pars. Ex quibus verbis manifestum est quatuor tantum, differentia descriptiones traditas esse à Porphyrio. nã differentia eius quod quid est pars, id est, diffinitionis, non est quidē descriptio, ut

Quot sint differētia finitiones. maxima pars expositorum inquit, sed dumtaxat supplementū duarum priorum descriptionum. Unde concludens disputationē inquit, specificam differentiam solum eam appellari quæ generi addita alteram facit speciem & tanquam rei pars in diffinitione accipitur. Alij rursus differentiam ita diffiniunt, propriam vniuscuiusq; rei

Specificam differētia. notam. à pecudibus sumpta Metaphora, quibus notæ quædam inuruntur, quo melius & facilius Aliæ ab alijs diuidantur, sed quoniã hæc diffinitio cum his quæ allatæ sunt, præsertim cum ea qua dictū est, differentiam esse qua differunt à se singula, magnam habet affinitatem, optimè quidem missa fieri potuit à Porphyrio. si quærat aliquis, quid inter quatuor istas aut si maius, quinque differentia finitiones inter sit. dicendum est. prima finitione assignari discrimen inter genus, & speciem. secunda. explicatur quid illud sit de quo differentia prædicatur. tertia qua ratione diuidat genus. quarta quo pacto vna species ab altera differat quinta quomodo constituat speciem omnibus enim his modis differentia consideratur. Præter

Quæstiones de differētia. ea de quibus est, à nobis pro viribus disputatū. Aliæ nonnulla in præsentia à morosis quibusdam scriptoribus in dubium vocari consueuerunt. Atque inter cætera omnia primum controuersia esse solet qui sint modi quos intrinsecos vocant. Deinde quodnam sit indiuidui constituendi principium. Tertio vnde generis, speciei, ac differentia conceptus desumantur, postremo vtrum differentia resolui possit. Sed quoniam istarum quæstionum quædam explicatæ sunt in capite de specie. aliæ ad orationem de prædicamentis pertinent, solum conuenire videtur præsentī huic instituto determinare, & paucissimis verbis dicere, quæ tertio & quarto loco connumerauimus, ergo qui conceptum generis aut speciei aut differentia à rebus singulis, capere velit, in memoriam reuocet, quod non semel à nobis dictum est.

dictum est. genus esse materiae per simile, differentiam formae, Speciem composito. Nam ex materia, aut ex eo quod materiae proportionem respondet genus sumendum est, ex forma differentia, ex composito species. Verum, ut quod ultimo loco dubitatum est solutionem inueniat, scire est opere praeiudicium conceptionem generis, atque speciei, vulgo appellari resolubilem aut compositam, quoniam ut res aliae naturales aut arte constantes ex materia & forma componuntur & in easdem tanquam in partes resolvuntur, sic conceptus speciei aut generis non supremi quidem sed intermedij, ex genere & differentia componuntur atque in eadem tanquam in partes redeunt, conceptus autem differentiae appellatur irresolubilis & similiter conceptus supremorum generum licet alij aliter opinati sint, & literarum monumentis scriptum reliquerint, tum quod eorum utrumque partem speciei significet, minime vero aliquod compositum. Tum etiam quia neque genus neque differentia definitionem habent. Nam alioquin progrediendum esset in infinitum, cum enim definitio genere & differentia constet, si aut genus definiretur aut differentia, proculdubio concedendum esset, eius generis esse aliud genus, & differentiae aliam differentiam. & cum datum genus aut differentia quemadmodum priora definiantur eo genere esset aliud superius, & ea differentia, alia communior atque ita tandem perpetuo procederemus. quod est ab omni ratione alienum. atque hinc est quod differentia genus minime participat, hoc est, nullius generis succipit rationem. non enim recte dicitur rationale esse corpus aut animal. neque substantia animata sensu sua. cum generi intermedio, speciei infimae atque individuis conueniat quidem superiora participare. cuius sententiae Aristoteles auctor est, secundo cap. IIII. topicorum his verbis, non videtur participare differentia genus, omne. n. quod participat genus. aut species est, aut individuum. idem quoque testatur cap. III. sexti libri, sic exorsus. rursus si praedicatur genus de differentia. Item Paulo inferiorius cum inquit, similiter inspiciendum si species aut aliquid inferiorum specie de differentia praedicatur.

Conceptus
resolubilis.

Conceptus
differentiae.

Ratio.

Secunda.
Differentia cur non
participet genus

Aristoteles.

Quod si recte perspecta sit natura differentiarum profecto multas nobis capiatur

M iij

Qui usus

Commentarij

ex differētia cognitione. *tas nobis commoditates adferet. Principio enim ad diffinitiones faciendas plurimum conducit. quoniā omnis diffinitio ex genere & formarum efficientibus differentijs fit. deinde ad distinctionē formarū pertinet. diuidit enim differētia genus vt Porphyrius, inquit & separat ea quæ sub eodem genere posita sunt. demum ad distinguēda themata affinia maximè prodest. differt enim liberalitas à prodigalitate quoniā hæc est non obseruato tempore neque loco, illa hæc obseruat. qua autem ratione inuestiganda sit cap. vltimo lib. primi top. dicendum est.*

¶ Argumentum capitis de proprio.

IN præsentia Porphyrius proprium quod ad philosophos pertinet explanare contendens, superioris præcepti memor. quatuor eiusdem significationes recenset, ex monumentis veterum repetitas. Arque ita inquit.

¶ Caput quartum de proprio.

Proprium verò quadrifariam diuidunt. Nam & id quod soli alicui speciei accidit, etsi non omni, proprium dicitur: vt homini, medicum esse, vel geometram. Et quod omni accidit: etsi nō soli: quemadmodum homini, esse bipedem. Et quod soli, & omni, & aliquādo: vt homini in senectute canescere. Et quod soli, & omni, & semper: quemadmodum homini, esse risibilem. Nā etsi non semper rideat, tamē risibilis dicitur, nō quòd rideat semper, sed quòd aptus natus sit vt rideat: hoc autem ei semper naturale est, vt & equo hinnibile. Hæc autem dicuntur verè propria,

pria, quoniam conuertuntur. Quicquid enim est equus, hinnibile est: & quicquid hinnibile, equus

Cum hucusque de genere & differentia, quæ speciem absoluunt, ac præterea de specie ipsa actum sit, restat ut de proprio, atque accidenti agamus ut suscepta de quinque vocibus disputatio absoluta sit, atque perfecta. sed cum proprium magis cõiunctum sit speciei, quam accidens ab eius enim principijs dimanat, & conuersim ac necessario de specie prædicatur, de eodem orationem habere priusquam de accidenti Porphyrius instituit. refert autem quatuor proprij usus. quos, ut cætera fermè omnia, ab Aristotele accipit. Principio proprium appellari inquit, quod conuenit soli, sed non omni. hoc est quod inest uni tantum speciei, non tamen omnibus indiuiduis ea specie contentis ut grammaticum esse, & geometrã. hæc enim soli insunt homini, cum præter hominẽ nemo possit, aut grammaticam, aut geometriam discere. Multi tamen ex hominibus existunt prorsus rudes grammaticæ & geometriæ. Grammaticum verò & geometram non consideramus in præsentì loco secundum facultatem, sed secundum actionem. nam facultates succipiendi has disciplinas ad ea quæ sunt quarto modo propria referuntur. Secundo modo proprium vocat quod cum omni inest, non inest soli, ut esse bipidem. inest enim hoc natura omni homini, soli verò minime. cum præter hominem plurima reperiuntur animalia bipeda. Huiusmodi autem proprium appellat Aristoteles cap. tertio quinti libri topicorum proprium secundum naturam. nam nisi sic consideretur non inest omni homini. cum sint inter homines non pauci qui duos pedes non habent. quod idem ibidem admonet his verbis. Si quod natura inest volens assignare, hoc modo ponit secundum locutionem, ut quod semper inest significet, videbitur moueri posse quod positum est. ut quia qui dixit hominis proprium bipes. vult quidem quod natura inest assignare. significat autem locutione, quod semper inest. non erit hominis proprium bipes. nam non omnis homo duos pedes habet.

Cur prius differat de proprio quod accidens.

Quatuor usus proprij.

A quo ista ceperit porphyrius.

Primo modo proprium.

Quo modo ista nomina accipiuntur.

Secundo modo proprium.

Proprium secundum naturam.

Aristoteles.

Tertio modo proprium.

Tertio modo proprium appellant
M iij

Commentarij

appellant, quod cum omni & soli insit non inest semper. Ut canescere. hoc enim & singulis hominibus inest & solis. non tamē semper sed aliquando, etate inquam maturiori, ut Aristoteles est auctor cap. IIII. lib. V. de generatione animalium, & sēs. prob. X. q. LXII. nam quod c. V. lib. V. de gene. animalium, inquit, equum videri canescere. non omnino sed quadam similitudine eidem conuenire refert. Quarto modo proprium dicunt quod omni & soli & pro quolibet tēpore inest quæ verò quarto modo propria sunt Porphyrius conuerti cum specie, inquit. hæc Cicero reciproca vocat. & retro cōmeantia. Si quis verò obijciat. inquit Porphyrius. risibile non semper inesse homini, cum nō semper rideat, responde, etiam si non semper homo rideat, nil confici absurdi aduersus nostrā opinionem quoniam nos quod est quarto modo proprium non consideramus secundum actionem sed secundum facultatem & potentiam. potentia verò ridendi semper homini adest, etiam si ἀγέλας τοῦς sit, ut Heraclitus Illechius. Quo loco Rodolphus Agricola vir alioqui diligentissimus increpatione dignus esse videtur qui primo libro de inuentione differens de differentia, similem illam proprio facit. cum enim proprium secundum potentiam consideretur differentia verò secundum actionem. est enim forma rei, magno inuicem interuallo separantur. cōfert postremo Porphyrus quatuor prædicta priorum genera, inquiens, quarto modo appellatū pro-
tur vsus proprium verè proprium esse. quoniam cum eo cuius ponitur proprium vicissim retro cōmeat. Nam ut omnis homo aptus est ad ridendum, sic quod aptum est ad ridendum homo est. Hæc igitur propriissima est significatio proprii. Proprium enim logicum, nullum recte dicitur nisi quod cum re cuius proprium est conuertitur, nullique alteri inest. reliqua genera proprii inter accidentia connumerantur ab Aristotele primo libro topicorum. atque ita præcipit, eisdem omnino argumentis construenda & destruenda esse horum propriorum tele hæc problemata, quibus quæstiones accidentis. Hos tamen omnes proprii intellectus (ut in summa dicā) Aristoteles tradit quarto cap. primi libri topicorum præterea etiam primo cap. quinti libri, vbi primo &

mo & tertio modo propria appellat ille aliquando propria. secundo modo proprium. ut esse bipedem. interdum proprium ad alterum, interdum autem secundum naturam. At quarto modo proprium nunc proprii nomine significat, nunc simpliciter, absolute. aut per se proprium. quod ut à diffinitione seiungeret, quæ proprii quoque nomine censetur, proprium de finit. quod non indicat quid est esse rei, soli autem inest & conuersim prædicatur. Hoc autem cuiusmo-
 do memini proprium per se aut simpliciter. Secundo cap. quinti li-
 bri topicorum in duo membra ab Aristotele distribuitur. Est enim
 alterum proprium incomplexum, ut risibile hinnibile, & horum si-
 milia. Alterum complexum quod quinto topicorum orationem ap-
 pellant, quod cum descriptione aut definitione conuertitur. Nam
 cap. tertio sexti topicorum ut plurimum proprium in complexione
 assignatur. atque ideo in eo, quemadmodum in descriptione colloca-
 tur genus, & communia quædam accidentia redacta ad naturam
 proprii. ut animal susceptiuum disciplinæ. cuiusmodi proprium fre-
 quenter incidit in eum sermonem, quem quinto topicorum Aristo-
 teles habet de proprio.

Porphyr =
 ri finitio
 Propriū
 per se du-
 plex.

Sunt qui Porphyrium incussent quod esse bipedem proprium as-
 signet hominis cum Aristoteles. cap. tertio prædicamentorum &
 quarto cap. libri de interpretatione essentialem dicat esse differen-
 tiam. Verum fortasse Aristoteles penuria vocabuli (ut sæpe fit ea
 voce usus est pro differentia non quidem logica. Sed naturæ. Alij
 non satis contenti ea significatione proprii quod quarto modo dici-
 tur Porphyrium reprehendunt quod dicturus de proprio ad diale-
 cticam pertinenti, nullam eidem descriptionem assignarit, qua pro-
 prium id genus explicetur. atque ideo existimant de proprio insuf-
 ficienter esse disputatum. quorum authorū opinio atque sententi-
 a non satis mihi arridet. Nam si rem pœnitus inspicerent, neque stu-
 dio reprehendendi ducerentur, proculdubio intelligerent. indignū
 esse Porphyrium. quem hoc nomine reprehendant, quippe qui post
 connumeratas quatuor proprii intelligentias, veluti appendicem ad-
 didit, quarto modo vocatum proprium philosophici esse instituti.

Soluitur.

M v quia

Commentarij

quia præter hoc quod omni & soli & semper in est, cõuersim prædicatur de re. cuius positum est proprium . His autem verbis planè innuitur, affectio quædam dialectica. cum dicat prædicari. eisdem præterea verbis discernitur proprium à reliquis vocibus. cum nulla aliarum vocum conuersim prædicetur de subiecto. Nam neque genus cum specie conuertitur de qua prædicatur, neque species cum indiuiduis, neque differentia cum specie de qua prædicatur, cum sit eadem amplior, vt ostensum est. neque tandem accidens cum subiecto. quòd si Porphyriana hac descriptione non satisfactum esse horum hominum criminationibus & quærellis quispiã existimat vtatur proprij descriptione ea qua princeps philosophorum vsus est Aristoteles cap. quarto primi topicorum quæ sic habet. propriũ est quod non indicat quid est esse rei, soli autem inest, & conuersim prædicatur. qua proprium quod ad logicam attinet explicatur & à cæteris vocibus differt. Nam quòd non indicat quid est esse rei à diffinitione distinguitur. quæ significat quid est esse rei, cæteris autem partibus à reliquis vocibus differt. huc enim spectat quod ad calcem huius capituli dixit Porphyrius. aut si mauis, dic proprium quarto modo illud esse quod de multis prædicatur conuersim & secundum accidens ac necessario. hæc enim proprij descriptio eius est propria, & quòd de pluribus prædicatur, ab indiuiduo differt quòd secundum accidens à genere & specie, à differentia autem quòd in quale simpliciter prædicatur, ab accidenti quia semper cum re cuius est proprium conuertitur. quod non inest accidentibus. Dictũ tamen est proprium de pluribus prædicari confuse ac sine vllò modo, vt ita omnia priorũ genera cõprehederemus, tã attoma, vltima ue quã subalterna. Sunt enim duæ istæ partes proprij. Nã sicut quælibet species cõstituentẽ differentiaã habet, ita quoque singule siue indiuiduæ sint siue intermediae habent proprium. quẽadmodũ verò labor est, differentias cognoscere, ita quoque nõ facile reperire licet singularũ formarũ propria, quia vere legitimeque appellatum propriũ ab speciei principijs, genere inquam & differentia dimanat, vt alibi dicemus. Genus autẽ & differentiaã nõ est mediocris labor inuenire.

Alia finitio proprij ex Aristotele.

Tertia finitio.

Duæ partes proprij.

inuenire. Amplius sicut differentia infimæ speciei de pluribus numero dissimilibus dicitur, quia cū specie infima cuius est pars conuertitur, differentia verò speciei intermediæ ut mortale & sensitivum, nō minus quā species ipsæ prædicatur de pluribus differentibus specie, ita me Hercle existimare par est infimæ speciei proprium, ut risibile, hinnibile de pluribus prædicari numero tantum distantibus. Subalternum verò proprium, ut natum sentire, & ex anima & corpore esse compositum. ut quinto libro topicorum Aristoteles refert. de pluribus specie differentibus prædicatur. nam de animali & de his de quibus animal dicitur. Quare ut vno eodemque nomine utrumque genus proprii complecteremur, placuit infinite dicere. Proprium esse, quod prædicatur de pluribus. Dicit fortasse quispiam frustra à nobis id factum fuisse, cū nullum reperitur proprium subalternum. adductus potissimum in eā sententiā Porphyrii verbis, qui in sermone de genere. Proprium à genere distinguens, id inter utrumque interesse dicit, quod genus pluribus formis conuenit. Proprium verò in vna tantum spectatur specie, cuius est proprium. atque in eiusdem speciei indiuiduis. Huic objectioni facile occurritur si dicamus vnius speciei nomine significatā esse à Porphyrio non solum indiuiduam speciem, sed etiā subalternā, vtraque. n. nomine specie cōsetur. quod si quis responsionē hanc cupit refellere tū quod si nomine speciei, subalterna species etiā eo loco si significaretur insufficienter quidē assignatum esset differimē inter genus & proprium. Nam ut genus sic quoque proprium subalternum plures habet species. Tum etiam quia exemplo rem docens Porphyrius atomi atque indiuidui proprii mentionem facit. huic facile satisfacere possimus, principio vero pro comperto habendum est, reperiri proprium subalternum quod non tantum ea ratione conuincitur, quod proprium. ut dicemus, ex principijs speciei ortum habet, & genus subalternum species est, sed etiam Aristotelis sententiā, secundo capite, quinti lib. topicorum, quo loco aptum sentire & ex anima & corpore esse compositum, animalis propria esse testatur. Quare crediderim Porphyrium non meminisse proprii subalterni de genere agēs, nō quod senserit, nullum esse tale proprium, sed quod intelligeret, non facile reperiri, ergo cum pauca sint, propria intermedia, interea

Quæstio.
Vtrum sit
aliquod p
prium sub
alternum.

Diluitur

Urget.

Prima ra
tio.

Secunda
Soluitur.

Quod sit
pprium.
sub alter
num se
cundo pro
batur.

Commentarij

Soluitur. interea & genus non assignauit differentiam cum intelligeret nõ
posse quempiam decipi. similitudine vtriusque, quia cum omnis de-
ceptio propter similitudinẽ accidat, vt dixit Aristoteles. ibi conue-
niens est persequi differentiam, vbi nos potuit fallere similitudo.
quod si hac parte conuenire videantur proprium intermedium &
genus, multis magnisque alijs interuallis, separari comperiet, qui a-
liquantulum animum aduerterit. quod verò mihi multò magis pro-
batur, Porphyrius cum inquit proprium differre à genere quòd ge-
nus plures complectatur species proprium vnã tantum, non nega-
uit esse aliquod propriũ subalternũ, quia illud sic est subalterni pro-
prium vt nullo pacto ei conueniat qua genus est siquidem genus vt
genus est verè proprium non habet. quod effluat ex genere & dif-
ferentia. nullam enim differentiam genus qua genus est constituẽ-
tem habet sed solum ei conuenit quatenus est species, & propriũ
à genere differt quòd genus de pluribus dicitur quorum omnium est
genus. Proprium verò tametsi de pluribus dicatur vt proprium qui-
dem non dicitur, nisi de vna specie, cuius est propriũ, siue illa subal-
terna sit siue infima. oportet enim vt conuersim prædicetur de eo
cuius est proprium. Ne autem quispiam putaret proprium conueni-
re subalterno vt genus est, tantum assignauit Porphyrius in cap. de
genere exemplum propriũ quod conuenit infimæ speciei, meminif-
se tamen opus est, nullum esse supremum proprium aut generis su-
premi. habent illa quidem, suprema. inquam genera, propria quædã
extraria. quibus inuicem distinguuntur, vt substantia quòd cum sit
vna & eadem numero contrariorum sit susceptiua. Quantitas,
quòd secundum eam aliquid dicatur æquale vel in æquale. qualitas,
quòd suscipere possit magis & minus. Et in cæteris simili modo, vt
in explanatione singulorum prædicamentorum admonuimus. Pro-
priũ verò de quo in præsentia est sermo quod per se, simpliciter atq;
intrinsece inest subiecto in nullo supremo genere reperitur. Nam
quod sic est propriũ proficiscitur à genere & differentia, quibus vt
Paulo ante docuimus omnino vacant prima genera. quoniam pro-
pria propensionem significant, quæ nunc naturalis inclinatio,

nunc

Nostra
sententia.
Ratio.

nunc aptitudo, nunc etiam proprietas speciei dicitur. hæc verò ab
 speciei principijs dimanat. quam primum enim animali. compos ra
 tionis additur, atque ex utriusque complexu fit homo, continuo ha
 bilitas quædam simul ab utroque effluit, qua homo aptus perhibe-
 tur ad ridendum, flendum. ac succipiendum disciplinam. nihil enim
 vetat unius atque eiusdem speciei plura esse propria. quod Aristo
 teles secundo cap. quinti topicorum docet, his verbis. deinde destrue
 ti quidem. si plura propria assignat eiusdem, non determinas quod
 plura ponit, non erit bene positum proprium. quia qui dixit, proprium
 ignis tenuissimum & leuissimum, plura assignavit propria. utrum-
 que enim de solo igne verum est dicere. non erit bene positum ignis
 proprium. corpus subtilissimum & leuissimum. significat ergo. unius
 atque eiusdem rei plura esse posse, errare tamen, qui cum plura po-
 nant, non significant se plura ponere. quod si alijs quibusdam locis
 ut quarto & quinto capite eiusdem libri testari videtur, fieri non
 posse, ut duo sint unius atque eiusdem propria, hoc fortasse accipie
 dum est de his quæ sunt opposita. cum in eodem opposita reperiri si
 mul non possint. Quare cum propria dimanent, ex partibus oratio-
 nis indicantis quid est, & genera suprema definiri non possint. du-
 bium non est, quin eadem expertia sint talis proprii. Præterea cum
 nascantur propria (ut dixi) ex partibus definitionis non inepte Por-
 phyrius in capite de specie, & in communibus & differentijs quin
 que vocum, & Aristoteles quinto Topicorum ferunt. propria con-
 sequi totam speciem, cuius sunt propria. atque ex æquo in singulis
 individuis eius speciei, spectari. Nam quilibet singulorum hominum
 æque ut alius dicitur aptus ad ridendum, flendum & succipiendum
 disciplinas. Non quidem quia individuus est. Aristotele auctore ca-
 pite tertio quinti Topicorum. sed secundum quod succipit subiecti
 rationem. cui assignatum est proprium. Nam si non est proprium
 cuiusque eorum secundum illud, cuius proprium assignatum est, non
 erit proprium quod positum est esse proprium. quare prædicationem
 hanc. Socrates est susceptivus disciplina, nemo proprii dixerit, quia
 tametsi quod prædicatur sit proprium non est subiecti proprium, sed spe-
 ciei.

Propria
quarto
modo pro
pensionem
signifi-
cant.

Vnde pro
prium o-
riatur.

Vnius spe-
ciei mul-
ta ppria
esse pos-
sunt.

Obiectio
Solvitur.

Propria
consequun-
tur spe-
ciem.

Proprii
non inest
individo
vt pprii
ciei.

Necessa-

Commentarij

*Propriū
utrum di
catur se-
cundum
magis &
minus di
catur.*

Necessarium autem est ut sit subiecti proprium. sed quoniam susceptiuum disciplinae de homine praedicatur, & homo de Socrate, susceptiuum disciplinae de Socrate praedicatur. Atque ideo Socrates est susceptiuus disciplinae, eodemque modo ceterorum hominum singuli. Quod si reperiuntur quidam, alijs longe doctiores, aut qui magis in cachinos dissoluantur, qualis fuisse fertur Democritus ille abderites, id accidere putandum non est quod alter altero minus sit disciplinae susceptiuus, aut risibilis natura magis, ratione speciei. aequaliter enim inest singulis indiuiduis potestas succipiendi disciplinas. Sed id euenit. ex praua aut proba corporis dispositione. Cuius atque animae huiusmodi omnes affectus communes sunt. Cum enim tanta sit animae cum corpore familiaritas accidere necesse est ut mens ipsa in corpore habitans ut in domicilio. plerasque corporis induat conditiones, multaque ab eodem capiat incommoda molliores enim carne aptiores mente putat Aristot. XII. de anima.

*Quaestio
Vtrum pas-
sio distin-
guatur a
subiecto.*

Dubitant hoc loco, atque in ea re magnopere digladiantur plerique, utrum propria passio de qua sermo in praesentia est reperiri possit a subiecto seiuncta. aut utrum species sine proprio existere vlla possit. cuius quaestionis altera pars, prior inquam. obscura non est quia passio de genere accidentium est, fieri autem non potest ut existat accidens absque subiecto. in altera vero huius quaestionis parte si aliquantulum animum aduertas, tantam reperies opinionum varietatem, ut non sit satis intelligere cui credas. sunt enim nonnulli qui aiunt eam propensionem a subiecto re esse distinctam. Alij Tertio opinio. ne id fateantur, ferunt formaliter separari. nec defuerunt qui dicerent tantum ratione differre. quod si rem ipsam altius excutiamus rationeque versemus, proculdubio intelligemus nihil hos auctores, sententijs, reque ipsa discrepare. inter quos. D. Thomas, qui propriū (inquit) re ipsa distingui ab specie, aptius locutus fuisse videtur. non quod per se proprium liceat reperire, cum sit accidens aut quod species vspiam proprio vacet. quod eam necessario consequitur. sed quia longe alia ratio est proprii, quam speciei, atque id suapte natura. Alia quoque nonnulla, hoc in loco vocari in dubiū consueuerunt, sed quo-

sed quoniam ea omnia aut infrugifera sunt aut ab hoc proposito aliena missa facere libet, quia de proprio dictum est satis.

¶ *Argumentum capitis de accidenti.*

Absoluta quatuor vocum expositione, Generis inquam, speciei, differentia, & proprii de accidenti dicere Porphyrius instituit, cuius in presentia tres affert descriptiones a veteribus hominibus, ut initio huius libri pollicitus fuerat acceptas. quonia verò omnes ad hanc re pertinet, nulla rejicitur, tanquam ab instituto negotio aliena.

¶ *Caput quintum de accidenti.*

Accidens est, quod adest, & abest praeter subiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo: in Separabile, & in Inseparabile. Separabile enim accidens est, dormire: nigrum verò esse inseparabiliter coruo, & Aethiopi accidit. Potest autem subintelligi & coruus albus, & Aethiops nitens candore, praeter subiecti corruptionem. Definitur autem sic quoque: Accidens est, quod contingit eidem inesse, vel non inesse. Et quod neque genus est, neque differentia, neque species, neque proprium: semper autem est in subiecto subsistens. Omnibus igitur determinatis, quae proposita sunt (dico autem genere, species, differentia, proprio, accidente) dicendum est quae sint ipsis communia, & quae propria.

Prinsquam

Commentarij

Accidēs tribus modis usurpatur. Primus usus. Priusquam ad explanationem harum descriptionum, quæ ex antiquorum philosophorum opinione de accidenti referuntur à Porphyrio, orationem referamus animaduertendum est, Accidēs à philosophis trifariam usurpari interdum accidens appellant, quod conuenit alteri, etiam si id contingat, secundum essentiam. qua significatione specifica differentia inter accidentia connumerari solet, quia aduenit generi. Ut æquilaterum triangulo. Interdum accidentis nomine, significatur forma subiecto inherens, cum quo non facit vnum simpliciter, sed tantum per accidens. Tertio communis forma accidentaria, quæ ex principijs indiuidui ortū habet. In præsentia ergo de eo accidenti sermo est, quod tertio loco commemorauimus: nam in duabus prioribus intelligentijs, si utamur accidenti, minimè quidem differt à reliquis vocibus sed propriū & differentia complectitur. Hoc primum ita definit Porphyrius ex Aristotelis sententia cap. quarto primi libri topicorum. quod adest & abest præter subiecti corruptionem. In qua definitione adesse, & abesse non sunt simul accipienda. quoniam fieri non potest ut vnum idem que accidens quando rei adest, ab eadem absit. Hoc duplici genere continetur est enim alterū separabile. alterum inseparabile. quorū vtriusque descriptionem cum intelligeret alterius esse contemplationis missam fecit Porphyrius. horum enim exactior consideratio ad primam philosophiam pertinet. atque ideo satis esse putauit, si his, qui nunc primum dialecticæ iniciantur, vtriusque partis accidentis exemplum exhiberet. Dormire enim (inquit) separabile accidēs est, quia qui dormit experrectus dormire desinit. Calidū quoque & frigidum separabilia sunt accidentia, quia istorum facilis est transmutatio, atque abiectio. Nigrum verò si ut adest coruo consideretur, inseparabile accidens existimandum est, quia fieri nō potest ut coruus qui semel nigrore infectus est, illum abiiciat, quemadmodū nec cygnus alborem. Sed quia videbat Porphyrius his auditis posse quempiam obijcere, nullum esse inseparabile accidens, cum omne accidens definitum sit. quod adest, atque abest subiecto præter subiecti corruptionem, exoritur & dubitationi occurrit, inquiens. etiā si dictum

si dictum

si dictum sit nigrum ita coruo adesse, ut ab eo separari non possit, id nil impedire. cur nigror in coruo non dicatur accidens. nam accidens sic vocatum est, non quod re vera cerni possit se iunctum à subiecto, sed quod rei accidat ita, ut intelligi perfecte & secundum substantiam res possit, sine accidenti. intellectu vero separari unum ab altero nihil aliud est quam eius naturam percipi atque intelligi à nobis posse perfecte altero prætermisso. Secundo modo ita definitur accidens. quod contingit eidem inesse & non inesse. Quam descriptionem accepit quoque ab Aristotele Porphyrius primo capite quarti libri topicorum. Est autem hæc priore aliquantulo melior, nam præterquam quod priorem corrigit, planiorem, apertio-remque reddit accidentis naturam, congruitque optime utriusque accidentum generi. In ea enim collocatum est hoc verbum contingit, quod manifestam explicat successionem, quæ in priore descriptione latentius exprimebatur. Dictum est etiam inesse & non inesse quæ verba multo apertiora sunt quam adesse atque abesse & ambiguitatem adimunt quæ in prioribus verbis latebat. Verum in hac accidentis descriptione contingit, pro possibili usurpatur. qua significatione accipitur ab Aristotele cap. III. lib. I. de priori resolutione. qua intelligentia plana atque aperta redditur finitio accidentis. Neque duabus his contentus descriptionibus accidentis tertiam subiungit, quam uti priores duas coepit Porphyrius ab Aristotele quarto capite primi topicorum. ea sic habet. Accidens est, quod neque genus est, neque differentia neque species, neque proprium. semper autem est in subiecto subsistens. In qua differentia gratia collocantur ille voces, neque esse genus neque speciem, neque differentiam, neque proprium. his enim à cæteris vocibus distinguitur accidens. Sed ut accidentis natura præstantius atque melius patesceret, adiectum est semper accidens in subiecto existere. nam proprium maxime Accidentis est existere in subiecto. quo nomine in ante prædicamentis accidens ab Aristotele significatum est. Cum inquit in subiecto vero dico. &c. Necessarium autem fuit huiusmodi asserentem particulam definitioni adijicere, ne sola negatione descriptio

Solvitur.

Accidens
quare de
finiatur.
Secunda
descrip-
tio.Tertia de
scriptio.Explana-
tur descri-
ptio.Semper
est in sub-
iecto.

N accidens-

Commentarij

accidentis efficeretur quod ferri non posse secundo cap. sexti topicorum monet Aristoteles. rei enim natura, atque substantia non potest ad amussim explicari oratione omnino priuatiua. Hæc enim oratio potius indicat quid res non sit, quam quid sit. quod si in descriptione accidentis præter quatuor illas voces nil esset aliud adiectum quid vetat figmēta animi atque monstra accidentia putare? siquidem nullum horum genus est aut differentia aut proprium, aptissimè igitur post quatuor vocum commemorationem additum est semper autem est in subiecto

Nam accidens simplex non est vniuscūque naturæ, sed sunt nouè genera accidentium.

Aristoteles primo topicorū.

Quæ existunt in

ne priora esse oportet atque notiora.

Quæ ista rude scri- tionum sit improba

maximè.

Disputatur cōtra finitionē accidentis.

Prima ratio quod nullum sit

accidens insepara- bile.

Secunda

Admonet autem Aristoteles quarto cap. primi topicorum suis se quidem necessarium vt reliquarum vocum natura prius expone- retur. quam traderetur huiusmodi descriptio accidentis. potest qui- dem illa si pauca immutes congruere generi. speciei differentia, at- que proprio. Verum cū oporteat. quæ collocantur in definitione om- nia priora esse atq; notiora definito. persequi prius necesse fuit qua- tuor voces quam vlli earum assignaretur proximè à nobis explica- ta descriptio. quod non potuit commodiori tempore fieri quam quo factum est. Et præterea vt quarto cap. primi topicorum Aristote- les testatur commemoratarum omnium accidentis descriptionum postrema hæc lōge cæteris est ignobilior, atq; deterior. Nam cæteris omnibus accidēs per se cognosci potest, hac nisi prius priores voces cognoscātur agnosci nō potest. Aduersus eā diuisionē acciden- tis, quā tradit Porphyrius adduci solēt à plerisque nō ignobiles ra- tiones, quas nos in præsentia sub cōpēdio persequi operepretiū du- cimus, vt hac quoque parte inuentutē quæ crebra exercitatione va- lida cōsuevit disciplinarū facere incrementa, adiubemus. Principio quidē videtur nullū esse accidēs inseparabile, & ex cōsequenti fru- stra, atq; inutiliter diuisum esse accidens in duas partes. Nam qui dicit accidens inseparabile, dicere videtur non esse accidēs. nā acci- dēs definitū est quod cōtingit eidē inesse, & non inesse. inseparabi- le verò accidēs sic inest subiecto, vt ab eo diuelli non possit nō erit

quidem

quidē accidēs. Amplius si inseparabile accidēs à subiecto diuelli nō potest, nisi subiecto iniuriā faciamus quo pacto differt à proprio et differentia, quæ id quoque habent cum inseparabili accidenti commune vt ab specie separari nō possint? His tamen rationibus facile & citra magnum negotium ire obuiam licebit nobis, si quæ Paulo antē de accidenti dicta sunt, in memoriam reuocemus: accidens inquam sic appellatum esse, quod ita sit extra naturam rei in qua inest, vt citra iniuriam, dirimi ab eadem saltem cogitatione possit. citra iniuriam dico hoc est perfecte cognita eius substantia atque natura. Sed quia accidentium nonnulla non cogitatione modo sed re ipsa separatur quæ sunt huiusmodi separabilia vocata sunt, quæ vero re vera non dirimuntur à subiecto, inseparabilia. vt esse repandum, aut curuum si ad nasum referantur accidentia sunt, quia tamen si nasus sine his accidentibus à nobis intelligatur, nil eidem irrogatum erit iniuriæ. quia tam suscipit nasi rationem, repandus quæ aquilinus. cum aquilinum & repandum inter partes definitionis nasi minime referantur. Similiter putare conuenit de nigrore in coruo & ethiope. quoniam verò hac responsione priori dubitationi abunde satisfactum esse arbitror restat dicere, quo pacto accidens præsertim inseparabile à proprio & differentia distinguatur, quod altera pars questionis interrogabat. inter accidens verò inseparabile, & differentiam discrimen manifestū est. quia cū differentia, altera pars definitionis sit, nō modo re ipsa, sed ne cogitatione quidē ab specie dirimi potest, quæadmodū ex Aristotelis sententiâ, quinto libro top. in cōmuniibus & differentijs repetit Porphyrius. Nā quā primū sustuleris differentiam, aufertur species, etenim si non sit rationale non erit homo. sine accidenti vero quod separari non potest, nihil vetat perfecte cognosci specie. differt autem à proprio id genus accidēs, quod propriū, vt definitū est, ex principijs speciei ortū habet, inseparabile vero accidēs ex principijs individui. Nā quatuor primarū qualitātū cōmixtionē cōsequitur. quod si videmus accidentiū nōnulla vniuersā aliquā specie in ficere, id inde accidere existi-

ratio aduersus eādem sententiam.

Soluitur prior obiectio.

Citra iniuriā subiecti.

Discrimen separabilium atq; inseparabilium accidentiū.

Quid differat inter accidens & differentiam.

Quomodo differat accidens inseparabile a proprio

Obiectio

Commentarij

Solutur. est, quod & qua reperiatur in eius speciei individuis, quatuor aetivum qualitatum temperatura, ut albor in cygnis, nigror in corvis cogitatione separari. nam hominis quae explicatur definitione. non constat sicut neque natura hoc est substantia & definitio constat nigrore nihil prohibet speciem cognosci quamobrem licet proprium quemadmodum accidens cum opposito accidenti. nempe cum candore. fieri non potest ut species consideretur cum contrario. proprium quia proprium proximè effluit ex principijs speciei. Et habet maximam habitudinem ad ipsius speciei principia.

Inseparabile pos- sit a sub- iecto na- tura pro- prio cor- ni. Amplius aduersus secundam descriptionem accidentis, has quidem dubitationes inducunt. caluicium accidens est. non potest tamen adesse sine subiecti interitu. rursus immodicus calor, & frigus nimium cum sint accidentia, non possunt in subiecto subsistere, sine eius corruptione. Verum haec atque similes dubitationes, meae quidem sententia, non aliunde ortum habent, quam ex ignorantia ne eorum subiectorum quae sunt singulis accidentibus propria ac peculiaria. quare si quispiam rectè assignet horum subiecta, protinus auferet omnem dubitandi ansam & occasionem. Et quidem si aduertamus animum, comperiemus caluicij subiectum esse caput, quod post defluxum capillorum, permanet incolume. aut quod probabilius mihi videtur caluicium priuantiam significat non affirmati-
Obiectio contra secundam accidentis descriptionem. ne. in praesentia vero sermo est de positivis accidentibus. non de priuatiuis, quorum substantia in eo posita est ut subiectum adimat do. v. g. caecum Esse & caluum esse. Calor quoque & frigus et reliqua horum similia accidentia non sunt naeta sortitaque subiectum, animal, quod calore aut frigore interit, sed in animalis corpore subsistunt, quod ex analogia licet intelligere. Nam calor & frigus ita videntur se habere in animali ut in cythara sonus quemadmodum autem sonus, qui est percussio aeris, ex collisione duorum corporum durorum, non est situs in harmonia, sed in fidibus, ita quoque calor & frigus, non sunt in animali ut in subiecto, id est in harmonia & concentu quatuor primarum qualitatum. qua constant viuuntque animalia. Sed in corpore animalis. cuius quidem ratio est, quod aeti-
Subiectum caluitij
Primo modo
Secundo modo.
Subiectum caloris & frigoris.
Similitudine res explicatur.
Ratio.

uae qua-

nae qualitates, cum consequantur corpora, tantum ab eo suscipiuntur, quod est ex contrarijs concretum atque compositum. Ergo cum corpus constitutum sit ex quatuor primis. qualitatibus, calore, frigore, humore, & siccitate, in eo solum existunt huiusmodi qualitates. hinc enim fit ut corpus varijs curationibus opus habeat quod contrarijs afficiatur qualitatibus inter quas cum natura insit pugna atque contentio necesse est aliquando, alteram ab altera superari atque etiam concinitudinem & temperamentum corporis dissolvi. Si enim humanum corpus, una tantum qualitate conflatum esset ut Hypocrates refert de humana natura differens, aut nunquam in morbum prolaberetur aut prolapsa unica tantum esset adhibenda curatio. Sed ut in eadem analogia perstemus sicut soluta harmonia, adhuc necesse est, cytharæ sonum manere. ita quoque cum commemorata accidentia in animalis corpore subsistant, etiam si concitus ille quatuor primarum qualitatum dissolvatur, in quo posita est vita animalis, durat nihilominus accidens. nondum enim corruptum est corpus, in quo tanquam in subiecto sunt accidentia, Quare cum subsistant in corpore accidentia, quod corrupto quoque animali perstat in natura, nihil prorsus absurdi conficitur adversus accidentis descriptionem. conficeretur tamen si concinitatem accidentium subiectum esse concederemus. Hoc autem nemo cum ratione fatebitur. Nam sequeretur quod idem seipsum corrumpere, cum enim unaqueque res suo in loco expectat vivere, quia in eo conservatur, istae qualitates, in elementis appetent existere ex quibus desumptæ sunt, tanquam ex proprijs locis. cum ex virtutibus quatuor elementorum mixta conficiantur. quare contendunt omnem illam difficultatem superare quæ impedimento est, ne consequantur, quod naturæ desiderio concupiscunt. atque ideo cum commemorata harmonia sit veluti quidam nodus, quo virtutes elementorum retinentur in mixtis, summo studio laborabunt illam, dissolvere, corrupto autem subiecto, necesse est etiam quæ in subiecto sunt accidentia corrumpi, quare accidentia sibi perniciem inferent, hoc vero cum natura maxime pugnat quæ singulis quibusque rebus appetitum indidit, se tuendi & conservandi. existunt igitur in cor

Hypocrates lib. de humana natura.

Commentarij

pore accidentia tanquam in subiecto, non autem in animali, aut in eo concentu, quo vita constat animalis. quod aduersarius satis acutis argumentis nitebatur efficere. corpus verò adhuc perempto animali superest. Hæc dixisse sit satis de quinque vocum natura, atque substantia iam ad communia properemus.

Caput sextum de communibus & differentijs.

Commune quidem est omnibus de pluribus prædicari quemadmodum dictum est.

In omnibus rebus tria expectare licet. Substantia. Communione. Discrimen

Postquam quinque vocum naturam, quãtum assequi potuimus, sumus persecuti, de cõmunibus & differẽtijs earundem vocum differamus. Vt enim in quavis alia re tria considerare licet, substantiam, commune cum alijs & differentiam, ita quoque in quinque istis vocibus eadẽ spectantur, in primis in eisdem est substantia, id est vniuscuiusque natura. deinde conuenientia. Nam cum rerum omnium vnum atque idem principium sit, quæ ab eodem ortum habet necesse est cõuenire cũ alijs. & cũ fieri nõ possit, vt quæ multa sunt qua sunt multa. inuicem non differant, vbi est enim multitudo, ibi est quoque distinctio discrimen proculdubio in eisdem spectare licet. hucusque de natura & substantia harum quinque vocum, habitus sermo est, iam vt methodi ratio postulat de communibus & differentijs earundem differamus ob id maxime, quòd vt Aristoteles cap. vltimo primi lib. topicorum docet ex consideratione similitum ac differentiarum multæ magnæq; vtilitates capiuntur, ad cognoscendum quid est vnũ quodque. quoniam verò Porphyrius vberius quam par esset atque fusius communia & differentias persequitur, conabor pro viribus, vbertatem eius orationis depascere, in summam redigens & compendium, quæ tam multis verbis ab eodem disputata sunt ob id maxime quod magna horum pars vsque adeo perspicua est, vt interpretis opera minime indigeat nam quæ in singularum vocum sermonibus, arctius dicta sunt, in præsentibus

suis

suis repetuntur. quare satis esse putabo rerū ac sententiarum summa veluti capita persequi. principio igitur quinque voces, hoc nomine conueniunt, quod singulae de multis prædicantur, dispari tamen ratione. Nam genus & differentia de formis, formarumque indiuiduis dicuntur, vt animal de homine & brutis animantibus, præterea de singulis hominibus, singulis quoque rationis expertibus, species de indiuiduis sub se contentis. vt homo de particularibus hominibus, proprium de specie cuius proprium est, & de eiusdem speciei indiuiduis. nam aptum ad ridendum de homine prædicatur & de singulis hominibus. accidentium verò cum sint duo genera, quod ita inest rei vt ab ea separari non possit, de ea ipsa prædicatur in qua fixum est. ac de eiusdem indiuiduis. vt nigrum de coruo & ethiope, atque horum singulis. quod autem separari potest accidens de corpore & de contentis sub corpore, vt album nigrum. meminisse tamē conuenit, genus de specie, proximè nulloque medio interiecto prædicari, de indiuiduis verò secundum speciem. Animal enim, vt exemplo rem doceam, nullo interiecto medio de homine dicitur, de Socrate autem & Platone, secundum hominem. Nam quia animal de homine dicitur & de Socrate homo. animal prædicatur de Socrate. Hactenus de conuenientia & differentia in commune dictum sit, nunc de eadem re peculiarius disseramus. Hoc vt expediri possit facilius primo definiendum est, quot modis inuicem conferri possint de quibus in præsentia sermo est, quinque voces. ad quam rem sane documentum præstat Porphyrius hoc loco non præsentis modo negotio frugiferum sed multis quoque alijs intelligendis locis doctrinæ peripateticæ accommodatum. præceptum verò tale est, qui cognoscere cupit quot modis contingat res, quotquot illæ fuerint mutuo comparari, huic quidem assumendus est rerum earum numerus in quibus est controuersia, hunc ducet per alium numerum vno minore & sumet deinde medium eius numeri qui ex comparatione effectus est. & tot existent comparationes conuenientia & discriminis rerū earū, quot vnitatibus constiterit numerus, qui prius effecti medietas est. Placet enim hoc nomine interim vti, cū

Commu-
ne quinque
vorum.

Documē-
tum aptū
ad cogno-
scendum
quot modis
possit
quinque
voces com-
parari.

Commentarij

Medie=
tas.
Cicero.

Res exē-
plo decla-
ratur.

Decem tā-
tum mo-
dis compa-
ratur quā-
que istae
voces in-
ter se.

Alia ra-
tio.

eo utatur aliquando latini sermonis princeps Cicero, neque habeat latinus sermo, si eidem credimus aliud quod in huius locū apte sufficiat. Exhibitum verò documentum exemplo sic expones. Voces de quibus in praesenti agimus quinque sunt, has si multiplicemus per quaternarium numerum, vigenarius numerus procreabitur. Cuius quia medietas est denarius decem tantum modis quinque voces cōparabuntur. Nam cum qualibet vox cum reliquis conferri debeat, quinarium numerū per quaternarium ducere oportet. ex cuius ductu procreatur vigenarius. Sed quia dum hoc modo fit comparatio bis singulae voces comparantur, auferenda est medietas procreati numeri, eritque reliquus denarius. Quod autem bis singulae comparationes fiant, quod est à nobis dictū, hinc constat. Nam si genus ad quatuor voces compares easdem quoque ad genus contulisse existimare debes. quod si iterum eas voces generi compares, comparatio bis facta erit. & pari ratione in alijs. Necessse est ergo qui peccare non vult numeri prius effecti medietatē adimere. Decem ergo solum existunt comparationes istarum quinque vocum. Quod ea etiā ratione probatur si genus quatuor alijs vocibus conferatur quatuor relationes existunt, deinde differentia tres faciet, nam cum eidem prius genus contulerimus, ipsa non debet rursus generi comparari, erunt itaque septem relationes. Species praeterea habitudinē & respectum habet ad proprium & accidens tantum. Nam genus & differentiam cōparaueramus prius ad speciem. Postremo propriū cum ad genus differentiam atque speciem sit comparatum, dū haec ipsa conferrentur ad proprium, solum ad accidens referetur. Accidens verò ad nullā praedictarum vocum habet habitudinem ab ea diuersam, quam quatuor voces ad accidens habere dictum est. Idem rursus ita monstratur, si sumptis quibuscūque numeris alij addatur ex utrorumque ad inuicem collatione, tot existunt comparationes, quot vnitates adiecerimus numero antecedenti, sed tantum conficiuntur decem relationes, decem ergo modis conferri possunt, quinque voces. Ratiocinatio haec legitima est, & propositi prior pars ex Arithmetica constat posteriorem verò exemplis ostendo.

Vnitas

Vnitas quidem principium numeri cum sit sibi comparari non potest, si eidem vnitatem addideris, confecto binario vna exurgit comparatio vnitatis ad vnitatem, quod si binario tertiam vnitatem addas duplicem efficies comparisonem ad priores vnitates. qui priori adiecta ternarium conficient. his si addideris quartam, tres alie relationes conficiuntur, quæ iunctis prioribus reddunt senarium. demum si quintam addas quatuor prioribus, quatuor quoque comparationes fient, quæ cum sex prioribus complent denarium. & cum nulla amplius restet comparatio, liquido constat, quinque voces decem tantum conferri modis. quos in presentia Porphyrius logo sermone molesta quæ satis oratione persequitur, atque à generis comparatione auspiciatus, inquit quadrifariam cum differentia genus conuenire, primum quia vtrumque species complectitur. Nam ut Quo pacto genus genus continet eas species in quas diuiditur per differentias sic quo cto genus que differentia. rationale enim licet non contineat, quæ sunt ratio cum differentia nis expertia, continet hominem & Deum (inquit Porphyrius) quæ rentia conuenit. sunt species, non quidem sub rationis compote contentæ, tanquam sub genere, sed tanquam superiori quia particeps rationis de vtrisque (ut ostendimus in sermone de differentia) predicatur. Non est autem genus hominis & Deorum. Nam homo & dii substantiam predicant, rationale qualitatem significat. fortasse autem differentia species continere dicitur quod specie constituat quæ plures sub se alias species habet cum sit intermedia non infima. Præterea ut quæ predicantur de genere, ut genus est, predicantur de his quæ sunt sub genere contenta, ita quæ de differentia predicantur, ut est differentia, predicantur similiter de specie, quæ ex ea differentia fit. nam ut de animali predicantur animatum, corpus & substantia & de his quæ sunt sub animali, ita etiam de rationali predicatur vtens ratione, & de formis quæ rationali differentia conficiuntur, hæc autem dicta sunt à Porphyrio, ex sententia Platonis. Nam Aristoteles neque concedit proprie vere quæ differentiam contineri differentia, cum sit hoc ipsum generis & speciei peculiare, quarto lib. topicorum. nequaquam quidpiam predicari de differentia, neque fateretur ratione vtens differentia.

Commentarij

communius esse rationali. Tertio conueniunt, quia vt ablato genere necesse est interimi species atque indiuidua, ita quoque sublata differentia, aufertur species, cuius pars est differentia. & similiter eius speciei indiuidua, vt enim si non sit animal neque homo est neque equus, quæ sunt species animalis, ita si non sit rationale. nihil erit omnino quod vtatur racione. Quarto confert vtrumque ad speciei constitutionem. Nam species fit ex genere & formarum efficientibus differentijs. p. stremo vtrumque vniuoce de sibi subiectis prædicatur. Est enim commune (ex capite de substantia) substantijs ac differentijs vniuocè prædicari. differt autè genus ab alijs quatuor vocibus, quia de pluribus prædicatur, quã prædicetur vlla vocum reliquarũ. nã genus de omnibus formis dicitur. species de vna tantũ. differentia diuisiua (nam de hac est sermo in præsentia) inferior est genere, proprium de specie cuius proprium est, accidens quoque de paucioribus dicitur quam genus. amplius genus potestate continet differentias, differentia minimè continet genus. præterea priora sunt genera differentijs, quia differentia adueniunt generi, et si genera tollas differentias auferri necesse est, contra vero minimè contingit. sublato enim animali auferuntur rationale & irrationale, differentia verò non simul auferunt genus. Nam etsi omnes interimantur differentia quæ sunt in animali potestate, substantia animata sensitua superest, quæ est animal. rursus genus prædicatur in eo quod quid est, differentia verò in eo quod quale quid est. Item genus vnũ est in omnibus suis formis suapte natura, vt animal in hominibus brutisque animantibus, at differentia in diuersis formis diuersæ sunt, vltimæ inquam. postremo genus consimile est materiae differentia formæ.

Discrimē
gēens iab
alijs voci
bus.

Quo pa-
cto genus
cum spe-
cie conue-
niat.

Discrimē

Cum specie autè conuenit primo genus, quia vtrumque de pluribus prædicatur. secũdo quia prius est quã id de quo prædicatur. Tertio quia totũ quoddam est. differunt tum quod genus continet species, species verò non continet genus, cum sit inferior genere. tum etiam quia genus prius natura est specie, cum species opus habeat genere. & ablato genere auferatur, non contra. Tertio genera vniuocè

uocè

uocè de formis prædicantur, species de generibus minimè. quarto genera superant speciem formarum continentia. Species autem superat genus differentia quã actu habet. Genus quoque nunquã fit infima species, nec species infima, fit supremũ genus. cũ proprio genus conuenit, quia utrũque speciẽ consequitur, & de illa dicitur genus vt superius, propriũ, vt equale. deinde quia utrumque prædicatur vniuocè de sibi subiectis. differunt tamen quia genus prius est proprio, item quia genus de pluribus formis dicitur propriũ de vna tantum, hoc autem intelligendum est, eo modo quem in sermone de proprio expressimus. Tertio proprium conuersim prædicatur de specie, genus minimè. Postremo ablatum proprium non aufert genus, si auferatur genus aufertur proprium. Cum accidenti verò vno dumtaxat modo genus conuenit, per quam difficilè est enim inter eas res quæ distant maxime vllam conuenientiam reperire. atque hinc fit, vt inter genus, atque accidens vno tantum modo conueniat. hoc videlicet quòd utrumque de pluribus dicitur, siue accidens separari possit ab ea re, in qua situm est, siue non possit. Differunt autem non tantum quòd genus est specie prius, accidens eadem posterius. Sed etiã quia ònia in quibus existit genus æque ipsum suscipiunt, cum non possit magis, aut minus suscipere. Accidens verò, quia intenditur, & remittitur, nõ existit in omnibus æqualiter. Tertio genera prædicantur in quid, accidens in quale, his ergo modis cõparari potest genus ad reliquas voces.

Quo modo genus conueniat cum proprio.

Discrimẽ

Qua ratione genus conueniat cum accidenti.

Discrimẽ

¶ De conuenientia & discrimine differentia atq; aliarum vocum.

Quoniam differentia ad genus comparata est, dum eidem genus contulimus in præsentia speciei, proprio, atque accidenti conferri debet. Conuenit quidem principio cum specie, quia vtraque semper adest in his, quæ eisdem participat. Nam Socrates semper homo est, & rationis particeps. Secundo vtrãque æque conuenit sub se contentis. differunt, quia differentia in quale quid prædicatur species in quid, nam si homo aliquando consideretur vt quale quid, id sanè

Communia.

Discrimẽ

Commentarij

id sanè continget secundum differentiam. aut eo modo, quem expressimus in sermone de substantia. Item differentia in pluribus formis reperitur, quam infima species. prior quoque natura est, quàm species, cum sit eius pars, & cum altera differentia componit e ratione, quam ex opinione Platonis in oratione de differentia tetigit. **Communia speciei cum proprio.** Species autem nequaquam. Cum proprio verò convenit, quia illa quibus utrumque inest, æquam utriusque partem capiunt: differunt quia differentia de multis formis dicitur, proprium de ea cuius est proprium. Deinde quia differentia non dicitur reciproce, de illo cuius est differentia, quod planè constat in differentia dividente. **Discrimè** Proprium verò reciproca ratione dicitur. postremo cum accidenti separabili hoc habet commune differentia, quod utrumque plurimum commune est, de quibus prædicatur, cum inseparabili, quia utrumque semper inest sibi subiectis, differunt, quia differentia prior est specie, accidens posterius. Adde quòd differentia nec intentionem suscipit, nec remissionem, Accidens verò intenditur & remittitur.

¶ De convenientia & differentia speciei & proprii & accidentis.

Discrimè Species cum proprio convenit, quia utrumque retro comitat, & conuersim prædicatur. insunt quoque æque sibi subiectis. differunt, quia species intermedia potest aliquorum esse genus, atque ita prædicari de pluribus formis. proprium minimè. secundo species prius est quam proprium, nam proprium post fit in specie. Tertio species semper est actione in individuis, proprium aliquando est solū potestate. nā Socrates cū nō semper rideat, semper quidē actione est homo. Quarto, quia diuersam habet finitionem. Cum accidenti verò hoc nomine tantū cōuenit, quod utrumque de pluribus prædicatur, differt tamen ab eo, quod species inquit prædicatur. **Communes speciei & accidentis.** Accidens in quale. Deinde quia cum singulæ res vnam tantum speciem habeant, multa suscipere possunt accidentia, tertio species est prior

prior accidenti. Quarto æque conuenit omnibus in quibus adest, accidens minimè.

De conuenientia & discrimine proprij & accidentis.

Proprium atque accidens inseparabile conueniunt, quod ea in quibus vtrumque existit, esse reuera nõ possunt sine proprio & accidenti. licet nihil vetet substantiam intelligi seclusis his. Differunt quod proprium vni tantum speciei conuenit. inseparabile verò accidens multis. Ab accidenti verò separabili. quod cum proprio eiusque species vicissim retro comeent, & æqualiter reperitur proprium in omnibus quæ sub eo sunt indiuiduis, quod separari potest accidens nec vicissim comeat, neque inest omnibus æqualiter. habet tamen cum eo commune. de pluribus prædicari. tot ergo modis quinque voces & conueniunt & differunt. quos in compendium redigere statuimus, ne tanta verborum molle lectorem obruemus.

Commune.

Discrimen.

Quos vsus suppeditet nobis quinque istarum vocum cognitio.

Hætenus aliqua ex parte (quantum inquam mediocritas ingenij nostri tulit) difficultatem hanc sumus prætergressi. Est animus nunc pauca quædam prioribus adijcere, quæ & confirmabunt exposita à nobis. & non leue (vt opinor) adferent adiumentum his quæ de decem generibus & enunciatione dicturi sumus. quæ quamquam proæmij vice ab expositoribus quinque harum vocum narrari soleant, eo consilio in hunc locum conieci, quod animaduertentem, hac ratione multò satius lectori me consulturum. Est enim nobis de vsu, qui ex istarum vocum cognitione capitur, non nihil addendum, his quæ in proæmio à Porphyrio dicta sunt præter hoc enim quòd quinque vocum cognitio, ad prædicamentorum doctrinam, diffiniendum, diuidendum. ac demonstrandum conducit, quemadmodum testatur Porphyrius. præbet nobis quinque communes locos, vnde ceu ex thesauro, ad disputandum de re proposita possimus capere argumenta. quia cum dialectica maxime in disputando sit

Cur hoc loco de v-
su quinque
vocum dis-
seramus.

Primus
vsus.

posita

Quinq[ue] loci cōmunes ex cognitione quinque vocum capiuntur. posita, ut in principio topicorum Aristoteles significat profecto expedit habere velut in numerato locos: ex quibus ad disceptationē eruantur argumenta. Traduntur igitur nobis à Porphyrio in præsentia quinque cōmunes voces, genus differentia, species, proprium atque accidens, hoc est quinque loci cōmunes. Nā omne problema aut generis est, ut utrum virtutes sint scientiæ, aut speciei, ut nunquid pigmei sint homines, aut differentia ut utrum demones sint rationis participes, aut proprii, ut sit ne aptum natū sentire propriū animalis, aut accidentis, ut nunquid coloratum, albo accidat. quas voces capite quarto primi topicorum Aristoteles sub quatuor prædicatis complexus est, genere proprio, diffinitione, atque accidenti.

Natura problema is aut quæstionis. istorum enim idem momentum est, & vis eadē quæ quinque vocū. omnis enim quæstio ab aliquo quatuor prædicatorū similiter ducitur. cum ergo constet aperte magnam ex hac re capi posse utilitatem adnitēdū nobis est incognitione istarum vocum strenue laborare ita. n. præptiores efficiemur ad ea capeffenda quæ de his ipsis vberimè disputātur in topicis. Ad hæc, quinque vocū cognitio maximè proficua est, ad indicandam naturam propositionū. & distinguendam veram à falsa, necessariam à contingenti. Nam quædam necessario vinculo alijs copulata sunt, alia dissolubili ut accidens. tertio. ad rationem inveniendi medium. Iuuet enim Aristoteles libro. I.

Secundus usus. priorum habitudinem harum vocū spectare. Rursus ad omnium scientiarum methodum. Nam in omni arte & methodica constitutione ordo est vocum inter se cognatarum quarū aliæ alijs veluti naturali vinculo adherent. aliæ non item. quā rem harum vocū cognitio cōpendio suppeditat. Est demum alius usus fructusque studij huius loge mea sentētia vberimus. quod qui istarū vocū notitia exactè instructus sit facile possit intelligere eā quæ inter easdē voces existit, habitudinē. Quā rē si satis perspexerimus, quo pacto cōponere, ac dividere oporteat cōpertū habebimus. Neq; n. citra delectū ut quibusdā placet, voces cōferri debēt, atq; cōponi inter se. quinimo si secundū artis præcepta velimus disputare maximā harū vocum debemus habere rationē. Cuius rei Porphyrius haud immemor generis, atque speciei explanata natura, qua ratione ad disputationē, dialecticam pertinerent, etiam scrupulose retulit, ne hac utilitate,

quæ maxima est, lectorem defraudaret. Verum quia idem auctor quarundam ex his vocum habitudinem prætergressus est de eadem re pauca mihi læuiter attingenda sunt, ut quod à Porphyrio est prætermissum, id ego ab Aristotele accipiens Porphyrio adiiciam. Ne tamen neotericorum vitio cuipiam laborare videar qui de prædicatione sine vlllo delectu atque etiã sine mente disse-
ruerunt summa tantum rerum capita persequar. Et Aristotelem conabor qua parte possim explanare. Igitur ut iam hinc auspicemur, Prædicatione re & subiecto cum propositione idem est, sed ut varijs in locis varia quoque eisdem rebus induntur nomina, ita quod, in libris de priori & posteriori resolutione propositio dicitur, in presenti prædicatione appelletur. quod in ea aliquid de altero prædicetur. quãquam si latine loquendum est. potius appellabitur attributio quàm prædicatione quia vnum alteri tribuimus cum ita loquimur. huic duæ insunt voces, quæ prædicatur & de qua altera prædicatur. inter quas necessarium est existere quandam habitudinem. Si debet ea prædicatione ad aliquam disciplinam pertinere. duo verò sunt prædicationum genera, quadam doctrinales vocantur aliæ vero non doctrinales, istæ sic appellatæ sunt quod nullum usum adferant disciplinæ aut scientiis comparandis quarum rerum causa philosophi prædicationes excogitauerunt. Tales sunt idætice appellatæ ut homo est homo, equus est equus. Per similes sunt his, quas nos obliquas vulgo indirectas nominant, & sunt illæ in quibus inferius de superiori prædicatur. ut animal est homo. aut in quibus equale de quali modo species prædicetur de proprio, ut risibile est homo hinnibile est equus. aut species de differetia ut particeps rationis est homo, aut in quibus accidens de accidenti, ad quod nullam habet relationem ut album est simum. & simum est album. nam quæ sunt huiusmodi in cap. de specie negat Porphyrius inter prædicationes esse referendas, solumque his prædicationis nomen tribuit, in quibus aut superius de inferiori, aut equum de equo sibi subiecto dicitur. ut homo est animal, homo est susceptivus disciplinæ. In qua sententia multo ante Porphyrium fuit Aristoteles, qui decimo octavo cap. primi libri post. easdem (quas ibidem appellat præternaturam) à ratione prædicationum excludit. nec temere id iudicatum est illis nomen. præternaturam enim est prædicari

De prædicatione sermo.

Prædicatione.

Idætice.

Obliqua

Porphyrius.

Aristoteles.

Prædicatione præternaturam.

Commentarij

accidens de accidenti, aut substantiam de accidenti quia neque accidens est subiectum accidentis, neque substantia accidenti inest, quod sentire videntur hi. qui predicationes inordinatas, aut obliquas, aut prater naturam simpliciter predicationes vocant. Doctrinalis vero predicatio quod ad doctrinam pertineat, sic appellata est: nam id genus predicationibus philosophi solent, rerum veritatem eruere ratiocinando. Doctrinalis autem predicatio duplici genere continetur, altera quidem essentialis est, vt eleganter docet Philo-
ponus commento nonagesimo tertio primi poster. Altera accidentaria. essentialis dicatur ea in qua quod predicatur, aliquo modo ad definitionem subiecti pertinet. Cuius duae sunt partes. altera appellatur quidditativa, altera simpliciter essentialis (nam quia speciei nomen positum non est, nil impedit, cur non exprimatur appellatione generis) species. aut si id non placet, dicatur per negationem prioris non quidditativa. Quidditativa autem septimo cap. primi topicorum definitur ab Aristotele, in qua idem de eodem predicatur, aut genus de hoc, id est in qua definitio de definito predicatur vt homo est animal rationis particeps: aut in qua genus dicitur de specie, vt homo est animal. Nam genus de specie in eo quod quid est predicari ostensum est prius. Essentialis non quidditativa sit ea in qua de specie dicitur differentia. Nam tametsi differentia, ad speciei essentiam atque substantiam pertineat, cum sit eius altera pars, quia de ea predicatur in eo quod quale quid, quidditative predicari non dicitur. Accidentariae duae sunt partes, altera per se, per accidens altera, at quod per se est bifariam usurpatur. Nam aut repugnatum illi quod est per accidens, & eo intellectu est alterum membrum. accidentariae predicationis, aut conuertitur, cum ordinato. Si primo modo capiatur per se, illa predicatio per se dicitur ex. XV cap. primi posteriorum, in qua accidens de subiecto dicitur, vt homo est albus, lignum est tricubitum, quae alio quoque nomine appellatur secundum naturam. Nam cum accidens in substantia existat, rerum naturae maxime consentaneum est. de substantia predicari. Vocat etiam Aristoteles predicationem per se, in qua subiectum est causa

Est causa prædicati, ut edificator edificat. iugulatum interijt. Cuius usus tam late patet, ut est à nobis in expositione librorum de posteriori resolutione, admonitum, ut se per omnia disciplinarum genera diffundat. Per accidens autem prædicatio, ut Paulo ante tetigimus. illa est referente Aristotele, in qua aut subiectum de accidenti dicitur, ut album est homo, aut accidens de accidenti, modo alterum non sit sub altero collocatum. Nam si contingat alterum contineri sub altero prædicatio secundum accidens non erit. Sed cuiuspiam alterius naturæ. ut albor est color, hæc enim substantialis est in qua genus de sua specie dicitur. Illa quoque secundum accidens prædicatio est, in qua diversa est ratio prædicati, à subiecti ratione quæ ob id superiori repugnat, ut me ambulante corruscavit. & qui laqueum collo ne tēbat, reperit aurum. Nam neque me ambulare extitit causa cur corruscasset neque collo laqueum ne tētere, cur reperiretur aurum, sed accidit utrumque. Has verò Aristoteles non reijcit à numero prædicationum, quod non sint vere. cōtingit enim nonnunquam veras esse, sed à negotio doctrinæ alienæ existimantur, quoniam eorum quæ accidunt scientia non est. Quod si prædicatio per se, cum ordinata. conuertatur prædicatione in qua prædicabile, de legitimo proprioque subicibili dicitur, in quinque genera distribuitur, in prædicationem inquam generis speciei differentia, proprii atque accidentis. quarum singulæ nomen accipiunt ex habitudine prædicati ad subiectum. Est ergo prædicatio generis ea in qua genus de specie dicitur, ut iustitia est virtus. Nam species subicitur generi immediate & proximè. speciei, in qua species de indiuiduis, ut Socrates est homo, quia species de pluribus numero differentibus prædicatur. Differentia in qua differentia de specie. cuius est differentia dicitur. Proprii in qua proprium de specie, cuius est, ut homo est susceptivus disciplinæ. Accidentis verò in qua ut Topicorum libro secundo inquit Aristoteles aliquid de altero de nominative prædicatur. Huic opponitur quæ inordinata prædicatio vocatur, in qua quod subicivatum erat, de prædicato dicitur. Quæ est quoque quinqueplex, generis, differentia, speciei, proprii atque accidentis, quarum prædicatio quin-

attribu-
tio per ac-
cidens.

Cur ista
nō sint ve-
rè attri-
butiones.

Prædica-
tio per se
quinque
habet par-
tes.

Generis
prædica-
tio.

Speciei.

Differen-
tia.

Acciden-
tis.

In ordina-
ta & per
accidens

attribu-
tio quin-

cuplex.

O

prædica-
cuplex.

Commentarij.

prædicationum exempla facile habebit is, qui ordinatas, quas recensuimus, inuerterit: & hæc de prædicandi ratione dixisse sufficiat, simulque de quinque Porphyrianis vocibus. Nam cætera omnia, aut sunt ab hoc negotio aliena, aut neotericorum comenta sunt, nos verò quæ diximus conari sumus corroborare Aristotelis sententia deo duce atque
Auspice deo.

¶ Finis.

¶ Ad lectorem.

Habes christiane lector, librū vsui apprimè necessariū, tamen vt taceā imperfectas periodos succissas, & in pūctorū distinctione multiplices defectus, finitos. inuersionemq; literarum, abundant sepe literæ, desiderantur sepe. ortographia plurimis vitijs succumbit, & præpositiones casualibus copulatur interdum. Præter hæc, quæ te remorari possent, sunt. quæ sequuntur.

Foliū. Pagina. Linea.

1	2	32	Vrebia. lege. breuia.
2	1	30	cate. lege. cute.
3	1	31	lege ex schola Platonis Plotinum.
9	1	9	acti. lege. arcti.
12	1	14	soli. lege. solui.
16	2	32	has. lege. hæ.
16	2	33	abundat. qui.
27	2	6	verum. lege. verò.
ibidem		7	persuadunt. lege. persuadent.
28	2	21	propositio. lege. proposito.
33	2	22	voca. lege. vocat.
40	1	16	vtriusq; lege. vtriusq;.
52	1	11	accipiatur, quia. lege. accipiaturque.
52	2	18	vocans. lege. vacans.
63	1	29	particula, res. lege. particulares.
69	2	19	XXX. lege. tertio cap.
87	2	15	XII. lege. secundo.

Græca fermè omnia deprauata sunt.

Riuius Portaugustanus, Peri-
PATETICAE ARTIS VINDICI,
Cardillo Villalpandeo, foeliciter
progredi.

Perlegeram totam Aristotelis Philosophiam, quum cõmentaria tua, in Porphyrij Isagõgen, ad me sunt delata. Quæ etsi cursim, mira tamen delectatione legi. Idque vnum vitio dandum censui, quod commentaria in Porphyrium inscripseris, cum tuus iste liber, Isagoge in omnem Philosophiæ rationem, iure optimo, dici debeat. Nec quidem mihi hoc arrogo (qui nuper è -udimentis excesserim) vt iudium de re tã egregia feram, at quod certo scio omnium ore probandum, citra notam licet præfari, Carptim igitur indiees comparavi, qui, nisi temporis iniquitas prohiberet, in volumen meritò prodirent. Si exacta inquam res conficienda foret, nullum est verbum toto libro, quod ab indice excluderemus. Id enim expectata satis tua facundia promittit, id tuum hoc ingenium, vt & prouectis, nedum tuis tironibus, sacros (vt olim decantauimus) Sophiæ possis recludere fontes. Prætermisimus consulto opinionum confutationes, nouas tuas, vt fulgentia Sydera inter barbaros caligines, sententias, & quæ exagitãdis quæstionibus foelici ingenio aggressisti. Id enim excerpere debere sum ratus, quo istorũ capita sint præsto. Prætermisi etiam quæ textus explicationi debentur, satis quidem hæc indicant aotæ in marginibus excerptæ. Restat, vt qui ad sacra Philosophiæ ædituũ ageris, ad Vrania mysteria initiatos introferas.

*Vale, & nos ama, atque exacto ordini, in indice, veniam tribue, angustia quidem temporis facescit negocium.
rursus vale.*

**Index in Cardilij commentaria, in Porphyrium in
quo prior numerus indicat folium, alter paginam,
p. principium. m. medium. f. finem pagine.**

A

- Aristotelis de logica iudiciū. 4. 2. m.*
Aristotelis scripta triplicia sunt. 4. 2. f.
Auscultoria triplicia sunt. 5. 2. m.
Actiua commentaria triplicia. 6. 1. m.
*Anima duobus modis coniuncta corpori
8. 1. p.*
Ars duplex est docens & utens. 9. 1. f.
*A facilioribus & notiorib⁹ esse incipiē
dū, quomō intelligitur. 12. 1. p. 24. 2. p.*
Artis finitio. 15. 2. m.
*Aristotelis ordo in tradenda dialectica
17. 2. m.*
Ars quando imitatur naturam. 18. 1. f.
Autoris interpretandi ratio. 20. 2. f.
Accidens vnde oriatur. 38. 1. f.
Animalia Petris affixa. 55. 1. m.
Analogia explicatur. 58. 1. m.
*Aequiuoca triplici genere continentur
58. 2. p.*
Aliud facere. 69. 1. m.
Accidētīū inseparabiliū natura. 69. 1. f.
Actus potentia est prior. 77. 1. p.
*Accidentia conferunt cognitioni substā
tia. 80. 2. p.*
Asini finitio. 87. 2. p.
Angeli rationales non sunt. 82. 1. p.
Accidens tribus modis dicitur. 88. 2. p.

C

- Cynici philosophi. 2. 1. p.*
Commentaria. 5. 1. p.
Commentaria duplicia sunt. 5. 1. p.
Compendium quid sit. 20. 1. p.
Cæsius color. 68. 2. m.
Contraria quæ sunt. 74. 2. m.
Contraria simul insunt alicui proprieta

ti. 75. 1. m.

- Contraria simul in anima esse non pos=
sunt. 77. 2. m.*
*Conceptus generis & speciei vnde su=
mantur. 82. 2. f.*

D

- Demonstratio instrumentum est. 6. 2. p.*
Dialectici & rhetoris affinitas. 6. 2. f.
*Dialectica inter philosophia instrumen
ta est collocanda. 7. 1. p. 8. 2. f.*
Dialectici minus. 7. 1. m.
*Dialectica propter demonstrationem est
inuenta. 7. 2. m.*
Dialectica materia. 8. 1. f.
Dialectica perfectio est animi. 8. 2. f.
*Dialectica per se considerata instrumen
tum est, rebus verò coniuncta philo=
sophia pars est. 9. 1. f.*
*Dialectica apud Platonē. vii. de rep. me
taphysicam non significat. 12. 1. f.*
*Dialectica. logica. & Rhetorica discri
men. 13. 1. m.*
*Dialectica & logica perfecta facultas
est. 13. 2. m.*
Dialectica partes. 13. 2. m.
Dialectica munus. 13. 2. f.
Dialectica partium ordo. 22. 1. m.
Definibile. 23. 2. m.
Demonstratio propter quid. 22. 2. p.
Diuidendi ratio. 22. 2. f.
Definitionis constitutio. 23. 2. m. 33. 1. f.
Definitio vera. 35. 1. f.
*Definitiones & descriptiones rerū con
ceptionibus assignatur. 36. 1. m.*
Diuersum quot modis dicitur. 37. 1. p.
Definitionis natura. 39. 2. m.

- Definitionis & descriptionis differentia. 40.1.m.
 Dij quadruplices. 55.1.f.
 Dialecticus duplex. 62.1.m.
 Definitū quinq; vocū quod sit. 64.1.m.
 Differunt omnia tripliciter. 68.1.f.
 Differentia triplex. 68.2.f.
 Differentie cognitio admodum confert. 69.1.p.
 Diuisum diuisionis differentia quod sit. 69.2.f.
 Differentiarum per se eadem ratio non est. 70.2.p.
 Disciplina susceptiuum quomodo dicitur differentia per se. 70.2.m.
 Differentia per se nō omnino facit aliud. 70.2.f.
 Differentia p se raro inueniuntur. 71.1.m.
 Differentia per se non suscipit magis nec minus. 71.1.f.
 Differentiis simpliciter non alteramur. 71.2.m.
 Differentias & constitutiuas & diuisiuas non omnia simul habet. 72.1.f.
 Differentia omnis constitutiuā pariter & diuisiuā est. 72.2.f.
 Differentia vsus. 73.1.f. 83.1.f.
 Differentiarum descriptiones cur tot adduxit Porphyrius. 73.2.f.
 Differentia descriptio dialectica maxime commoda. 79.2.f.
 Differentia esse qualitatem analogia monstratur. 79.1.f.
 Differentias corporis impedimento non cognoscimus. 80.1.f.
 Differentie nobis nota exprimentur. 80.2.m.
 Differentia priuatiua verè differentia non sunt. 80.2.m.
 Differentias quomodo fingamus. 80.2.f.
 Differentiarum propria. 82.2.p.
 Differentia definitionum discrimen. 82.2.m.
 Differentia nō participat gen^o. 83.1.m.
 Deceptio propter similitudinem contingit. 86.2.p.
- E
- Expositorum munus. 1.1.m.
 Epicurei philosophi. 2.1.m.
 Ethicæ vsus. 10.1.m.
 Ens analogum non est. 58.1.m.
 Entis diuisio in decem genera. 58.1.f.
 Ens medio modo dici quid sit. 58.2.m.
 Exemplorum vsus. 63.1.f.
- F
- Figura quid sit. 49.2.p.
- G
- Generis vsus. 31.1.m. 43.2.p.
 Generis tres priores, significatiōes sunt non descriptiones. 33.1.f.
 Genus dialecticū continet multitudinem formarum. 33.2.p.
 Genus denominatiue nō dicitur de suis speciebus. 43.1.p.
 Genus omne vnā aliquā naturā significat. 43.1.m.
 Gen^o differentiis p se diuiditur. 43.2.p.
 Genus de quibus differentibus numero prædicetur. 54.1.m.
 Genus speciē participare qd sit. 57.2.p.
 Genus non diuiditur in differentias. 60.2.p. 73.1.p.
 Genus equaliter participant species. 73.1.m.
 Genus differentia, species analogia declarantur. 73.2.p.
 Genus ab specie quomodo per differentiam superetur. 74.2.m.
 Generis et differentiæ discrimē. 79.1.m.
 Genus & species ab inferioribus dicū.

tur predicabilia. 52.1.m.

H

Habitus quid sit. 51.1.m.

Historia conferunt disciplinis. 56.1.m.

I

Instrumentaria scripta triplicia. 6.2.m.

Instrumenta ab artibus orta. 6.1.p.

Idea. 77.1.m.

Ignoratio nil subtilius. 26.1.p.

Intellectus facit vniuersalitatem in rebus. 36.1.m.

Idem quotupliciter dicatur. 36.2.p.

Indiuidua reijciuntur à scientia. 37.2.f.
60.1.m.

Indiuiduum accidentium collectione constat. 38.1.m.

Indiuiduorū genus est vt speciei. 51.2.f.

Iupiter rerum omnium autor apud clementem. 56.1.f.

Intentiones exprimuntur. 59.1.f.

Intentiones in alijs etiam habentur disciplinis. 59.2.p.

Indiuidua quomodo dicuntur infinita. 59.2.p.

Infinitum multitudine & magnitudine. 59.2.f.

Indiuidua ex suppositione, ad speciem sunt referenda. 61.2.f.

Indiuiduorum tractatus cum à scientia reijciatur, quare sit à Porphyrio illatus. 61.2.f.

Indiuiduū multis modis sumit. 62.1.f.

Indiuiduū logicū quadruplex. 62.2.f.

Indiuiduum Phisicum. 63.1.m.

Ira locus ex Platone. 77.2.p.

Indiuiduo quomodo insit ppriū. 87.1.f.

L

Logica finitio. 14.1.f.

Logica & dialectica citra vitium cōfunduntur. 14.2.p.

M

Mathematica. 6.1.p.10.2.m.

Medicina quid sit. 7.2.f.

Mors duplex. 8.1.m.

Mortis commentatio quid sit. 8.1.m.

Methodus quam persequuntur autores. 18.1.f.

Materia (cuius analogia cognoscitur genus) potentia. 75.2.f.

N

Necessarij, vsus. 24.1.p.

Notius nobis & natura. 32.2.m.

Nugatio. 34.1.f.

Natura ingenium. 35.1.f.

P

Philosophorum genera. 1.1.f.

Peripatetici philosophi. 2.2.f.

Philosophorū diuersitas ex socratis disciplina. 3.1.f.

Platonis autoritate Achademicū & peripateticum philosophandi genus institutum. 2.2.f.

Philosophia partitio apud Stoicos. 3.2.f.

Philosophia Scopus. 3.2.f.7.2.f.10.2.m.

Platonis de logica iudicium. 4.1.f.

Philosophorū mos in excerpendis aliorum sententijs. 5.1.f.

Philosophia subiectum. 7.2.f.

Problematis finitio elucidatur. 8.2.p.

Plato ab incōstātia vitio eruitur. 9.1.f.

Prædicabiliū libri causa. 19.1.f.

Prædicabilis & vniuersalis discrimen. 19.2.m.

Prædicabilium tituli expositio. 19.2.f.

Prædicabiliū vocū vsus. 21.1.m.61.1.p.

Prædicationes præter naturam. 23.2.p.

Prædicabilium vocum ordo. 24.2.p.

Pulchritudinis ratio. 47.2.f.

Philosophorū vet^o mos definiēdi. 54.1.f.

Præceptoris optimi mun^o. 25.1.m.31.1.f.

Platonis triplex vniuersale 27. 1. m.

37. 1. m.

Prædicandi in qd diuersa ratio. 39. 1. p.

Prædicandi in quale quid ratio vna est.

39. 1. m.

Prædicamentali serie substantia, quare sit vsus Porphyrius. 55. 1. p.

Prædicationes explicantur. 61. 1. p.

Prædicatio indiuidui. 62. 2. p.

Proprietatum affectionum ve duo genera. 63. 1. m.

Propria singulorum. 63. 2. p.

Prædicationis ratione, locum fortiuntur prædicabilia. 68. 1. p.

Propriū qua parte cõtineatur. 70. 1. m.

Potestate existere quid sit. 75. 2. m.

Prædicari in quale dupliciter cõtingit. 78. 2. f.

Proprium per se duplex. 83. 1. p.

Propriū dua partes. 85. 2. f.

Propriū ab speciei principijs dimanat. 85. 2. f.

Propria propensionē significat. 86. 2. f.

Propriū vnde oriatur. 87. 1. p.

Propriū quadrupliciter accipit. 84. 1. p.

Q

Quale qd multis modis dicitur. 81. 1. f.

R

Rhetoricæ finitio. 15. 1. f.

Relatio quadrupliciter oritur. 32. 1. p.

Res eadem multis modis consideratur. 38. 2. f.

Res duobus modis intelligitur. 36. 1. m.

Relatio vnius ad aliud dupliciter fit. 51. 1. p.

Relatiua simul, sed non alterutrum cognoscimur. 51. 1. f.

Rationale tripliciter dicitur. 81. 2. m.

S

Socrates philosophiæ parens. 3. 1. p.

Sapientium hominum testimonium ma-

ximum habet pondus. 4. 2. m.

Sophistarum munus. 6. 2. f.

Simpliciter trifariã accipitur. 30. 1. f.

Speciei depēdentia à genere. 30. 2. f.

Scriptoris munus. 22. 2. m.

Simpliciora capaciora sunt. 35. 2. m.

Scientia quid sit. 37. 2. f.

Species perfectionem indiuiduorū cõtinet. 38. 1. m.

Species. 43. 2. f.

Speciei oratoriæ vsus. 47. 2. m.

Speciei dialecticæ triplex. 48. 2. m.

Speciei descriptiones ex Cicerone, dilucidantur. 53. 2. p.

Speciei notio, dilucidatur. 61. 2. m.

Species nihil est pter indiuidua. 63. 1. f.

Species pars cõtinetur & totum. 64. 1. p.

Speciei vsus. 64. 2. m.

Separabilia cogitatione. 69.

Speciē abundare à genere. 74. 1. p.

Sensuū vsus ad animæ cognitionē. 80. 2. p.

Speciei eiusdē plura esse possunt propria. 87. 1. p.

T

Theologia munus. 6. e. f.

Thomæ encomium. 63. 2. m.

V

Vtrū dialecticæ pars an potius philosophiæ sit instrumentum. 3. 2. m.

Vitia virtutum cœmula. 6. 1.

Virtus quæ sit. 6. 1. p. 35. 1. f.

Vtrum dialecticæ de rebus sit an vocibus. 15. 2. f.

Veritas ex antiquitate eruitur. 16. 1. m.

Vniuersalia tria in duo primo resoluntur. 25. 2. p.

Vtrum sint vniuersalia. 26. 1. f.

Vniuersale duplex. 27. 1. p.

Vtrum vniuersalia corporata sint. 27. 2. m. 78. 1. p.

Vtrū generis descriptio sit vera. 34. 2. m.

Vniuersale nō est genus ad quinque vo-
ces. 42.1.m.
Veritas non est dissimulanda. 39.2.p.
Vocum vniuersalium, notiones, descrip-
tiones sunt non definitiones. 40.2.f.
Vtrum notio Generis descriptio sit an de-
finitio. 39.1.m.
Vocum significandi ratio. 39.1.p.
Voces in duplici sunt differētia. 37.1.f.
Vtrum quinque tantum sint prædicabi-
lia. 37.1.f.
Vniuersale simpliciter non est. 42.1.f.
Vtrum connotatiua genera sint cēsenda
42.2.m.
Vtrum triangulus species figura sit.
49.1.p.

Vtrum relatiuum sine correlatiuo defi-
niri possit. 49.2.f.
Vtrum genus vt vniuersale est refera-
tur ad speciem solam. 52.2.m.
Vsus nominū quibus in dialectica uti-
mur. 54.2.m.
Vtrum omnium prædicamentorū vnum
sit genus. 56.2.f.
Vniuersale honorabilius singulari. 76.
2.f.
Vtrum proprium aliquādo sit subalter-
num. 86.1.m.
Vtrum propria passio distingatur à sub-
iecto. 87.2.m.
Vtrum aliqua species existere possit si-
ne proprio. 87.2.m.

¶ Legit & probauit doctor de la Vega theologiae Compluti pro-
 fessor. Et collega diui Illephonsi autoritate
 Vicarij Complutensis.

Compluti,
 Ex officina Ioannis Brocarij.

1557.